

***

Ovaj izbor iz moderne poezije onih evropskih naroda čije manjine žive na teritoriji Republike Srpske, odnosno cijele Bosne i Hercegovine, nije samo prigodna antologija pjesama iz dvanaest evropskih jezika, pjesama koje se čitaocu nude i u prevodu na srpski... Publikacije ove vrste rađaju se, naime, iz plemenite želje za boljim upoznavanjem i međusobnim zbližavanjem različitih kultura i literatura. Srpski čitaoci doći će ovdje, zahvaljujući prevodima, u dodir sa mnogim vrijednim pjesmama napisanim na jednom od dvanaest stranih jezika...

Stevan Tontić

***

Antologijska pjesnička pletenica „Atlas evropske lirike“, je svojevrsna najava jedinstvene evropske pjesničke večeri u Banjaluci! Antologija nacionalne poezije matičnih zemalja nacionalnih manjina u RS (i BiH) na suštastven način i jedinstvenim oblikom pokazuje – kako se, mali i veliki jezici, harmonično slijevaju u korito univerzalnog jezika svih jezika – poetskog jezika, koji emanira iz maternjih jezika (njemačkog, italijanskog, mađarskog, jevrejskog, rumunskog, ukrajinskog, poljskog, češkog, slovačkog, slovenačkog, makodeonskog, crnogorskog, romskog....)

Milenko Stojičić

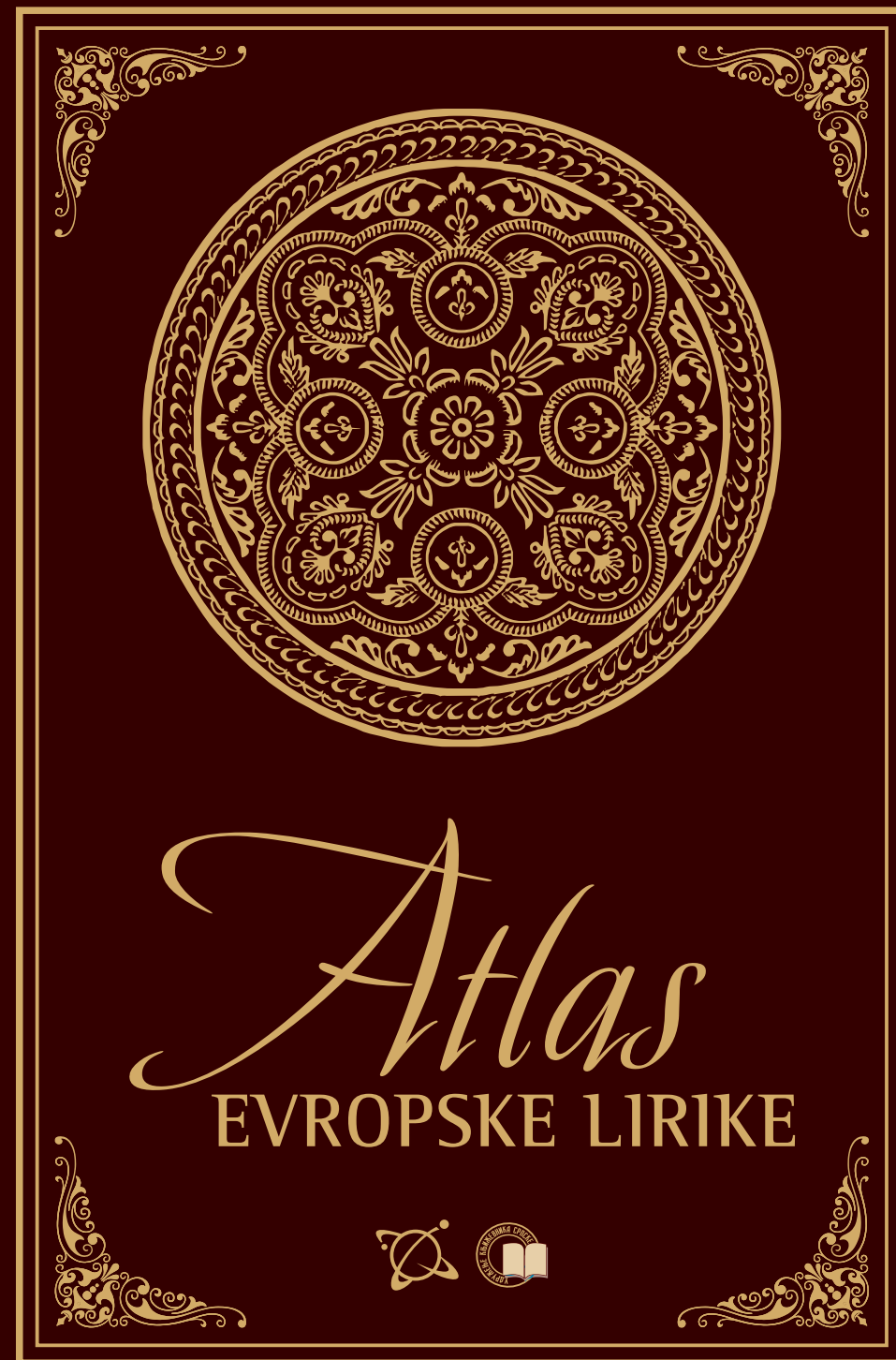
ISBN 978-99938-48-68-4

9 789993 848684

ATLAS
EVROPSKE
LIRIKE

Biblioteka
Antologija savremene poezije

Glavni i odgovorni urednik
Zdravko Kecman

Redakcija
Miljko Šindić
Stevo Havreljuk
Marija Grbić
Milenko Stojičić
Aleksandra Čvorović
Maja Kremenović

Likovno i grafičko rješenje korica
Darko Domazet

Objavljivanje ove knjige omogućilo je
Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske

Zahvaljujemo autorima prevodiocima i izdavačima i onima koje nismo
uspjeli kontaktirati na uvrštenim tekstovima u ovu antologiju

ATLAS EVROPSKE LIRIKE

Iz moderne poezije evropskih naroda
čije manjine žive u Bosni i Hercegovini

Priredili
Milko Šindić
Zdravko Kecman

Savez nacionalnih manjina
Republike Srpske

Удружење књижевника Српске
Подружница Бања Лука

Banja Luka, 2013.

EVROPSKI PESNIČKI ATLAS

Poezija je ono prvo i pravo u umetnosti reči, umetnost umetnosti. Govori zvukom, slikom, pokretom, harmonijom misli i emocija. I kad ćuti oglašava se tišinom između reči. Vlada prostorom i vremenom, četvrtom dimenzijom stvaranja i opstajanja. Ima je i kad je nema, u ljudskoj duši i srcu, umu i neumu, u svemu što čovek pomisli, rekne i prećuti. Poezija može i ono što se ne može, da dokuči nemušti jezik stvari i beslovesnih bića, govor cveća, zvezda, sunca i meseca s kojim su aedi, narodni umotvori i pesmotvori razgovarali i pevali.

I kad je stvarana različitim jezicima, poezija kad je poezija, je jedna, sveljudska, govori sve jezike sveta. Kako takvu poeziju razmatrati i tumačiti, kako je predstaviti čitaocima? Poznata engleska spisateljica Virdžinija Vulf uverena je da se poezija i ne može tumačiti niti sa jednog jezika komunikacije prevoditi na drugi. Preporučuje da se poezija samo čita i na svoj način doživi, jer je poezija u svakom novom čitanju nova, nešto drugo i više nego što se misli da jeste. Književna nauka smatra da se o svemu što postoji može govoriti, a poezija od pamtiveka postoji, što znači da se ona može istraživati i tumačiti. Raznolikost i raznoznačnost njenih sadržaja i oblika uslovljava i određuje razlike čitanja i vrednovanja, ali mera vrednosti ne može da bude isto što i vrednost mere. Ako se obezvredi predmet razmatranja obezvređeno je i samo razmatranje. Teorija tumačenja neće pomeriti poeziju sa „nultog“ stepena komunikacije ako poezija prestane da znači i vredi. Estetski predmet može se razmatrati spolja i iznutra, sa književnog i neknjiževnog stanovišta, kritičkoteorijskog i

kritičkoistorijskog, psihološkog i sociološkog, biografskog i antropološkog, lingvističkog i stilističkog, fenomenološkog i epistemološkog, uporednog i intertekstualnog. U svim tim nastojanjima, racionalnim i iracionalnim, prisutna je namera da se promeni ne samo shvatanje poezije nego i sama poezija. Kritikom poezije zasnovana je poezija kritike. Elementi neodređenosti iskazani su posredno, elementima određenosti. Misao se istovremeno iskazuje i skriva, nepoznato se određuje poznatim, poznato nepoznatim. Rustikalne i urbane metafore, angažovane i metafizičke, mišljenjem i pevanjem razmetafore se, izgube figurativna svojstva, subjektivno i objektivno počinje da znači ono što jeste, osnovnim smislom i besmisлом, sučeljavanjem i sukobljavanjem značenja se uzajamno približavaju dok se ne svedu na isto, poeziju faktografije i faktografiju poezije.

Malo je nade da će poeziju svi pisati kako je u svojoj neosimbolističkoj poeziji Branko Miljković mislio i pevao. Zavladao je uverenje da je prošlo vreme poezije i nastalo vreme kritike poezije i naučne proze. Takva nepesnička shvatanja podupire i poezija sama svojim esejističkim sadržajima, metajezičkom sferom značenja. Neke teorije po cenu svog opstanka uporno dokazuju da je zlatan vek poezije u ćutanju, njenom prerodstvu, prejezičkom stanju, jer je neizrecivost moćnija od izrecivosti. Drugi veruju da poezija postaje poezija tek onda kad sama sebe porekne. Mnogo su bliža realnosti predviđanja da će se poezija sve manje čitati.

U vreme planetarne krize svih vrsta, krize ideala i morala, kada se nekultura proglašava za kulturu, kič i šund za umetnost, kada se autorska prava brišu iz zakona, knjižare pretvaraju u prodavnice robe široke potrošnje a knjiga proteruje na crno tržište ulice gde je retko ko kupuje, još manje čita, posledice su se pretvorile u uzroke, uzroci u posledice. Zavladao je opšta kriza čitanja. Prema statističkim podacima, velika većina ljudi u svetu mesecima ne pročita ni jednu knjigu. Ništa bolje nije

ni čitanje školske lektire. Istraživanja su pokazala da u osnovnim i srednjim školama u Srbiji i Republici Srpskoj samo 15% učenika pročita sva dela obavezne lektire, a od tog broja tek je 8% zadovoljno njenim sadržajima i načinom predstavljanja i tumačenja. Takvo saznanje ne samo da zabrinjava nego i upozorava, jer se u izboru lektire nalaze najvrednija dela svetske književnosti, remek-dela: Homer, srpske narodne umotvorine koje su zadivile prosvetčenu Evropu, Šekspir, Servantes, Puškin, Gete, Njegoš, Balzak, Dostojevski, Tolstoj, Kafka, Tomas Man, Andrić, Fokner, Krleža...

I pored prisutnih teškoća, knjiga, to najveće čovekovo bogatstvo, se ne predaje niti posustaje, istražuje, beleži, svedoči, pamti i traje. Takvo uverenje potvrđuje više od pedeset savremenih pesnika dvanaest evropskih naroda na dvanaest jezika uvršteni u antologiju Atlas evropske lirike, literalnu celinu sastavljenu od delova, osobeno jedinstvo razlika i srodnosti. Izabrani autori su predstavnici matičnih zemalja nacionalnih manjina koje žive u Bosni i Hercegovini. Njihovo pesništvo nije u svemu vezano za tekuće vreme i zavičajne prostore. Najčešće je to uopšteno i bezvremeno pevanje, jedna ontološka svest i pogled na svet, emotivno i refleksivno višeglasje, realističko i moderno, subjektivna i „objektivna“ lirika, slobodnog i vezanog stiha. Ponekad se u njoj lirsko iskazuje kao epsko, dramsko i esejističko. Ima pesama koje su mogle biti napisane kao pripovesti ili monološke drame. Udeo kreativne svesti stalno je prisutan i presudan. Poetika znakova i značenja sjedinila se sa psihologijom pevanja i mišljenja, određuje poziciju tvorca poezije i poziciju čitaoca. Vidljivo je kako pesnici razmišljaju o stvaranju i stvorenom. Avangardno ikustvo otuđenja u čoveku i van njega ugrađeno je u njihove temeljne misli. Kao da su izabrani autori antologije zajedno pisali jednu pesmu u više nastavaka i varijanata o slobodama i neslobodama, smislu i besmislu življenja i opstajanja, lepom i ružnom, bolnoj istini u kojoj ima sve manje vedrine i topline. U esejističkim sadr-

žajima pesama analitički i kritički utvrđuju se mere vrednosti i vrednosti mere. Pesa mora da bude otporna na prigovore, da dobija i kad gubi. Tuga iz nje ne sme izneveriti i nestati. Uvek iza tumačenja ostaje nepročitan jezik značenja, mogućnost drukčijeg čitanja i drukčijeg razumevanja. Pored uočenih srodnosti vidljive su i razlike. Svaka pesnička pojava pesnička je na svoj način i u svojoj estetskoj meri, najviše je sama sebi slična iako se može porediti. Svoj je uzrok i posledica, učitelj i učenik, opesmotvorenje sa „stotinu cvetova“, kako je u pesmi Balada o suncokretu zapisao Ivan Drač, ukrajinski poeta. Iako je u njoj sve izmešano, svoje i tuđe, razum progresa i tuga praskonska, u emotivnim mislima stihova čitaoci lako mogu da prepoznaju svoje vreme i sebe.

Da bi princip ravnopravnosti i ravnomernosti bio ispoštovan, savremena nacionalna poezija relevantnih evropskih zemalja u izvornom obliku i prevodu na srpski jezik u antologiji Atlas evropske lirike predstavljena je po abecednom redosledu i rasporedu. Crnogorske savremene pesnike nije bilo potrebno prevoditi jer je njihova lirika srpskim jezikom ispevana i Vukovim pismom zapisana. Izbor autora i pesama samo je jedan deo neobuhvaćene celine, subjektivan u vrednosnom smislu ali i reprezentativan. Nepogode ljudske prirode i nestvarnosti slobode koju čovek večno traži i večno za nju strada, suočavanja dobra i zla, koliko se od tih moralnih kategorija može preuzeti i ostvariti, primarne su odlike ontološke poezije Vukšana Otaševića, slobodnog protoka misli u slobodnom stihu i kad je rimovan i bez interpunkcije. Sabrana, svijena u nekoliko reči, hranljiva kao majčino mleko. Kao da je zapis u kamenu. S oba se kraja mora čitati. Zlatousta i humanistička i kad je moderna i tradicionalna. Izvan tog semantičkog kruga postoje i drugi tokovi emotivnih misli i misaonih emocija koji svedoče o čoveku i njegovom trajanju, apokrifni, u tamnim poljima reči, smrtonosnim simbolima, zmijama i paucima, kandžama i noževima, lobanjama i zvezdama što umiru u zanosu pro-

pasti. Ishod je uvek tragičan, bez obzira koliko u njemu ima sjaja. U novim refrenima smrti odjekuju stari, obilje tuge je u hlebu, vodi, suncu, grobu. Akustični senzori u pesmu ne ulaze spolja, artističkom rezbarijom stihova i strofa, nego iznutra, usaglašavanjem zvučanja i značenja, ekspresijom svetlih i tamnih vokala. I svet i svest su istoznačne vrednosti, paradigme ništenja i opstajanja. Kako se pesme otvaraju istim se smislom zatvaraju, toče zlato u vatru i plaćaju životom. Nešto mitsko progovara iz njih, pagansko i panteističko, isto su stvari i bića, nebo i zemlja, život i smrt. U čudu začuđen pesnik se pita: gde je ljubav, ima li za nju mesta u ljudskim mislima i delima? Iako ne prihvata gubitničko opredeljenje i istrebljenje: oko za oko, od svega na kraju Otaševićevog mišljenja ostane divno opevana divna tuga, crni hleb poezije. U vremenu i prostoru između dva milenijuma, Slobodan Bošković, bosanski Crnogorac, traga za novim pesničkim jezikom, novim Stražilovom i novim smislom stvaranja. Bez obzira na godine i daljine u ljubav se zaklinje. Novica Đurić u pesničkim molitvama nalazi novi odnos prema Bogu, novu religiju, jer da je „Čovek video što i Bog nikada ne bi vaskrsao“. I Bogu bi bilo lakše da nije video što je video. Pesa Ilije Vakića ne plaši se da iz sokratovske filozofske perspektive odgovori na neugodna pitijaska i sibilaska pitanja zagonetne današnjice i sutrašnjice. I njegov savremenik Andrija Radulović, bez dlake na jeziku, svojim grotesknim stihovima, zajedno sa crnim mačkama što donose sreću, u besćenje prodaje generalsko ordenje.

Jan Skacel, u okviru češkog jezičkog prostora, elgične reči tišine i ljudske patnje bira sitnim sitom pesničkog umeća i slaže ih u heterometričke strofe, a njegov zemljak Miroslav Holob u istom stilu ide do izvorišta pesničkog govora i sindroma njegovih paralela koje se negde po geometrijsim zakonima seku ali se ne zna da li u perspektivi napred ili nazad. Pesa Jaroslava Kolečke prvo sebi gradi krov nad glavom, pa temelje. Svoj smisao traži i nalazi u svetu protivurečnosti. Sve

što imaju češki pesmotvorci ulažu u stvaranje: mladost, ljubav, snove, godišnja doba, oči, sebe, ali se ne zna šta im se uzvraća, kada i koliko. Možda zatočenje dobrovoljno i ravnodušnost, prazninu i otuđenje, traganje za izgubljenim vremenom?

Izabrani italijanski autori: Valerio Magreli, Vivijan La-mark, Fabio Pusterla, Umberto Fjori, Klaudio Damjani, modernost lirike nalaze u nekoj vrsti „dekoracije“ stvarnosti, „brazgotinama“ nuklearnog doba i unazad do preistorije. U melodramskoj bolesti pojedinačno stanje njihove poezije doseže prejezičko vreme, govor ćutnje. Čitaocima otuđenog sveta saglasno donose „cvetić s pčelom“, „kapljicu“ prirodnog meda, ružin trn, „duplu polovinu“ svog srca. Tek kasnije, u vreme sojenica sutrašnjice pojaviće se artikulisan jezik da bi sintetička stabla dobila imena bez sjaja. Stezanjem i spre-zanjem značenja, misli, što ne moraju da se misle, prokazaće nebo na zemlji i zemlju na nebu.

Lirika savremenih jevrejskih pesnika je celina u delovima, jedna bolna odiseja iz životne stvarnosti, istraživačka i refleksivna molitva „uvek pod upitnikom“: ima li ili nema nade za spasenje sveta? Zato su ratni motivi u pesmama Jehude Amihaj dominantni, svedoče o netrpeljivosti i nerazumevanju među ljudima i narodima. Lili Zamir stoički odoleva nedaćama. Ne plaši se života, ali se plaši zanemelih vremena i ćutanja. Balfur Hakak ne može da zaboravi prošlost u koncentracionim logorima nacističke Nemačke. Ni klasična muzika nije u stanju da potisne njen prizvuk. Iz himničnih Mocartovih, Betovenovih i Hajdievih harmonija „čuju se“ tonovi osvajačkih marševa i pohoda. Dina Katon Bencion, rođena 1938. u Sarajevu, progovorila je još određenije. U svojim elegijama razgovara sa aušvickim prahom predaka. Pita se kojim su jezikom izgovorene poslednje misli njihove patnje – nemačkim ili srpskim?

Protivrečnosti življenja i stvaranja nisu strane ni savremenim mađarskim pesnicima. Đerđ Šarkezi sasvim se jasno odredio prema njima. Ljudi su jedni drugima stranci, jedni protiv

drugih. Tuga je prevladala i lepotu ljubavi. Kod Ištvana Vaša ljubav je jača od smrti. Zaslužena i udružena vekovima traje u crvenom kamenu etrurskog sarkofaga, svedoči o prošlim vernostima i vrednostima, nekoj vrsti sjedinjenja života i smrti. Pesnička misao tvorbom i pretvorbom pretvorila se u esej opstajanja i trajanja. Od mrtve lepote ipak je lepši živi život pa i kad nije lep, jer lepota je lepa samo u očima koje vide. Takvu misao potvrđuju i erotski psalmi Đerđa Šomlje, uživanja u grehu celine od dva dela koja su i u „katakombama paganskih vera mistična crkva bila“. Ljubav nije ni prokletstvo ni moral. Ona je samo vrsta „svakodnevne izvesnosti“, „čarobna tajna stvaranja“, pesma nad pesmama.

Samo je nekoliko pesama bilo dovoljno da se sagleda lepota i veličina, tematska širina i dubina, stvaralaštva Radovana Pavlovskog, autentičnog makedonskog pesnika. U magmi značenja vidljiva je pesnikova namera da menja ne samo poimanje poezije nego i poeziju. Jedno određenje iskazano je drugim, poezija kritikom poezije. Sistem umetničkih vrednosti usložava se nadrealističkim postupkom, impresijom i ekspresijom, negacijom negacije. Semantički i semiološki krugovi zatvaranjem se otvaraju. U tom metapoetskom ideogramu nalazi se duhovni etimon, ključ razumevanja i tumačenja ove poezije, mogućnost da se nepoznato spozna poznatim a poznato nepoznatim. Orfejski kult pevane pesme i racionalna misao, mitska i urbana samosvet, sjedinili su stilove kultura i razdoblja. Sa astralnim petlovima i ostvarenom lepotom, crnim i belim metaforama, Pavlovski prkosi bogovima i prokletstvu, postoji svuda istovremeno sa svojim demonima i gresima. I u psalmima Eftima Kletnikova sve je u svemu, sjedinjeno i životvorno, radost i tuga, ljubav slatka i bezgrešna, promenljive i nepromenljive vrednosti usudne čovekove sudbine. Za istinom življenja i stvaranja u svojoj neorealističkoj i narativnoj lirici, doživljajima i događajima u stihu, i Lidija Dimkovska traga za poetikom mišljenja i pevanja.

Svaki od nemačkih autora u Atlasu evropske lirike, u dobrom prevodu dobrog srpskog pesnika Stevana Tontića, ima svoj osoben stav i osoben put do pesme. Kristof Mekel veruje da pesma nije „mesto“ za negovanje lepote, ali to ne znači da ona sama sobom nije lepota, mesto za „ulepšavanje“ istine. Pesma treba da bude „doživotna“, trajna, ne sme da prećuti rane iz kojih krv teče, ni zatrovane jezike i smrt. Ni domovine sa gvozdanim pečatom. Kad u sonetima razgovara s Bogom, Mekel raspravlja o stvaranju i stvorenom, hlebu i vodi, o vremenu ništenja i ništenja vremena i prostora. Direktan antiratni glas oglasio se u stihovima Riharda Pitrasa, crnohumoran, za pomirenje Avelja i Kaina, muslimana i Jevreja, Srbina i Hrvata. Moli Boga da svima „pomogne“, „pozlati lepotu“ i „olista puške“. Okus gorčine izvire iz pesama Uvea Kolbea, neka vrsta obračuna sa samom sobom, sa željom da pesma nije ono što jeste. U sveopštoj sivoj zoni stvarnosti, preko vizija neizlečenih ratnih ožiljaka, sećanjem na žrtve, Andre Šinkel stigao je do katarzičnog prosvetljenja i posvećenja.

Smirene misli poljskog pesnika Adama Zagajevskog, lične i zagonetne, doživljene u globalističkoj svakodnevicu, bez uzvišenih trenutaka, u mickijevičevskom i strinbergovskom istraživačkom duhu, ulepšavaju nove poraze. Eva Lipska, u velikom evropskom strahu, bez krivice i griže savesti, raspravlja o malim stvarima koje život znače. Eva Sonenberg, kombinacijom poezije, filozofije i muzike, polemiše sa onim „drugim“, otuđenim delom ličnosti. Metapoetski sadržaji, iako su autobiografski, idu i dalje. U njima je stvarnost stvarnija od reči, faktografska priča bez ritma i rime. Bez radovanja čak i kad je erotska.

Romskim jezikom stvarana poezija je govor istine, govor stvaralaca bez doma i groba. Ponikla iz bola i presahlih dojki, sama sebe ispoveda, svoje poreklo koje su drumovi poderali, nedovršenu bajku što putuje kroz vreme bez snova, bez ijedne reči izvan stvarnosti. Slobodan Berberski peva kako misli,

sve što rekne magijom pretvara u hleb za gladne, neostvarenu radost dečje igre, u sve ono što je bilo i nije bilo. Hedina Tahirović Sijerčić svoja nomadska radovanja i tugovanja ispevala je jednostavnom leksikom ispovesti, faktografski i biografski. Rođena je u Rusiji, udala se u Srbiji, zaposlila u Bosni, prvo dete rodila u Hrvatskoj, drugo u Francuskoj, treće u Španiji, četvrto u Nemačkoj, peto u Belgiji. U četrdesetoj godini u Švedskoj rodila je jedanaesto dete. Pored romskog govori još dvanaest jezika. I to nije sve, Hedina ume da čuje korake na drumu, kako trava raste, razume nemušti jezik ptica. Njena se pesnička priča priča i u drugoj generaciji. Priča je njen sin skupljač starog gvožđa i mlada majka prošnom od kuće do kuće da bi milostinjom nahranila gladnu decu. Čergarska pesma i u smrti peva. Ne može se prepričati nego samo citirati: „Na oblacima jašem. Mijenjam oblake kao umorne konje. Kiša me umiva. Vjetar me razgovara. Munja me snagom napaja. Letim spektrom plavih nijansi nebeskog prostranstva. Mijenjam oblake kao umorne konje. Sunce mi gradi zlačanu stazu ka Indiji“. Pesma je na kraju kletvom i prokletstvom prevrnula Zemlju „naglavačke“ i prorekla ljubav večnu kako se prokletstvo ne bi izvršilo.

Obiljem strastvene volje i nevolje slovački pesnik Marian Milčak peva ode fatalnim ženama s manama i vrlinama, božanstvu belih, crnih i crvenih boja koje postoji samo da bi hladnokrvno mučilo druge i sebe, a Mila Haugova u nekoj snovidnoj odsutnosti suočava se sa senkama koje ne postoje, maskama i siluetama, davno zgaslim zvezdama, stopama minulih vremena i ništenja.

Jednostavnost pevanja i mišljenja najveća je vrednost lirike slovenačkog pisca Edvarda Kocbeka. Snagu takvog stvaranja crpi iz dubina rodne grude i jezika, iz gorčina izvora i korena. Kao istinska ljubav i pesma traži sve, otvorenost i predanost, da bude vatra što greje i traje. Unutrašnjim dijalogom Kocbek otvara knjige starih istina, priče o vernosti i mukama, Velikom

Sumnjivcu, onom drugom, naličju i negativcu, stroju, trovaču što se ne može sabiti u obrasce. Filozofska pozicija lirskog subjekta, „gladno ja“, želi da osmisli i poništi taj „mikrofon u zidu“ i pokaže da od pesničke istine ništa nije istinitije. Pesnikinja Maja Vidmar, otuđenje je našla u porodici, osnovnoj ćeliji društva, autobiografskoj do prepoznavanja, personalnoj, bez uopštavanja, nekoj vrsti obračuna u sebi i sa sobom. Kosmička poezija Barbare Korun je nadrealistička lirika u prozi. Ispovedna i protestna pesma Primoža Reparara žudnjom za nepoznatim stvarom novog čoveka, boljeg i većeg od postojećeg, a Jurij Hudolin piše nenamensku poeziju što će nepoezijom pobediti poeziju.

Ukrajinski pisci iz pesničkog evropskog „atlasa“ pripadaju generaciji iz „šezdesetih godina“ prošlog veka, zabranjivane i slavljene pesničke „kijevske škole“. Suprotstavljeni socijalističkoj imitaciji stvarnosti, providnoj internacionalizaciji i romantičarskom modernizmu, oslobođeni „rumenih snova“ atomskog „zaveta“, posle iznuđenog ćutanja progovorili su punom i pravom merom tek u vremenu „perestrojke“. Dimitro Pavličko istinu traži u ljubavi, Viktor Kordun u „kriptografima“ svesti i podsvesti, Vasilj Holoborođko u promišljanjima izvan folklorne sfere, a Lina Kostenko u dijalogu pojedinca sa svojom svešću.

Prevedena knjiga vekovima je bila duhovna veza među civilizacijama, kulturama, narodima i ljudima. Kvalitet prevoda određuje njegovu upotrebnu vrednost i značaj. Prevođenje i prevodljivost poezije postavlja se kao posebno pitanje. Dobar prevod lirske pesme nije njen „doslovni“ prevod, od reči do reči, od stiha do stiha. To nije ni prepev lirskih sadržaja i oblika. Danas je prevođenje poezije sve više novo stvaranje, novo pevanje što u novi jezik prenosi duh pesničkog dela, hemija i alhemija nemerljivih dubinskih zračenja značenja, novi zvuk i znak, novi smisao. I pored tako obavljenog posla ostaje uverenje da prevod ne može zameniti originalni tekst. Uvek je pre-

vod pesme relativno ostvarenje, reprodukcija, „samo veći ili manji neuspeh“. Atlas evropske lirike čitaocima u prvom redu donosi pesme u izvornoj verziji pa tek onda u prevodu na srpski jezik. On je izbor izbora. Autore i njihove pesme birali su antologičari nacionalnih poezija matičnih zemalja nacionalnih manjina koje žive u Bosni i Hercegovini, prevodioci tih dela, priređivači i urednici. Antologijski izbor i izdvojeno predstavljanje jednog dela savremene evropske poezije moglo je biti i drukčije i obuhvatnije, takva mogućnost ostaje za neko drugo vreme, drugim autorima i drugim izdavačima.

KLASJE POEZIJE

Danas je malo poznata činjenica da se na ove prostore, ne baš tako davno, doseljavalo toliko različitih naroda. Uglavnom u vrijeme Austro-Ugarske, a zatim obadviju Jugoslavija. Bile su to države koje su omogućavale mnogo širi prostor života, kretanja i međusobne komunikacije. Bili su to najčešće: Poljaci, Ukrajinci, Česi, Nijemci, Italijani, Slovaci, Slovenci, Makedonci, Crnogorci, dok su Jevreji stigli veoma davno, u 15. vijeku, a Romi bili tu oduvijek. Ti narodi donijeli su sa sobom mnogo toga osobenog, različitog: jezik, kulturu, običaje. Gdje su oni danas? Da li postoje njihovi tragovi? Da li postoje korišteni? Da, rekli bismo da postoje. Oni su u njihovim potomcima, koji su prvo, drugo, treće koljeno... Ovaj antologijski izbor kojeg smo naslovlili *Atlas evropske lirike*, u dvojezičnom izdanju, je izvrsno pjesničko štivo za sve čitaoce. Posebno za ljubitelje poezije. Tu su najčešće pjesnici danas aktuelni stvaraoci i poznata pjesnička imena u njihovim zemljama, ali i u čitavoj Evropi. Posmatrano iz vremena koje je iza nas, itekako ćemo biti iznenađeni količinom svega mogućeg što se zbivalo na ovom prostoru. I u poeziji, čak posebno u njoj. To je prožimanje mnogih životnih stvari. I danas na starim kućistima, u slikama i sjećanjima, žive potomci i nasljednici, koji baštine riječ svoga naroda. Svojih predaka. I danas njihovi pogledi streme svojim počecima, svojim precima koji su odnekuda došli. Baš kao što je to svugdje. Nisu li njihove kuće i danas mjesta gdje se osjeća makar tračak duha? Čovjek razmišlja, pjeva, govori, uči svoje potomstvo kako da živi i stvara u kući svoga jezika. Namjera ove knjige je da se kroz pjesništvo, pjesnike, njihovu poeziju i stvaralaštvo osluhnu ti daleki zvuci i damari života.

Još uvijek na svom jeziku čuju se uspavanke, priče iz dalekih krajeva, čuvaju se uspomene, relikvije, slike, razglednice, pisma, knjige, mnogo toga važnog u životu. Možda će neko pred uspavanku govoriti pjesmu svome djetetu, pričati mu priču. Nije li to čin dostojan najveće pažnje? A sama knjiga jedinstvo pjesničkog duha.

Ova knjiga nas vodi u velike književnosti, kao što su: njemačka, poljska, italijanska, češka, mađarska i druge. One su mozaik danas urbanog, ali i ruralnog prostora. Ona nam govori ne samo o univerzalnosti poezije nego i o našim bliskostima. A one su bile važne, i još su, i presudne. Svjedoče o nama mnogo više nego što možemo trenutno pojmiti. Upravo nam to govori ova knjiga. Neki od uvrštenih pjesnika su kandidati za Nobelovu nagradu, Kao Adam Zagajevski i Eva Lipska, tu su zatim pjesnici koji su po evropskim mjerilima nezaobilazna imena: Edvard Kocbek, Endre Adi, Šandor Petefi, Jan Skacel, Miroslav Holob, Mila Hughova i još mnoga značajna imena među kojima su: Maja Vidmar, Ewa Zonenberg, Adam Wideman, Slobodan Berberski, H.T. Sijarčić, Rihard Pitras, Nora Gomringer i dr. Svako od njih zaslužuje posebno čitanje. Da je bilo prostora, mnogo više pjesnika bi bilo zastupljeno u antologiji. Ali to je već zadatak drugih antologija i antologičara. Prevodioci koji su ujedno pisci, i kritičari dali su mogući mali presjek. Siguran sam da dolazi vrijeme sačinjavanja antologija evropske poezije. Antologija koje bi davale razne poglede i presjeke.

Crnogorska poezija baštini u sebi moderno, mitsko i univerzalno osjećanje jezika i misli. Upravo tako se predstavljaju pjesnici ovoga izbora. *Vukman Otašević* slijedi lirsko i metajezličko osjećanje koje mijenja vječno“. Njegove arhetipske slike su čiste vizije sjedinjene u magiju. Kod *Slobodana Boškovića* prepoznajemo uzvišeni osjećaj mitskog. On nadilazi patos tako što njeguje naraciju i metatekstualni smisao. Poezija *Novice Đurića* ima usud religioznog i božanskog. Čovjek je po

njemu smrtan, ali usud je vječan. I stalno je treperenje između života i smrti. Za *Iliju Lakušića* poezija je vječno stanje pjesnikovo. U njoj je sadržano sve; bog, Apolon, Delfi, legenda i transcendentno. Poput meteora na nebu zablistala je poezija *Andrije Radulovića* i tako se urezala u pamćenje. Ali, sjedinjena u ironiji i savremenosti takođe teži svojoj tradiciji.

Češku poeziju na najbolji način predstavljaju *Jan Skacel* i *Miroslav Holob*. Obojica su bili kandidati za Nobela, ali što je najvažnije, pjesnici koji su zadobili najveće simpatije čitalaca širom Evrope. Tu je veoma prisutna *Katarina Rudčenkova* koja je u usponu svoga stvaralaštva. Posebno značajan *Jaroslav Kolečka* koji je svoj životni vijek proveo u Banjoj Luci pišući na svom maternjem češkom jeziku. *Petr Hruška* kao da paletom stvara pjesničke slike. Prozivan pjesnikom nemira i skrivenih opasnosti svakidašnjice, svoje čitaoce suočava sa svijetom koji je naizgled poznat, a opet iznenađujući. Slučajne situacije u njegovoj poeziji predstavljaju izvor suptilne napetosti, na prvi pogled jedva primjetne znakovitosti. Bez suviše lirske rječitosti, Hruška piše poeziju koju mnogi svrstavaju u sam vrh češkog pjesništva posljednjih dvadeset godina. Skacelova lirika je iz tišine i zvuka, ljubavi i monaštva, linija koju je naslijedio od sjajnih prethodnika Jozefa Horhe, Jaroslava Sajferta, a završila s njim. Za tu poeziju nesuptilni XX vijek nije imao sluha a naročito američki čitaoci. Međutim, sve to baca u sjenku njegovo duboko poimanje osjećanja, tragičnosti i ljubavi. Holob je tek kasnije postao otkriće i iznenađenje i još uvijek je.

Italijanska poezija, njena modernost, mediteranski osjećaj, sinteza misli i osjećanja, postojanje i iščezavanje tradicije, čistota i jasnost, odlike su njenih pjesnika. To je poezija muzike, vizije, sjedinjavanja u apsolutni intermeco. *Valerio Magreli* ima „čudesne poteškoće u gledanju“ jer su tu „dva jezika one jedine polinezijske baklje“. To je ona iskonska dubina u sopstvenom biću, koja je i neprestana tišina. *Vivijan Lamark*

otkriva opsjednutu usamljenost, sopstveno pulsiranje. Njeno postojanje je u malom, mikrokosmičkom, u kapljicama kiše u zrcima zemlje. Ta njena dvojnost je stalno uspoređivanje sa sličnim. *Fabio Pusterla* predosjeća eroziju današnjeg svijeta u kome će velike zvijezde biti sutrašnje sojenice. *Klaudio Damjan* želi da sve bude u jednom, pulsiranje poezije, života, biljaka, životinja, neba i zvijezda. I sve to doseže svoju ljepotu u tome što nismo vječni. *Umberto Fiori* posmatra svijet opipljivih stvari, sve je tu na dohvatu, u susretanju i prolaženju. To su slike koje se svakoga časa preobražavaju u nešto drugo.

Jevrejska poezija koja nastaje u Izraelu nije poznata ili je veoma slabo poznata našem današnjem čitaocu. Izbor nam daje jasan presjek novije pjesničke scene. To je poezija koja je nastajala sputana u Tori i Talmudu, a zatim u punom lirskom osjećanju, u sintezi misaonog i emotivnog. Potom se stvara mlada generacija – sabre – rođeni Izraelci koji ukidaju tabu teme. *Dina Katan Ben Cion*, piše poeziju u izvorima blisku dalekim korjenima. Ona u sebi sluti život onih čiji je život postavila da živi. Tu se otkriva tragičnost koja doseže do univerzuma, ličnog i ljudskog. *Agi Mišol* crpi snagu svoje poezije u evropskom tlu, prije svega mađarskom pjesničkom izvoristu. *Lili Zamir* njeguje lirski osjećaj pjesme. *Hava Pinhas Koen*, stavlja u središte riječ, slova, poeziju. Poezija usamljene sjenke eukaliptusa, bora, boje koja se mijenja. Njeni putevi traganja idu u unutrašnjost, suštinu, nedokučivo. *Jehuda Amihaj* je pjesnik neizvjesnosti, straha i iščekivanja. To je razumljivo, jer se tu nalaze „džinovske sjenke“ svijeta. Poezija „jedne polovine i druge polovine ljudi“, muškaraca i žena gdje se stapaju odnosi međusobnog prožimanja. *Balfur Hakak* kroz klasičnu muziku izražava uzvišenost ljepote, ali i apokalipsu pred užasom strijepnje šta će biti sa svijetom. Pred onim što je doživio njegov narod. To je apoteoza ljudskog duha koji ima i drugu, mračnu stranu. Njegovo drugo lice. *Dalia Ravikovic* svoju osjećajnost i nespokoj sluti na granici između dana i noći. Između svijeta i nsvijeta. To je lakoća ali i stravičnost odlaženja što je i sud-

bina ove pjesnikinje. *Susana Veg* posvećuje pjesme određenoj osobi, svešteniku kojeg je upoznala, a koji je na nju ostavio trag – neizbrisivi. To je trag ljubavi, bilo da je božanska, oćinska ili porodićna.

Mađarska poezija je od ranije mnogo prevođena na srpski jezik i ćitana. Možda najznaćajniji *Endre Adi* daje pećat ne samo mađarskoj već evropskoj lirici. Jedan je od najvećih mađarskih pjesnika, vodeća figura generacije „Zapad” ujedno i sjajan publicista. Źudio je za uspjehom, ujedno je Źelio biti i novi Mesija. Smatrao je da ima pravo i obavezu za presuđivanje. Postavio je sebe na poseban pijedestal, jer smatrao je da u sebi objedinjuje najkarakteristićnije i najplemenitije crte „mađara” i „umetnika”. Njegovo pjesnićko stvaralaštvo obuhvata sve segmente ljudskog bitisanja. Njegova treća zbirka pjesama „Nove pesme” oznaćava rađanje nove mađarske poezije. Pjesma napisana 1905. godine i objavljena u zbirci „Nove pesme” - „Jastrebov pir na šušnju” posvećena je njegovoj prvoj ljubavi Brüll Adél-u udatoj Diósy – Leda- i predstavlja osjećanje ljubavi sa poćetka dvadesetog stoljeća. Ocrtava ljubav koja se sa puno protivrjećnosti i sa osećanjem prolaženja, beznadežno bori sa vremenom.

Derđ Šerkezi – Ako uopšte postoji savršena pjesma, onda je to pjesma „Razgovor cvetova“ objavljena 1925. godine u 22. broju ćasopisa Zapad (Nyugat). Vjerovatno je nastala u jednom svijetlom trenutku stvaranja. Ne sadri suvišan glas, crtu, u ritmu nema ni jedan disonantan element, ćisto je razumljiv i zaprepasti. U razgovoru cvjetova pjeva uzvišenu himnu nježnosti, bliskosti, osjećajnosti, pa i suprotnosti iz koje se porađa novo. Pjesnićko stvaralaštvo *Atile Jožefa* izazvalo je pravu revoluciju u istoriji mađarske književnosi. Njegovu velićinu Zoltan Laslo je sumirao u jednu jedinu rećenicu: „Sve što je bilo u mađarskoj književnosi do tada, utopilo se u Atilu Jožefa, a sve što od onda postoji, poćinje s njim.“

Pjesma „Čista srca“ je jedna od najznačajnijih njegovih pjesama iz doba rane mladosti. U toj pjesmi se ne žali, optužuje i zrači od samopoštovanja. Savremenici su bili zaprepasčeni, a današnji čitaoci – nakon pažljivog čitanja – u toj pjesmi pored drskosti mogu prepoznati iza prijetećih pitanja očaj. On poručuje šta nema, a šta bi trebalo imati. To je ono što život čini životom. *Mikloš Radnoti* je jedno stalno posrtanje do samoga kraja. Život tog velikana od momenta rođenja je tragičan. Majka i blizanac su umrli prilikom poroda, a njegov ovozemaljski put sa užasnom smrću je okončan. „*Besprekoran je iskaz pesnika, zvučnost ne poremećuje niti jedan neprimeren zvuk - melodija, ritam, moral čini jedinstvenu celinu.*” *Ištvan Vaš* njeguje poeziju svakodnevice koja je ljepša strana života. To je etrurska tajna, ali uzvišena, sjedinjena, to su tragovi spomenika i crteža koji čuvaju vječnost etruskog postojanja. *Derđ Šomljo* vidi hrišćansko poimanje svijeta, gdje su riječ, raspeće, krst, bol i plač u vječnom trajanju. Ali i život traje uporedo. Ova pjesma je uzvišena himna. Pjesma je napisana u ritmu stalnog uzdizanja. *Laslo Nađ* ispjevava pjesmu svojim pjesmama. Ali šta je on tu, pita se? Upitnik ili htijenje? Ili vatra zvijezde? Ali tu je i grijeh? Pa su upitnik i grijeh dva moguća simbola pod nebom. *Sándor Čori* pjeva o ljepoti na dodir, o ljepoti u postojanju i iščezavanju.

Makedonsku poeziju predstavljaju pjesnici evropskih mjerila. Oni su saželi u sebe temperament, igru, dubinu, i eksploziju jezika. *Radovan Pavlovski* je pjesnik istovremeno iz života i mita. Pjesnik koji apolonijски uzdiže vrijednosti i uzvišenosti riječi. Pjesnik lave i sagorijevanja. Njegov jezik je niz slojeva koji skrivaju pjesničku dubinu i smisao. *Eftim Kletnikov* je vrhunac makedonskog uspona u poeziji. U makedonsku poeziju ušao je sa punim žarom ali i kao formiran pjesnik. Sa istančanom lirskom naracijom on zapljuskuje sva čula. Njegovo treperenje je delfski osjećaj za božanskim. Pjesničko epsko

i lirsko su se transponovali u novi fluid. Mlada *Lidija Dimkowska* slijedi najmoderniju struju evropskog jezičkog pjesništva. Njen pjesnički krešendo vaskrsava živuće elemente – zauma. Ali tu je ironija savremenih crno-bijelih slika koje govore o nečemu novom u poeziji.

Njemčki pjesnici potiču iz zemlje, nekada podijeljene u književnosti. Među njima *Kristof Mekele*, jedan od najuglednijih i najplodnijih savremenih njemačkih pjesnika, izražava direktan odnos prema svijetu i poeziji: „Pjesma nije mjesto za njegovanje ljepote“, po njemu tu je riječ o krvi, o bijedi, o pustošenju, srdžbi, obmani, ona je smrtno ranjena istina. *Rihard Pitras* skreće na stazu lirskog ironijskog osjećanja. „Ja sam barometar“, kaže, a tek njegov povik: „Domovino, srce sveto, duhom jaka / gledaj mene lukavog seljaka.“ *Uve Kolbe*, piše poeziju ličnog bola, samoće, opstanka za goli život, a to su samo odbljesci dubokog osjećanja. *Andre Šinkel* i *Nora Gomringer* iako se stilski razlikuju, govore o boljkama u njima davno začetim, koje traju, progone ih, one su podsvjesno dobijene, naslijeđene. Iako su najmlađi u ovom izboru, proživljenost života i njima je zadala svoj pečat. Užas u poeziji mlade Nore poprima maniju gonjenja, naročito u pjesmi *Pomama*. Jer ona je zahvatila sve, svaku poru egzistencijalnog, životnog. Pjesnikinja sa osjećanjem za scensko izražavanje slijedi trend življenja. Međutim, jasna i britka u izrazu, ima snagu magičnog.

Adam Zagajewski je danas vodeći pjesnik u Poljskoj, piše poeziju “univerzalne samoće koja transcendiraju sluh muzike“. Sluh kojega ne možemo odmah čuti već moramo dugo oslušivati da dosegne u naš zaum. On odsijava riječju i zvukom. Istovremeno nas oplemenjuje tišinom i mirom. Ta tišina i mir su podjednako bitni, bilo da je kraj ljeta ili časovi univerzitetskih predavanja koje drži po evropskim i američkim univerzitetima. Nebitno je da li su to časovi čitanja i pisanja ili šetnja mislima

između uličnih parkova i katedri na kojima govori kao profesor. Sve je sublimirano u činjenicu – smisao.“ *Za Ewu Lipsku*, takođe kandidatkinju za Nobela, može se odjednom govoriti o više asocijacija, a ponajviše „gracioznih jezičkih“, jer je njen pjesnički jezik ispitivanje materijala, onoga koji je vječan, čija je struktura nepromjenjiva. Jezik pa onda misao, i smisao. Za nju bi se možda moglo reći da na prvom mjestu krči put novonastajućem poetskom jeziku. Da ga tvori od krhotina, detalja i tako stvara nešto posebno, lično. *Ewa Zonenberg* pojavila se kao sasvim nova, osvježavajuća lirska pojava. Bio je to krik u prazninu na prelomu u treći milenijum. Niko, čini se kao ona, nije najavio ne samo poetsku već drugačiju viziju svijeta. Bio je to krik u novom pjesničkom jeziku. Slična, samo intelektualna i pomalo aristokratska je pojava *Adama Widemana*, u suptilno, gracioznoj, opservaciji nove atmosfere. *Agnješka Siska*, pripada danas najmlađoj pjesničkoj generaciji poljske „neoavangarde“. Iako je Vasko Popa njen pjesnički ideal, ona slično Ewi Lipskoj, ispituje jezik kao materijal.

Romska poezija rasuta po zemljama i kontinentima je najveće moguće traganje i traženje u bespuću svijeta. Iz toga proizilazi uzvišena tragičnost kako pojedinačna tako i kolektivna. Ali šta je uistinu svijet? Teško bismo se usudili ponuditi neki odgovor. Jer jedna pjesma je „jedan život“. Tu je autentična pjesma *Alije Krasnićija*, kuća bez groba *Rajka Đurića*. *Za Slobodana Berberskog* i *Heidu Tahirović Sejdić* može se konstatovati da su evropski romski pjesnici. „Odlazak brata Jakula“, *Slobodana Berberskog* je uzvišena balada ravna spjevu. *Heida Tahirović Sijarčić* piše: “Rođena sam u Rusiji / školovala i išla u školu u Poljskoj. / Krenula sam na zanat u Rumuniji. / Udala sam se u Srbiji. / ... Zaposlila sam se u Bosni. / Prvo dijete sam rodila u Hrvatskoj. / Drugo dijete u Francuskoj, treće u Španiji, četvrto u Njemačkoj, / Peto u Belgiji.“ Da li je tu moguć ikakav komentar? Pred nama je poezija koja nam govori sve o ži-

votu od početka do kraja. Ali to je poezija čulnog i osjećajnog. Sa tim uporedo idu tragično i životno. O svemu tome reljefno i jasno je izrekla ova pjesnikinja. Nigdje tako ubjedljivo nije izrečeno kao što je izrekla Heida Tahirović Sijarčić u svojim pjesmama i poemama.

Slovačke pjesnikinje *Mila Hugova* i *Stanislava Hrobakova Repar* preferiraju lirski osjećaj poimanja subjektivnog svijeta. Disonance su možda samo u izrazu koji je kod Hugove odraz metaforičkih tendencija, neka vrsta školjke koja „luči sluz osjećajne žene.“ Hrobakova prolazi kroz posebnu katarzu „metajezičkog samospaljivanja“ da bi dosegla jezikoslovno „čistunstvo.“ *Marian Milaček* ima svoj način pristupa, blizak Zbignjevu Herbertu, ironiju, grotesku i osamu. Ovaj tekst bi se mogao pojmiti više kao pokušaj sinteze svih pjesnika koji su zastupljeni nego njihovo pojedinačno elaboriranje.

Ako se ima u vidu da je poezija iz ove knjige nastajala najčešće u totalitarnom sistemu komunizma začuđujući je otpor i snaga kojom su se pjesnici izdigli iznad njegovog pritiska. Njih danas baštine čitaoci na čitavom evropskom prostoru. Samo italijanski i jevrejski pjesnici iz ovoga antologijskog izbora (njemački pripadaju nekada Istočnoj Njemačkoj), nisu bili pod tom represijom. Prvi u slovenačkoj književnosti te okove skinuo je *Edvard Kocbek*, partizanski rodoljub, hrišćanski socijalista, pisac poznatih dnevnika „Tovarišija“, a njegov uticaj se prenio na čitavu plejadu slovenskih prozaista i pjesnika: Daneta Zajca, Dragu Jančara, Tomaža Šalamuna, Jožeta Snoja, Gregora Strnišu, Venu Taufera. Danas je slovenačka pjesnička scena izuzetno raznolika i pulsirajuća, miješaju se domaći i strani uticaji. Ali neki od mlađih pjesnika su samosvojni: Aleš Debeljak, Boris A. Novak, Maja Vidmar, Primož Čučnik i dr. Međusobni susreti, čitanje i prevodilaštvo stvaraju evropsko tlo kulturnog prostora, ili se ono tako barem nazire.

Čini se da je američki uticaj manji, tek možda kroz muziku i džez. Poezija *Maje Vidmar* je tematski i stilski osobena i prepoznatljiva. Danas, veoma cijenjena u slovenačkim književnim krugovima, postala je i evropska pjesnikinja. Dobitnik je najvažnijih nagrada u Sloveniji, „Prešernove“ i „Jenkove“. Jedna od najvažnijih njenih osobina je iskrenost. A sa njom ide i otvorenost. Ona jasno i precizno sve kaže. I kada otvoreno govori o ljubavi, odnosima, onim intimnim a nenametljivim erotskim situacijama, međuodnosima parova, tajnama, prevarama, potkradanjima, uzimanjima i odbacivanju, izazivanju ljubomore, zavodjenju i skrivanju, pa i udarcima trpljenja, u stvari su neprestana drama sa samim sobom.

Pjesnički glas *Barbare Korun* je poseban, jedinstven u slovenačkoj poeziji. Pjesme figurativnog realizma sa osjećanjem i melodijom monologa. Iz toga monologa i tišine nezadrživo bije unutarnji treptaj bića koje izražava potpunu iskrenost. I ličnu neposrednost. „Ko je još tako nježan / kao ti?“ Taj jezik ljubavi je isti na svim jezicima svijeta. *Primož Repar* je pjesnik, doktor filozofije, estetičar i književno-filozofski kritičar i teoretičar. Pošto je filozof i poezija mu je filozofska, astralna ali zemna i hermetična. Hermetičnost, skrivenost misli i promišljanja, složene strukture, predjeli nedokučivog, suočavanja sa postojećim i nepostojećim, smisao i besmisao, sažeti su u pjesničke traktate. Iz tih promišljanja na vidjelo se u probljescima pojavljuju pitanja koja nemaju odgovora. Ne mogu ga ni imati jer se radi o vječnom. U slovenačkoj poeziji, sa sigurnošću se može reći da se dugo nije pojavila takva originalnost u poeziji kao što je kod *Jurija Hudolina* pjesnika koji je počeo da krči nove puteve autentične poetike. On je pjesnik koji bez zazora ruši svaku moguću konvenciju, svaku prepreku. Hudolin dolazi iz kamernih scena, amfiteatarskih sala, iz surove stvarnosti ulica i svekolikog megalopolisa: „...moj osnovni moto / je poraz.“

„U inat vjetrovima“, je antologija ukrajinske poezije koju je sastavila i prevela prof. dr Ljudmila Popović i tako nas obogatila ovom izuzetnom knjigom. Lirika ukrajinskog pjesništva je posebna, zanosna, sa osjećanjem stalnog treperenja glasova, ljudskih osjećanja sa prirodom. *Dmitro Pavličko* izražava svoju iskrenost misli i riječi, svoj bol, svoja zapažanja zemnog i nebeskog. *Lina Kostenko* traga za odgovorima na aktualna pitanja savremenog svijeta. To je život u procjepu njegove tragičnosti koja se zbiva „u trenu“. A to su tek detalji njenih pjesničkih vizija. *Ivan Fedrovič Drač* je pjesnik neba, sunčevog feniksa, sna, nostalgije, ideala, „poezijo, sunce moje sa stopama cvjetova.“ *Mikola Panasovič Verbajev* se odlikuje dubinom intuitivne spoznaje, osjećajem metaforičkih gradacija. *Vasilj Holborodko* kod nas je još osamdesetih godina prošlog vijeka bio prepoznat u pjesmama o hatmanu koji prikiva svoje neposlušne kozake na zid sobe i tako stvara grotesknu kolekciju. Ali njegov osjećaj za deskripciju, misaonost, poruku, pa i humor biće stalna sinteza pjesničkog umijeća. *Viktor Kordun* stvara poeziju sopstvene individualnosti duhovno spojenu sa univerzalnim. Njegov je stih lak, metafizički sveden na „minimum maksimuma“ riječi u međuprostoru svijeta. *Nyatalka Petrivna* i *Nadja Kirjan* nastupaju sa žestinom metafizičkog i metajezičkog smisla, opet svaka na svoj način. A to su tek detalji koji bacaju poneko zrnce svjetla na ove pjesnike.

Ovo su samo sekundarna zapažanja o pjesnicima i pjesmama ovoga izbora. To je tek da se baci malo svjetla na jezike i književnosti iz koje potiču. Pjesma se prepoznaje po svom tvorcu, pjesniku, kao što se pjesnik prepoznaje po pjesmi. Poezija je „večita svežina sveta“ (Matić), i vizija stalno nečega slutećeg – novog. Ova knjiga vodi tragovima ne samo pjesnika zastupljenim u njoj već govori da postoje u njihovom jeziku još mnogi njima slični.

CRNOGORSKA POEZIJA
Izabrao Slobodan Bošković

VUKMAN OTAŠEVIĆ
SLOBODAN BOŠKOVIĆ
NOVICA ĐURIĆ
ILIJA LAKUŠIĆ
ANDRIJA RADULOVIĆ

Vukman Otašević

TIHA BURA

I kad je srce prepuno
U stvari sve je prazno
I sve je puno
Puno nepogoda

Sjaj voda
I sjaj daljine

Ako je išta nestvarno
Nestvarna je sloboda
Vječno je čovjek traži
A vječno gine

OPSJENA

1.

Usred neba mrtvo ljeto
Mjesec svijen u
Kosijer

Dok na istoj žici eto
Igra čovjek igra
Zvijer

Pletenice pletu zmije
Pletenice i kamdžije

2.

Skriven pod nebeskim hljebom
Zuj pauka plam na
Groblju

Dok suluda ždrebad nebom
Rumene mi zvijezde
Zoblju

Pletenice pletu zmije
Pletenice i kamdžije

3.

Mrtav čovjek mrtav pauk
Na zvijezdi zmije
Glava
U grlu mi svijen u luk
Pijan mjesec
Podrhtava

Pletenice pletu zmije
Pletenice i kamdžije

ZAPIS U SAMICI

Kap svjetlosti u oku grca
Zaklani labud na rijeci

Pjesma mi živa sjenka srca
Ti jedri cvijet u toj sjenci

Iz kvasnog žala rastu stope
Iz stopa rastu voštanice

Na ramena se talas prope
To ludo krilo nesanice

DOK ONA SPAVA

U njenoj sobi svijetleća
Treperi cvijeta glava

Možda sam ja ta svijeća
Što gori dok ona spava

U njenoj sobi miriše
Tamjanom tišina zvuka

Možda to mekano diše
Moj san kao njena ruka

U njenoj sobi od boja
Rascvjetava se zornjača

Možda to duša moja
Po njenoj sobi korača

Slobodan Bošković

ZIDANJE MORAČE

Siđe siga s planine

Majstori ozareni
ugledaše Oganj u daljini
(tamo iza gora i mora
tamo gore gdje gore gore
do zore – svetigore
mora i danju plamsati svjetlost)

Majstori svjetlo zastražiše
da pripale sopstveni oganj

Kad ni žiške ne dobiše
Sami od kamena napraviše
i ruku mnogih
težačkih

Sjutrašnji dan oplodiše
Juče još
današnji objaviše

Vode i boje se spojiše
kad se sklopi kupola

ODVEŠĆU TE U KARADAG

Imaću godina koliko i treba
Moći te uhvatit' plahu za ruke
Otrgnuti mladu iz spokoja

Odvešću te čednu i vitku gazelu
Provesti ribe kroz bistre vode
Ubacit' obnaženu u barku od pruća
Dasaka kedrovih i smole borove
I imaću godina koliko ti treba

Obje ti ruke vezati za jarbol
i oči - nećeš vidjet' zadnje putovanje

Ugrabiću te iz čedne igre tvoje
Sa plava neba ko zalutala ždrala
Iz djevičanskog smijeha preoteti

Imaću godina koliko mi treba
da te još krhku i mladu lomim
i divlje ljubim u inat svijetu

Ogradiću sva pristaništa i pristupe
Vode pretvorit' u ljute straže

Po moru ćeš znati žudna i razuzdana
kakva je moja krv u koje doba dana

Imaću godina koliko nam treba

Moje će te riječi ljubavlju trovati
Lomno tijelo ceptjet' u groznici
Talas krvi bićeš na oštrome hridu

Imaću godina koliko i treba
Moći proći kroz plamena rebra
Kružiti žilama tvojim sve do grla
U vlažan krik nestat' na jeziku

Iza četrdeset rijeka i ponora
O, kako mlad ću da stignem
Iz ovog ružnog doba
Iz ove proklete daljine

ZABORAVLJENI DAN

Evo me mjesec mi predvojio mladost ko bilje
po rosi koja liječi. Evo dolaze zrela ljeta
i smjerni dječak čita zdravice prije grijeha
U ljubav se dani zaklinju i cvjetovi zeleni
na pomračenom trgu ljube mi oštri bol usne
ljeto je u polju zreline silazi od klasa
niz tanko žito. Pjevaju začarane vode
Evo mladost je zaloga jer neću taj dan
krasti jer goluba strijeljah dječaštvom
pokupih cvijeće pa mi džepovi puni smijeha
i još širi je svijet. I sebe zaboravih
i dane pozaboravljah pa me niko po letu
ne prepoznaje više. Obrisah sjenku s ulice
sa lica skidoh noćni plašt da mi je duša
naga da mi u san brže ulaze bijele djevojke
da zalutali pijesak bude sipljiv i mek
kad bježim od sebe kad sebe zaboravljam

OVE NOĆI

Ko ljubi noćas mjesto mene tu ženu
Ko se igra njenom živom vatrom
Ko se uvlači u njen razum kao u venu
Ko je isti strašću i noću i jutrom

Neko skida s nje plamene cvjetove
Neko joj razdvaja peraja kao krila
Dok je voli mrzi je i strasno zove
Da bi na razum već jednom zaboravila

Ona ove noći smrtno grijeh ljubi
Sva se otkida od sebe krvlju bunca
Potanja u oblak što se s njom gubi
Uzvodno sa maglom nadomak sunca

Ko ljubi tu ženu noćas ko je voli
Ko otrovne izazove meni lukavo baca
Ne zna možda koliko ta ljubav boli
Koliko me noćas u tvrd očaj baca

Novica Đurić

BOG ZNAO DA JE BOG

Vidiš li, Bože,
neko plače,
čovjek plače.

Ne daj suzama
kad ptica peva
kad dete peva
i pčela.

Pomozi
da budemo ljudi
u metežu i nemiru.

Zagrli me, Bože,
ja sam čovek.

Čovek nije hteo da bude Bog,
a Bog, kao Bog
znao je da je on - Bog.

DA JE ČOVEK VIDEO ŠTO I BOG

Tek da je Čovek
video što i Bog
nikada ne bi vaskrsnuo,
i nije.

Možda bi i Bogu
bilo lakše da je umro
nego što je sve video,
i to mu bi teže
od raspeća.

Poželim da budem slep
i zahvalim slepilu
na pomoći
da lakše umrem.

Oni što sve vide
neka se što pre
izbore za smrt.

Smrt nije vreme
već Nenadna,
tren.

REZBAR BOŽJEG KRSTA

/Gojku Stojčeviću – Patrijarhu Pavlu

Bijaše mladić kad uđe
u crkvu Sv. Arandela Gavrila
negde u šumadijskoj planini
bled zanemio bogoslovac Gojko Stojčević.

I ne bi više Gojko
nakon što kleknu i pomoli se
moštima bezimenog sveca
u manastiru Vujnu.

Bi to 1944. godina
kada mu prorekoše vek kratak
kao i njegovim roditeljima
Patrijarhu našem Pavlu.

Svet je goreo, rat
od manastira do manastira
moleći se za spas
spasi dušu svoju.

Odmori pod lipovim hladom
i od odlomljene grančice
rezbari krst Božji
i ostavi ga bratiji u Vujnu.

Dovede ga Gospod
uvede u manastir
zadugo ih ne bi
i tamo ostaše.

Ču stvoritelj molitvu bonika
bratija krišom gleda i strepi,
Bog sve vidi i ne okleva
stavi ruku na njegovo rame
i podiže ga zanavek.

Živeo je po Jevanđelju
u keliji Patrijaršije
od mrvica i Božjih dari
moleći da budemo ljudi.

Govorio je tiho
a daleko se čulo
nije gledao televiziju
ni čitao novine
što bi važno
stizalo je Božjom poštom.

Trenu
u 95. godini
i probudi se
u Božjem zagrljaju.

SAVINA KELIJA NAŠA SPASONOSNA

Ima li zemlje
koju nije pohodio
i njome hodio
Sveti Sava.

Kada se Savina svetlost
uzdiže i bi
nebeski pokrivač
zemlje postaše svete.

Samo se Savinoj ruci dalo
da što dotakne i oživi
gde štapom pokuca
zažubore izvori ledeni.

I danas krepe nas
Savina vrela
Savini izvori
Savino jezero
Savina reč
Savina molitva
Savino molitveno nebo
Krst Savin.

Gde god da zatražimo
oprost i spas
svugde je Savina molitvenica
kelija naša spasonosna.

Da nas ne pričesti
šta bi čovek bio
Gospode?

Ilija Lakušić

TAKVA PJESMA

Kad god napišem pjesmu,
u prvi san mi dođe majka.
Ja se od sreće probudim
i vidim da nje nema.

Shvatam da pjesma nije bila
dovoljno dobra da je zadrži.

Ah, Bože, kako bih volio
da napišem takvu pjesmu
poslije koje bih čuo
kako u ranu zoru
u kuhinji kutara majka...
znao bih da ću, kada ustanem,
zateći izobilje:
volja mi tepanje,
volja milovanje.

A radoznali Bog bi
odvrnuo roletnu da vidi
srećnog čovjeka
i pjesmu kakva se
za života
ne može očekivati.

DELFIJSKO E

Dobro se drži nebeski svod
poduprt ključnim pitanjima.
Dobro se drži svako pitanje
koje se ne plaši odgovora.

Apolon, vrhovni bog u Delfima,
najpismeniji među najmudrijima,
znao je samo za slovo E.
I svojom rukom, koja je
vladala nad rukopisima,
upisao ga je visoko u hramu,
tamo odakle se najbolje vidi
hemijski sastav Svetilišta.

Tako vjekovi,
hoću reći milenijumi, prolaze,
Delfijsko E se u mjestu kotrlja,
kotrlja i svoju sudbinu miješa
sa odgovorima.

Kad bi se neko mudar okrenuo prema svodu
i pozvao ga u šetnju, slovo bi ostalo nepomično
i niko ne bi znao otkud dopire glas
koji kaže:
E se nikada ne udaljava od suštine.

TRONOŽAC

Nema mira tronožac
dok ne nađe onoga koji umije
da sjedi na njemu. Nadmetale bi se
pitije i sibile i,
kad nemaše bogova na ognjištu,
mudrovale bi, tronožile i
liječile istoriju. Svakojaku
budućnost prodavale su i proricale
lakovjernom narodu, a oni koji ga
htjedoše prodavati preko noći bi
ostajali bez njega.

Kao da ga valovlje preturalo,
zlatni tronožac je lutao
od mudraca do mudraca.
No, kad Tales reče: otkud
dođe do mene najgorega od svih,
tronožac se smiri i tu ostade
dok bi Talesa.

KUKUTA

Nema više vina...
Može kukuta, samo kukuta,
Sokrate!

Mani se Kamenog trga, mani se omladine,
mani se svoga života, ere si se
zapatljao u njemu,
Sokrate!
Ka' mudar jesi, poradi za grobno mjesto
na Akropolju, mogu ti to srediti dok su
Anit i Melet u komunalnom,
Sokrate!

Ti mudar jesi i vino u lozi
osunčano je, no ja sam mudriji jer
mudrost ne primjećujem,
Sokrate!
To što ćeš zvati, ne znači
da ću te čuti, kamo li
da ću se okrenuti,
Sokrate!

Prodaj lađu i prodaj sandale,
ere više nećeš putovati,
Sokrate!

Andrija Radulović

GENERAL

Glancao godine čizme biografiju
Imao vilu konja gardu
i sve što imaju generali

Jednom onako onemoćalog
već bijelu pčelu
Tobdžija njegov odžačar
predaće ga kroz kamin
bez epolete
bez baruta
bez pozdrava
nekim golobradim ljudima
Suze koje je prosuo drugima
sad su kiša koja kropi mapu i pogaču
zastavu granicu i šumu u kojoj je rođen
zaliva trn grb i grob
a njegovo ordenje na buvljaku arče
sinovi kao alajbegovu slamu
prosto za neki sitniš
Tek jedan grombi šinjel
za nešto više trampe
za vezene gaćice lila
iste je jedan kovrdžavi tip
u nekoj jeftinoj seriji sa španskim akcentom
Skinuo ženi jednog pukovnika

Tiho
svileno
bez grmljavine
padaju njegove zvjezdice sa rukava
polja i oblaka

Njegova bitka je obezglavljena kokoš

General bez vojske je sapunica
Iz njegove čizme raste peršun

KAMENOLOM

Vade kocke bijelog mermera
slično kockama mađarskog sira

Ulijevaju neku ljubav čekićima
isklešu ptice koje se nikada
vinuti neće u plavo

Na koncu ipak svakom
zasjedne za vrat
bilo kao ploča
krst ili višekraka ledenica

Mi se još i kunemo kamenom
mislimo da u njemu ima nešto skriveno

A šta ako ti je čitava gruda kamenolom
Ako ti maljem udaraju u čošak od kuće
Ako svaki dan lome

PEKAR

Bez šale njegov posao je svet
U ponoć zauzme očeva vesla

I blagosloveno zahvati zemičke
Pogače lebove dugačke

U osvit kucaju pjesnici
Kockari ljubavnici noćobdije

Štruc ustane snovan i dijeli
Kvasac kao tamjan

I cijela ulica naraste visoko
I sve miriše na hljeb

LOV

Trčali smo preko mosta
Da uhvatimo dugu

Njen pas
Lovac na jelene
Njušio mi je krila
I gledao u srce ko u izvor

Samo da sam ih pustio
Da se napiju ko ljudi

Sad bi me tukli munjama

CRNA MAČKA

Često mi prelazi put
poskitana zla sreća

Volio bih
da mi sjedne u krilo
kao Aljehinu
kad vučem
neki važan potez
u životu

Ili da prespava zimu
u mom krevetu
kao sestra

Samo da mi ne zagrebe
po snovima

**ČESKÁ POESIE
ČEŠKA POEZIJA**

**JAN SKÁCEL / JAN SKACEL
Prevela Biserka Rajčić**

**MIROSLAV HOLUB / MIROSLAV HOLUB
KATEŘINA RUDČENKOVÁ
KATERŽINA RUDČENKOVA
Prevela Tihana Hamović**

**JAROSLAV KOLEŠKA – JARO
JAROSLAV KOLEŠKA – JARO
Preveo autor**

**PETR HRUŠKA / PETR HRUŠKA
Preveo Adin Ljuca**

Jan Skácel

TICHÁ SUMA BÁSNICKÉHO UMĚNÍ

1

(u básníků doma v kuchyni)

Někdo tu sype plachým hrdličkám
zrníčka na okenní římsu
té menší říká zobej neboj se
napít ti nedám napít dá vám rosa

A básník prosí zatím o slovo
aby nebylo jak olovo
o slůvko kulaté jak drobné zrnko prosa

2

(práce)

Na zlatých sítěch mateřštiny
hluchotu vlastní přesívá
a do úmoru hledá slova

Ta ale s hejny odletěla
do dalekých a cizích míst

A marná duše básníková
žízní a pije z prázdných hnízd

Jan Skacel

TIHA ŠUMA PESNIČKOG UMEĆA

1

(u pesnikovoj kući u kuhinji)

Neko ovde plašljivim grlicama
zrnca na prozorsku dasku sipa
onoj manjoj veli zobalji ne boj se
neću vam dati da pijete to će vam rosa dati

Pre toga pesnik moli za reč
da ne bude poput olova
za reč okruglu i sitnu kao zrnce prosa

2

(poslovanje)

Na majčinim zlatnim sitima
vlastitu gluvoću seje
i dok se smrtno ne umori reč traži

Ali ona je s jatom odletela
u daleka i tuđa prebivališta

Dok zaludna duša pesnikova
iz praznih gnezda žedno pije

3

(studánka)

Studánko v převysokém lese
až svoji píseň neunese
a k tobě přijde sám a sám
unavený a ustaraný
dovol mu napítí se z dlaní
ukaž mu cestu cestu k nám

4

(podobný sýkorkám)

Přespříliš podobá se někdy sýkorkám
které zanechaly ráno ve sněhu
sdělení dlouhé noci

U černé tůně čistý chladný sníh
za mlhou druhá oranžová mlha
les oslepl
a vše je obaleno blankou mlčení
Pod klenbou skořápky však nesměle
to pípá

Celé v rubáši

5

(obolus)

Až sejde na poslední peníze
schová jej pod jazyk a oněmí
A vůbec nebude to hrozné

3

(zdenac)

Zdenče u previsokoj šumi
kad svoju pesmu odnese
tebi će sam
umoran i star doći
dopusti mu da se iz dlana napije
pokaži mu put prema nama

4

(nalik na senice)

Ponekad veoma nalik na senice
koje su ujutru u snegu ostavile
poruku duge noći

U crnim dubinama čista i hladna senka
iza magle druga narandžasta magla
šuma je oslepela
a sve je obavijeno ćutnjom
Pod svodom ljušture međutim je
stidljiva česmena slavina

Sva pod mrtvačkim pokrovom

5

(obol)

Kad spadne na poslednju paricu
staviće je pod jezik i zanemeće
To uopšte neće biti strašno

Tou mincí platívá se za ticho
a za převozné

Denárek je to ze všech nejtenčí
a marný jako přetržená nit

A nikdo na tu minci nevrátí
a nikdo nemůže ji rozměnit

ELEGIE NA SMRT OTAKARA HORKÉHO KTERÝ PSAL BÁSNĚ A HRÁL NA KLARINET V CIMBÁLOVÉ MUZICE

Byl chlapec a už není
a kdo to zahraje a kdo to zazpívá
a kdo vypoví to náhlé oněmění
A kdo se přimluví za lidské utrpení
kdo se dopočítá ztraceného jmění
a kdo mu podá růži jako za živa

A kdo ohlédne se kdo se podívá

A co se stane co se vlastně změní
když člověk byl a znovu tady není

kdo zahraje to kdo to zazpívá

Tom paricom se plaćaju tišina
i vozarina

Taj dinarčić je najtanji od svih
i beskoristan kao prekinuta nit

Niko tu paricu ne može vratiti
niti je razmeniti

ELEGIJA POVODOM SMRTI OTAKARA HORKOG KOJI JE PISAO PESME I SVIRAO KLARINET U CIMBALSKOM ORKESTRU

Bilo jednom jedno momče i više ga nema
prema tome ko će zasvirati ko će zapevati
ko će nenadanu onemoglost izraziti
A ko će o ljudskoj patnji govoriti
ko će izgubljeno ime dodati
ko će mu kao kada je živ bio ružu pružiti

A ko će se osvrnuti a ko začuditi

I šta će se dogoditi i šta promeniti
kada je čovek bio a sada ga nema

ko će zasvirati ko će zapevati

KUNŠTÁTSKÁ NEDĚLE

Jasmíny voní jak čerstvý sníh
a chmýří pampelišek odlétá
a na náměstí teskně do léta
křídlovka zalyká se smutkem mosazným

Po tvářích muzikantů stéká hořký pot
rty mají bolavé a srdce roztoužená
za humny prudce usychají sena
a v městečku je od samého rána neděle

Teskliví trubači na slunci vytrubují
a píseň k nebi stoupá jako modrý dým
spálených chrp a obilím
toulá se vítr rozhrnuje klasy

KUNŠTATSKA NEDELJA

Miris jasmína je kao svež sneg
i paperje maslačaka odleće
dok se na trgu čeznući za letom
lovački rog guši od bakarne tuge

Niz lica muzikanata sliva se vreó znoj
usta su im u ranama a srca tužna
iza gumna suše se sena
a u varošici od jutra je nedelja

Plašljivi trubači trube na suncu
a pesma se penje u nebo kao plavičast dim
izgorelog različka i žita
dok vetar razgrćući klasje skita

MODLITBA ZA VODU

Ubývá míst kam chodívala pro vodu
starodávná milá
kde laně tišily žízeň kde žila rosnička
a poutníci skláněli se nad hladinou
aby se napili z dlaní

Voda si na to vzpomíná
voda je krásná
voda má
voda má rozpuštěné vlasy
chraňte tu vodu
nedejte aby osleplo prastaré zrcadlo hvězd

A přiveďte k té vodě koníčka
přiveďte koně vraného jak tma
voda je smutná
voda má
voda má rozčuchané vlasy
a kdo se na samé dno potopí
kdo potopí se k hvězdám pro prstýnek

Voda je zarmoucená vdova
voda má
voda má popelem posypaném vlasy
voda si na nás stýská

MOLITVA ZA VODU

Nestaju mesta kuda je išla po vodu
starodavna draga
gde je košuta žeđ utoljavala gde je rosica živel
i putnici se iznad vodene površine naginjali
da se sa dlana napiju

Voda se toga seća
voda je lepa
voda ima
voda rasutu kosu ima
čuvajte tu vodu
ne dajte da iskonsko ogledalo zvezda oslepi

i dovedite na tu vodu vilinog konjica
dovedite konja kao pomrčina vrana
voda je tužna
voda ima
voda rasutu kosu ima
a ko će se na samom dnu udaviti
ko će se idući zvezdama po prsten udaviti

Voda je tužna udovica
voda ima
voda kosu posutu pepelom ima
voda za nama jadikuje

Miroslav Holub

CESTA DO NITRA

Na cestě k pramenům řeči
dlouho jste bloudili půlnoční krajinou, kde
místo kamenů leží otevřené oči.
Pak se cesta propadla jako led na kaluži
a padali jste. Pár tisíc let.

Ocitli jste se
v pustém pavučinovém sklípku bez
oken. U stěny se krčila dvě
tři mrzáčkova slůvka
(já... pryč... zeleno) a po podlaze se válelo
skučení.

Zaklapli jste a mazali zpátky.
Nitro asi, říkali jste si,
nitro bude snad venku.

Miroslav Holub

PUT U UNUTRAŠNJOST

Na putu do izvorišta govora
dugo ste lutali ponoćnim predelom,
gde umesto kamenja leže otvorene oči.
Onda je put propao kao led na lokvi
i vi ste padali. Nekoliko hiljada godina.

Našli ste se
u paučini pustog podruma bez
prozora. Kod zida kotrljale su se dve
tri uboge reči
(ja... van... zeleno)
a po podu se prevrtalo
ječanje.

Zalupili ste vrata i hitali natrag.
Unutrašnjost, govorili ste sebi,
unutrašnjost je verovatno napolju.

LES

V prahorním lese,
kde duchové ptáků
louskají zrníčka žul
a sochy stromů
černýma rukama
hrozí oblakům,

pojednou
ozývá se dunění,
jako by historie
se vyvracela z kořenů,

tráva se ježí,
balvany otřásají,
praská zemský povrch

a vyrůstá

hřib,

nesmírný jako život,
naplněný miliardami buněk
nesmírných jako život,

věčný,
vodnatý,

poprvé na tomto světě

a naposled.

ŠUMA

U arhajskoj šumi,
gde dusi ptica
grickaju zrnevlje granita
i statue drveća
crnim rukama
prete oblacima,

iznenada,
razleže se prasak,
kao da se istorija
čupa iz korena,

trava se kostreši,
masivi se tresu,
puca površina zemlje

i izrasta

vrganj

ogroman kao život,
ispunjen milijardama ćelija,
ogromnih kao život

večan,
voden,

prvi put na ovom svetu

i poslednji.

POHÁDKA

Postavil si svůj domek,
své základy,
své kameny,
své zdi,
svou střechu nad hlavou,
svůj komín, svůj kouř,
svou vyhlídku z okna.

Postavil si svou zahradu,
svůj plot,
svůj tymián,
svou žízalu,
svou rosu večer.

Uřízl si svůj kousek nebe nahoře.

A zabalil zahradu do nebe
a domek zabalil do zahrady
a všechno zabalil do kapesníku

a šel
sám jako polární liška
chladným
nekonečným
deštěm
do světa.

BAJKA

Postavio je svoju kuću,
svoje temelje,
svoje kamenje,
svoje zidove,
svoj krov nad glavom,
svoj dimnjak, svoj dim,
svoj pogled s prozora.

Postavio je svoj vrt,
svoju ogradu,
svoj timijan,
svoju glistu,
svoju večernju rosu.

Odsekao je svoj komad neba gore.

I uvio je vrt u nebo
i kuću uvio u vrt
i sve je uvio u maramicu

i išao
sâm kao polarna lisica
po hladnoj
beskonačnoj
kiši
u svet.

SYNDROM ROVNOBĚŽEK

Dvě rovnoběžky
se vždycky setkají,
pokud je kreslíme vlastní rukou.

Otázka je jen,
zda před námi,
nebo po nás.

Jestli ten vlak v dálce
jede dopředu,
nebo couvá.

TVOŘIVÉ TRVÁNÍ

Pod večerní lampou
příjemné rachocení
arteriosklerózy.

Za oknem v loňské trávě
láska,
jako převrácený
zahradní stůl,

na který
pošetile padá sníh
— a taje.

SINDROM PARALELA

Dve paralele
uvek se susreću
ako ih crtamo vlastitom rukom.

Pitanje je samo
da li ispred nas
ili za nama.

Da li voz u daljini
ide napred
ili se povlači.

STVARALAČKO TRAJANJE

Pod večernjom lampom
prijatno krckanje
arterioskleroze.

Iza prozora u lanjskoj travi
ljubav,
kao prevrnut
baštenski sto

na koji
sneg bezumno pada
- i kopni.

Jaroslav Kolečka – Jaro

BASEN

Dal jsem ti mládi lásku
A touhu své ...
Čeho si ještě žádáš?
Co mohl, ja jsem ti podal,
Podal nezištně vše.
Máš radosti mé, oči modravé,
A světlo dnů ...
Dal jsem ti snění podzimí,
Razkoš večerů zimních,
Náruče jarních květů.
Zřekl jsem se pro tebe často sebe
A svoji milé ...
Čeho si ještě žádáš?
Dal jsem ti záchvěvy těla a jemné chvíle.
Tys skromná a hrdá,
Tys něžná a vábiva,
V hlubině žiti proudivá
Básen má.

Jaroslav Kolečka – Jaro

PJESMA

Dao sam ti mladost, ljubav
I čežnje svoje ...
Šta još od mene tražiš?
Šta sam mogao, ja sam ti dao,
Dao od srca sve.
Imaš radosti moje, oči plavičaste
I svjetlo dana ...
Dao sam ti sanjarenja jesenja,
Raskoš večeri zimskih,
Naručja cvjetova proljetnih.
Odricao sam se zbog Tebe često sebe
I svoje drage ...
Šta još od mene tražiš?
Dao sam Ti titraje tijela i nježne trenutke.
Ti si skromna i ponosna
Nježna i omamljiva
U dubini duše točiva
Pjesmo moja.

VYZNÁNÍ

Že jsem miloval lidi,
nikdy nebudu sám
- i kdybych byl poustevníkem
a nikdo ke mně nepřicházel
vždy někdo bude se mnou
který je mi blízký
a kterého důvěrně znám

Do přihradek srdce
z dětství a mládeži
jsem uschoval přátelské tváře
- čtverácké úsměvy kluků kamarádů
a cudné pohledy děvčat
- ty tváře
často povídly umazané
- ty útlé, teplé ruce
často zpestřené
inkoustem z kalamáře.

Do přihrádek srdce jsem uschoval
vlasy kučeravé a vinité a jemné jako mladá tráva
uschoval jsem veselé oči,
z nichž jako z jarních květů
radost života poprchává.

Uschoval jsem hřejivou zář mladého slunce
u moře kde viny zamilovaně šumi
o cypřiši urostlém, lepém
- když otevřu tu přihrádku, srdce se lehce vzruší
a zazvoni blaženým tepem.

OČITOVANJE

Zato što sam volio ljude
nikad usamljen biti neću
i kad bih živio kao pustinjač
i kad nitko k meni dolazio ne bi
uvijek bih ipak imao društvo
onoga, tko mi je blizak
i koga povjerljivo znam.

U pregradi srca svoga
spremam već od djetinjstva i mladosti
sjećanje na prijateljska lica
- vragolast osmijeh djece prijatelja
i čedne poglede djevojaka
- te obraze
često s tragovima pekmeza
- te krhke, tople ruke
često ukrašene bojom
iz tintarnice.

U pretince srca svoga sam spremio sjećanje
sjećanje na kovrčavu kosu, svježju kao trava mlada,
poglede veselih očiju,
iz kojih kao iz cvijeća proljetnog
životna radosta prosipa se.

Spremio sam sjećanje na toplinu rana sunca
uz more, gdje valovi čujno šume,
sjećanje na vitkoću čempresa prelijepa
i kad pregradu tu otvorim, srce zakuca jako
zatutnji blaženim otkucajima.

Že miloval jsem svět,
nikdy nebudu sám
- i když neuskutečněné sny boli
přece nebudu sam
k bezútěšnému zklamání
srdce rozdané lidem nikdy nedovoli.

Jer ja sam svijet ljubio
neću ostati nikad sam
- iako bole neostvoreni sni
ipak ne mogu ostati nikad sam
razloga za neutješno razočarenje
u srcu podarenom ljudima nikad mjesta nema

Petr Hruška

PODLE VŠEHO

Sedí flekatí od ranního slunce. Podle všeho teď žena odnese hrnky a zůstane už v kuchyni.

Jenomže ona začne zničehonic vyprávět o vánici ve Švýcarsku. O tom, jak víchr tehdy tak cloumal jejím mladým tělem, až se otáčela v domnění, že je to mužská ruka. Uprostřed zběsilých kotoučů sněhu.

Sedí ve slunci a on vůbec nechápe, jak je možné, že o té vánici ve Švýcarsku dodneška nevěděl.

Petr Hruška

PO SVEMU SUDEĆI

Sjede isflekani jutarnjim suncem. Po svemu sudeći žena će sad odnijeti šolje i ostati u kuhinji.

Ali ona odjednom počinje pričati o mećavi u Švicarskoj. O tome, kako je vjetar tada tako cimao njeno mlado tijelo, da se okretala misleći da je muška ruka. Usred pobješnjelih vrtloga snijega.

Sjede na suncu i on uopće ne shvata, kako je moguće, da o toj mećavi u Švicarskoj do danas nije znao.

NOCLEH

tiráky řvaly jak hladová
noční zvěř
volala jsi na mne cenu
pokoje pro dva
chlápek od pumpy
kostnatý nevypáním
nás pak vedl po strmém schodišti
Berlín Krakov Terst všechno
bylo za náma
nikdy jsem neviděl
tak úzký pokoj
když jsme se chtěli otočit
museli jsme se obejmout

CO JEŠTĚ CHCI

Ve zprávách se oběsila
polská školačka.

Nemohu se tam dostat
přes další přicházející zprávy,
abych ji objal v kolenou.

A

malinko pozdvihnul.

PRENOĆIŠTE

šleperi su rikali kao gladne
noćne zvijeri
dovikivala si mi cijenu
dvokrevetne sobe
onda nas je momak s pumpe
koštunjav od neispavanosti
vodio uz strmo stepenište
Berlin Krakov Trst sve
je bilo iza nas
nikad nisam vidio
tako usku sobu
kada smo htjeli da se okrenemo
morali smo se zagrliti

ŠTA JOŠ ŽELIM

Na vijestima javljaju da se objesila
poljska učenica.

Od navale novih vijesti
ne mogu da dođem do tamo,
da je obuhvatim oko koljena.

A
malčice podignem.

PLANIKA

Ráno ve starém přírodopisu věta:

*Planika,
keř pokrývající skalnatá místa,
má zcela odlišnou kůru,
loupající se v červenohnědých vláknech!!*

Dávná důležitost rozlišovaného světa.

Večer zjišť'uješ,
že jsi celý den vlastně
mezi papundekly a vodami města
hledal planiku.
Nějaké červenohnědé vlákno,
na dva vykřičníky.

PLANIKA

Ujutro u starom udžbeniku biologije rečenica:

*Planika,
gram koji raste na kamenom terenu,
ima potpuno neobičnu koru,
koja se ljušti u crvenosmeđim vlaknima !!*

Pradavni značaj raspoznavanja svijeta.
Navečer shvatiš,
da si cijeli dan u stvari
među kartonima i vodama grada
tražio planiku.
Nekakvo crvenosmeđe vlakno
sa dva uskličnika.

Kateřina Rudčenkov

VM, KDE

Vm, čím se zachvvj listy
vm, odkud se bere strach a odkud vzlyk
znám to tich msto mezi stromy

Tam kde se nejmvc cítí opuřtny
i jen pták co vysoko se nebem mihne
tam kde se voda zkal i za jasného dne

tam ůij. Zvířecí a nmy
zvřeny touhou po čemkoli
neb já jsem vřechno, co je przdn

Neb já jsem bolest
rána pln krve
ze které pije den, jenů nemá přijt

JAKO BY VEDLE...

Uů nechej nic
a uů nic nečekám

Kateržina Rudčenkova

ZNAM GDE

Znam od čega treperi lišće
znam odakle izvire strah i otkud jecaj
poznajem ono tiho mesto među drvećem

Tamo gde najviše oseća samoću
i ptica što promiče visokim nebom
tamo gde se voda muti i kad je vedar dan

tamo živim. Životinjski i nem
uzrujan čežnjom za bilo čim
jer sve prazno sam ja

Jer ja sam bol
rana puna krvi
iz koje ispija dan koji ne dolazi

KAO DA TU PORED...

Ne želim više ništa
i više ništa ne očekujem

Kde rozrušený dřív
tam nyní jenom prázdně polykám
a povzlykávám

Je smutno prázdnému
smutněji lhostejnému k tomu

Jako by vedle něco hnilo
Jako bych žil kdesi vedle sebe

HRANIČNÍ STÍN

Neruš mě, spím.
Vše, co je mrtvé, patří mi.
Ruka spícího záhadně uvolněná,
znovu ty spadlé vlasy.

Je to ta správná zem? Čpí
mýdlem, popelem, je tolik známá!
Čím budu beze slov
než oblým kamenem.

Každý den puklý schod,
výčítka, vina,
prosba, zaškemrání,

jen místo hlavy dutina,
zvuk pohřebního zvonu,
zdání.

Tamo gde sam ranije bio uzbuđen
sada samo prazno gutam
i povremeno zajecam

Tužno je onome ko je prazan
još tužnije onome ko je prema tome ravnodušan

Kao da tu pored nešto trune
Kao da živim negde pored sebe

GRANIČNA SENKA

Spavam, ne uznemiravaj me.
Sve što je mrtvo, moje je.
Ruka spavača zagonetno opuštена,
opet ta kosa što pada.

Je li to ta prava zemlja? Oseća se
na sapun, pepeo, tako je poznata!
Šta ću biti bez reči
do kamen obao.

Svakog dana napukli stepenik,
prekor, krivica,
molba, moljakanje,

samo duplja umesto glave,
zvuk pogrebnog zvona,
sanjanje.

OPTIMISMUS

Když jsem se vrátil po dvou letech,
můj pokoj byl malý,
na jeden pohled,
jako by mě už nečekal.

Z akvaria čněly obnažené kameny.

Posadil jsem se na postel,
ostříhaná hlava mi spadla do rukou.

SMĚŠNOST, SMÍCH

Má odlišnost je mé vězení
Tiším se vodou z vany

Ještě dnes v noci rozepsat
symfonii, v níž budou
hlasy tiché i hřmotné

„Chtěl jsem se jenom dívat
a poslouchat tě, jinak se
nehodím do tohoto světa.
Neschopen sdělit, co cítím,
cítit, co chci.“

Studená ruka, kterou mu
podávám. A rozum.
Kdosi tě obdivuje zdáli,
kdosi zblízka tebou pohrdá.

OPTIMIZAM

Kada sam se vratio nakon dve godine,
moja soba bila je mala,
stala je u jedan pogled
i kao da me više nije čekala.

Obnaženo kamenje virilo je iz akvarijuma.

Seo sam na krevet,
ošišana glava srušila se na moje dlanove.

SMEŠNOST, SMEH

Moja različitost je moja tamnica
Voda u kadi me umiruje

Još noćas ću početi sa pisanjem
simfonije u kojoj će biti
i tihih i gromkih glasova

„Hteo sam samo da te gledam
i da te slušam, inače se
ne uklapam u ovaj svet.
Nesposoban da kažem ono što osećam,
da osećam ono što hoću.“

Ledena ruka koju mu
pružam. I razum.
Neko ti se divi iz daleka,
neko te izbliza prezire.

PŘIJĎ SETMĚNÍ

Ten večerní doznívající proud lidí
slábnoucí světlo které ustupuje z ulic
Nechci zestárnout jako žena u vedlejšího stolu
jejíž vrásky jsou hluboké jako vzor svetru
jejího partnera
nechci zestárnout jako žena u druhého stolu
jejíž vlasy se více podobají paruce
než by paruka byla schopna podobat se vlasům
nechci aby se můj obličej ztratil ve výloze brýlí
vůbec nechci svou tělesnost která mě svírá
jako nepohodlná kajuta
těch zářivých lidí a trosek já mezi nimi
nastavující tělo slunci
a život náhodným výkladům

DOĐI SUMRAČE

Onaj večernji zamirući protok ljudi
svetlo koje slabi i povlači se sa ulica
Neću da ostarim kao žena za stolom pored nas
čije bore su duboke kao mustra džempera
njenog partnera
neću da ostarim kao žena za drugim stolom
čija kosa više liči na periku
nego što bi perika ikad bila sposobna da liči na kosu
neću da se moje lice izgubi u izlogu sa naočarima
uopšte neću svoju telesnost koja me steže
kao neudobna kajita
ovih svetlucajućih ljudi i ruina ja među njima
koja izlažem telo suncu
a život slučajnim tumačenjima

POESIA ITALIANA
ITALIJANSKA POEZIJA
Preveo Dejan Ilić

VALERIO MAGRELLI / VALERIO MAGRELI
VIVIAN LAMARQUE / VIVIJAN LAMARK
FABIO PUSTERLA / FABIO PUSTERLA
CLAUDIO DAMIANI / KLAUDIO DAMJANI
UMBERTO FIORI / UMBERTO FJORI

Valerio Magrelli

(Sto rifacendo la punta al pensiero)

Sto rifacendo la punta al pensiero,
come se il filo fosse logoro
e il segno divenuto opaco.
Gli occhi si consumano come matite
e la sera disegnano sul cervello
figure appena sgrossate e confuse.
Le immagini oscillano e il tratto si fa incerto,
gli oggetti si nascondono:
è come se parlassero per enigmi continui
ed ogni sguardo obbligasse
la mente a tradurre.
La miopia si fa quindi poesia,
dovendosi avvicinare al mondo
per separarlo dalla luce.
Anche il tempo subisce questo rallentamento:
i gesti se perdono, i saluti non vengono colti.
L'unica cosa che si profila nitida
è la prodigiosa difficoltà della visione.

Valerio Magreli

(Ponovo oštrim vrh misli)

Ponovo oštrim vrh misli,
kao da se srce pojelo
i znak zamutio.
Oči se troše kao i olovke
i uveče na mozgu ocrtavaju
tek naznačene i nejasne figure.
Predstave titraju i potez postaje nesiguran,
predmeti se skrivaju:
to je kao da pričaju u neprestanim zagonetkama
i kao da svaki pogled
obavezuje um na prevod.
Kratkovidost, dakle, postaje poezija,
morajući da se primakne svetu
kako bi ga odvojila od svetla.
I vreme snosi ovo popuštanje:
kretnje se gube, pozdravi se ne ubiru.
Jedina stvar koja se jasno pokazuje
jeste čudesna poteškoća u gledanju.

(Sto sotto la montagna)

Sto sotto la montagna,
nella cava, la striscia candida
della roccia strappata, scorticata,
e ne cavo ogni tanto qualche pietra
a malincuore, quasi fosse un'offesa
recata alla parete, un venir meno
della sua viva consistenza.
Il mio scopo è la patina
prodotta dall'ossidarsi di una superficie
fino allora coperta, protetta.
Non è un dolore, ma ciò che il dolore
annuncia, una nuova difesa,
la pelle messa a nudo che ricresce, l'erba,
il velo che si ricompone
sull'abrasione, il tatuaggio,
la decorazione di una cicatrice.
Come se il fregio sempre
nascondesse lo sfregio.

L'ABBRACCIO

Tu dormi accanto a me così io mi inchino
e accostato al tuo viso prendo sonno
come fa lo stoppino
da uno stoppino che gli passa il fuoco.
E i due lumini stanno
mentre fila vibra
la caldaia nelle cantine.

(Stojim pod planinom)

Stojim pod planinom,
u rudniku, kao sneg bela pruga
u istrganoj, oderanoj steni,
i iz nje svaki čas vadim kamen
nevoljno kao da se uvreda
nanosi zidu, iscrpljuje
njegova živa čvrstina.
Činim to zbog pokorice
koja nastaje oksidovanjem površi
dotad zastrte, sklonjene.
Nije u pitanju bol, već ono što bol
navešćuje, neka nova zaštita,
ogoljena koža što obrasta, trava,
koprena što pri abraziji
vaspostavlja se, tetovaža,
dekoracija jedne brazgotine.
Kao da ukras uvek
ožiljak skriva.

ZAGRLJAJ

Spavaš kraj mene a ja se povijam
i privijen uz tvoje lice tonem u san
kao što čini fitilj
kad od drugog fitilja prima vatru.
I dva kandila miruju
dok plamen prelazi i san protiče.
Ali dok protiče podrhtava kotao u podrumima.

Laggiù si brucia una natura fossile,
là in fondo arde la Preistoria, morte
torbe sommerse, fermentate,
avvampano nel mio termosifone.
In una buia aureola di petrolio
la cameretta è un nido riscaldato
da depositi organici, da roghi, da liquami.
E noi, stoppini, siamo le due lingue
di quell'unica torcia paleozoica.

MANIFESTAZIONI RELIGIOSE: NATIVITÀ

a Italo Calvino

Questo brusio, il ronzare di congegni
Per l'aerazione, clic di infinite valvole
Termostatiche, fase o bifase, questi
Panneggi di microvibrazioni
Che avvolgono la sera in un estremo brivido
Molecolare d'onde,
Queste carezze sinusoidali a fascie a bende
A bande elettromagnetiche, tutto questo sonoro
E leggero gomito d'impulsi, di relais chiacchierini
Di sussurranti sensori, questo cavo artificio palpitante
Che è il nostro mondo, quanto,
Quanto dista dal fiato
Fondo, colmo, grasso, dell'animale
Che spezza a lenti colpi un freddo
Blocco d'aria sopra la mangiatoia?

Dole gori fosilna priroda, na dnu,
tamo, bukti Preistorija, mrtvi
potonuli treset, uskisi,
plamti u mom radijatoru.
U tamnom oreolu nafte
soba je gnezdo ugrejano
od organskih taloga, lomača, otpadnih voda.
A mi, fitilji, dva smo jezika
one jedine paleozojske baklje.

VERSKI PRAZNICI: HRISTOVO ROĐENJE

Italu Kalvinu

Ovo šuštanje, zujanje uređaja za
Provetravanje, škljoc bezbrojnih termostatičkih
Ventila, s fazom ili dve faze, ove
Draperije mikrovibracija
Što obavijaju veće ekstremnom
Molekularnom jezom talasâ,
Ova sinusoidna milovanja elektromagnetnim
Pelenama, povezima, vrpcama, sve ovo zvučno
I lagano klupko impulsâ, brbljivih releja
Šumećih senzora, ovo šuplje i pulsirajuće veštačko
Koje je naš svet, koliko,
Koliko se razlikuje od dubokog
Daha, punog, obilnog, životinje
Što lomi laganim zamasima hladni
Blok vazduha iznad jasli?

Vivian Lamarque

POESIA MALATA

Ci deve essere un'epidemia
anche questa mia poesia appena nata
si è già bell'e malata.

Appena tu l'hai letta distaccatamente
senza fermarti e senza dirle niente
si è sentita girare un po' la testa si è appoggiata
si è svestita si è messa a letto
dice che è malata

ha guardato un po' le cose intorno distrattamente
poi ha chiuso gli occhi e non ha più detto niente
come Mimi finge di dormire
per poter con te sola restare
sta lì così melodrammaticamente
sta lì così senza dire niente
già così ridicola e disperata
appena appena nata.

Vivijan Lamark

BOLESNA PESMA

Izgleda da vlada epidemija
čak se i ova moja tek rođena pesma
već razbolela.
Čim si je ravnodušno pročitao
bez zastajanja i ne rekavši joj ništa
osetila je kako joj se vrtilo u glavi oslonila se
skinula se i legla u krevet
kaže da je bolesna
malo je gledala oko sebe rasejano
onda je zatvorila oči i više ništa nije rekla
kao Mimi pravi se da spava
da bi mogla sa tobom sama da ostane
prebiva tamo tako melodramatično
prebiva tamo i ne govori ništa
već tako smešna i očajna
a samo što je rođena.

IN-FANZIA (età del non parlare)

Spaventata le sta succedendo
di avanzare giorno per giorno indietro nel tempo
adulta sta toccando il traguardo
di un letto a forma di culla
dal basso vi guarda le ombre
giganti passate muovete le labbra le bocche
lei non comprende la lingua
spaventata vi guarda che andate di là
piange vi vuole lì accanto
toccarvi mettervi in bocca
incantata vi guarda dal basso le ombre le bocche
vuole scoprire decifrare la lingua
vi chinate le date un gioco di gomma
andate di là lei non riesce a parlare
nel silenzio la sentite fare piccoli versi
tentare.

(In dote le porto)

In dote le porto
foglioline di salvia
e di rosmarino
più mille poesie circa
più quello stralunato ritrattino
tutto qui?
no anche un fiore con dentro
un'ape in velo da sposa

DETINJSTVO (doba ne-govora)

Uplašena napreduje svakoga dana
unazad u vremenu
odrasla doseže odredište
kreveta u obliku kolenke
odozdo gleda vas kao džinovske
senke prolazite pokrećete usne usta
ona ne razume jezik
uplašena gleda vas dok odlazite
plače htela bi da ste pokraj nje
da vas dotakne da vas stavi u usta
očarana gleda vas odozdo kao senke usta
htela bi da otkrije odgonetne jezik
naginjete se dajete joj gumenu igračku
odlazite ona ne uspeva da kaže
čujete je kako u tišini pokušava da sastavi
male stihove.

(U miraz Vam donosim)

U miraz Vam donosim
listiće žalfije
i ruzmarina
plus oko hiljadu pesama
plus onaj razrogačeni portretić
je li to sve?
ne i jedan cvetić s pčelom
unutra u venčanici

più una goccia di miele
più una spina di rosa
tutto qui?
no anche il resto del mondo
più un cielo gentile
più i colori che vuole
più il doppio della metà
di tutto il mio cuore.

MA NELL'AL DI LÀ

Ma nell'al di là
nessuno nessuno ci separerà:
saremo due gocce di pioggia uguali
o saremo due moscerini con le ali
saremo due lumachine lente liete
o due puntini splendenti di stelle comete
saremo due granelli di terra rotondi
o saremo due insettini vagabondi
uno davanti l'altra dietro
cammineremo cammineremo
circumnavigheremo il vetro
della finestra chiusa ma se aperta
via via per l'alto del cielo punteremo
di tanto in tanto Lei si girerà
controllerà che anch'io ci sia
ci sarò ci sarò anima mia.

plus kapljicu meda
plus ružin trn
je li to sve?
ne i ostatak sveta
plus prijatno nebo
plus boje po želji
plus duplu polovinu
celog mog srca.

ALI NA ONOM SVETU

Ali na onom svetu
niko baš niko nas neće razdvojiti:
bićemo dve iste kapljice kiše
ili ćemo biti dve mušice s krilima
bićemo dva pužića spora radosna
ili dve blistave tačkice zvezde repatice
bićemo dva okrugla zrnca zemlje
ili ćemo biti dve bubice lualice
jedno ispred drugo pozadi
hodaćemo hodaćemo
oplovićemo okno zatvorenog
prozora ali ako bude otvoren
zaputićemo se ka visinama neba
Vi ćete se povremeno okretati
proveravati da li sam i ja tu
biću tu biću tu dušo moja.

Fabio Pusterla

LE PARENTESI

L'erosione
cancellerà le Alpi, prima scavando valli,
poi ripidi burroni, vuoti insanabili
che preludono al crollo, gorgi. Lo scricchiolio
sarà il segnale di fuga: questo il verdetto.
Rimarranno le pozze, i montaruzzi casuali,
le pause di riposo, i sassi rotolanti,
le caverne e le piane paludose.
Nel Mondo Nuovo rimarranno, cadute
principali e alberi sintattici, sparse
certezze e affermazioni,
le parentesi, gli incisi e le interiezioni:
le palafitte del domani.

SOTTO IL GIARDINO, 9

Non ricorderai niente.
Il cane Igor, cremina per il sole,
e quando ti diverti a fare il vento
e soffi e ridi. Sei nella tua preistoria
di silenzi e di gridi,
di brucianti scoperte: sole, fuoco,

Fabio Pusterla

ZAGRADE

Erozija će
zbrisati Alpe, isprva dubeći doline,
potom strme provalije, nepopravljive praznine
što prethode padu, ambise. Pucketanje
biće znak za beg: takva je presuda.
Ostaće lokve, poneko brdašće,
predasi, kotrljajuće kamenje,
pećine i močvarne ravnice.
U Novom svetu ostaće, glavne
sinkope i sintaktička stabla, zalutale
izvesnosti i tvrdnje, zagrađe,
umeci i uzvici:
sojenice sutrašnjice.

ISPOD VRTA, 9

Nećeš se sećati ničeg.
Pas Igor, krema za sunce,
dok se ti igraš vetra, duvaš
i smeješ se. U svojoj si preistoriji
ćutanja i krikova,
bolnih otkrića: sunce, vatra,

e sirene di treni, gallerie.
Dopo verrà la lingua,
intensità, meno splendore. E la memoria
ti costruirà barriere coralline, stelle fisse
nel tempo. Ma adesso non c'è distanza,
non c'è vuoto.

A NINA CHE HA PAURA

Gli scricchiolii notturni e quel silenzio
irreale: foglie, voci lontane, uno sciaquío
forse di grossi pesci nel lago. Anche la luna
che passa ha la sua voce
lunare, di capra gialla. Ed è tuo turno,
stavolta, di vegliare
su me, sul mio respiro
che ogni poco svanisce nel buio.
Ma non pensarci, se puoi,
non preoccupartene;
so troppo bene cos'è svegliarsi di notte,
tendere invano l'orecchio, maledire
il nulla che ti attornia,
un muro inerte.

i sirene vozova, tuneli.
Posle će doći jezik,
stvari će imati imena i možda manje žestine, manje sjaja.
A pamćenje će ti podići koralne sprudove, nepokretne zvezde
u vremenu. Ali zasad još nema distance,
nema praznine.

NINI KOJA SE BOJI

Noćna pucketanja i ta nestvarna
tišina: lišće, daleki glasovi, bućkanje
možda velikih riba u jezeru. Čak i mesec
što promiče ima svoj lunarni
glas žute koze. Eto, na tebe je,
ovoga puta, red da bdiješ
nada mnom, nad mojim disanjem
što svako malo nestaje u tami.
Ali ne misli na to, ako možeš,
zaboravi; i suviše dobro znam
šta znači probuditi se usred noći,
ćuliti zalud uho, proklinjati
ništavilo koje te okružuje,
jedan nepomični zid.

CORPO STELLARE

Mi segui con un pensiero, sei un pensiero
che non devo nemmeno pensare, come un brivido
mi strini piano la pelle, muovi gli occhi
verso un punto chiaro di luce. Sei un ricordo
perduto e luminoso, sei il mio sogno
senza sogno e senza ricordi, la porta che chiude
e apre sulla corrente di un fiume impetuoso. Sei una cosa
che nessuna parola può dire e che in ogni parola
risuona come l'eco di un lento respiro, sei il mio vento
di foglie e primavera, la voce che chiama
da un posto che non so e riconosco e che è mio.
Sei l'ululato di un lupo, la voce del cervo
vivo e ferito a morte. Il mio corpo stellare.

ZVEZDANO TELO

Pratiš me s jednom mišlju, jesi misao
koju ne moram ni da mislim, kao jeza
polako mi prljiš kožu, pomeraš oči
prema jasnoj tački svetlosti. Sećanje si
izgubljeno i blistavo, moj si san
bez sna i sećanjâ, vrata koja se zatvaraju
i otvaraju nad tokom žestoke reke. Stvar si
koju nijedna reč ne može izreći i koja u svakoj reči
odjekuje kao eho nekog sporog disanja, moj si vetar
lišća i prolećâ, glas koji zove
s mesta koje ne znam i prepoznajem i koje je moje.
Zavijanje si jednog vuka, glas jelena
živog i ranjenog na smrt. Moje zvezdano telo.

Claudio Damiani

(Se fossi qui seduto e non avessi)

Se fossi qui seduto e non avessi
tutti questi pensieri d'intorno
io volerei tra gli eucalipti fruscianti
della mia casa natale.
Lì gli uccellini stanno facendo i loro nidi,
c'è un gran daffare intorno!
È questo il tempo che la primavera comincia
o forse è autunno e il cielo è limpido azzurro,
gli uccellini fanno dei piccoli voli d'intorno
e io mi siedo sotto quest'albero.
Vedere le case così pulite mi fa male,
non voglio vedere i vetri luccicanti, le persiane ancora intere
e non vorrei che la sera venisse,
non vorrei sentire il suono del calesse
del lattaio che viene dalla lontana strada.
Ma se la sera venisse
vorrei che fosse subito notte,
vorrei vedere le stelle luminose nel cielo,
vorrei sentire il respiro degli alberi vicino alla mia casa,
vorrei sentire che la mia casa
non è triste, ma è lieta.

Klaudio Damjani

(Kada bih ovde sedeo a bio)

Kada bih ovde sedeo a bio
bez svih ovih misli što me okružuju
ja bih leteo između eukaliptusa što šume
pored moje rodne kuće.
Ptičice prave svoja gnezda,
svud uokolo stvarno se posluje!
Ovo je vreme kad počinje proleće
ili je možda jesen a nebo jasno azurno,
uokolo ptičice nakratko polete
a ja sedam pod ovo drvo.
Teško mi je kad vidim kako su kuće čiste,
neću da gledam blistava okna, roletne još uvek cele
i ne bih hteo da dođe večer,
ne bih hteo da čujem zvuk dvokolica
mlekađžije što dolazi iz udaljene ulice.
Ali ako dođe večer
hteo bih da odmah bude noć,
hteo bih da vidim sjajne zvezde na nebu,
hteo bih da osetim disanje drveća blizu moje kuće,
hteo bih da osetim kako moja kuća
nije tužna, nego je vesela.

(Che bello che questo tempo)

Che bello che questo tempo
è come tutti gli altri tempi,
che io scrivo poesie
come sempre sono state scritte,
che questa gatta davanti a me si sta lavando
e scorre il suo tempo,
nonostante sia sola, quasi sempre sola nella casa,
pure fa tutte le cose e non dimentica niente
– ora si è sdraiata ad esempio e si guarda intorno –
e scorre il suo tempo.
Che bello che questo tempo, come ogni tempo, finirà,
che bello che non siamo eterni,
che non siamo diversi
da nessun altro che è vissuto e che è morto,
che è entrato nella morte calmo
come su un sentiero che prima sembrava difficile, erto
i poi, invece, era piano.

(Ripenso adesso a come amai interamente)

Ripenso adesso a come amai interamente
quand'ero ragazzo,
e a come ero sicuro che il mio amore era un angelo,
a come eravamo uguali
(ma lei era più uguale di me).
E adesso non dico: tutto questo è falso
perché la vita è diversa, la vita mi ha cambiato;

(Kako je lepo što je ovo vreme)

Kako je lepo što je ovo vreme
kao sva druga vremena,
što pišem pesme
kao što su se uvek pisale,
što se ova mačka ispred mene umiva
i provodi svoje vreme,
iako je sama, skoro uvek sama u kući,
ipak sve uradi i ne zaboravi ništa
– sada se pružila, na primer, i gleda oko sebe –
i provodi svoje vreme.
Kako je lepo što će se ovo vreme, kao svako vreme, završiti,
kako je lepo što nismo večni
što se ne razlikujemo
ni od kog drugog ko je živio i ko je umro,
ko je stupio u smrt mirno
kao na stazu koja se isprva činila teškom, strmom
a potom, međutim, bila ravna.

(Mislim o tome kako sam bez ostatka voleo)

Mislim o tome kako sam bez ostatka voleo
kad sam bio mlad,
i kako sam bio siguran da je moja draga bila anđeo,
kako sam i ja bio anđeo, kako smo bili isti
(samo je ona bila istija od mene).
I sada ne kažem: sve je to bila laž
život je drugačiji, život me je promenio;

adesso invece dico: era tutto vero.
Nasciamo angeli e interamente amiamo,
con tutto il cuore del nostro amore ci innamoriamo
come dei bambini che non conoscono il mondo
e interamente moriamo.

(Dal mio piccolo punto di vista)

Dal mio piccolo punto di vista
vedo l'universo. Un rettangolino.
Il mio terrazzo. È la notte di maggio calda
e fresca, una brezza mite spira
che mi rinfresca della giornata afosa.
L'universo non credo sia diverso
dal nostro mondo: dopo tanto pensare,
tanto meditare sono convinto non solo
che quel che sta sulla terra sta un po' dovunque nel cielo
ma anche che quello che sta nel cielo
sta un po' qua e là sulla terra.
Allora dico: non ci immaginiamo cose tanto strane
ma guardiamo quello che ci sta vicino,
lasciamoci ferire dalla sua bellezza
e nella sua sapienza riposiamo il cuore.

sada međutim kažem: sve je bilo istinito.
Rađamo se kao anđeli i bez ostatka volimo,
svim srcem naše ljubavi zaljubljujemo se
kao deca koja ne poznaju svet
i bez ostatka umiremo.

(S moje male tačke gledišta)

S moje male tačke gledišta
vidim vasionu. Pravougaončić.
Moju terasu. Topla je i sveža
majska noć, blagi lahor struji
i osvežava me nakon sparnog dana.
Ne mislim da je vasiona drugačija
od našeg sveta: posle toliko razmišljanja,
toliko mozganja ubeđen sam ne samo
da je ono što je na zemlji bezmalo svuda i na nebu
već i da je ono što je na nebu
bezmalo ovde-onde i na zemlji.
Onda kažem: ne zamišljajmo stvari tako čudne
nego gledajmo našu okolinu,
pustimo da nas rani njena lepota
i u njenoj mudrosti odmarajmo svoje srce.

Umberto Fiori

ESEMPI

Come in treno
nei tratti di gallerie:
il fresco, poi di colpo la luce acceca
e buio, luce, buio
e luce di nuovo, e subito
buio luce e via, buio. Nemmeno il tempo
di guardare, di affezionarsi.

Una volta lontani,
di tutto questo cinema alla fine
in testa cosa rimane?
Una fila di esempi, una serie
di facciate di case, rapide e serie.

Stanno lì, queste case,
come le spiegazioni
che i bambini pretendono e che poi
mai che le ascoltino.

Umberto Fjori

PRIMERI

Kao u vozu
na deonicama sa tunelima:
svežina, onda najednom svetlo zaslepi
i tama, svetlo, tama
i svetlo nanovo, i odmah
tama svetlo i dalje, tama. Čak ni vremena
da se pogleda, zavoli nešto.

Posle, kad budemo daleko,
od čitavog ovog bioskopa
šta će nam na kraju ostati u glavi?
Niz primera, serija
fasada zgrada, brzih i ozbiljnih.

Tu su, ove zgrade,
kao objašnjenja
koja deca traže i potom
nikad ne saslušaju.

GIARDINI

Nelle aiuole qua intorno
sotto gli alberi
corrono i cani.
Poi silenzio, nessuno.
Allora questi tre sedili al sole
e i cespugli peni di fiori
si lasciano vedere come sono.

Chiari, sono, e diventano
sempre più chiari.
Anche le piante: chiare foglia per foglia.
E le ombre nell'erba esatte,
e nel sentiero i sassi, uno per uno,
fatti così, così,
e sempre più precisi, finché di colpo
non assomigliano a niente:
ci sono, sono qui davvero.
Si sente tutta la salvezza allora,
tutto il pericolo.

E si rimane
lì, dritti, con le mani
in mano. Si sta come in ascensore
con uno, con un signore,
per un paio di piani.

PARK

Ovde po lejama
ispod drveća
trče psi.
Potom tišina, niko.
Onda ove tri klupe na suncu
i žbunovi puni cvetova
daju se videti kakvi jesu.

Svetli, jesu, i postaju
sve svetliji.
I biljke: svetle list po list.
A senke u travi tačne,
i na stazama kamenovi, jedan po jedan,
sazdani tako, isto tako,
i sve precizniji, dok odjednom
ne počnu da liče ni na šta:
ima ih, ovde su doista.
Oseti se tad sve spasenje,
sva opasnost.

I ostaje se
tamo, i stoji, skrštenih
ruku. Biva se kao u liftu
s nekim, gospodinom,
za par spratova.

STARE

A volte in una via
tranquilla, piena di ombra,
si vede dove stiamo,
cosa ci regge.

È un posteggio, qui,
non un posto.
Un magazzino,
una specie di sgombero.

Tutto vicino:
le cose grandi
e le cose da poco
gomito a gomito.

Si sta col cielo, qui,
e con la terra,
come per strada i piatti
col frigo e le piante grasse
per un trasloco.

BITI

Ponekad u nekoj mirnoj
ulici, u zasenku,
vidi se gde smo,
šta nas drži.

Parking je ovo, ovde,
nije mesto.
Magacin,
neka vrsta skladišta.

Sve nablizu:
velike stvari
i beznačajne
lakat uz lakat.

Biva se sa nebom, ovde,
i sa zemljom,
kao na ulici tanjiri
sa frižiderom i fikusima
za vreme selidbe.

PER STRADA

Se all'angolo una signora
– o magari un vigile –
si volta
con la faccia scavata dalla luce
della bella giornata
e parla – proprio a me,
a me, qui – del rispetto che si è perso
o del caldo che fa,
io mi sento mancare, come un santo
quando lo sfiora l'eternità.

Sento le piante crescere, sento la terra
girare. Tutto mi sembra forte e chiaro, tutto
deve ancora succedere.

NA ULICI

Ako se na uglu neka gospođa
– ili makar pozornik –
okrene
lica upalog od sunca
u divnom danu
i progovori – baš meni
meni, ovde – o poštovanju koje se izgubilo
ili o vrućini,
osetim kako se gubim, kao svetac
kad ga okrzne večnost.

Osećam kako biljke rastu, osećam kako zemlja
kruži. Sve mi izgleda jako i svetlo, sve
tek treba da se dogodi

השירה ה'הודית
JEVREJSKA POEZIJA
PISANA NA IVRITU
Prevela sa ivrita Ana Šomlo

יהודה עמיחי / JEHUDA AMIHAI
דליה רביקוביץ' / DALIA RAVIKOVIČ
דינה קטן בן-ציון / DINA KATAN BENCION
לילי זמיר / LILI ZAMIR
בלפור חקק / BALFUR HAKAK
חווה פנחס-כהן / HAVA PINHAS KOEN
שושנה ויג / ŠOŠANA VEG

יהודה עמיחי

אָבִי הָיָה

אָבִי הָיָה אַרְבַּע שָׁנִים בְּמַלְחָמָם,
וְלֹא שָׁגָא אֲוִיבִיו וְלֹא אָהָב.
אָבִל אָנִי יוֹדֵעַ, כִּי בָּכָר שָׁם
בָּנָה אוֹתִי יוֹם-יוֹם מִשְׁלוֹוֹתָיו

הַמְעֻטוֹת בְּל־בָּו, אֲשֶׁר לָקַט
אוֹתָן בֵּין פְּצָצוֹת וּבֵין צֶשֶׁן,
וְשָׁם אוֹתָן בְּתַרְמִילוֹ הַמְמַרְטָט
עִם שְׂאֲרֵית עֹגַת-אֶמֶל הַמִּתְקַשָּׁה.

וּבְעֵינָיו אָסַף מַחִים בְּלִי שָׁם,
מַחִים רַבִּים אָסַף לְמַעֲנִי,
שְׂאֵבִירָם בְּמַבְטָיו וְאֶהָבָם

וְלֹא אָמוֹת כְּמוֹהֶם בְּזַנְעָה...
הוּא מֵלֵא עֵינָיו כְּהֵם וְהוּא טָעָה:
אֵל כָּל מַלְחָמוֹתַי יוֹצֵא אָנִי.

Jehuda Amihaj

MOJ OTAC JE BIO

Moj otac je četiri godine u ratu sa njima bio,
I svoje neprijatelje ne mrzi niti ih je voleo.
Ali ja znam da me je već tamo
Iz svoje obuzdane strasti sazdao

Od mrvica što su mu ostale
Između bombi i dima
Što ih je položio u vreću pocepanu
Od bajatog majčinog kolača preostale.

U očima su mu ostali mrtvi bezimeni
Mnogi mrtvi što ih je sakupio mene radi
Da u njegovom pogledu budu upoznati i zavoljeni.

I kao oni da u užasu ne umrem
Napunio je svoje oči njima, ali je pogrešio:
Iz svih svojih ratova ja ću se vratiti.

מחצית האנשים בעולם

מחצית האנשים בעולם
אוהבים את המחצית השנייה,
מחצית האנשים
שונאים את השנייה,
האם בגלל אלה ואלה עלי
ללכת ולגדוד ולהשתנות בלי הרף,
בגשם במחזור, ולישן בין סלעים,
ולהיות מחוספס בגזעי ייתים,
ולשמצ את החרם נובח עלי,
ולהסוות את אהבתי בדאגות,
ולצמח בעשב הרהוי בין פסי הרבכת,
ולגור באדמה בחפרפרת,
ולהיות עם שרשים ולא עם ענפים,
ולא לחיי על לחיי מלאכים,
ולאהב במערה הראשונה
ולשאת את אשתי פחת חפת
הקורות הנושאות אדמה,
ולשחק את מותי, תמיד
עד הנשימה האחרונה והמלים
האחרונות וכלי להבין,
ולעשות בבייתי צמודי דגלים למעלה
ומקלט למטה, ולצאת בדרךים
העשויים רק לשיבה ולעבר
את כל המתנות הנוראות –
חחול, מקל, אש, מים, שוחט,
בין הגדי ובין מלאך המות?

POLOVINA LJUDI NA SVETU

Polovona ljudi na svetu
Voli polovinu drugu,
Polovina ljudi
Mrzi polovinu drugu,
Da li zbog ovih ili onih
Ja moram da hodam, lutam i menjam se neprestano
U vreme kiše, da spavam medju stenjem,
I budem izboran kao maslinova kora
Da slušam kako mesec laje na mene,
Da ljubavi svoje u moru pretvaram
I ničem kao plašljiva travka među šinama,
Da živim u zemlji kao bedem
Obrastao korenjem a bez grada
Moji obrazi nisu priljubljeni uz anđeoske,
Da ljubav vodim u prvoj pećini
I ne venčavam se pod svadbenim zastorom
Nad skelom što zemlju drži
I ritual moje smrti uvek,
Do poslednjeg daha i reči
Poslednjih, a da ih ne razumem
I ne podižem nad kućom svojom
Jربول za zastave
Niti pod njom skloništa. Izaćiću na puteve
Sagrađene samo za povratak i prelaz
Preko svih strašnih stanica.
Polovina ljudi voli,
Polovina mrzi.
A gde je moje mesto među polovinama tako skladnim
I kroz koju ću pukotinu ugledati
Belu kuću iz mojih snova
I bosonoge trkače na pesku
Ili devojku
Što sa proplanka mi maše?

דליה רביקוביץ'

בָּקָה מִמְּקַנְת

בְּלִילָה הַזֶּה הֵייתִי בָּקָה מִמְּקַנְת
וּפְגִימִי יְמִינָה וּשְׂמֵאלָהּ, לְכָל הַעֲבָרִים,
וְנִסְלָמִי אֲפִים אֲרָצָה וְנִשְׁפָּרְתִי לְשָׂרִים
וְנִסּוּ לְאַחֹת אֶת שְׂבָרִי בְּיַד מֵאֲמֶנֶת.

וְאַחֲרֵי כֵן שָׁבַתִי לְהֵיוֹת בָּקָה מִתְּקַנְת
וְכָל מִנְהַגֵי הַיָּדָה שְׂקוּל וְצִיִּתְנִי,
אוֹלָם אֲזוּ בָּרַךְ הֵייתִי בָּקָה מִסּוּג שְׁנֵי
כַּמּוֹ זְמוּרָה חֲבוּלָה שֶׁהִיא עוֹד אַחֲוָה בְּקַנּוּקַנְת.

וְאַחֲרֵי כֵן הִלְכִיתִי לְרִקְד בְּגִשְׁף הַמַּחֲלוֹת
אֵךְ הַיִּחוּ אוֹתִי בְּחִבְרַת חֲתוּלִים וְכִלְבִּים
וְאֵלוּ בָּל אֲצַדִּי הָיוּ מְדוּדִים וְקִצְוּבִים.

וְהָיָה לִי שֶׁעַר זָהָב וְהָיוּ לִי עֵינַיִם פְּחִלּוֹת
וְהָיְתָה לִי שִׁמְלָה מְאֻבֵּעַ פְּרָחִים שֶׁבִּנְיָן
וְהָיָה לִי כּוֹבֵעַ שֶׁל קֶשׁ עִם קֶשׁוּט רִבְדֵּבֶן.

Dalia Ravikovič

MEHANIČKA LUTKA

Te noći bila sam lutka mehanička
Okretala sam se levo i desno, na sve strane
Pala sam licem na pod i razbila se u komade
Veštim su rukama pokušali da me sastave
Da opet postanem igračka.

Posle toga nanovo sam postala lutka mehanička
I svaki moj pokret bio je uravnotežen i određen
Ali tada sam postala lutka na ključić
Kao grančica otkinuta i koncem pričvršćena.

A posle toga otišla sam da plešem
Ali su me zajedno sa kućicama i mačkama ostavili
Gde su svi moji koraci odmereni i sputani postali.

Imala sam oči plave a kosa mi je bila zlatna
I slamni šešir ukrašen trešnjama
A boje poljskog cveća bila mi je haljina.

מיום ללילה

כל יום אני קמה מתחדש מן השנה
כמו בפעם אחרונה.
אינני יודעת מה מצפה לי
ואולי מסתבר מתוך זה
שלא מצפה לי דבר.
האביב שבא הוא כמו האביב שעבר.
אני יודעת מהו חרש אפר
אבל אין דעתי גתונה לו
אינני מבחינה בגבול שבין היום לבין הלילה.
רק שהלילה קר יותר
והשקט שנה לשניהם.
בבקר אני שומעת קולות של צפרים
אני נרדמת בקלות
מרב חבה אליהן.
מי שיקר לי אינו נמצא פה
ואולי בכלל אינו נמצא.
אני עוברת מיום ליום
מיום ללילה
כמו נוצה
שאין הצפור מרגישה בה כשהיא נושפת.

IZ DANA U NOĆ

Svakog dana budim se iznova iz sna
Kao da je to poslednji put.
Ne znam čemu se nadam
I možda me ništa ne očekuje.
Proleće što dolazi isto je kao ono što prošlo je.
Znam kakav je april
O tome ne razmišljam.
Ne primećujem granicu između dana i noći
Samo je noć hladnija
Ali je tišina ista.
Ujutru čujem cvrkut ptica.
Lako tonem u san
Od ljubavi za njih.
On, što mi je drag, ovde se ne nalazi
I možda se uopšte ne nalazi.
Prelazim iz dana u dan
Iz dana u noć
Kao pero
što ptica ne primeti kad joj odleti

דינה קטן בן-ציון

חזית בי חיים משנים, סבתי

רוחך ברוחי, סבתא דונה,
גבירה אוסטרו־הונגרית במקצת של גולת ספרד
בעפרות אושכנזים.

ואני מהסה ואולי משבשת,
הן לא קימנו עוד שיחה מלב אל לב. איך אדבר
עם עפר בוער?
(כאב הרגעים האחרונים, לאן פנו מחשבותיך,
גם יסורי הרעב וכו', באיזו שפה החזרת נשמתך לבורא־אין,
בלשון גרמנים או בשפת סרבים, ואולי, קרידה־מיה,
במלות רומנסה ספרדית?
קרוב לודאי שהזמן האוּל תם ונחתם ב'שמע ישראל').

תצלומים אחרים,
זכר שקירענך של מגדנות, רשרוש מתוק בט"ו בשבט,
מבטך המבדל בתמונה האחרונה (שנת ארבעים־ואחת),
גם מפתח קט לארון הבבות, אשר נהגת
להחביא מפני, בשלא הקפדתי לסדר
את פנת צעצועי, לפי משגי עולמך.

את שמך הזכירו אחר־כך, נזהרים
בכאב, וביראת הכבוד.
חזית בי חיים משנים, סבתי. לפעמים חכיתי לבואך.
היית עמוד העשן שלי,
ואני חוני המעגל שלך.

Dina Katan Bencion

ČUDAN ŽIVOT U MENI ŽIVIŠ, BAKO

Tvoj duh u meni diše, dona bako,
Gospodo austrougarska, iz Španije izgnana
U prah Aušvica.

A ja sam nema i zbunjena možda
Te stoga srdačno još ne progovorismo. Kako da govorim
Sa prahom usijanim?
Bol trenutaka poslednjih i misli tvoje kome su upućene?
Patnje gladi – na kom su jeziku uzvrćene reči tvoje bezbožniku?
Jezikom Nemačke ili Srba, možda, o kerida mia,
Rečima romanske španske?
Verovatno je vreme što iščezlo je samo odjeknulo: Šma Jisrael
Poneka slika,
Sećanje na velike kesice đakonija
I slatko šuštanje za “Tu bišvat”
Tvoj pogled preplašen sa zadnjih fotografija
(godine četrdeset i prve)

I ključić ormana za lutke – što bi skrivala
Od mene kad ne bih spremila
Svoje igračke po predstavi tvog sveta.

Tvoje bismo ime potom pominjali obazrivo
Sa bolom i poštovali.
Čudan si život u meni živela, bako.

בְּגֵרְתִי וְאֲנִי מְבִינָה קֶצֶת יוֹתֵר:
עוֹלָם וּמְלֹאָאוּ.
כַּמָּה אֲנִי מַחְיִיבֶת לוֹ?

בֵּית

שְׁלֹא הִתְמוּטֵט עַל רְאִשֵׁינוּ
בְּרַעֲיוֹת אֲדָמָה
שְׁבֵתוֹכֵנו
וּבְאֲרָצוֹת רְחוֹקוֹת

הַתּוֹדָה הַמְשֻׁנָּה, רְגֵשׁ הַמְחֻיָּבוֹת
אוֹלֵי שְׁלֹא בְּדֶרֶךְ הַטֵּבַע הָאֲרִישׁ,
הָיוּ בָנוּ לְעֵבֶר חֲרוּתֵנוּ

הַמַּעֲיָן
תְּמִיד קְרוֹב
לְמִקְוֹת רְחוֹקִים

וְהַשִּׁיר
תְּפִלַּת חַיֵּי עוֹלָם
רַק שִׁיר
אֶחָד

Tvoj povratak očekivala sam ponekad.
Odrasla sam i malo sam bolje razumela
Čitav svet,
Koliko sam mu dužna ostala?

KUĆA

Da nam se na glave ne sruši
U zemljotresu
Što nam je
I u zemljama dalekim

Zahvalnost neobična, osećanje dužnosti
Možda što nije kao put prirode ravnodušna
Da u nama zamrači
slobodu

Izvor
Blizak uvek
Korenima dalekim

A pesma
Molitva za život sveta
Samo je pesma
Jedna

לילי זמיר

אינני פוחדת כמעט מדבר

אינני פוחדת כמעט מדבר,
איני נרתעת ממבט קר;
כמעט והתרגלתי.
אינני פוחדת כמעט מדבר
אינני בוכה כשהחדר ריק
כמעט והשלמתי עם היות הקרוב –
זר
למדתי להתמודד עם מבט
נוקב;
רק מדבר אחד אירא:
מזמנים של אלם
כשהמחברת פתחה.
אך המלים עקשניות ובוגדניות,
והדף הלבן רוטט
והעט נבוד
כמו גבר –
המכסה על מבושיו.
אינני פוחדת כמעט מדבר
זולת הרגע העקר.

Lili Zamir

SKORO ME NIŠTA NE MOŽE UPLAŠITI

Skoro me ništa ne može uplašiti,
Pa ni hladan pogled uznemiriti.
Samo još malo pa ću se svići.
Skoro me ništa ne može uplašiti.
Ne plačem kada je soba prazna
Kada je već tako, ispuniću je –
Čudno
Naučila sam da dočekam pogled što
Prostreli.
Pretrnem samo od jedne stvari
Od vremena nemih
Kada se knjiga otvara
A reči se opiru lažne
Dok beo list treperi
Pod perom što se uskopisti
Kao mladić
Obuzet naslućivanjem.
Skoro me ništa ne može uplašiti
Sem vremena u kom ću usahnuti.

זְרִיקָה

עם הזריקה

מוארות שגיאות האתמול

באור חדש – צהב – וגדול.

פשרות חדשות ממתנות

את כל עלבונות האתמול.

מבוכות ישנות נמוגות בכחל.

לילות מיסרים נסוגים

אל תוף שכחה של אור

בחריקת שנים, ואגרופים קפוצים

שוב נצא במחול...

U SVITANJE

Jasne su greške jučerašnje
U svetlu novom - žutom – jarkom.
Kompromisi novi ostaju.
Ono što juče beše bilo je poniženje.
Nedoumice stare u plavetnilu iščezavaju
A noću kazne ponovo oživljavaju.
U zaboravu svetla
U škripanju zuba, u stezanju pesti
Naše stare igre na isto će se svesti.

בלפור חקק

שיר לאוהבי המוסיקה הקלאסית

2 באוקטובר 1990.
האזינו חברים למוסיקה ולכלים
שפת האנושות שפה ללא מלים.
באמת לא משנה שהמוסיקה נרמנית.
הוד והדר למוסיקה בשער ברנדנבורג.
חברי המקהלה המאחדת משטוטגרט ולפציג
שרים בשפתיים רכות, שפתיים של פח
"אז ימלא שחוק פינו"
קנטטה 110 של בד.
אחר כך הם קמים למחות
את מסכנות האתמול וריח הסרחון:
זה הזמן ל"אקורד הנצחון"
מ"הבריאה" של הידן.
וכשהתזמרת מנגנת לבלם בחזנה קדושה
"דויטשלאנד דויטשלאנד איבר אלס"
נעצרת הנשימה של כלם:
שומעים אז את שריקת הברזים
והיא לעולם אינה פוסקת.
איזו מוסיקה רכה, ממש לחישה:
ששש... ששש... ששש...
מוסיקה ממיתה מוסיקה מתקתקת.

זכרו יהודים את היום הזה:
יום שלישי, 2 באוקטובר 1990.
זכרו את המחזה על המסכים

Balfur Hakak

PESMA ZA LJUBITELJE KLASIČNE MUZIKE

2. oktobra 1990.

Slušajmo, prijatelji, muziku. To su instrumenti
Jezik bez reči, glas humanosti
Zaista nije bitno što je muzika nemačka.
Neka je slava i čast muzici pred Kapijom Branderburg.
Članovi izvrsnog hora iz Štutgarta i Lajpciga
Pevaju usnama nežnim, usnama čelika
Tada će osmeh ozariti lica naša”
Kantata 110 od Baha.
Nakon toga oni ustaju da izbrišu:
Jučerašnju bedu i miris daha:
Ovo je vreme za “Akord pobede”
Za stvaralaštvo Hajdna.
A kada orkestar svira za sve sa radošću svetom
Dojčland, Dojčland, iber ales”
Svima zastaje dah
Čuje se tada zviždanje slavina
I ono nikada utihnuti neće.
Muzika nežna kao šapat:
ŠŠŠ...ŠŠŠ...ŠŠŠ...
Muzika ubilačka, muzika što odzvanja.

Upamtite, Jevreji, dan taj:

Utorak, oktobar 2.1990.

Upamtite predstavu tu

בְּרֵדַת הַלִּילָה בְּשַׁעַת חַצוֹת.
מִקְהֵלוֹת וְתִזְמוֹרוֹת נִגְנוּ אֵז לְדָגֶל גְּרַמְנִיָּה
הַמְּאַחֲדֵת, מוֹל בְּנֵי הַרְיִכְסְטֵג בְּבִרְלִין,
בְּחַצוֹת צִלְצְלוּ הַפְּעֻמָּוִיִּים בְּבִרְלִין
בְּתֵרוּעוֹת וְתַפִּים וְעַם רַב.
נִשְׂכַח כְּבֵר הָעֶבֶר, פְּסָקָה הַמוֹסִיקָה הַיִּשְׁנָה:
מוֹסִיקַת הָאֵשׁ וְהַהֲפָצָוֹת.
דָּגֶל עֲנָק מוֹנֵף עֲכָשִׁיו
בְּשַׁחַר וְאַדָּם וְזָהָב.

חֲבֵרֵי הַיְהוּדִים, הַמוֹסִיקָה בְּאַמֶּת יָפָה.
יְהוּדִים, אֲשֶׁתִּי מוֹחָה עֲכָשִׁיו דְּמַעָּה
שְׂמַת־בִּישָׁת לְצֵאת מוֹל הַמְּרָאָה הַנִּשְׁגָּב.
לֹא הָיוּ לָהּ מַעוֹלָם סָבִים וְסִבָּתוֹת, דוּדִים וְדוּדוֹת.
נִשְׂאָרָה לָהּ רַק הַמוֹסִיקָה הַקְּלָאֲסִית
וְהַדְּמַעָּה הַחֲרִיפָה.
אֲשֶׁתִּי שׁוֹמַעַת מַעֲבֵר לַמוֹסִיקָה הַעֲדִינָה
שֶׁל מוֹצָאֲרֵט הַיִּדּוֹן בְּטֵהוֹבּוֹן וּבִדָּ
אֶת תַּפִּי הַפֶּחַ, אֶת הַטְּבִטוֹנִים הַקְּדוּמִים
אֶת הַנְּאֻצִּים צוֹעֲדִים, אֶת מֵאֲרֵשׁ הַדְּמִים.
אַבֵּל, אֲשֶׁתִּי
עֲכָשִׁיו הַמְּרָאָה אַחֵר:
רְאֵי אֵיזָה מְרָאָה!
אֵיזוֹ מוֹסִיקָה מְטֵרִיפָה הִיא הַמוֹסִיקָה
שֶׁל אַחוּד גְּרַמְנִיָּה. הַסִּי.
גַּם הַמְּסֻדָּ נִרְגַּשׁ מֵהַצְּלִיל הַנָּקִי.
הָעַם הַזֶּה עוֹשֶׂה הַכֹּל קְלָאֲסִי.
אֵז יִמְלֵא שְׁחוֹק פִּיהֶם שֶׁל הַבְּרָזִים
הַשׁוֹרְקִים דָּם עֲכָשִׁיו
הַשׁוֹרְקִים גַּם עֲכָשִׁיו מוֹסִיקָה שְׂקֻטָּה.
נוֹשְׁפֶת נִצְחוֹן נוֹשְׁפֶת גַּז.
כְּמוֹ אֵז.

Kada se spustilo veče, kada je bila ponoć.
Horovi i orkestri svirali su zastavi nemačkoj tada
Preko puta zgrade berlinskog Rajhstaga
U ponoć su berlinska zvona izbijala
Uz lupu doboša i mnoštvo naroda.
Zaboravićemo prošlost, utihnula je muzika stara:
Muzika vatre i bombi.
Zastava ogromna vije se sada
Crveno-crna-zlatna.

Prijatelji, Jevreji, muzika je odista krasna.
Jevreji, žena moja upravo je suzu obrisala
Stidi se da se pred scenom pojavi uzvišenom
Nikada nije imala decu ni baku na koje bi ličila.
Ostala joj je samo muzika klasična
I suza što peče.
Moja žena čuje više od nežnih tonova
Mocarta, Betovena i Hajdna,
Udare talambasa predaka Tevtona
Korake nacista, marš damara
Ali pred ženom mojom
Prizor je sada drugi:
Ona novu predstavu vidi!
Kakva muzika, to je ritam pravi
Ujedinjenje Nemačke. Smiri se.

Taj zvuk čist na dužnosti neka te podseti.
Sve što ovaj narod čini čista je klasika.
Zazviždaće otvori slavina
Krv struji sada
Šumi već muzika tiha
Izbija gas, izbija pobeda
Sve je kao nekada.

שְׂאוֹן תִּזְמַרְתְּ צְלִילֵי פְעֻמוֹנִים רַעַם הַהֶמְנוֹן :
"דוֹיטְשְׁלֵנְד דוֹיטְשְׁלֵנְד אַיְבֵר אַלְס"
וּבְכָל הַס.

הצד השני של המטבע

בְּחַרְשֵׁת הַבְּרִזָּל שֶׁהַקְּמִיתִי בְּאֲדָמְתֵךְ
הַטְּבַעְתִּי מִטְּבָעוֹת מִתְּכֶת
שֶׁנִּשְׂאוּ אֶת דְּמוֹתֵךְ.
זָהָב כְּסָף וְנַחֲשׁוֹת נִתְּכוּ
בְּחַרְשֵׁת הַבְּרִזָּל וְהַכְּלִים
וּבִמְטְבָעוֹת קִנִּיתִי אֶת אֲהַבְתֵךְ
שׁוֹזֵר לְךָ שִׁירִים
מִכְתֶּת מִטְּבָעוֹת לְמַלִּים.

שִׁירֵיךְ הָיוּ מִטְּבָע
עוֹבֵר לְשׁוֹחֵר, עוֹבֵר עַל פְּנֵי
מֵר עוֹבֵר עַל מְנוּעוֹל, עוֹבֵר עַל כָּף.
כֹּלָם נִהְרוּ אֶל הַחַרְשֵׁת בְּשָׂדוֹתֵיךְ
וְכָל מִי שֶׁהֵבִיט בְּמִטְּבָעוֹת
רָאָה בְּתַבְלִיט
פְּעַם אֶת פְּנֵי
וּפְעַם אֶת פְּנֵיךְ.

Odjeci orkestra, grmi himna, zvuk zvona:
Dojčland, Dojčland, iber ales”.
I opet tišina nova.

DRUGA STRANA NOVČIĆA

U kovnici gvožđa što na tvom zemljištu podigoh
Kovao sam novčiće metalne
U njih lik tvoj uklesao
Bakarni novac u zlato se izlio
U kovnici gvožđa
Zlatnicima ljubav sam tvoju kupio
Pesme ti ispevao
Metal u reči pretvorio.
A pesme su tvoje novčići
Što trgovcu odlaze
I licem ti prolaze
Mirišljivu smolu kroz bravu provlače
I u šaku odlaze
Osvetljavaju na polju tvom kovnicu
I svi što videće novčiće
Otkucaj lica mog
I otkucaj lica tvog
Prepoznaće.

חווה פנחס-כהן

זו השירה

על הדרך הצל המוטל ומבדל
מהאור לרגלי אקליפטוסים
זו שירה.

לא יכלתי יותר
ובקשתי עוד.

צל הארן משנה את צבע
הדרך שחפשתי
אליה קבואי ממך.

Hava Pinhas Koen

TO JE POEZIJA

Na put je pala senka usamljena
I razdvojila grane eukaliptusa
To je poezija.

Nisam više mogla
A molila sam za još.

Senka bora menja boju
Put za kojim sam tragala
Ka tebi od tebe stiže.

כָּל הַיּוֹם וְכַחוֹ

נְמַסְכִּים לְכַד מְלִים

כְּדִי לֹא לֹמַר מָה רָאִיתִי

בְּפָנַי אִמִּי

כְּדִי שְׁלֹא אֹמַר שְׁהִלַּכְתִּי

לְחַפְּשׁ בְּדַרְכֵי אָחִי

מָה יֵשׁ בְּכַחוֹ שֶׁל חָגָב

בֵּין עָלִי תִלְתֵּן לְהַעִיר.

וְאִיזָה עֵינַי

עַל הַדָּרֶךְ

חֲלָקוּ גְלוּי וְחֲלָקוּ מִסְתַּמֵּר

בַּעֲפֵעֵפֵי הַבְּטָן.

ŠVA LEPOTA I ŠNAGA NJEGOVA

Pomešane su u krčagu reči

Da ne bih rekla ono što sam videla
Pre majke svoje

Da ne bih kazala da sam otišla
Tragom puteva brata svog

Šta čini snagu kičme
među lišćem deteline
Na putu ka gradu.

I čije oko
Na tom je putu
Delom otkrivenom, delom skrivenom
U treptajima tela je.

שׁוֹשְׁנָה וּרְג

אבא אלכסנדר

אָנִי תִּקְבַּת לְכַתֵּב עֲלֶיךָ, הָאָב אֶלְכְּסַנְדֵּר,
בְּחֻצְרוֹת מְמִילָא הֶלְכֵת וְלֹא רְאִיתִיךָ.

מִנֵּין יִרְדֵּת אֵלֵינוּ
לְבוֹשׁ בְּגָלִימַת הַנְּזִירוֹת שְׁלֵךְ
מְצִיץ בְּחֵלוֹן הַרְאָוָה לְתוֹךְ
הַסְּבִיבוֹן הַגְּדוֹל בְּעוֹלָם
מְצַלֵּם אוֹתָנוּ בְּעֵד מְחִיפָצָה.
בְּאַצְבַּע לוֹחֶשֶׁת קֶרְבְּנוּ אוֹתָךְ אֵלֵינוּ.
עַמְדָנוּ סְמוּךְ
צִקְצֻקָנוּ בְּמִצְלָמָה.

אָנִי מְכַרְחָה לְכַתֵּב עֲלֶיךָ, הָאָב אֶלְכְּסַנְדֵּר
מְאַתְמוֹל אָנִי מְבַקֶּרֶת אוֹתָךְ
מְסִיֶּרֶת בְּרִשְׁמוֹת שְׂאֵתָה מְשֹׁאִיר כָּאֵן בְּאִינְסְרֶנְט
מְנַהֵל דִּיאָלוֹג אֵלֶם עִם קוֹרְאִים שְׂאִינְךָ מְכִיר
מְסִיר בְּרִשֵׁת הָאִינְסְרֶנְט
וּמְרַגֵּשׁ בּוֹדֵד.

Šošana Veg

OTAC ALEKSANDAR

Dužna sam da pišem o tebi, oče Aleksandre,
Trgom Mamila hodao si, a ja te nisam videla.
Odakle si se spustio k nama
U odeždu kaluđera odeven
Kroz prozor posmatraš
Trg sveta velikog
Iza paravana svog snimaš nas
Čarobnom rukom privukli smo te.

Dužna sam da pišem o tebi, oče Aleksandre,
Posmatram te od juče
Kružim po zapisima tvojim po kompjuteru
Dijalog nemušti vodiš
Sa čitaocima što ne poznaješ ih.
Tumaraš po mreži interneta
I osećaš se usamljenim.

Oče Aleksandre, htela bih da ti čitam,
Jer osećam da u duši Jevrejin si.
Pišeš u kasne sate
Da voliš praznike naše
I hebrejski jezik voliš,
Da voliš.

הָרַב אֶלְפִסְנָדָר, אֲנִי רוֹצֵה לְקַרְא לָךְ
מִשׁוּם מַה אֲנִי חֹשֶׁה שְׂאֵתָה יְהוּדֵי בְּנִשְׁמִתָּךְ
אֵתָה כּוֹתֵב לִי בְּשִׁעָה מְאַחֲרֵת
אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַחֲגִים.
אוֹהֵב עֵבְרִית.
אוֹהֵב.

חִידָה

הַכּוֹבֵעַ שֶׁעַל רֵאשׁוֹךְ מְסַגֵּיר אוֹתָךְ.
כְּשֵׂאֵתָה מַחְבִּיא אֶת הַצֵּלָב נִשְׂאֲרֵת הַגְּלִימָה.
נִשְׂאָר הַמִּבְּט.
לְפַעֲמִים אֵתָה כּוֹעֵס
לְפַעֲמִים אֵתָה נְחֻמָּד.
וּבְעֵקֶר אֵתָה חִידָה.

הַכּוֹבֵעַ שֶׁעַל מִצְחָךְ
בְּעֵרֵב עַל הַכֶּסֶא לִיד הַמִּשְׁחָה.
הַשֶּׁקַּע שֶׁלָּךְ מִצְטַלֵּם בְּבְרוּר גַּם הַעֲצִים.
הַלִּילָב מִסְכּוֹת וְגַם הַסִּכָּךְ.
הַכֹּל רִקְעֵ וְקִשׁוּט לְדַת שֶׁלָּךְ.

Oče, poveži me direktnim razgovorom
Sa Tvorcem
Na Zapadnom zidu juče sam bila
I kada sam se uspela u prostore više
Tebe sam srela.
U ruci si mobilni aparat imao
Pomislila sam da u direktnoj si vezi sa Njim
Prenesi mu molbe moje,
One se nalaze u prizorima koje si snimao.

Oče Aleksandre,
Učini to da bi nam dobro bilo.

*Praznik Hanuka, 2. 12. 2010.
Posle posete Jerusalimu*

ZAGONETKA

Kapa na glavi tvojoj odaje te.
Kad krst skrivaš kabanica ostaje
Ostaje i pogled tvoj.
Ponekad si ljutit
Ponekad blag.
A najčešće nedokučiv.

Kapa što ti je nad čelom
S večeri na naslonu stolice ti je kraj kreveta.
Na torbi se tvojoj drveće jasno odslikava
Grana palme i krov od trske
Ceo prostor i dekor verom tvojom odišu.

השיר החדש על האהבה

דמדומי הבקר.

אני תודה באיזה מלון אורחים אני לנה היום.
כל החדש נדרתי מפסה למסה,
לא הייתי עמך
היינו פשוני זרים בנרח דבש עקר,
שוחים בעולמות מרחקים.

מרחקים מתחמקים
צוללים בחדוה של זרים.

בבקר הזה אני נעורה לחוף שלך
מזקה את ביתי
מזקה את משתי,
עוגנת במפרץ האהבה שלנו
מזקה אותך כמי שצמוד אלי
באותה אהבה ישנה.

מתרפק עלי,
מציף אותי בגעגוע שלך
שותק ורק שותק.
לא חונק אותי.
הצמאון שלך
מתרפא מהר.

אני אתך
באהבה הישנה שלנו
ונה השיר החדש שלנו.

4.8.10

NOVA PESMA O LJUBAVI

Jutarnji sumrak.
Razmišljam u hotelskoj sobi, budna.
Čitavog sam meseca lutala
Nisam bila sa tobom
U medenom mesecu bili smo kao dva stranca
Što lutaju svetovima udaljenim

Dalekim, što tuđi su nam,
Utapamo se u želju nepoznatog.
A jutros se budim na obali tvojoj.
Gde prepoznajem dom svoj
U postelji našoj
Usidrila sam se u ljubav tvoju
Prepoznajem u tebi nekog ko blizak mi je

Kao ljubav nekadašnja.

Pripijaš se uz mene
Otkrivaš me u čežnjama svojim
Ćutiš i ne zboriš
Ne grliš me
Žeđ se tvoja utolila.

Sa tobom sam
U ljubavi nekadašnjoj
Što pesma je naša nova.

MAGYAR KÖLTÉSNET MAĐARSKA POEZIJA

ENDRE ADY / ENDRE ADI

Preveli Ilea Feher (Fehér Illés) i Enver Čolaković

SÁRKÖZI GYÖRGY / ĐERĐ ŠARKEZI

VAS ISTVÁN / IŠTVAN VAŠ

SOMLYÓ GYÖRGY / ĐERĐ ŠOMLJO

NAGY LÁSZLÓ / LASLO NAĐ

BENEY ZSUZSA / ŽUŽA BENEI

CSÓRI SÁNDOR / ŠANDOR ČORI

Preveo Ilea Feher (Fehér Illés)

JÓZSEF ATILA / ATILA JOŽEF

Preveo Danilo Kiš

RADNÓTI MIKLÓS / MIKLOŠ RADNOTI

Preveo Aleksandar Tišma

Endre Ady

GÓG ÉS MAGÓG FIA VAGYOK ÉN ...

Góg és Magóg fia vagyok én,
Hiába döngetek kaput, falat
S mégis megkérdem tőletek:
Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?

Verecke híres útján jöttem én,
Fülembé még ősmagyar dal rivall,
Szabad-e Dévénynél betörnöm
Új időknek új dalaival?

Fülembé forró ólmot öntsetek,
Legyek az új, az énekes Vazul,
Ne halljam az élet új dalait,
Tiporjatok reám durván, gazul.

De addig sírva, kínban, mit se várva
Mégiscsak száll új szárnyakon a dal
S ha elátkozza százszor Pusztaszer,
Mégis győztes, mégis új és magyar.

Endre Adi

SIN GOGA I MAGOGA

Goga i Magoga sin sam ja,
utaman potresam zidove, vrata,
pa ipak upitao sam vas:
smije li se plakati ispod Karpata?

Verečkim slavnim putem dođoh ja
s pramađarskom pjesmom još u ušima,
upasti smijem li u Dévénya
s novovremenim novim pjesmama?

Olovom uši moje zalijte
da ko gluh pjevač lutam, prosjački,
pjesme života nove ne čujem,
i gazite me: grubo, divljački.

Ipak će plaćući, beznadno, s muka
letjeti pjesma vizionarska,
makar joj Sabor prokleo stopu,
pobjednička je, nova, mađarska.

Prevod: Enver Čolaković

HÉJA NÁSZ AZ AVARON

Útra kelünk. Megyünk az Őszbe,
Vijjogva, sírva, kergetőzve,
Két lankadt szárnyú héja-madár.

Új rablói vannak a Nyárnak,
Csattognak az új héja-szárnyak,
Dúlnak a csókos ütközetek.

Szállunk a Nyárból, úzve szállunk,
Valahol az Őszben megállunk,
Fölborzolt tollal, szerelmesen.

Ez az utolsó nászunk nekünk:
Egymás húsába beletépünk
S lehullunk az őszi avaron.

JASTREBOV PIR NA ŠUŠNJU

Krećemo. U Jesen žurimo,
Kličući, plačući kružimo,
Dva jastreba umorna krila.

Leto nove pljačkaše ima,
Huje nova jastrebova krila,
Strasne ljubavne bitke besne.

Iz Leta prognano, polećemo,
Negde u Jesen slećemo,
nakostrešeno, zaljubljeno.

Naš poslednji pir sad slavimo:
Kandžama jedno drugo ranimo
I na vlažan šušanj padamo.

Prevod: Ileš Feher (Fehér Illés)

Sárközi György

VIRÁGOK BESZÉLGETÉSE

– Külön indákon tekeregve bús virág voltam, bús virág voltál,
Köszönöm, hogy nagy bolygásodban mégis – mégis hozzámhajtál.
Ideges, keringő kacsokkal akkor futottál mellém éppen,
Mikor már-már alákonyultam sötét levelek hűvösében.

– Külön indákon tekeregve bús virág voltam, bús virág voltál,
Köszönöm, hogy nagy magányodban mégis – mégis hozzádkaroltál.
Már-már sírósan becsukódó kelyhedet rámnyitottad önként,
S lelked lelkembe átejtetted, hogy ott forogjon csípős könnyként.

– Egymás mellett és egymás ellen nyílunk mi, nyugtalan virágok,
Kergetőzve s összeborulva, mint tengeren játszó sirályok,
Rázkódva forgó viharokban, bukdosva pergő jégesőben,
Idegenül tán mindörökké, de mindöröktől ismerősen.

– Egymás mellett és egymás ellen nyílunk mi, nyugtalan virágok,
Megtört gögben összeakadva, mint száműzött, koldús királyok,
S úgy nézzük egymást szomorúan, kíváncsian s mindent tudóan,
Mint hulló csillagok figyelnek egymás útjára lefutóban.

Đerđ Šarkezi

RAZGOVOR CVETOVA

– Vrteći se na zasebnim vrežama, tužan cvet sam bio, tužan cvet si bila,
Hvala ti što si mi se u beskrajnom lutanju ipak – ipak pridružila.
Nervoznim, vijugavim viticama baš si tad dotrčala
Kad sam već skoro klonuo u hladu potamnelih stabala.

– Vrteći se na zasebnim vrežama, tužan cvet sam bio, tužan cvet si bila,
Hvala ti što si me u tvojoj samoći ipak-ipak prigrlila.
Već skoro sklopljene, suzne liske sama si mi otvorila
I kao goruću suzu dušu u moj duh usadila.

– Jedan kraj drugog i jedan protiv drugog cvetamo mi, nemimi cvetovi,
Zagrljeno, kružeći kao na morskoj pučini nestašni galebovi,
U oluji drhteći, na lažnim perlama grada klizeći
Zauvek kao stranci ali oduvek kao poznanici.

– Jedan kraj drugog i jedan protiv drugog cvetamo mi, nemimi cvetovi,
Sastavljeni u slomljenoj gordosti kao prognani kraljevi
I tako gledamo jedan drugog tužno, znatiželjno, sveznajući
Kao što zvezde promatraju međusobna lutanja padajući.

József Attila

TISZTA SZÍVVEL

Nincsen apám, se anyám,
se istenem, se hazám,
se bölcsőm, se szemfedőm,
se csókom, se szeretőm.

Harmadnapja nem eszek,
se sokat, se keveset.
Hús esztendőm hatalom,
hús esztendőm eladom.

Hogyha nem kell senkinek,
hát az ördög veszi meg.
Tiszta szívvvel betörök,
ha kell, embert is ölök.

Elfognak és felkötnek,
áldott földdel elfödnek
s halált hozó fű terem
gyönyörűszép szívemen.

Atila Jožef

ČISTA SRCA

Nemam majke, niti oca,
niti boga, niti novca,
ni kolvku-uzdanicu
poljupca, ni ljubavnicu.

Već treći dan nisam jeo,
ne zato što nisam hteo,
dva´est sam leta gladovao,
dva´est bih leta vragu dao.

Neće li ih niko hteti,
đavo će ih preuzeti.
Ko bandit ću provaliti,
čista srca krv proliti.

Zgrabiće me, obesiće,
svetom zemljom prepokriće:
niče trava smrtonosna
iz mog srca, iz ponosna.

MAMA

Már egy hete csak a mamára
gondolok mindig, meg-megállva.
Nyikorgó kosárral ölében,
ment a padlásra, ment serényen.

Én még őszinte ember voltam,
ordítottam, toporzékoltam.
Hagyja a dagadt ruhát másra.
Engem vigyen föl a padlásra.

Csak ment és teregetett némán,
nem szidott, nem is nézett énrám
s a ruhák fényesen, suhogva,
keringtek, szálltak a magosba.

Nem nyafognék, de most már késő,
most látom, milyen óriás ő -
szürke haja lebben az égen,
kékítőt old az ég vizében.

MAMA

O mami već nedelju dana
mislim tako od jutra rana.
Sa korpom što joj u krilu stenje
revnosno se na tavan penje.

Al' ja sam još iskren čovek bio,
urlikao sam i molio,
nek drugom da rublje sred pene,
nek na tavan ponese mene.

Ona je nemo prostirala,
nije me čak ni pogledala,
a rublje se šušteći vine
blistavobelo u visine.

Kasno je već za plač, a možda sam kriv
što tek sad vidim kakva je ona div:
kosa joj se na nebu vije,
a plavilo po azuru lije.

Radnóti Miklós

ERŐLTETETT MENET

Bolond, ki földre rogyván fölkel és újra lépked,
s vándorló fájdalomként mozdít bokát és térdet,
de mégis útnak indul, mint akit szárny emel,
s hiába hívja árok, maradni úgyse mer,
s ha kérdezed, miért nem? még visszaszól talán,
hogyan várja őt az asszony s egy bölcsebb, szép halál.
Pedig bolond a jámbor, mert ott az otthonok
fölött régóta már csak a perzselt szél forog,
hanyattfeküdt a házfal, eltört a szilvafa,
és félelemtől bolyhos a honni éjszaka.
Ó, hogyha hinni tudnám: nemcsak szivemben hordom
mindazt, mit érdemes még, s van visszatérni otthon;
ha volna még! s mint egykor a régi hús verandán
a béke méhe zöngne, míg hűl a szilvalekvár,
s nyárvégi csönd napozna az álmos kerteken,
a lomb között gyümölcsök ringnának meztelen,
és Fanni várna szökén a rőt sövény előtt,
s árnyékot írna lassan a lassu délelőtt, -
de hisz lehet talán még! a hold ma oly kerek!
Ne menj tovább, barátom, kiáltás rám! s fölkelek

Bor, 1944. IX. 15.

Mikloš Radnoti

USILJENI MARŠ

Lud je ko se sruši pa ustane posle stanke
i s bolom skitničkim pokrene kolena, članke,
pa ipak ide dalje, na krilu sulude pesme,
zalud ga mami jarak, ostati ipak ne sme,
i pitaš li ga zašto? daće ti valjda odgovor škrt,
da žena ga čeka i neka mudrija smrt.
Al' ipak lud je svako ko se nada boljoj smrti;
nad domom mu davno još samo vetar vrti,
zid je već porušen, polomljen šljivik leži,
i od strave noć se nad domom mu ježi.
O, kako bih verovati mog'o da nije samo kratak
san sve to što vredi i da ima dom za povratak;
o, kad bi ga bilo i ko negda na svežoj verandi
zujale bi pčele mira dok se pekmez hladi,
a baštu bi oblio umirućeg leta hod,
međ' granjem bi se ljuljao zreli, goli plod,
čekala bi me Fani pred plotom tim što peva,
i padale bi senke tromoga popodneva
sve će to možda biti! mesec je visoko propet!
Ne prolazi, prijatelju, zovi me, ustaću opet!

Bor, 15. IX 1944.

Vas István

ETRUSZK SZARKOFÁG

Melyik az elegánsabb, nem tudom: az asszony keskeny, hosszú és hegyes divatcipője, vagy a férfi keskeny, hosszúujjú lába, ívelő talpa? gömbölyű süvegkalap alól gyűrűző keskeny, rendezett női hajfonatok, vagy ugyanolyan fonatok a férfi hosszúkás, keskeny, hegyesszakállú arca fölött, le a meztelen háta közepéig? Azt sem tudom, mit tart a nő félig nyitott keze, vagy csak tétován emeli, mintha búcsúra intene? Kinek? minek? Mitől búcsúzik ez a keskeny, hosszú kéz? Mi az, aminek ez a szép nő kissé báván utána néz? És persze, azt sem tudom, kik ezek.

Csak azt tudom, ahogy az asszony könyökén hever s a férje meztelen mellére dől, s az átkarolja, szerelem süt a vörös kőből, a szép, a választott étellel egy: úgy éltek, vagy úgy éltek volna, ahogy én akartam élni veled. Ilyenek voltak-e, amikor meghaltak, ilyen fiatalok? Vagy ez volt az a pillanatuk, amelyről azt hitték, örök? Mit tudjuk mi, hogy az alakba öltözött jelbeszédük mit jelent? Vagy én tán a látszatommal egy vagyok? De így akarták láttatni magukat, mikor már elporladtak odalent, a vörös kő alatt.

Ez nem keresztény szarkofág, akart vagy elért nyugalom, nem latin fegyelem a római hamvakon: ez a minden végzetten és alvilágon át szépülő szerelem. Sokféle tétellel lehet a halált megoldani, és én kipróbáltam néhány képletet, de jól

Ištvan Vaš

ETRURSKI SARKOFAG

Šta je elegantnije, ne znam: tanka, izdužena, moderna cipela žene ili vitka, izdužena noga, zasvođeni tabani muškarca? Ispod okruglog šiljatog šešira do sredine leđa začesljane, uredne ženske lokne ili iste pletenice iznad izduženog, bradatog lica muškarca? Ni to ne znam, šta drži poluotvorena ruka žene ili je samo kolebljivo podignuta kao da za oproštaj maše? Kome, zašto? Od čega se oprašta ta krhka, izdužena ruka? Za što ta lepa žena pomalo omamljeno gleda? I naravno ni to ne znam, ko su oni?

Samo to znam da žena na laktovima lenčari, naslanja se na gola prsa muža i grli ga, ljubav udružena sa sretno izabranim životom zrači iz crvenog kamena: tako su ili tako bi živeli kao što sam ja hteo s tobom. Da li su bili takvi, tako mladi kad su umrli? Ili je to bio trenutak večnosti o čemu su maštali? Šta mi znamo o značenju njihovog u likove obučenog nemuštog govora? Ili sam ja možda isti sa vlastitom utvarom? Biće da su tako hteli prikazati sebe kada već dospeju ispod crvenog kamena, pretvoreni u pepeo.

To nije hrišćanski sarkofag, željeno ili dostignuto spokojstvo, nije latinska disciplina na rimskim humkama: ljubav je to što svaku sudbinu i podzemlje ulepšava. Mnogim postavkama se može rešiti smrt, isprobao sam nekoliko teza ali u staračkim danima prija sadašnjost, koja ne pita

esik öregkoromban ez a mostani, mely nem kérdi, honnan jöttünk és hová leszünk: nincs, ami többet érne, mint az életünk és amit belőle csinálni tudunk és merünk, létünknek ez a nagy értelme és kalandja és minden egyéb szédült vagy szédítő halandzsa, mert hol az a híres etruszk révület, mely a halállal nászba fog? Nem, csak egymást szeretik és gyönyörű életüket ezek a házások.

És a nagy etruszk talány, amiről annyit beszéltek? Azok a híres halálközösülések? Hol vannak? Seholse látom, bármerre nézek a sírok, vázák és ábrák, az égetett föld alakzatai között, csak az életet, és benne az alvilági szörnyeket is persze, mert nagy dolog a halál. De nagyobb dolog kifogni a halálon és nincs szebb képlete, mint a nevetés.

Mint ahogy nevet a Veii Apollo is, aki szembenéz – de kivel? ezt nem tudtam, hogy velem, aki nézi – ez nem látszott a másolatokból, ezt nem írta meg semelyik professzor – és nevet a villogó, sötét szemével és a repedezett színeivel, és farkasnézéssel nevet a világba, de ez nem a rejtelmek halálhívása, de ez nem a rosszpárájú valami, amit megromlott maradékokból össze tudtak kotyvasztani ifjúkoromban a halálmítoszok szélhámosai és balekjai, akik tehetetlenül megunták a hálátlan és lassú munkát, s főképp a nedvét veszítet, saját elfáradt eszüket, az értelemtől megcsömörlők, az egyre gyanúsabb malomban őrlők, a halál gözeibe omló, szegény becsapott nemzedék. De azt a borzongató mesét itt se – sehol se találom: villog a Veii Apollo, a sötét arcával is fénythozó, az életre merész, lehasadt lábú is előre lép – nevetve túllép a halálon, ahogyan velem szembenéz. Ha vele szembenézek. Igen, csak látni, látni! Még mindig nézni! Még egyre kíváncsi vagyok rád, régi és új és újabb élet, egész világ! Csak az tud, aki lát. És ne hagyj el, kíváncsiság! És még tovább!

odakle smo i kuda smeramo: nema ništa što bi više vredelo od našeg života, znanja i dela, to je jedini smisao i uzvišena pustolovina našeg bivstvovanja i sve ostalo je zaslepljeni ili zaslepljujući nerazgovetni govor, jer gde je to znamenito etrursko bunilo što se sa smrću venčava? Tek jedno drugo i krasan život voli taj bračni par.

A ta velika etrurska tajna o čemu se toliko govori? Gde je to znamenito spajanje sa smrću? Nigde ne vidim. Gde god se okrenem nadgrobni spomenici, vaze i crteži, žarena zemaljska obličja, samo život vidim i u njemu naravno nemani iz podzemlja, jer moćna je smrt. Ali veličanstvenije je izigrati smrt i nema lepše teze od smeha.

Kao što se smeje i Vejov Apolon koji se suočava – ali s kim? to nisam slutio, sa mnom koji ga motri – iz kopija se to nije videlo, to ni jedan profesor nije napisao – i smeši se sjajnim, čarnim očima, ispucalim bojama. Smehom kurjaka se smeje u svet, ali to nije samrtni zov naslućivanja, to nije trulo isparavanje što su iz kvarnih ostataka znali smešati u mojoj mladosti probisveti i nezalci samrtnih mitova kojima je bezutešno dosadila neprolaznost upornog rada, oni koji su izgubili nektar vlastitih izmorenih, isušenih umova, koji su od razuma čemer dobili, koji su u sve sumnjivijem mlinu mleli, u samrtno isparavanje klonulo, prevareno, osiromašeno pokolenje. Tu jezivu priču ni ovde – nigde ne nalazim: sjaji Vejov Apolon, i s tamnim obrazima svetlost isijava, za život stvorena, otpala noga napred korača – suočavajući se sa mnom, osmehnut zakoračuje preko smrti. Ako se suočavam s njim. Da, samo videti, videti! Uvek gledati! Još uvek sam radoznao, interesuješ me stari i novi i noviji živote, svete! Samo onaj zna koji vidi. Ne napuštaj me, znatiželjo! Samo dalje!

Még egyre nézzek, még egyre lássak! És bízni benned! És nem hinni semmilyen áttatásnak, csak a szememnek! Mert úgy kellett most ez az etruszk szarkofág és az, amit jelent! A remény, hogy azt, ami ellenünk valahonnan megindul és győzni rendeltetett, mégiscsak kivárjuk állva. S hogy nem veszttem el, amiben hittem. És az nevet, aki utoljára nevet. S hogy védjük az életet, amíg lehet s talán egy kicsit azon is túl. S ha másunk nem s másutt nem, ha már nem leszünk, hát valahol odalent még a kiszáradt koponyánk is nevet. És füttyülünk, füttyülünk a halálra.

Da još uvek gledam, da još uvek vidim! I pouzdati se u tebe!
I ne verovati nikakvoj utvari, samo vlastitim očima! Tako mi je trebao taj etrurski sarkofag i njegovo značenje! Nada da ćemo sve što odnekud protiv nas krene i predodređeno je za pobedu, ipak na nogama izdržati. I neću izgubiti veru. I smeje se onaj koji se zadnji smeje. I čuvajmo život dokle god je moguće, možda i nešto duže. I ako ništa drugo i nigde drugde, kada nas više ne bude, neka se naša isušena lobanja smeje iz dubine. I briga nas, briga nas za smrt.

Somlyó György

PSALMUS EROTICUS

A szűzen-fogant s szűzen-kínhalált-halt
fájdalmas istenfiának
e siralom völgyében mi mást is hihettek,
az örömükben megfélemlítettek,
mikor gyötrelmes napjaik után az éjben
rájuk tört ez az érthetetlen éden –
mint hogy a sátán
lovagol gerincük megbokrosodott paripáján,
s aki gyönyört hal,
szügyében hegyével a férf nyilának,
s csak annál szilajabb létre támad,
bűn szörnye az asszonyi állat?

Mit is hihettek,
míg súgták fulladozva: szeretlek,
s henteregve a selymen vagy a szalmán,
ajkukon más, iszonyúbb-édes szó is kiszaladt tán,
akiből a reggel szent áhitatot fakasztott,
Ave Maria gratia plena...,
s mégis csak az éj, a
kárhozott hozott rájuk malasztot, –
mit is hihettek, élve e
mindenestül-a-rosszra-teremtve-lenni-látszott
világot,
ahol össze nem illett egymással sehogy, sohase

Derđ Šomljo

PSALMUS EROTICUS

Nevino-začetom i nevino-na-krstu-umrlom
božjem sinu bolnom
u toj dolini plača šta su drugo mogli verovati
u radosti zastrašeni
kad iznenada nakon patničkih dana na njihovu noć
neshvatljivi raj se sručio –
nego da sotona
jaši na podivljalom konju njihovih kičmi,
i ona koja sa vrhom strele muškarca
u nedrima u užitku umire
još razuzdanije se svesti,
zar užas greha iz ženke izvire?

Šta su mogli verovati
oni, koji su: volim te, gušeci šaputali,
i kotrljajući se na svili ili slami
možda su i slatko-strašnije reči izgovarali
dok ih je jutarnja rosa na molitvu nagnala
Ave Maria gratia plena...
ipak samo prokleta,
crna noć im je milost donela –
šta su mogli verovati
u tom kao-da-je-u-celosti-na-zlo-stvorenom
svetu,
gde jedno uz drugo nikad, nigde nisu pristajali

a vágy meg a törvény, a tett s az ige:
mi is illeszthetné össze a testüket
ily félelmes-pontos-gyönyörűn,
ha nem a Bűn?

Te is ha kérded,
ma is ha nem érted,
ha egy pillanatra a mindenséget
énbelőlem kiszakadni,
te magadba-szakadni érzed,
s ha utána lassan kiválik körülöttünk
a kettőnkön-kívüli élet:
pohár az asztalon, fény a poháron,
ablak, ablakon túl a hajnali járat, –
nem ránt-e magához
karja valami testetlen aggálynak,
nem az egyistennek, a kétmilliárdnak,
az emberfiának
keresztje nem nyúl-e utánad?

Mintha felszaggatnám az ereidet,
mintha én lennék gyümölcsös húsodban
az ágas ideg,
mintha újra egysejtűvé
egyszerűsödnék bennünk a szásrétű szövet.
De minek?
Ketten,
egymássá teljesedetten
(a végzetben-e? vagy csak az élvezetben?
párzásban? kétségbeesésben?
valamiben, aminek neve hiányzik?)
beteljesítünk-e valami mást is?
Van-e közös Térítő a naprendszerekben

želja i zakon, delo i propoved:
tela šta bi moglo vezati tako
divno-strašno-tačno
ako ne Greh?

Ako i pitaš,
ako danas i ne priznaš
kad na trenutak tako osećaš
iz mene se čupa
a u tebi se prolama vasiona,
i posle polagano se izdvaja
život što je izvan nas:
pehar na stolu, svetlost na peharu
prozor, iza prozora praskozorje, –
neće li te prigrabiti
ruke neke bestelesne zebnje,
ne od jednog boga, od dve milijarde,
krst sina čovečjeg
neće li te dotaknuti?

Kao da ti ja cepam krvne sudove,
kao da ja pletem razgranate nervne čvorove
u tvom plodnom mesu,
kao da se u nama ponovo
u jednu ćeliju pojednostavljuje mnogoslojno tkivo.

Ali zašto?
Nas dvoje
ispunjujući se u celinu
(u sudbini ili samo u užitku,
u parenju, očajavanju,
u nečemu što je bez imena
nadopunjujemo li i nešto drugo?)
Ima li zajedničke Obrtnice u sistemu galaksija

hasadtól az Aldebaránig?
És vissza?
Van-e, ami a távolságot kiszorítsa,
mint összetapadt bőrünk közül a levegőt,
a vágy meg a törvény, a tett s az ige között?
Tested meg a sár között,
mely a katona iszonyú szeretője?
A mozdulat között,
amivel fejed a vállamra dől le,
s aközött, amivel
a magány hideg kulcsontjára tapadnak?
A szó közt,
melyet az ajknak a hangtalan ajk ad,
s a vezényszó közt, amelyre,
orvul fölénk repülve, kioldják
a bombát?

Többek
leszünk-e
rendhagyó alapláncjában a gyönyörnek,
a mámoros összeadásban,
ahol a kettőből egy lesz
(hódításban-e? meghódolásban?) –
vagy kevesebbek?
Vagy semmit se keressek
azon a túlon túl, ami a tesem, a tesed?
Szerelem, aki voltál,
valláselőtti hitek katakombáiban
misztikus oltár,
főt-földbe-verő titok ortodox iszonyoknál,
leszakított alma, vér a lepedőn, seb a húson,
pellengér és paradicsom,
ahogy az egyszerű ténynek,

od trbuha do Aldebarana?
I nazad?
Postoji li nešto što će istisnuti daljinu
poput vazduha između naših spleljenih tela,
između želje i zakona, dela i propovedi?
Između tela i blata
šta je užasna ljubavnica vojnika?
Između pokreta
s kojim glavu mi na rame spuštaš
i nečega, s čime se
na hladnu ključnu kost samoća lepi?
Između reči
koje neme usne daju usnama
i tvrde zapovesti
kojima se, leteći iznad nas, bombe
bacaju?

Bićemo li
vredniji
u nepravilnim ritmovima naslade,
u zanosnom sabiranju,
gde od dvoje jedan postaje
(da li u osvajanju ili pokoravanju?) –
ili siromašniji?
Ili da ne tražim ništa
iza zadnje stepenice, iza naših tela?
Ljubavi, koja si
u katakombama paganskih vera
mistična crkva bila,
tajna ukopa živih kod ortodoksnih jeza
otkinuta jabuka, na plahti krv, na mesu rana,
sramotište i sreća rajska,
kao jednostavna činjenica

hogy az élőlények szervei
          csodamódra egymásra-mértek,
          (miként épp 300.000 km/sec
          sebessége a fénynek,
          s miként e gondolatok úgy hordják
magukban a rímet, mint a sejtet s a petéket,)
          – ó, mindenkori emberi végzet! –
          mindig fekete ebként sarkába szegődik
          a mefisztói képzet.

          Csodás-szép,
          húsunkba-csomagolt ajándék,
          ne a kárhozat vagy a feloldozás légy,
          ne a legutolsó menedék,
          a bombabiztos fedezék,
míg egymásra omlik a föld meg az álom,
          a város, az ég;
          ne a mentség,
          ha már úgy látszik, nincs, ami megvéd;
          légy a minta,
          a mindig-ép, –
          mindig-cserepekre-tört álmainkra,
          a mindennapos bizonyság,
          hogy magához igazítja
          még-be-nem-töltött sorsát
          a teremtés
mindenkivel-megosztott gyönyörű titka.

da su organi živih bića
začudo jedan drugom prilagođeni
(kao što je brzina svetlosti
baš 300.000 km/sec
i da te misli tako nose
rimu u sebi kao ćelije i jajašca)
– o, neizbežna sudbino! –
uvek ti je za petama kao crna kučka
mefistovska sudba.

Prekrasan,
u naše meso umotan dar,
ne budi prokletstvo ili moral,
ne poslednji spas,
zaklon siguran,
dok jedno za drugo stradaju zemlja i san,
nebo i grad;
ne isprika
kad se već tako čini da nema utočišta;
budi uzor,
večno neokrtnjen –
svakodnevna izvesnost
na komade razbijene snove
da prema sebi formira
još neispunjene sudbine
sa svakim podeljiva
čarobna tajna stvaranja.

Nagy László

VERSEIM VERSE

KÍVÁNC SISÁG VAGYOK ÉN AKARAT
EMBERT LEIGÉZEK A FÁRÓL JÁRJON
SZÁLEGYENEST ÁLLJON DE A VIRÁGNAK
LETÉRDEPELJEN A TÖRVÉNY VAGYOK
ANYA-ODÚJÁBÓL A NAGYOBB CSALÁDNAK
TÜZÉHEZ IDÉZEM CSILLAG KÖRÉ
TÜZEIT ZÁSZLAIT FÚVOM VALA
ÉN HADASÍTOM A FÉNY VAGYOK ÉN
A FEGYVEREIN IS MÉGSE RAGYOG
HIÁNY VAGYOK ÉN MERT ÚJRA MEG ÚJRA
FÉNYT HALMOZOK CSILLAGOT ÚJ SZERSZÁMOT
HALMOZVA HALMOZOK HALMAZOKAT
HALMOZÁS VAGYOK Ő MÉGSE RAGYOG
TÉVEDÉS VAGYOK? VAGY KÉRDÉS VAGYOK?
VÉTEK VAGYOK ÉN ÉS MINDEN MAGOM
VÉTEK HA MEGÖLTÖK ÜNNEP LESZ AZ
MERT NEM RAGYOG SOHASE RAGYOG

Laslo Nad

PESMA MOJIH PESAMA

ZNATIŽELJA SAM HTENJE ČOVEKA
DOČARAM S DRVETA NEKA HODA
USPRAVNO NEK STOJI NEK ZBOG CVETA
NA KOLENA SE SPUSTI JESAM ZAKON
IZ JAME - MAJKE DO OGNJIŠTA VEĆE
PORODICE DOZIVAM OBAVIJAM
ZVEZDE VATRU ZASTAVU IM RAZVIJAM
JA STVARAM ARMIJE JESAM SVETLOST
I NA ORUŽJU IPAK NE SJAJI
JESAM MANJAK JER OPET I OPET
SVETLOST GOMILAM ZVEZDU NOVI ALAT
GOMILAJUĆI GOMILE GOMILAM
JESAM GOMILANJE ONA IPAK NE SJAJI
JESAM LI POGREŠKA? IL' SAM UPITNIK?
JESAM GREH I SVAKO MOJE ZRNO
JE GREH AKO ME UBIJETE PRAZNIK
ĆE BITI JER NE NIKAD NE SJAJI

Beney Zsuzsa

EURIDIKÉ

Lelkem, mondd, mennyi szenvedést viselsz el?

S te, lelkem társa, akiért a föld
kemény kérgét taposva elmerültem,
háromszor el a mélységes homályba –
te értem mennyi szenvedést viselsz el?

A gyalázat torkából kilökött
sivatagodnak naptalan fehér
izzó homokjából a sűrű tenger
sós-keserű árába lemerültem

szenvedésed elöntött mint a tenger

és csontig mart halál és fájdalom.
A gyenge dal, fuvolád halk patakja
visszavezet? Hiszen téged sötét
halálom elborított, mint a tenger.

Visszavezetsz-e? Élve a pokol
mélyére szálltál, engem elragadni,
gyenge dal láncán engem, aki érted
éltem, haltam, és benned elmerültem

énértem mennyi szenvedést viselsz el?

Žuža Benei

EURIDIKA

Dušo, reci, koliko patnje možeš podneti?

A ti, drug mog duha, zbog koga sam se
gazeći tvrdi koru zemlje survala
tri puta dole u dubinu tame –
zbog mene koliko patnje možeš podneti?

Izbljuvana iz grotla sramote
iz beznadnog, užarenog peska
tvoga bespuća, srušila sam se
u gorko-slani vir uzburkanog mora

tvoja patnja me je poput mora preplavila

i bol i smrt su do kosti prodrli.
Nežna pesma, tihi potok frule da l' će
povratak doneti? Jer tebe je moja
tamna smrt poput mora preplavila.

Da l' ćeš me nazad dovesti? Živ do dna
pakla si tonuo da bi me snagom
tihe pesme izbavio, mene, koja
je u tebi živela, umrla i potonula

zbog mene koliko patnje možeš podneti?

Csoóri Sándor

NAGY LÁSZLÓ MEGIDÉZÉSE

Amikor azt mondtad annak a nagyhajú lánynak,
László, aki hozzámsimult az autóban,
    hogy tejeskukorica fogaiba egész nyáron át
    szerelmes tudnál lenni,
kicsit nekem is udvaroltál.

Zöld nyárfasorban és zöld éveinkben
    suhantunk éppen.
    Én szökésben voltam akkor is,
    te pedig bearanyozott darazsakat
hajszoltál az országon végig.

Emlékszem most is csuromvizes szívedre.

A betonútról néha szivárványosan
    csillant meg a Tisza,
    mintha pántlikás regruta-kalapokat
    himbált volna egy kaszánya felé,
máskor meg némán menetelt, mint eltetvesedett hadifoglyok.

De lehet, hogy mindez az én
    fölcsigázott káprázatom volt csak,
    mivelhogy nagyon szerettem volna hasonlítani hozzád.
    Ültem mögötted az autóban s egy dudorászó
Istenre gondoltam, aki új nyelvet

Šandor Čori

DOZIVANJE LASLA NAĐA

Kad si rekao onoj dugokosoj devojci
Laslo, koja se u autu priljubila uz mene,
da bi u njene mlečnobeke zube mogao biti
čitavo leto zaljubljen,
malo si se i meni udvarao.

Pokraj zelenih topola, naših zelenih godina
smo žurili.
Ja sam i onda u bekstvu bio
a ti pak duž zemlje neprestano
pozlaćene ose jurio.

I sad se sećam tvog ispunjenog srca.

Ponekad sa ceste duginim je bojama
treperila Tisa,
kao da je okićenim šeširima regruta
mahala prema nekoj kasarni,
drugi put pak nemo hodala, kao ušljivi robovi.

A možda je sve to skupa samo
moja preterana mašta bila,
jer iznad svega sam tebi sličan hteo biti.
Iza tebe sam sedeo i na nekog veselog
Boga mislio, ko upravo sada

talál ki épp a sodró nyárfasornak és a száguldásnak.
Tokaj még messze volt, de a sólymok,
a sasok, a seregélyként elsuhanó
meteorok közel. Közel minden tűzvész a múltból,
s a világ megnagyobbodott szíve is
ott lüktetett a szomszédos erdők fölött.

Öt éve halott vagy, de én még most is
ott megyek veled azon az úton.
A Napból izzó gombostű potyog elénk.
E rossz előjelekből jósolhatnál
bárcás tűzőzönt akár! De szemed se rebben.

Hegyek úsznak át rajta s bókoló búzatáblák.

novi jezik stvara topolama i beskrajnim cestama.
Tokaj je daleko bio, ali su orlovi,
sokolovi, isčezle gomile meteora
blizu bili. Blizu su bili i požari iz prošlosti
i uvećano srce našeg sveta
tamo, iznad susednih šuma kucalo.

Pet godina si mrtav, ali ja još i sad
s tobom zajedno hodam na onom putu.
Iz Sunca usijane igle padaju ispred nas.
Iz tih zlih znakova čak bi se i potop
mogao predskazati! Ali ti ni da trepneš.

Plove preko njega brda i zrela pšenična polja.

МАКЕДОНСКА ПОЕЗИЈА
MAKEDONSKA POEZIJA

РАДОВАН ПАВЛОВСКИ / RADOVAN PAVLOVSKI
ЕФТИМ КЛЕТНИКОВ / EFTIM KLETNIKOV

Preveo: Petar Kepeski

ЛИДИЈА ДИМКОВСКА / LIDIJA DIMKOVSKA

Preveli:

Duško Novaković

Risto Vasilevski

Радован Павловски

РАЗВЕНЧУВАЊЕ

Душата ја венчав со долги патишта и тоа го нареков
вечност затворена во плима. Молња ми ја открива
нокната насмевка.

В зора личам на продавач на гласни труби
најдени во нокта. Мајка ми мајчински ме вика од ридот
Јас сум презафатен од прекројување на просторите
Телото е потврдено - душата во љубовта пофалена
и јас на мртвите им проштевам за лошите дела
Лику мој со боја на темјанушка каде пловиме
Што да се прави во ова време разјадено од преголеми
познанства
што сочинуваат синцир од годините во прогонство меѓу
ближните
Облаци. Векот трча по облека од театрите и
националните музеи
Навистина, јас имам право да одам гол
и за време дождот да држам говори за причините
на сите бродоломи
Знам дека никој не може подобро од мене да ја чуе
музиката од подвижни пустини
Во вртрњето на Вселената се слушаат биењата на срцето
и нашите бајки
Јас ја слушам душата со ветровите

што ме носат во предели непознати за вашата душа
Самоубијците се убиваат со желба
да им се позлатат спомениците а тоа е тажно и боли како
раѓање

Да ги обноват сите чула но
молчеливи со помош на свеќа ѝ се враќаат на светлината
Уште малку воздвигување и јас би ја изгубил слободата
однесен од ветровите како јоргован во витлите на езерото
Што ми можете вие невидливи богови
освен да ми здодевате со својот пород од воздишки
освен да ми ја крадете земјата од под нозе
Нарцисите нека одат по ѓаволите
И земјиштето што ги храни нарцисите нека оди по ѓаволите
Немам никаква врска со оние што ме проколнаа
Поет - беспризорна вечност на просторите
Истовремено постојам насекаде расфрлан како ветер
Не можам да постојам меѓу сè она што го пеам
Имам некаква врска со демоните
И уште две три неопеани места на моја душа
со кои ќе скитам по светот
Зошто сум јас виновен
што е раѓањето на песната рамно на возбудено море
Оној што ќе го издржи заморот
Ќе ја сфати песната и ќе молчи
Низ камена дулбија гледам како ми се приближува море
На крајот награден сум од допир со убавина
И што може да каже една моја солза пред морето
освен воодушевување од течностите
броење на брановите во себе како запци на чешел
Значи јас сум напуштен од вас како небото во кое гледате
Значи јас сум прогонет
Значи јас прославувам

koji me nose u predjele vašoj duši nepoznate
Samoubojice se ubijaju u želji
da im se pozlate spomenici a to je tužno i bolno poput
rađanja

Da obnove sva čula no
mučaljivi oni se uz pomoć svijeće vraćaju svjetlosti
Uzdišemo još malo i ja bih izgubio slobodu
ponesen vjetrovima kao jorgovan u jezerskim vrtlozima
Što mi možete vi nevidljivi bogovi
osim da mi dosađujete svojim uzdasima
osim da mi zemlju kradete pod nogama
Neka narcisi idu do đavola
I zemlja koja ih hrani neka ide do đavola
Ničeg zajedničkog nemam s onima koji su me prokleli
Pjesnik – bezprizorna vječnost prostora
Postojim istovremeno svuda razbacan kao vjetar
Ali ne i u svemu o čemu pjevam
Imam nečeg zajedničkog s demonima
I dva tri neopjevana mjesta u duši
s kojima ću lutati svijetom
Jer ja sam kriv
što rađanje je pjesme jednako uzbuđenom moru
Onaj koji bude izdržao umor
shvatit će pjesmu i šutjet će
Kroz kameni dalekozor gledam kako mi se približava more
Na koncu nagrađen sam dodirrom ljepote
I što može izreći jedna moja suza pred morem
do oduševljenja vodenim širom
i brojanje valova u sebi poput zubaca češlja
Vi ste me dakle napustili kao nebo u koje gledate
Ja sam dakle prognan
Ja dakle slavim

Чаша горчлив пијалак оставам на раскрсницата
Исчезнување среќен пат и оставете ме сам
Станав подвижно засолниште на прогонети убавини
Јас знам секоја ѕвезда да ја разглобам
на своите светлосни атоми минути
и пак со бакнеж да ја запечатам
Мојата огнена земја од стопени прстења и камбани
на дланки би ја пренесол да биде брег на Океанот
над кој се вее
моето шалче од виножито.

ТЕАТАР

На Владо Урошевиќ

Бело ѕозвездие што слегува
да вдиши воздух од земјата
па потоа се крева над расцутените црешни
Многу луѓе се собираат на едно место
и ја гледаат мојата изртена семенка
А јас го фрлам семето на метлите со парче мраз во
нивното ѓубре
А тие запалиле оган од фабриките
На еден конец на крајот од светот
сум поврзал матечина, кошула, облак и жолт ап од
аптеките
за едно презаморено семејство во планината
што ако се помрдне ќе го пресретат силни дождови
и ајдучка трева ќе израсте од мојата плунка

Čašu gorke tečnosti ostavljam na križanju
Nestajanje sretan put i ostavite me sama
Pretvorih se u pokretno sklonište za progonjene ljepote
Ja svaku zvijezdu znadem rastaviti
na svjetlosne atome minute
i opet je poljupcem sastaviti
Moju ognjenu zemlju od rastopljena prstenja i zvona
na dlanu bih prenio da bude obala Oceanu
nad kojim se vije
moj šal od duge.

TEATAR

Vladi Uroševiću

Bijelo sazviježđe slijeće
da iz zemlje udahne zrak
i da se ponovo digne nad rascvjetane trešnje
Mnogo se ljudi skupilo na jednom mjestu
i gledaju moju prokljalu sjemenku
A ja bacam sjeme metli s komadom leda u
njihovo smeće

A oni zapalili tvornicu oganj
Jednom sam niti na kraju svijeta
vezao brzak, košulju, oblak i žutu tabletu iz
ljekarne

za jednu premorenu obitelj u planini
koju ako se pomakne presrest će silne kiše
i hajdučka će trava izrasti iz moje pljuvačke

Нежност – светот е премногу свиреп
Черпот на коњот го наполнија со жолта пченица
и го стркалаа во долот
Владее Страв од чкртањето на свили и пеењето на црни
петли
Избегав од зачадената куќичка кај се кројат тапани;
Штицата на која спиев ја запалив
Шумите се на пат кон градот
и ќе завршат на наковална Ќе ја разсидам оваа куќа
и белите камења ќе ги навезам со жолта мочка
Огнови се искачуваат по прегите на дрвото
Во топлата пепел на огништето се квачи шилесто јајце на
ластовицата

На момето му се скинале ѓерданите
и муниста се тркалаат со ветрови околу градот
Цивилизацијата се чешла на зајдисонце
Камењата поред мене се претвораат во љубовен меур
Растрчај се планино низ рамницата
а ти рамницо со едно побудалено гратче
качи се на врвот на планината.

МЛАДИЧОТ ШТО СПИЕ НА ПЛАДНЕ

Звукот смртта
те занесува да спиеш
О младичу
разбуди се
Имаш поле озвучено од билки и мотики
Утринското сонце е голема трпеца

Nježnost – svijet je previše svirep
Konjsku lubanju napunili su žutom pšenicom
i otkotrljali je u dol
Vlada Strah od šuštanja svile i pjevanja crnih
pijetlova
Pobjegoh iz zadimljena kućerka u kojem se kroje bubnjevi;
Zapalih dasku na kojoj sam spavao
Šume putuju u grad
i svršit će nakovnju Ovu ću kuću razgraditi
i bijelo kamenje išarati žutom mokraćom
Uspinju se vatre po zelenoj pređi drveća
U vrućem je pepelu ognjišta šiljasto jaje
lastavice

Djevojci se pokidali đerdani
i otkinuto se zrnevlje kotrlja s vjetrovima oko grada
Civilizacija se češlja u sumračju
Kamenje se preda mnogom pretvara u ljubavni mjehur
Planino rastrči se ravnicom
a ti ravnico s jednim poludjelim gradićem
popni na vrh planine.

MLADIĆ KOJI SPAVA U PODNE

Zvuk smrti
zanosi te u san
O mladiću
probudi se
Imaš polje ozvučeno biljem i motikom
Jutarnje sunce je velika trpeza

на која орачите го кршат својот леб
Пладнето крие црни конци на ноќта
Ти под себе си закопал камења и месечина
Десет коњаници од заседа
долетуваат како бранови страв
Нежна билка ти ги врзува прстите за земјата и не те пушта
сè додека не ѝ доделиш
замрачен бакнеж среде пладне
Од тревата се крева хор на мртвите љубовници
Разбуди се о младичу
Мојот брод граден од винова лоза
со заспинато грло е на море
Има час кога сè е мртво од сон
Има час кога се проучувам дали сум луд
Вечер е
и доаѓаат многу луѓе да те разбудат
Ти ја црташ картата на свездите
и длабоко дишиш
Разбуди се о младичу
и раскажи ни ги соновите
па на убав коњ ќе одјаваме до Железна Река
да нè освежи ветерот од водениците
Со ранет цвет ја закопчувам кошулата од ветер
и влегувам домао о љубов

Кажи со каков пијалок се служиш во сонот
што се не разбудуваш о младичу.

na kojoj orači lome svoj kruh
Podne krije crne konce noći
Ti si pod sebe zakopao kamenje i mjesečinu
Deset konjanika iz zasjede
dolijeću poput valova straha
Nježna biljka vezuje ti prste za zemlju i ne pušta te
sve dok joj ne udijeliš
zamračen poljubac usred podneva
Iz trave se diže hor mrtvih ljubavnika
Probudi se o mladiću
Moj brod izgrađen od vinove loze
promuklim glasom je na moru
Ima trenutaka kad je sve mrtvo od sna
Ima trenutaka kad se pitam jesam li lud
Večer je
I dolaze mnogi ljudi da te probude
Ti rišeš kartu zvijezdá
i dišeš duboko
Probudi se o mladiću
i ispričaj nam snove
pa ćemo na lijepom konju odjahati do Železne Reke^{1*}
da nas osvježi vjetar s vodenica
Ranjenim cvijetom zakopčavam košulju od vjetra
i ulazim u kuću ljubavi

Kaži kakvim se pićem služiš u snu
jer se ne budiš mladiću.

---

¹ Toponim, selo kod Gostivara u kome je pjesnik stekao prva saznanja o svijetu. Prim. prev.

Ефтим Клетников

НА ПОЛНОЌ СÈ Е МИРНО. ВО НАШИОТ ДОМ – САД ПОЛН СО ВОДА

На полноќ сè е мирно. Во нашиот дом –
сад полн со вода. Таинствена нишка
што се провира низ него спојува
раб на далечна ѕвезда со плимата
и осеката на длабоките мориња.
(Гробот на мајка ми, - сместен во точка
од шум на струи и пена на светлина.)

Во плодовите одо овошките под Малешевските
планини, толку бистро разлистени:
вознемирен зодијак и заборавени огледала.
А татко ми секогаш ноќе шета сам
низ житата, додека месечината му заоѓа
во крвта како во предел на самрачна флора.

Двајца на ридот што се колнат во Допирот,
а тој им ја подлакува почвата под себе –
божем замолскан порој што се втурнал
дотечен од непостојаната рана на пролетта.

На полноќ сè е мирно. Во нашиот дом –
сад полн со вода. Таинствена нишка
што се провира низ него спојува
раб на далечна ѕвезда со плимата

Eftim Kletnikov

U PONOĆ SVE JE MIRNO. U NAŠEM DOMU – POSUDA PUNA VODE

U ponoć sve je mirno. U našem domu –
posuda puna vode. Tajanstvena nit
što se provlači kroz nju spaja
rub daleke zvijezde s plimom
i osekom dubokih mora.
(Grob moje majke – smješten u točki
u kojoj sažimlju se šum strujâ i pjena svjetlosti.)

U plodovima voćki pod planinama
Maleševskim, tako bistro razlistanim:
uznemireni zodijak i zaboravljena ogledala.
A moj otac uvijek noću šeta sâm
kroz žita, dok mu mjesec zalazi
u krv kao u predio sumračne flore.

Dvoje na brijegu kunu se u Dodir,
a on pod sobom tlo potkopava –
kao da je nadolazeća bujica što se sjurila
iz nepostojeće rane proljeća.

U ponoć sve je mirno. U našem domu –
posuda puna vode. Tajanstvena nit
što se provlači kroz nju spaja
rub daleke zvijezde s plimom

и осеката на длабоките мориња.
(Копа омајна светлина од лилјакова ружа,
ранлива и нежна, некаде далеку
ненадејно се струнува врз челото на Дете
заспано во сината оморина на цутјето.)

ЖЕНИ ШТО ОСТАВИЈА КЛУЧ ДО МОРЕТО

Жени што дојдоа со високи стебла во крвта
оставија Клуч до морето и заминаа.
Во одаите им заморени, во срцето:
пластови на мирис од овојше, свила,
ќуп со темно вино и тањир полн со ѕвезди
останаа да напукнуваат под сјајот.

Мажи што пристигнаа на брегот да го бараат клучот.
Копнењето им беше поток што извира
од отворената кора на претежнат плод.
Гласот, кога зборуваа за жените,
по месечина, без трага
им пропаѓаше во замрачениот ромор на водата,
како тежок запис заветуван по многу времиња
на идните истражувачи на морето.

i osekom dubokih mora.
(Snop opojne svjetlosti sa ruže boje jorgovana,
ranjive i nježne, negdje daleko
iznenadno se rasprskava na čelu Djeteta
zaspalog u plavoj omorini cvijeća.)

ŽENE KOJE SU OSTAVILE KLJUČ POKRAJ MORA

Žene koje su došle s visokim stablima u krvi
ostavile su Ključ pokraj mora i otišle.
U njihovim sobama zatvorenim, u srcima:
plastovi mirisna voća, svila,
ćup tamna vina i tanjur pun zvijezda
ostali su da se prelijevaju u naprslinama pod sjajem.

Muškarci koji su stigli na obalu da traže ključ
Čežnja im je bila potok što izvire
iz otvorene kore otežala ploda.
Glas im je, kad su govorili o ženama,
po mjeseci, propadao
bez traga u zamračeni romor vode,
kao težak zapis zavjetovan poslije mnogo vremena
budućim istraživanjima mora.

НЕМА ГРОБ ОНОЈ ШТО ИЗЛЕГУВАШЕ ВО ЗОРИТЕ

1

Нема гроб Оној што излегуваше во зорите,
да им го подари бистро окото на кладенците
и да фрли, пеејќи псалми, жито во браздите.
Со напор сличен на зреењето, полн чедност,
тој го изнесуваше денот на височина, на која
и Љубовта и Лебот беа храна на иста трпеза
и ист пламен ги допринуваше мрвите и живите.

Така, секоја зора Тој беше одново клуч од магична
одаја. Беше вода, оган, светлина
од коренот што блеснува во листот на природата.
Сеејќи, велеше: Жито – и Водениците веќе вртеа,
од што ни стануваше побогато времето во свеста:
велеше: Дрво – и стеблата расчаталени, сами
ни се креваа во нараснатиот простор на восхитот.

2

Со времиња, со пролети, сè така Тој во зорите
со огнен чекор шеташе низ мракот од семињата,
а ноќите светечки влегуваше во црквата на сонот
одново да се помоли за плодородијата,
додека над водениците и житата во крвта
му свонеа и молњата и облакот чиј гром, од браздите,
сега се селеше над плодната постела на жената.

Така; сè додека телото не му заноќи под ридовите,
како јужна далга од која зеленото лице на флората

NEMA GROBA ONAJ KOJI JE IZLAZIO ZOROM

1.

Nema groba Onaj koji je izlazio zorom
da bi svoje bistro oko poklonio izvorima
i da bi, pjevajući psalme, bacio žito u brazde.
Naporom sličnom zrijanju, pun čednosti,
on je dan uzdigao na visinu na kojoj su
i Ljubav i Hljeb bili hrana na istoj trpezi
i gdje isti plamen dodirivao mrtve i žive.

Tako, svake zore, On je bio ključ čarobne
sobe. Bio je voda, oganj, svjetlost
što iz korijena bljeska u listu prirode.
Sijući, govorio je: Žito – i Vodenice su već mljele,
od čega nam je vrijeme postajalo bogatije u svijesti;
govorio je: Drvo – i stabla, razgranata, sama
su nam se uzdizala u naraslom prostoru ushićenja.

2.

S vremenom, iz proljeća u proljeće, On je, sve tako, zorom
ognjenim korakom grabio kroz mrak sjemena,
a noću je svetački ulazio u crkvu sna
da ponovo moli za plodnost,
dok su mu nad vodenicama i žitom zvonili
u krvi munja i oblak čiji se grom sada
selio s brazdâ nad plodnu postelju žene.

Tako; sve dok mu tijelo nije zanoćilo pod brdima,
kao južni val iz kojeg zeleno lice flore

го храни постојано своето свежо спокојство,
овошките се возбудуваат и зреат, а сончогледот црпе
светлина чиј занес потоа, до замор пречистен,
го пали кандилото на мртвите,
па нежна светлинка зачудена над гробовите
издржува замрачен удар на небеска сенка.

(Еве причина да разгоруваме чисто за душите
чиј хор, како да порабен со пена, ни вее
свежина во сонот, па кога се разбудуваме наутро
гледаме како, посреде темните шуми на тагата,
ни се пробило и блеснало невино на работ
шарено бранче цвеќе што плискало по са ноќ
врз усните на мртвите љубовници.)

3

Нема гроб Оној што излегуваше во зорите.
Тоа тело, тој ведр поток под земјата
што растворил и светлина и сенка во себе –
и сега мирува и, модер, само го зажарува
питомото лудило на корењата, од што
и окото како плодовите ни созрева во боите.
И цвета Сè; И зрее Сè; и во нашите зеници,
и зад нашата свест каде некој чуден Вјавач,
срмен сет, јурнало по сребрениот раб на морето –
и јури ли јури, а ние се љубиме и слушаеме
светлотеман тропот по средината од бакнежот.

4

Нам така ни е ведро, и увото, отворено,
едвај може да го собере восхитениот шум на струите,
па одвибме да го свртиме кон гласот на Оној

stalno hrani svoje svježe spokojstvo;
voćke se uzbuđuju i zriju, a suncokret siše
svjetlost čiji zanos potom, do premorenosti prečišćen,
pali kandila mrtvima,
pa nježni plamičak, začuđen nad grobovima,
ne predaje se ni pred tamnim udarom nebeske sjenke.

(Eto razloga da razgovaramo čisto o dušama
čiji nam kor, kao da je sav obrubljen pjennom, donosi
svježinu u san, pa kad se probudimo ujutro
vidi kako nam se usred tamne šume tuge
probio i bljesnuo nevin na rubu
šareni val cvijeća što je svu noć zapljuskivao
usne mrtvih ljubavnika.)

3.

Nema groba Onaj koji je izlazio zorom.
To tijelo, taj vedri potok ispod zemlje
što rastvorio je i svjetlost i sjenu u sebi –
i sada miruje i, modar, samo podjaruje
pitomo ludilo krojenja, od čega nam
i oko kao plodovi zrije u bojama.
I cvjeta Sve; I zrije Sve; i u našim zjenicama
i iza naše svijesti gdje je neki čudni Jahač,
sav u srmi, jurnuo po srebrnom rubu mora –
i juri li juri, a mi se ljubimo i osluškujemo
svijetlotamni topot usred poljupca.

4.

Nama je tako vedro, i uho, otvoreno,
jedva može skupiti oduševljeni šum struja,
pa zato odbismo okrenuti ga prema glasu Onog

што ни повторува темен, застанат на брегот:
„Осудени сме на сенка; сонцето е закопано
во некоја длабока и уште неотворена семка.“

Се љубевме среде ноќта полна жита
потсетувајќи се на Сеачот во зорите.
Меѓу нашите усни блеска огнена ружа.
„Чист е пламенот, чист е пламенот – велиме;
сега и водата огнено ќе ги нахрани давениците,
ако љубеле праведно.“

koji nam ponavlja taman, stojeći na brijegu:
„Osuđeni smo na sjenu; sunce je zakopano
u nekoj dubokoj i još neotvorenoj sjemenki.“

Ljubili smo se usred noći pune žita,
prisjećajući se Sijača u zori.
Među našim usnama iskri ognjena ruža.
„Čisti je plamen, čisti je plamen – kažemo;
sada će i voda vatreno nahraniti davljenike,
ako su ljubili pravedno.“

Лидија Димковска

ГРИЦКАЛКА ЗА НОКТИ

Откако по грешка сум ја зела со себе во странство
грицкалката за нокти на домашните,
ноктите им растат без контрола и нерамномерно,
незауздано им се издолжуваат прстите
и пробиваат низ чевлите и низ ракувањата со
непознатите,
а соседите од ужас не ги ни прислушкуваат повеќе.
Им се јавувам од далеку и среде две викотници
сакам да ги одоброволам пеејќи им омилен
новокомпониран песни,
прошка им барам со големи мисли од малите народи,
та што се долги нокти во споредба со мојата жед по
вистина,
не гледате ли дека веќе станувате бесмртни
а тоа толку тешко ви паѓа?
Грицкалката за нокти подотворена зјапа во мене од
ноќната масичка,
ни таа не е задоволна со промената на средината,
ова е лудило, врескам, ќе ви ја пратам по пошта,
но тогаш сите крикнуваат, и од оваа и од онаа страна на
линијата:
„Никако! Грицкалките за нокти ги заплenuваат на
царина!“
И самата кога преминував граница ја бев скрила во
десната патика.

Lidija Dimkowska

GRICKALICA ZA NOKTE

Otkako sam greškom ponela sa sobom u inostranstvo
grickalicu za nokte ukućana,
nokti im rastu nekontrolisano i neravnomerno,
nezaustavljivo se produžuju prsti
i probijaju kroz cipele i pri rukovanju s
nepoznatima,
a susedi od užasa više ih ni ne prislušuju.
Javljam se izdaleka između dve vike
hoću da ih odobrovoljim pevajući im omiljene
novokomponovane pesme,
oproštaj tražim od njih, velikim mislima iz malih naroda,
ta šta su dugački nokti u poređenju s mojom žeđi za
istinom,
zar ne vidite da već postajete besmrtni
a ovo vam kao teško pada?
Grickalica za nokte poluotvorena zjapi u mene s
noćnog stočića,
ni ona nije zadovoljna promenom sredine,
ovo je baš ludilo, vrištim, poslaću vam je poštom,
ali onda svi postaju krik i s ove i s one strane
linije:
„Nikako! Grickalice za nokte oduzimaju na
carini!“
I sama sam prelazeći granicu sakrila je u
desnu patiku.

Домашните се заканија дека ќе си ги потсечат ноктите со
кујнските ножици,
па што биде нека биде, ги носам на совест како гипс
околу врат,
цела ноќ ги сонувам со крвави прсти и во несвест,
утредента се разбудив со хемороиди
и духот ми го затна безизлез.
Клаустрофобијата е посилна помеѓу запците на една
грицкалка за нокти
одошто меѓу луѓето што го заборавиле Бога.
Шарениот паун врз ножеото
промрморе со човечки глас:
„Животот е избор на нокти, коса и кожа,
негата, пак, избор на бојјост. Цел живот ги грицкаш
ноктите,
ама за инает ме донесе овде. Да ме вратиш како знаеш,
ти безбожна безноктарке, или домашните да ги викнеш
овде,
да си ги потсечат човечки ноктите“. И дојдоа,
а мене не ме ни погледнаа, туку удобно се наместија врз
постелата
и си ги сечеа, си ги обликуваа ноктите со грицкалката,
ги фрлаа на подот и задоволно му се смешкаа на паунот:
„Уште малку, и ќе си одиме дома“.

Ukućani su zapretili da će podseći nokte
kuhinjskim makazama,
pa nek bude šta bude, već ih nosim na savesti kao gipsanu
kragnu oko vrata,
cele noći sanjam, krvavi im prsti, onesvešćeni su,
sutradan se i sama budim s hemoroidima
i duh moj postaje zapašen, bez izlaza.
Klaustrofobija jače privlači zupčice
grickalice za nokte
nego one ljude koji su zaboravili na Boga.
Šareni paun, utisnut na podlozi nožića
promrmlja ljudskim glasom:
„Život je izbor noktiju, kose i kože,
negovanje je, pak, izbor božjeg. Celog života grizeš
nokte,
ali za inat me donela ovde. Vrati me kako znaš i umeš,
ti bezbožna beznoktarice, ili zovi ukućane
ovamo,
da ljudski podseku nokte“. I dođoše,
ali mene ni pogledali nisu, nego se udobno smestili preko
postelje
i sekli i oblikovali nokte grickalicom za nokte,
i bacali otpatke na pod i zadovoljno smeškali paunu:
„Još samo koji, i odlazimo kući“.

Prevod: Duško Novaković

ПОМНЕЊЕ

Помнењето ми е војничка конзерва паштета со неограничен рок на траење. Се враќам на места кај што сум стапнала со само еден јазик во устата и на домородците им матам жолчки за добар глас, во снегот од белки Исус лежи распнат како да се шегува, за француски бакнеж се потребни два јазика, сега кога имам неколку, не сум повеќе жена туку ламја. Ни јас како Свети Ѓорѓи никогаш не научив да пружам вештачко дишење, носот ми е затнат со години, и сама дишам низ туѓи ноздри, светот плаќа. Аха, не ти е чиста работата, не ти е чиста работата! викаат зад мене паднатите ангелчиња што собираат стара хартија и пластика, најмногу ги сакам кога во ходникот ги изнесуваат своите креветчиња да се проветрат од ДНК, тогаш на нив се спружуваме со А. секој од едната страна и во точно замислена љубовна преградка ни се поткршуваат сите порцелански заби, непцата ни се претвораат во ококорени очи, пред нив јазиците во темнината си ставаат сопки, ’ржат, цимолат и јачат, а нам не ни е ни страв ни жал. Помнењето ми е црна кутија од паднат воен авион со неограничен рок на тајност. Се враќам на места кај што сум стапнала со само една крв под кожата, на домородците им ги прецртувам плодните денови во календарчето за имендени и домашни слави, домашните животни копнеат по диви, дивите по питоми. Како еврејски пар во денови на пост и месечни циклуси, така и јас и Бог со години спиеме во раздвоени кревети.

PAMĆENJE

Pamćenje mi je vojnička konzerva sa paštetom neograničenog roka trajanja. Vraćam se mestima gde sam stupila samo sa jednim jezikom u ustima i domorocima mutim žumance za dobar glas, u snegu belanaca Isus leži razapet kao da se šali, za francuski poljubac potrebna su dva jezika, sad kad ih imam nekoliko nisam više žena nego ala. Ni ja kao sveti Đorđe nikad ne naučih da pružim veštačko disanje, nos mi je zapušten godinama, i dišem samo kroz tuđe nozdrve, svet plaća. Aha, nije to čista rabota, nije to čista rabota! viču iza mene pali anđeli što skupljaju staru hartiju i plastiku, najviše ih volim kad u hodnik iznose svoje krevce da se provetru od DNK, tada se na njima ispružim sa A. svako na svoju stranu i u tačno zamišljenom ljubavnom zagrljaju krune nam se od tarenja svi porculanski zubi, nepca nam se pretvaraju u razrogačene oči, ispred njih jezici u tami postavljaju zamke, rzaju, cmokću i ječe, a mi bez straha smo, bez žaljenja. Pamćenje mi je crna kutija iz srušenog ratnog aviona, sa neograničenim rokom tajnosti. Vraćam se mestima gde sam stupila samo sa jednom krvlju ispod kože, domorocima precrtavam plodne dane u kalendarčiću za rođendane i domaće slave, domaće životinje čeznu za divljim, divlje za pitomim. Kao jevrejski par u dan posta i mesečnih ciklusa, tako i ja i Bog godinama spavamo u razdvojenim krevetima.

Prevod: Duško Novaković

ПОЕТИКА НА ЖИВОТОТ

Не зборувам повеќе на човечки јазици. Слободна сум како факс-порака. Читлива - нечитлива, ќе стигне кај што треба. Ќе пристигнам навреме да си ги заријам колената во биндијата на печката и ќе замириса Кришна на пица „Четири годишни времиња“. Колку долго може да издржи лилјакот во мене да не се покаже пред гостите, сега, кога гледа и дење (после операцијата на очната клиника Фјодоров во Москва), а вујна ми да не ги измеша ротквичките со месото пржено на човечка маст? Тоа е мојата омилена диета. Савле ми рече: Нема да завршиш во рерна, но ни во каталогот на НУБ.

Мора да се заработува за да се живее!

Да? Колку работи, Боже, човек нема време дури ни да се самоубие.

Бележникот е преполн со закажани настани, сè е под контрола, само контролорите никаде ги нема: цел ден се врвораат во супермаркетот кај што редам шишиња со осветена вода. Ја купуваат на големо и ја препродаваат за метафизичка слобода.

Моето време сè уште го нема. Стојам на патот и го чекам зиме-лете.

Го нема и го нема. Ни абер да прати, ни дома да се врати. Печалбарите и кога не се враќаа, барем испраќаа кесе со пари.

Погледнете ги овие проширени вени! А кожата портокалова кора

што нема да ја израмни ни најскапиот гел за целулит?

Вака ли се плаќа прогонството наречено поезија? Подочници без очи, госпоѓица Погани во преградката на Волт Дизни,

POETIKA ŽIVOTA

Ne govorim više ljudskim jezicima. Slobodna sam kao faks-poruka. Čitljiva – nečitljiva, stigne gde treba. Stići ću na vreme da pribijem kolena uz peć i Krišna će zamirisati na picu «Četiri godišnja doba». Koliko može da izdrži u meni slepi miš da se ne pokaže pred gostima, sada, kada vidi i danju (posle operacije na očnoj klinici Fjodorov u Moskvi), a ujna da ne pomeša rotkvice s mesom prženom na ljudsku mast? To je moja omiljena dijeta. Savle mi je rekao: nećeš završiti u rerni, ali ni u katalogu NUB-a².

Mora da se zarađuje da bi se živelo!

Da? Koliko posla, Bože, da čovek nema vremena ni da se ubije.

Beležnica je prepuna zakazanih događaja, sve je pod kontrolom, samo što kontrolora nigde nema: povazdan se vrzmaju po supermarketu gde ređam flaše sa osvećenom vodom. Kupuju je na veliko i preprodaju za metafizičku slobodu. Mog vremena još nema. Stojim na putu i čekam: zimi-leti. Nema ga, pa nema. Ni haber da pošalje, ni kući da se vrati. Pečalbari i kad se nisu vraćali, slali su kese s parama. Pogledajte ove proširene vene! A koža – kora narandže koju ne može da poravna ni najskuplji gel za celulit! Zar se ovako plaća izgnanstvo zvano poezija? Podočnjaci bez očiju, gospođica Pogani u zagrljaju Volta Diznija, Pariz koji nije Pariz ako na njega ne mislim! Sutra ću ceo dan klečati pred Rečnikom religija i moliti se

---

² Skraćenica za Narodnu i univerzitetsku biblioteku

Париз што не е Париз кога не мислам на него. Утре цел ден
ќе клечам пред Речникот на религиите и ќе се молам
да му умре жената на свештеникот што ќе ме венча.
Ако веќе треба да доживеам длабока старост, барем да се
прежени
со мене тој Павле што им ги замрси конците не само на
Коринтјаните
туку и на вонземјаните. Како не, ќе дојде и моето време!
Високи државници го изјавија тоа. Ги извадив очилата
за да бидам сама. Кога ќе ме разберат колку ќе се смеат!
Колку ќе им бидам мила! Како добивка на лото, како
признавање на името,
како свет без граници ќе им биде мојот крст! Само не
знам, бебиња,
како да ви верувам дека само си играте, а нема да ми го
гризнете
волшебниот прст?!

ПОЕМАТА НА ПОЧЕТОКОТ

Се исплаши Бродски, се исплаши да не го погоди
некоја бомба, лубеница или урочливо око на струшка мома,
а тогаш сè уште намавме електронска пошта
за да ме праша уште во Предмет: има ли војна во Македонија?
и не дојде. А тие четири дена, велат,
го варосувале Универзитетот во Мичиген,
дома пак жената што чисти, Босанката Севда
истурила варакина во дневната и засмрдело сè.
Ги отворил Бродски прозорците и излегол во ноќта,
а немал каде да оди сè дури не се проветри станот, се дури

za smrt žene sveštenika, koja će me venčati.
Ako već treba da doživim duboku starost, onda nek se bar sa
mnom
oženi onaj Pavle, koji je zamrsio konce ne samo Korinćanima
već i vanzemaljcima. Kako ne, doći će i moje vreme!
To su izjavili visoki državnici. Skinula sam naočare
da bih bila sama. Kako će se samo smeјati kad me budu
shvatili!
Kako ću im biti draga! Moj krst će im biti kao dobitak na
lotou,
kao priznanje imena, kao svet bez granica! Samo ne znam,
bebice,
kako da vam poverujem da se samo igrate, a nećete da mi
ugriznete
čarobni prst?!

Prevod: Risto Vasilevski

PESMA NA POČETKU

Uplašio se Brodski, uplašio da ga ne pogodi
neka bomba, lubenica, ili neko urokljivo oko neke stružanke,
a tada još uvek nismo imali elektronsku poštu
da bi me još u Predmetu upitao: ima li rata u Makedoniji?
i nije došao. A ta četiri dana, kažu,
krečili su Univerzitet u Mičigenu,
dok je žena koja čisti, Bosanka Sevda,
prosula varakinu u dnevnoj sobi i sve zasmrdela.
Otvorio je Brodski prozore i izašao u noć,
a nije imao gde da ide dok se ne provetри stan, dok

не му го варосаат Кабинетот за литература. Четири дена лутал Бродски низ Мичиген, одел од црква в црква (а кога бил тажен, велат, влегувал само во православна) и наеднаш налетал на македонското црквиче што дедо Илија го подигнал за спомен на мајка си Петкана од Струга, токму тогаш се служела Вечерна, а двајца чтеци пееле на македонски: Богородице Дево, радуј се благодатна Марије. Слушал Бродски а дланките му се потеле од панталоните, на секое прекрстување се заскрнувал како да пливал во водите од Книга Битие, Мајка Божја видела како му се расплакала беби-јаката на кошулата, потем една баба му пришла со варена пченица и му рекла: Земи синко, задуша на свекрва ми Петкана од Струга, Бог да ја прости, ми ги изгледа децата. Бродски тогаш бркнал во задниот џеб и го извадил писмото за Златниот венец на поезијата, '91. Но бабата само го нудела: Касни си, касни си синко од пченицава, многу си блед, немој некоја болест да фатиш, та за венци, - чувај боже, рано ти е! Првин на нас старите ни е редот! Јадел Бродски и плачел, сркал и се заскрнувал а во понеделникот, кога го отвориле Универзитетот на студентите по литература ваква тема за есеј им дал: „Колку отсто човек живее кога живее, а колку отсто умира кога умира?“ И цели два часа ја читал и препрочитувал „Поемата на крајот“ од Марина Цветаева.

mu ne okreće Kabinet za literaturu. Četiri dana je Brodski lutao Mičigenom, išao iz crkve u crkvu (a kad je bio tužan, kažu, ulazio samo u pravoslavne) i odjednom je naleteo na makedonsku crkvicu koju je deda Ilija podigao u spomen majke Petkane iz Struge. Upravo se tada služila Večernja, a dva čataca su na makedonskom pevala: Bogorodice Devo, raduj se blagodatna Marijo. Slušao je Brodski, dok su mu se dlanovi znojili od pantalona; čim bi se prekrstio odmah bi se zagrenuo, kao da je plivao u vodama Knjige Postojanja. Majka Božja je videla kako se rasplakala bebi-kragna na njegovoj košulji, potom mu je prišla neka baka s koljivom i rekla: Uzmi, sine, za dušu svekrve Petkane iz Struge, Bog da je prosti, odnegovala mi je decu. Tad se Brodski mašio zadnjeg džepa i izvadio pismo o Zlatnom vencu poezije, ‘91. Ali Baka ga je samo nutkala: Uzmi, sine, koljivo, mnogo si bled, nemoj da uhvatiš neku bolest, za vence, - bože sačuvaj, još je rano! Na nas starije je red! Jeo je Brodski i plakao, grcao i zagrcio se, a u ponedeljak, kad su otvorili Univerzitet, studentima literature dao je sledeću temu za esej: «Koliko posto čovek živi dok živi, koliko posto umire dok umire?» I cela dva sata je čitao i iščitavao „Poemu kraja» Marine Cvetajeve.

Prevod: Risto Vasilevski

DEUTSCHE POESIE
NJEMAČKA POEZIJA
Preveo Stevan Tontić

CRRISTOPH MECKEL / KRISTOF MEKEL
RICHARD PIETRASS / RIHARD PITRAS
UWE KOLBE / UVE KOLBE
ANDRÉ SCHINKEL / ANDRÉ ŠINKEL
NORA GOMRINGER / NORA GOMRINGER

Christoph Meckel

REDE VOM GEDICHT

Das Gedicht ist nicht der Ort, wo die Schönheit gepflegt wird.

Hier ist die Rede vom Salz, das brennt in den Wunden.
Hier ist die Rede vom Tod, von vergifteten Sprachen.
Von Vaterländern, die eisernen Schuhen gleichen.
Das Gedicht ist nicht der Ort, wo die Wahrheit verziert wird.

Hier ist die Rede vom Blut, das fließt aus den Wunden.
Vom Elend, vom Elend, vom Elend des Traums.
Von Verwüstung und Auswurf, von klapprigen Utopien.
Das Gedicht ist nicht der Ort, wo der Schmerz verheilt wird.

Hier ist die Rede von Zorn und Täuschung und Hunger
(die Stadien der Sättigung werden hier nicht besungen).
Hier ist die Rede von Fressen, Gefressenwerden
von Mühsal und Zweifel, hier ist die Chronik der Leiden.
Das Gedicht ist nicht der Ort, wo das Sterben begütigt
wo der Hunger gestillt, wo die Hoffnung verklärt wird.

Das Gedicht ist der Ort der zu Tode verwundeten Wahrheit.
*Flügel! Flügel! Der Engel stürzt, die Federn
fliegen einzeln und blutig im Sturm der Geschichte!*

Das Gedicht ist nicht der Ort, wo der Engel geschont wird.

Kristof Mekel

GOVOR O PJESMI

Pjesma nije mjesto za njegovanje ljepote.

Ovdje je riječ o soli što u ranama peče.
Ovdje je riječ o smrti, o zatrovanim jezicima.
O domovinama što na gvozdene cipele liče.
Pjesma nije mjesto za uljepšavanje istine.

Ovdje je riječ o krvi što iz rana teče.
O bijedi, o bijedi, o bijedi sna.
O pustošenju i šljamu, o čegrtavim utopijama.
Pjesma nije mjesto da bol se zaliječi.

Ovdje je riječ o srdžbi i obmani i gladi
(stadijumi zasićenosti ovdje se ne opjevaju).
Ovdje je riječ o žderanju, kad muka te i sumnja
proždru, ovdje je hronika stradanja.
Pjesma nije mjesto da se umiranje odobrovolji,
da glad se utoli, nada ozari.

Pjesma je mjesto smrtno ranjene istine.
*Krila! Krila! Anđeo se stropoštava, lete pera
razdvojena i krvava u vihoru istorije!*³

Pjesma nije mjesto da anđeo se poštedi

---

³ Aluzija na *anđela istorije* iz spisa V. Benjamina (prim. prev.)

SCHÖPFER

Hélas, du bist mein Schöpfer! Doch wir sind
in deiner Schöpfung beide schlecht plaziert.
Ich sage: Mir ist kalt. Und du sagst: Wind.
Ich sage: Frost. Und du: Ich seh, dich friert.

Die Zeiten wechseln und ich werde noch
mit deinen Knochen spielen in der Welt,
dann brüllst du: Frost! Und ich sag: Wärm dich doch
kauf dir ein Strohdach für mein Sterbegeld!

So reiß es aus und schlag es in den Topf
das goldne Aug an deinem Hinterkopf
wenn du dich selber auffrißt wird dir besser –

Einst kriechst auch du, wie ich, auf allen Vieren
wir werden Aug in Auge stehn und stieren
und aufeinander losgehn mit dem Messer.

TVORAC

Hélas, ti si moj tvorac! Al' smo ipak
loše plasirani u stvaranju tvom, oba.
Kažem: hladno mi je. A ti: vjetar jak.
Kažem: studen. A ti: vidim promrzloga.

Vremena se mijenjaju i ja ću se
u svijetu još igrati koskom tvojom,
vikaćeš: studen! A ja: e, pa zgrij se,
kupi krov od slame smrtarinom mojom!

To zlatno oko na potiljku svom
iskopaj i baci u lonac sa čorbom,
sam li se poždereš, bolje za te, bože.

Jednom ćeš puzat na sve četiri i ti,
mi ćemo se oči u oči sudariti
i jedan na drugog nasrnuti nožem.

ENGEL

Den weiten Flüssen folge ich seit Wochen
in Strauch und Welle lieg ich manchen Tag
und höre fern an Schritt und Flügelschlag:
mein Engel kommt mir hinterher gekrochen.

Doch habe ich ihn weit zurückgelassen –
das macht ihm Pein und Neugier: wer ich bin,
ein Mensch zu sein, gäb er sein Jenseits hin –
und der mich schützen soll, kann mich nicht fassen.

Aus grünen Wasserwurzeln springt ein Schäumen
das Meere mir und Mündungen verhüllt
der kalte Wind wutwandelt in den Bäumen –

ich kann den alten Ewigen nicht brauchen
und werde, vor er wieder nach mir brüllt
im Abgrund meiner Verse untertauchen.

MÄUSEJAGD

Ich rannte durch das leere Haus
und jagte Maus um Maus um Maus
mit Schlegel Flegel Stock Zerzaus
und schröpfte sie mit Schwanz und Flaus.

Es saßen Katzen vor dem Haus
die sangen ohne End von drauß:
Die Maus garaus! die Maus garaus!
nun kommt die Ratte in das Haus!

ANĐEO

Široke rijeke slijedim nedjeljama,
katkad na žbunu ležim, na talasu,
iz daljine korak i krila se glasnu:
moj anđeo mi puži za petama.

Al mu odmakoh, poče zaostajati –
muči ga: ko sam, radoznalo vreba,
da čovjek bude, dao bi sva neba –
ne može, kog štiti, da uhvati!

Zelena korijenje kroz pjenu izbija,
zastiruć ušća i morske vidike,
leden vjetar bjesni, drveće savija –

starog vječnika ja ne tražim stranu
i prije no za mnom ponovi urlike,
nestaću u svojih stihova bezdanu.

MIŠOLOV

Jurišah kroz prazan dom
i lovih miša za mišom
mašicama štapom mlatačom –
oglobih ga repom i čupom.

Jeđahu mačke pred domom
pjevahu o jednom te istom:
Smrt miševima! Mišolom!
A sad pacov svraća u dom!

ZEIT

Nach der Zeit des Brotes kommt die Zeit des Wassers.
Wer Brot gegessen hat, kann jetzt Wasser trinken
und wer kein Brot gehabt hat
kann Wasser saufen soviel er will.
Dann geht die Zeit des Wassers zu Ende.
Wasser und Brot werden nicht mehr zusammenkommen
und es ist die Rede vom Tisch, der Brot und Wasser vereinte.
Danach wird der Tisch Legende sein.
Kein Tisch, keine Rede vom Tisch in der Zeit des Stuhls.

Nach der Zeit des Stuhls kommt die Zeit des Bodens.
Wer auf dem Stuhl gesessen hat
kann jetzt stehn und gehn, auf dem Boden liegen
und wer keinen Stuhl gehabt hat
kann auf dem Boden sitzen, solange er will.
Dann geht die Zeit des Bodens zu Ende.
Boden und Stuhl werden nicht mehr zusammenkommen
und es ist die Rede vom Zimmer, das Stuhl und Boden
vereinte.
Danach wird das Zimmer Legende sein.
Kein Zimmer, keine Rede vom Zimmer in Zeit und Raum.

VRIJEME

Poslije vremena hljeba dolazi vrijeme vode.
Ko je hljeb jeo, može sad vodu piti
a ko hljeba nije imao
može piti vodu koliko hoće.
Onda se završi vrijeme vode.
Voda i hljeb neće više doći zajedno
i riječ je o stolu što hljeb i vodu združi.
Potom će sto preći u legendu.
Nikakvog stola, ni govora o stolu u vremenu stolice.

Poslije vremena stolice dolazi vrijeme poda.
Ko je na stolici sjedio
može sad da stoji i hoda, leži nasred poda
a ko stolicu nije imao
može sjediti na podu dokle hoće.
Onda se završi vrijeme poda.
Pod i stolica neće više doći zajedno
i riječ je o sobi što stolicu i pod združi.
Potom će soba preći u legendu.
Nikakve sobe, ni govora o sobi u prostoru i vremenu.

LEITER

Die Leiter, schnell, die Leiter!

(Gogols letzter Satz

Moskau, 21. Februar 1852)

Die Leiter, schnell, die Leiter
der Boden bricht
die Wände hoch und weiter
ins volle Licht.

Die Federn, schnell, die Schwingen
und ohne Bein
in offene Flügel springen
und Sperber sein.

Zwei Krallen, schnell, ein Schnabel
haut in den Dreck
ein Kain holt seinen Abel
und schafft ihn weg.

LJESTVE

Ljestve, brzo, ljestve!
(Gogoljeva posljednja rečenica
Moskva, 21. februara 1852)

Ljestve, brzo, ljestve
nestaje tla
zidovi da se izmjestе
gdje puna svjetlost sja.

Perje, brzo, uzvinuće
bez oslonca
otvorenim krilima skućen
poput kopca

Dvije kandže, brzo, zaboden
kljun sred gliba
Kain po svog Avelja ode
i ukloni ga.

Richard Pietraß

BAROMETER

Ich bin das Barometer. Man kommt
ohne mich aus.

Wer mich entbehrt, erfährt
den Regen auf eigenem Haupt.

Meine Haut ist dünn.
Selbst die Luft
ist stark genug, daß sie
an mir Veränderungen hervorruft.

Ich zeige den Druck
der auf euch lastet
während ihr unbeschwert
zu Flugzeug und Straßenbahn hastet.

Weiter bin ich nichts nütze: an mir
liegt nicht viel

Bin keines Thrones Stütze
keine Kugel im Mächtenspiel.

Rihard Pitras

BAROMETAR

Ja sam barometar. Može se
i bez mene.

Ko me se liši
ide bos po kiši.

Moja koža je tanka.
Već sam zrak
dovoljno je jak
da promjene na meni izazove.

Ja pokazujem pritisak
kojem ste izloženi
dok žurite na avion i tramvaj
neopterećeni.

U tom bi sva korist od mene bila –
malo stoji do moje volje

Nisam oslonac za prijestolje
ni kugla u igri sila.

SCHATTEN

Mein Name, mein Schatten, ist hinter mir her.
Du mußt etwas tun für mich. Sagt er.

Stumm vertritt er mich. Wo er kann.
Noch was ich lasse, hängt ihm an.

Er ist die Fahne, hinter der ich nach vorn geh.
Die Augenbinde. Mit der ich noch schwärzer sehe.

Ich bekleckere ihn, mit Kot, mit Ruhm.
In meinem Namen bringt man Brüder um.

Lebenslang bedeckt er die Blöße nicht.
Lehm verschließt mein Papiergesicht.

SPRENGEL

Ich bin kein europäischer Bürger. Mein Feld
Ist die Provinz, von Propheten umstellt.

Unter der Sichel des Mondes, unterm Hammer
Schlafen wir, an den Bruder geklammert.

Heiligherz Vaterland, im Geiste dauernd
Sieh mich, deinen schlauen Bauern

SJENKA

Moje ime, sjen moja, proganja me.
Moraš – kaže – da učiniš nešto za me.

Zastupa me nijemo. Tamo gdje to ide.
Ponešto joj prepustim. Okačim još pride.

Ona je zastava, za njom i kroz trnje.
Povez na očima. S njom se vidi crnje.

Vučem je kroz blato, i kaljam je slavom.
U moje se, bratac, ime plaća glavom.

Al ne pokri sve što život razgoliti.
Lik moj papirnati tek glina će skriti.

PAROHIJA

Ja ne pripadam evropskim građanima.
Polje moje, provincija, skoljeno je prorocima.

Pod srpom mjeseca, u čekića sjeni
Mi spavamo uz brata zalijepljeni.

Domovino, srce sveto, duhom jaka
Gledaj mene, lukavoga svog seljaka

Beim Düngen des Kohls, am Rand des Grabens
Mit dem sie dich gevierteilt haben.

Heimatlicher Sand, den Hingabe schmolz.
Reibfläche. Sprengsatz. Lunte. Streichholz.

WAS MIR ZUM GLÜCK FEHLT

Eine Regierung, die mir vertraut.
Knochen, die nicht vor der Zeit rosten.
Ein Ruhm, der mir ein Haus baut.
Verse, die mir nicht die Butter kosten.

Eine Frau, die mich selten betrügt.
Freunde, die mich nicht am Arsch lecken.
Eine Zeitung, die nicht gedruckt lügt.
Eine Freundin mit rundem Becken.

Ein Blick, der sich nicht trübt.
Ein Schlußstein, der das alles fügt.

Kako kupus đubrim kraj rovovskih brina –
Iščetvrtali su te oni rovovima.

Pijesak zavičajni, predanošću stopljen.
Eksploziv. Fitolj. Palidrvca tren.

ŠTA MI NEDOSTAJE ZA SREĆU

Vlada koja mi je bliska i znana.
Kosti što ne rđaju prije ročišta.
Slava kojom dolazim do stana.
Stihovi što ne koštaju ništa.

Žena koja me vara rijetko.
Prijatelji bez dupelizačkih vrlina.
Novine što ne lažu svakim retkom.
Prijateljica zgodnih oblina.

Pogled koji ne biva zatamnjen.
A sve spaja – završni kamen.

HONIGRUTE

Weihnacht, komm zu uns, mit duftenden Flammen
Und ruf meine Tauben und Toten zusammen.

Meinem Vater hilf, vorm Altenverlies
Seine Knochen zu sammeln vom blutigen Kies.

Der Mutter, im Hirnschlag aufgegeben
Hilf, die bleiernen Decken zu heben.

Dem Wichtelbruder, im Typhus verscharrt
Öffne den Hügel nach Maulwurfsart.

Der Puttenschwester, in blauem Schmerz
Kleb ein Pflaster aufs klaffende Herz.

Unter der zapfenkopfigen Fichte
Behauche den Neffen, bauche die Nichte.

Erlöse den Erlanger Leib aus dem Koma.
Behause den Sinti, behüte die Roma.

Zeig Bruder Rauch und Bruder Schall
Den Königsweg aus Wucherers Stall.

Und Bruder Abel und Bruder Kain.
Wiege den Juden, den Muselmann ein.

Hilf dem Serben im Kroaten.
Begrün das Gewehr, golde den Spaten.

MEĐENA ŠIBA

Božiću, dođi nam s mirisavim plamom
Gluve moje i mrtve sazovi ovamo.

Ocu u podzemlju podari što čunka
Da prikupi kosti s krvavoga šljunka.

Majci pomози – moždan udar koban –
Da olovnu ploču podigne sa groba.

Patuljku pod zemljom, pati od vrućice
Otvori humčicu ko što bi krtice.

A sestrici mu u svetom bolu njenu
Flaster na srce – ranu razjapljenu.

Ispod omorike što šiljasto strši
Odúši bratanca, nećaku otrbuši.

Tijelo iz Erlangena⁴ oslobodi kome.
Da skući se Sinti, sačuvaj Rome.

Izvedi svakoga – prah smo i dim –
Iz štale lihvara putem kraljevskim.

I brata Avelja i brata Kaina.
Uspavaj muslimana i Jevrejina.

---

⁴ Tijelo iz Erlangena: u gradu Erlangenu svojedobno se rasplamsala žestoka svađa oko pitanja smije li se poroditi praktično već mrtva trudnica (funkcije mozga prestale) sa još živim funkcijama tijela i živim djetetom u utrobi. (Prim. prev.)

Gebier die Liebe aus wieherndem Haß.
In Honig ertränke den schlechten Spaß.

Weihnacht, bleib bei uns, daß Graun uns nicht pack.
Pfeif Katze und Knüppel zurück in den Sack.

NATURGEFÜHL

Wie jene Büsche, die schon glauben
Daß ein paar Tage milder Winter Frühling sind
Streute ich mir Sand in blaue Augen
Machte ich mich gerne blind
Für schlummernde Gefahren.
Die Eiche, reich an Jahren
Geizt mit frühen Trieben. Nicht zwingt
Naturgewalt sie auf die Bretter.
Wind kommt auf
Und wieder schlägt das Wetter.

Pomogni Srbinu u Hrvatu.
Olistaj pušku, pozlati lopatu.

Porodi ljubav iz mržnje vrištale.
U med potopi naopake šale.

Božiću, ostani, da ne zgrozi nas mrak.
Zviždukni maci, a šibu – u džak.

OSJEĆANJE PRIRODE

Kao žbunje ono što već uvjereno je
Da proljeće su dva-tri blaga dana zime
Bacih prah u plave oči svoje
S radosnom željom da zaslijepi me
Za zadrijemale opasnosti.
Hrast, bogat godovima starosti
Škrtari sa ranim nagonima.
Priroda ih ne sili na scenu.
Vjetar se podiže
I opet smo u nevremenu.

Uwe Kolbe

TÜBINGER SPAZIERGANG

Deutschland,
alter Apfelbaum
niedergeschnittenen Stammes.
Einer deiner dürren Äste
trägt den letzten, roten Apfel,
den ich pflück und esse,
meinen Hunger stille,
ob mir auch der Magen brennt.

Uve Kolbe

TIBINGENŠKA ŠETNJA

Njemačka,
jabukovo drvo staro,
stabla posječenog,
jedna od tvojih suvih grana
nosi posljednju, crvenu jabuku,
koju berem i jedem,
glad svoju stišavam,
svejedno što u stomaku peče.

ALLEINSEIN

Allein sein und deutsch sein
in Rom, ein Krieg in dir selbst.
Schleppst eines der Beine nach,
nichts, niemand hilft gegen den Krampf.
Das heiße gesund zu werden.
Hier bist du wirklich so deutsch
allein wie sonst nicht in Städten.
Keine steht ferner der Neugier.
In Rom ist alles gewesen,
wird nie mehr erfunden, gibt nichts
acht auf das neue Gesicht.
Nur du, heiliger Christoph,
und ihr, Grbchen im Rücken
der Venus vom Kapitol,
die Fremden sehen einander.

LIEBLOS,

nein, ohne Liebe nur.
An einem anderen Band?
Nein, auf keinem anderen Grund
als dem aus Kindersand.

Nach Jahreszeiten geordnet,
nach Feuchte und Luftdruck
und wechselnder Temperatur.
Nicht schlimm, ohne Liebe nur.

SAMOTNOST

Biti sam i njemački u Rimu
biti – rat sa samim sobom.
Vučeš nogu za nogom,
ništa, niko od grča da spasi.
To bi značilo ozdraviti.
Ovdje si stvarno tako njemački
sam kao što inače nisi u gradovima.
Nijedan ne stoji dalje od znatiželje.
U Rimu je sve bilo,
ne pronalazi se nikad više, ništa
ne pazi na novo lice.
Samo ti, sveti Hristifore,
i vi, jamice na leđima
Venere na Kapitolu,
stranci, gledate se.

NEMILOSNO,

ma ne, bez ljubavi samo.
Na nekoj drugoj traci?
Ne, ni na čem sem pijesku
koji ko djeca rasturamo.

Po godišnjim dobima uređen,
po vazdušnom pritisku, vlazi,
temperaturi – raste il' silazi.
Nije loše, bez ljubavi samo.

FRAGWÜRDIGE ERKLÄRUNG

wieder für K.

Zu gern wäre ich, der ich nicht bin,
zu gern wäre ich die Persönlichkeit
(zum Kern wendet sie das Gesicht hin),
zu fern bin ich noch dieser Helligkeit.

Sie lauschte tagtäglich dem Klang,
sie lauschte nur deiner Stimme,
nie brauchte sie je hinaus diesen Gang,
sie brauchte nicht ferneren Himmel.

Wär ich, der ich nicht bin, nur einer
für dich und dies lautere Leben,
nicht Pflichten verhaftet, und keiner,
der Lichtungen sucht und zu wählen,

wär fertig, nicht Lehrling. Nein, leider.
Erklärt ist noch lang nicht ergeben.

Holzmarkt 10. Januar 2001

SUMNJIVO OBJAŠNENJE

opet za K.

Taj koji nisam, taj bih rado bio,
odveć bih rado bio ličnost ta
(ka jezgru lice svoje obratio),
ta mi je svetost još predaleka.

Osluškivala bi ona svaki dan
zvuk taj, samo tvoj glas slušala,
nikad joj hod taj ne bi bio stran,
nikad predaleko nebo zatrebala.

Da sam, koji nisam, samo jedan
za tebe i za ovaj život goli,
od dužnosti slobodan, i nijedan
što proplanke traži i birati voli,

bio bih gotov, ne šegrt. Žalim,
al' objašnjen još ne znači predan.

Hozlmarkt, 10. januar 2001.

MUSEUMSTAG IN SOFIA

Das Heiligste des großen Dichters
wird aufbewahrt in einem Schrank:
Zwei Gläser, drinnen blaß Organe.
Wie mir das Herz schlug, als das seine
im Glas vor mir stand, wie
das meine ging vor seinem Hirn.
So lange, bis ich jäh ganz alt
und ruhig war und sterben konnte.

LEBEN MIT DEM PHANTOM

Wenn ich bei mir zu Hause bin,
dann bin ich nirgendwo.
Wenn ich bei mir zu Hause bin,
dann suche ich nur so.

Wenn ich bei mir zu Hause bin,
dann rod ich mit Methode,
wenn ich bei mir zu Hause bin,
geb ich mir tausend Tode.

Wenn ich bei mir zu Hause bin,
verliere ich den Ton.
Wenn ich bei mir zu Hause bin,
leb ich mit dem Phantom.

MUZEJSKI DAN U SOFIJI

Najsvetije od velikog pjesnika
čuva se u jednom ormaru:
dvije čaše, u njima blijedi organi.
Kako mi je srce lupalo kad njegovo je
preda mnom u čaši stajalo, kako
moj pred njegovim mozgom radio.
Tako dugo dok nisam naglo sasvim
ostario i miran bio i umrijeti mogao.

ŽIVOT SA FANTOMOM

Kad sam kod svoje kuće,
tada ja nigdje nisam.
Kad sam kod svoje kuće,
šta tražim, ne znam ni sam.

Kad sam kod svoje kuće,
raskrčujem po metodi.
Kad sam kod svoje kuće,
tisuću me smrti zgodi.

Kad sam kod svoje kuće,
ja gubim pravi ton.
Kad sam kod svoje kuće,
živimo ja i fantom.

André Schinkel

DIE AUSSICHT

Es startet meist mit großem Hoffen,
Das Leben reich, der Sinn gefügt;
Du fühlst und siehst die Dinge offen
Und bist ins Mögliche verliebt.

Du brichst bald auf und setzt bald ein Zeichen
Ins Weltgewirr, dein Atem schwillt, -
Doch es mißlingt, die Träume schleichen,
Unheimlich mit Morast gefüllt.

Am Schluß ist selbst die Liebe alle
Und krebst im Mittelgrau-Bereich;
Du spielst an dir allein in jenem Falle
Und säufst dir deine Birne weich.

Es tröstet dich: der Künste Weilen,
Es weidet dich: ein Grünzeug-Fleck, -
Indes die Jahre kümmern, eilen
Und reißen dich ins Grab hinweg.

André Šinkel

IZGLED

Startuje većinom s velikim nadanjem
Život bogat, smislen, svud kod kuće;
Ti otvoreno osjećaš i vidiš stanje
I zaljubljen si u moguće.

Brzo se probiješ, daš impuls novi
Svjetskoj zbrci, dahovi ti nadmeni –
Al ne uspiješ, ušunjaju se snovi,
Neugodno kaljugom ispunjeni.

Ljubav se koprcu u srednjoj sivoj zoni,
Na kraju nestane čak i ljubavi;
U onoj klopci sam sobom zvoniš,
I ločeš bez dvije čiste u glavi.

Tješi te: neko vrijeme umjetnosti,
Naslađuje te: neka zelenila mrlja, -
Uz to ide starost što te žalosti
I žurno te u grob otkotrlja.

MORITURI

Von den Toten singen gelbe Orte:
Behelfs-Quartiere, graue Mienen; -
In den Häusern gehn die Worte
Knirschend um, wie Nachtfaschinen

Unsre Körper halten, grell zerstückt.
Glänzend liegen nun die Wunden
In ihrem Schillern bloß, zerdrückt –
Wie Schlachtabfall, auf irren Runden

Schleichen traumlos die Entträumten
Durch die Schluchten der Geschreie;
Über Höfe, Keller, die geräumten
Straßen, an die Plätze ihrer Weihe –

Und die schweren Galgen knarren
Wächsern steif und bleich aus Horten,
Wo im Licht die Aufgerufenen harren,
Von Gelbem singend -: Toten-Orten.-

AUS DEM NILPFERD-REVIER

Ein Nilpferd ist ein dickes Biest,
Und zwei sind: dicke Tiere;
Und wenn du sie von hinten siehst,
Denkst du, es sind wohl viere.

MORITURI

Žuta mjesta opjevaju mrtve:
Posivjela lica, stanovi pomoćni; -
U kućama se riječi škripeč vrte,
Kao šančevi od pruća noćni

Drže nam se tijela, raskomadana
Oštro. Rane sad leže sijajući,
U prelivu tek, svaka spljeskana –
Otpadak bitke, u krugu lutajući

Šunjaju se besani - uzeše im sne -
Kroz klisure vike i deranja;
Kroz dvorišta, podrume, raskrčene
Ulice, na mjesta svoga posvećenja –

A teška vješala sve krckaju
Voštano kruta, blijeda iz riznica,
Gdje na svjetlu prozvani čekaju,
Pjevajući o žutom -: mjestima mrtvaca. –

IZ REVIRA NILSKOG KONJA

Nilski konj je zvijer-gromada,
A dva su: debele životinje;
A kad ih pogledaš odzada,
Biće da ti se četiri čine.

Sie gleichen sich wie's Ei dem Ei,
Und zwei sind in der Mitte –
Sechs Nilpferdbäuche gehn vorbei:
Es hallen ihre Schritte.

Und wenn du sie von hinten siehst,
Sei froh und jubiliere,
Weil Nilpferdzorn gefährlich ist
Für kleine Menschentiere. -

MONDGARTENLIED

Wir gehen fort, es lockt die Ferne,
In die Weite unsrer Träume hin:
Wir sind: Beschwichtigte, die Sterne
Drehn sich, blau, im Wasserfirn.

Der Bülbül singt, die Nachtzikade fiedelt,
Und die Sprosser zirpen laut –
Der Mond geht auf und: spiegelt
Sich im Schimmer deiner Haut.

Auf dem Wasser glühn die Farben,
Und du lockst mich sanft ins Schwarz;
In den Teichen rolln die Barben,
Und der Brillenvogel macht Rabatz.

Oni kao jaje jajetu liče,
A dva se našla u sredini –
Šest konjskih trbuha promiče:
Odjekuju koraci njihini.

A kad ih pogledaš odzada,
Likuj i veseo budi,
Jer srdžba im u opasne spada
Za male zvijeri od ljudi.

MJESEČEVA BAŠTENSKA PJESMA

Nastavljamo put, mami nas zaleđe,
u daljinu se naših snova brodi:
Mi smo: ućutkani, plavo zvijezde
Okreće se u lanjskog snijega vodi.

Bulbul se i noćni cvrčak glase,
I veliki slavuji cvrkuću glasno –
Mjesec izlazi i: ogleda se
U blještanju tvoje kože, jasno.

Na vodi boje koje se žare,
Mamiš me u crno – nježna ti čarka;
Brkati se šarani valjaju sred bare,
I buku pravi ptica naočarka.

SONAR

Ich suche dich, ich hab dir längst verziehen,
Ich witter dich, ich hab dich fast;
Du brauchst nun nicht mehr vor mir fliehen –
Ich spüre dich: dein Herzblut rast.

Ich orte dich, ich kann dich immer finden,
Ich sehe, fühle, hör dich gut;
Du kannst vor mir nicht mehr verschwinden:
Ich bin dir auf der Spur, sei auf der Hut.

Ich sehe dich auf jeder Lichtung,
Du tarnst dich falb in jedem Rindenloch;
Ich folge dir in jede Richtung:
Du siehst dich vor, ich seh dich doch.

Ich fasse dich, ich schau dir in die Karten,
Du weißt es, du entkommst mir nicht;
Du wirst mich bald nicht mehr verraten –
Ich spüre, rieche, atme dich.

SONAR

Tražim te, odavno ti oprostih sve,
Njušim te, gotovo si već moja;
Ne treba sad više da bježiš od mene –
Ja te opažam: bjesni krv tvoja.

Lociram te, uvijek te mogu naći,
Vidim te, čujem, osjećam već jezu;
Ne možeš ti više meni izmaći:
Na tragu sam ti, budi na oprezu.

Na svakom te proplanku vidim,
Maskiraš se po rupama, u paprati;
U svakom te pravcu slijedim:
Čuvaš se, no moj te pogled prati.

Hvatam te, ja ti u karte gledam,
Ti znaš da nećeš mi umaći više;
Da uskoro me izdaš, to ne dam -
Ja te opažam, mirišem, dišem.

Nora Gomringer

SUCHT

(nach) Franz Hohler!

Sucht nach den Dichtern, die nicht vor euch stehen
Sucht nach den Dichtern, die nicht mit euch trinken
Sucht nach den Dichtern, die keine Bücher haben
Sucht nach den Dichtern, deren Stimmen rau sind
Sucht nach den Dichtern, die im Feld, nicht im Licht stehen
Sucht nach den Dichtern, die nicht um euch buhlen
Sucht nach den Dichtern, die ein Leben haben
Sucht nach den Dichtern, die neun Leben fordern
Sucht nach den Dichtern, die in Sexshops gehen
Sucht nach den Dichtern, die an euch denken, wen ihr schlaft
Sucht nach den Dichtern, die mit Hunden sprechen
Sucht nach den Dichtern, die langsam gehen
Sucht nach den Dichtern, die euch Spiegel verkaufen
Sucht nach den Dichtern, die sich drehen im Wind
Sucht nach den Dichtern, die mit Fingern *Farbe* schreiben
Sucht nach den Dichtern, die selten weinen
Sucht nach den Dichtern, die Süchte kennen
Sucht nach den Dichtern, die euch nach Geld fragen
Sucht nach den Dichtern, die einen Satz verfolgen
Sucht nach den Dichtern, die müde sind
Sucht nach den Dichtern, die mehr verlieren als sie finden
Sucht nach den Süchten, die Dichter machen

Nora Gomringer

POMAMA

(prema) Francu Holeru!

Pomama za pjesnicima koji ne stoje pred vama
Pomama za pjesnicima koji ne piju s vama
Pomama za pjesnicima koji nemaju knjiga
Pomama za pjesnicima čiji su glasovi hrapavi
Pomama za pjesnicima koji su na frontu, ne na pozornici
Pomama za pjesnicima koji ne obleću oko vas
Pomama za pjesnicima koji imaju jedan život
Pomama za pjesnicima koji iziskuju devet života
Pomama za pjesnicima koji idu u seksšop
Pomama za pjesnicima koji misle na vas kad spavate
Pomama za pjesnicima koji govore sa psima
Pomama za pjesnicima koji polako idu
Pomama za pjesnicima koji vam prodaju ogledala
Pomama za pjesnicima koji se okreću s vjetrom
Pomama za pjesnicima koji *boja* prstima pišu
Pomama za pjesnicima koji rijetko plaču
Pomama za pjesnicima koji pomama poznaju
Pomama za pjesnicima koji vas pitaju za novac
Pomama za pjesnicima koji jednu rečenicu slijede
Pomama za pjesnicima koji su umorni
Pomama za pjesnicima koji više izgube nego što nađu
Pomama za pomamama koje čine pjesnici

DAS HERZ

Eine Artischocke
Mangogroß und blauffleckfarbig

Kann geschält und freigelegt werden
Schicht um Schicht

Wird staunend wahrgenommen
Ob ihrer Größe

Könnte Eden beherbergen
Zwischen den Lungen

Ward verdeckt von der Rippe
Aus der die Apfelesserin geschnitzt

Kaum mehr Aufhebens
Um ein Ding, pflanzbar, aussähar

Nach deinem Unfall in mein Brustbett.

CHINESISCHES HAUSTIER

Auf unserem Hochzeitsfoto:
Wir zwei Drache und Phoenix
Jetzt bist du mehr Panda
Und ich ein Wärter

SRCE

Artičoka
Veličine manga i s plavim mrljama

Može se oljuštiti i očistiti
Sloj po sloj

Posmatra se s čuđenjem
Zbog svoje veličine

Mogla bi Eden primiti pod krov
Između pluća

Bješe pokrivena rebrom
Iz kojeg je jedačica jabuke izdijeljana

Jedva da ima više galame
Okolo stvari koja se da posaditi, posijati

Nakon tvog nesrećnog pada u krevet mojih grudi.

KINESKA DOMAĆA ŽIVOTINJA

Na fotografiji sa naše svadbe:
Nas dvoje zmaj i feniks
Sada si ti više panda
A ja čuvar

VERSUCH DER VERMENGUNG ZUR ERFÜLLUNG

Ich habe den Wunsch, ein Gedicht
Zu sprechen, während ich einen Kuchen rühre.
In die Teigmasse soll einfließen, was gesagt wird,
Aber auch, was verstanden wird,
Wenn einer den Mund aufmacht und mehr tut als atmen.
Ob es die Masse informiert?
Ob es den Kuchen speist?
Ob es einen satt macht, wenn ich ein Gedicht backe
Und einen Kuchen sprechen lasse?

LIEBESROST

Über Nacht
Bist du oxidiert
Neben mir

Hast auf mich reagiert
Bist rostig geworden
Du sagst
Golden
Ich lecke an deinem Hals
Du schmeckst wie der
Wetterhahn

POKUŠAJ SMJESE DA SE ISPUNI

Želim da govorim jednu
Pjesmu dok umutim kolač.
U masu tijesta treba da se ulije ono što se kaže,
Ali i ono što se razumije,
Kad neko otvori usta i čini više nego da diše.
Da li će da informiše masu?
Da li će jesti kolač?
Da li će nekog nasititi ako ispečem pjesmu
I pustim da kolač govori?

LJUBAVNA RĐA

Preko noći
Si oksidirao
Kraj mene

Reagovao si na mene
Zarđao si
Ti kažeš
Pozlatio se
Ližem te po vratu
Ukusan si poput
Limenog pijetla

POEZJA POLSKA
POLJSKA POEZIJA
Prevela Biserka Rajčić

ADAM ZAGAJEWSKI / ADAM ZAGAJEVSKI
EWA LIPSKA / EVA LIPSKA
EWA SONNENBERG / EVA ZONENBERG
ADAM WIEDEMANN / ADAM VIDEMAN
AGNIESZKA SYSKA / AGNJEŠKA SISKKA

Adam Zagajewski

NOWY HOTEL

W lutym topole są jeszcze smuklejsze
niż w lecie, przemarznięte. Moja rodzina
rozproszona po całej ziemi, pod ziemią,
w różnych krajach, w wierszach, obrazach.

Jestem na placu Na Groblach, w południe.
Tutaj niekiedy odwiedzałem (trochę
z obowiązku) ciotkę i wuja.
Oni nawet nie narzekali już na los

czy system, tylko ich twarze
przypominały pusty antykwariat.
Teraz ktoś inny w tym mieszkaniu,
obcy ludzie, zapach cudzego życia.

W pobliżu zbudowano nowy hotel,
jasne pokoje, śniadania zapewne *comme il faut*,
soki, kawa i grzanki, szkło, beton,
zapomnienie – i naraz, nie wiem czemu,
moment przesywającej radości.

Adam Zagajevski

NOVI HOTEL

U februaru topole su vitkije
nego leti, i prozeblije. Moja porodica je
rasuta po celoj zemlji, pod zemljom,
po raznim zemljama, u stihovima, u slikama.

Nalazim se na Trgu Na nasipu⁵, u podne.
Tu sam svojevremeno (donekle
iz obaveze) posećivao tetku i teču.
Više se nisu žalili na sudbinu

ili na sistem, samo su njihova lica
podsećala na praznu antikvarnicu.
Sada je neko drugi u tom stanu,
tuđi ljudi, miris tuđeg života.

U blizini je podignut nov hotel,
svetle sobe, doručak sigurno *comme il faut*,
sokovi, kafa i prepečen hleb, staklo, beton,
zaborav – i iznenada, ne znam zbog čega,
trenutak kipteće radosti.

---

⁵ Jedan od krakovskih trgova u Starom gradu. – Prim. prev.

ZAGUBIENI

Zagubieni, zagubieni w szarych korytarzach.
Nocą żarówki syczą jak sygnały tonących łodzi.
Czytamy książki zapomniane przez autorów.
Prawdy nie ma, powtarzają mędrcy.
Letnie wieczory: festiwal jerzyków,
na przedmieściach eksplodują piwonie.
Wydaje się, że ulice stają się krótsze
od upału, od łatwości widzenia.
Powoli skradza się jesień.
Jednak niekiedy wynurzymy się na chwilę
i zdarza się, że błysnie zachodzące słońce
i zjawi się krótkotrwała pewność,
nieomal wiara.

ZASPIAJĄC NAD TOMEM KAWAFISA

Późno wieczorem, po długim, trudnym dniu,
zasypiając nad tomem Kawafisa
w fotelu dobrze znającym moje słabości
(i także nieliczne wzniosłe momenty),
widziałem tych mężczyzn, starych i młodych,
co tak znakomicie, z klasą, umieli przegrywać,
a katastrofę swoich krajów, swoich miast
(systematycznie podbijanych przez Rzym)
przyjmowali niebywale błyskotliwie,
lecz wcale nie lekko – pocieszeniem był głównie język,

IZGUBLJENI

Izgubljeni, izgubljeni u sivim hodnicima.
Noću sijalice pište kao signali tonućih lađa.
Čitamo knjige koje su autori zaboravili.
Istina ne postoji, ponavljaju mudraci.
Letnje večeri: festival lasti pištara,
u predgrađima izbijaju hortenzije.
Čini se da ulice postaju kraće
zbog žege, zbog lakše vidljivosti.
Lagano prikrada se jesen.
Kada se ponekad na trenutak pomolimo
dogodi se da bljesne zalazeće sunce
i pojavi se kratkotrajna sigurnost,
tako reći vera.

ZASPIVAJUĆI NAD KAVAFIJEVOM ZBIRKOM

Kasno uveče, nakon dugog, teškog dana,
zaspivajući nad Kavafijevom zbirkom
u fotelji koja dobro poznaje moje slabosti
i malobrojne uzvišene trenutke,
video sam muškarce, stare i mlade
koji su sjajno, prvoklasno, gubili vlastiti život
i trpeli poraze svojih otadžbina, svojih zavičaja,
umeli veličanstveno, mada ne i lako
to da prihvate – utehu im je uglavnom pružao jezik,
nedostižan, slikovit jezik *Ilijade* ili Sapfinih stihova

niedościgniony, plastyczny język *Iliady* czy Sofoklesa,
Oraz coś, czego żadna klęska nie mogła im odebrać
(a przynajmniej tak myśleli):

uczestniczenie w helenistycznej wspólnocie.

Oto *Miris*, *Emilianos*, poeta *Fernazis*

a także pewien książkę z zachodniej *Libii*,

nie mówiąc już o sławnym Antoniuszu,

który odważnie rozstał się z Aleksandrią,

czy o śmiesznym, niezgrabnym Julianie

(ten mógłby być komunistycznym agitatorom).

Wszyscy oni, z wyjątkiem niepoprawnego Juliana,

Zajęci byli głównie przygotowaniami

do wiecznego snu, upiększaniem porażki;

prawie wszyscy też budzą naszą sympatię.

choć na ogół nie są bohaterami

(kierują się raczej sprytem niż honorem).

Natomiast nasze zasypianie to przecież na razie

nic nieznaczący szkic, zapowiedź większej całości

(jak mówią redaktorzy dodatków literackich).

Nasze klęski jeszcze drzemią

(lub tylko tak nam się wydaje),

gdy ostatni przechodnie wracają

do swych wąskich mieszkań,

w nocy, kiedy serce bije wolniej

i szary, gęsty dym codzienności

ucieka z komina jak duch

(nasze życie płonie).

ili nečeg što im nijedna katastrofa nije mogla oduzeti:
učešće u helenističkoj zajednici.

Evo *Mirisa*, *Emilijanosa*, pesnika *Fernazisa* ili *Knjige iz
zapadne Libije*

a da ne pominjemo slavnog Antonija,
(koji se, koliko se sećamo, hrabro rastao sa Aleksandrijom),
ili smešnog, nespretnog Julijana
(taj bi mogao da bude komunistički agitator).

Svi su – s izuzetkom nepopravljivog Julijana
uglavnom bili zauzeti pripremama
za večni san, brižnim ulepšavanjem poraza;
tako reći svi izazivaju u nama simpatije, iako uopšte
nisu junaci, pre se rukovode lukavstvom nego čašću.

Međutim, moje – naše? – zapisivanje uglavnom je
nevažna skica, nagoveštaj veće celine
(kako kažu smotreni urednici književnih dodataka).

Naši porazi još uvek dremaju,
bar tako nam se čini, uveče,
kada se poslednji prolaznici
vraćaju u svoje tesne stanove,
noću, kada srce kuca slobodnije
i siv, gust dim svakodnevice
nestaje iz dimnjaka kao duh
(naš život plamti)

OGRÓD LUKSEMBURSKI

Paryskie kamienice nie boją się ani wiatru, ani wyobraźni
- to są solidne przyciski do paierosów,
przeciwieństwo marzenia.

Na rzece ścigają się białe statki wypełnione tłumem,
który domaga się pozdrowień od tych, co stoją na brzegu;
tłum jest w szampańskim nastroju i likwiduje przeszłość.

Z taksówki wychodzi para zamożnych turystów
w błyszczących strojach; czekają na nich kelnerzy
w surdutach, których kształtu nie zmienia moda.

Za to Ogród Luksemburski wyludnia się teraz
i zamienia w gigantyczny, cichy zielnik;

nie pamięta o tych wszystkich, co kiedyś
szli jego alejami i nie zauważyli, że już nie żyją.

Tu mieszkał Mickiewicz, a tam August Strindberg
pracował nad kamieniem filozoficznym,
którego nie znalazł.

Zapada zmierzch. Od wschodu przychodzi poważna noc,
małomówna i zatroskana.

Noc przychodzi z Azji i nie stawia pytań.

Jaka piękna jest obcość, jakie zimne szczęście.

Zapalają się żółte światła w oknach nad Sekwaną
(oto coś naprawdę zagadkowego: życie innych ludzi).

Ja wiem – w tym mieście nie ma już tajemnicy.

Ale są platany, place i kawiarnie, przyjazne ulice
i jasne spojrzenie obłoków, które wolno gaśnie.

LUKSEMBURŠKI VRT

Pariske kuće ne boje se ni vetra, ni mašte
one su solidni pritiskači za papir,
suprotnost snova.

Na reci se utrkuju bele lađe ispunjene svetinom,
koja zahteva pozdrave od onih koji stoje na obali;
svetina je u šampanjskom raspoloženju i likvidira prošlost.

Iz taksija izlazi par bogatih turista
u blještavoj odeći; čekaju ih kelneri
u redengotima, čiji kroj ne menja moda.

Ali zato Luksemburški vrt sada pusti
i pretvara se u džinovski, tihi herbarijum;

ne pamti sve one koji su nekad
išli alejama ne primećujući da više nisu živi.

Ovde je živio Mickijevič, a onde August Strindberg
radeći na kamenu mudrosti,
koji nije pronašao.

Pada mrak. Sa istoka dolazi ozbiljna,
ćutljiva i zabrinuta noć.
Noć dolazi iz Azije i ne postavlja pitanja.
Kako je lepa stranost, kako je ledena sreća.
Na prozorima iznad Sene pale se žuta svetla
(eto nečeg istinski zagonetnog: život drugih ljudi).

Znam – u ovom gradu nema više tajni.
Međutim, ima platana, trgova i kafana, prijatnih ulica
i svetlih pogleda oblaka koji lagano gasnu.

RAWENNA

To małe senne miasto było kiedyś stolicą imperium.
Ten piekarz był cesarskim piekarzem.
Ten ogień płonął wysoko.
Ten krawiec pochylał się nad złotogłowie.
Ta wilga śpiewała w języku bogów.

Rawenna jest cicha, botaniczna.
Po płaskiej ziemi chodzą drozdy.
Rowery rozmawiają z sobą poufale jak głuchoniemi.
Na stację zajezdża leniwy pociąg z Ferrary,
Dwie Niemki spierają się o wymowę słowa *solitude*.

Te cegły dotykały palców.
Te palce dotykały drzew i metalu.
Te akacje wspinały się do romańskiego sklepienia.
W zielniku przewodników leży zakładka Rawenny
I nudzi się trochę.

W mozaikach jeszcze się tli złoty płomień,
Na pewno kiedyś zgaśnie.
Ale jedna zapalka wystarczy,
Żeby go wzniecić od nowa.
Wystarczy chwila skupienia.
Czy naprawdę?

RAVENA

Taj mali usnuli grad bio je nekad prestonica imperije.
Ovaj pekar bio je carski pekar.
Ova vatra gorela je visoko.
Ovaj krojač se naginjao nad zlatom izvezenom kapom.
Ova zlatna vuga pevala je na jeziku bogova.

Ravena je tiha, botanička.
Ravnom zemljom hodaju drozdovi.
Bicikli razgovaraju prisno kao gluvonemi.
U stanicu ulazi lenjo voz iz Ferare,
Dve Nemice se prepiru oko izgovora reči *solitude*.

Ove cigle su dodirivale prste.
Ovi prsti dodirivali su drvo i gvožđe.
Ovi bagremi su se peli do romanskih svodova.
U herbarijumu vodiča leži segregator Ravene
I malčice se dosađuje.

U mozaicima još uvek tinja zlatni plamen,
sigurno će se nekada ugasiti.
Dovoljna je samo jedna šibica,
Da se ponovo upali.
Dovoljan časak usredsređenosti.
Stvarno?

TERAZ, KIEDY STRACIŁEŚ PAMIĘĆ

Ojcu

Teraz, kiedy straciłeś pamięć
i możesz się już tylko bezradnie uśmiechać,
chciałbym ci pomóc – przecież kiedyś
to ty, jak demiurg, otworzyłeś moją wyobraźnię.
Wspominam nasze wyprawy, wełniane obłoki
płynące nisko nad wilgotnym lasem w górach
(w tym lesie znałeś każdą ścieżkę), i także
letni dzień, kiedy wspięliśmy się na szczyt
wysokiej latarni morskiej nad Bałtykiem
i długo patrzyliśmy na nieskończone falowanie morza,
jego białe ściegi postrzępione jak nitki fastrygi.
Nie zapomnę tej chwili, myślę, że i ty byłeś wtedy
wzruszony – wydawało się, że widzimy cały świat,
bezgraniczny, oddychający spokojnie, niebieski, doskonały,
wyraźny i mglisty zarazem, bliski i daleki;
czuliśmy kolistość tej planety, słyszeliśmy mewy,
które bawiły się nieśpiesznym szybowaniem
w ciepłych i chłodnych prądach powietrza.
Nie potrafię ci pomóc, mam tylko jedną pamięć.

SADA, KADA SI IZGUBIO PAMĆENJE

Ocu

Sada, kada si izgubio pamćenje
i možeš samo bespomoćno da se smeškaš,
hteo bih ti pomoći – jer si svojevremeno
upravo ti, kao demijurg, otvorimo moju maštu.
Sećam se naših pohoda, vunastih oblaka
koji plove nisko iznad vlažne šume u planinama
(u toj šumi znao si svaku stazicu) kao i
letnjeg dana, kada smo se popeli na vrh
visokog morskog svetionika na Baltiku
i dugo posmatrali beskrajno talasanje mora,
njegove bele bodove isprekidane poput fircanja.
Ne mogu zaboraviti taj trenutak, mislim da si i ti tada bio
uzbuđen – činilo se da vidimo ceo svet,
bezgraničan, mirno dišući, plav, savršen,
istodobno jasan i magličast, blizak i dalek;
osećali smo zakrivljenost planete, čuli smo galebove
koji su se zabavljali laganim letenjem
kroz tople i hladne vazdušne struje.
Ne uspevam da ti pomognem, imam samo jedno pamćenje.

Ewa Lipska

OD TEJ CHWILI

Schizofrenik z pietyzmem rozdawał na piętrze
swoje życie na jeszcze na jeszcze na więcej
hodował dnie w zachodach i w mglistych porankach
ale śmierć mu sprawiła przykrą niespodzankę.
Od tej chwili nie wierzę własnej schizofrenii
jażń skutecznie sprawdzając.

CIZSA

Mój lęk nie mniejszy niż Europa.
I drzwi plecami odwrócone w lęku.
I w lęku stoję odwrócona.
I pada deszcz nieprzemakalny.
I cisza stoi między nami
na drugim piętrze kamienicy.

Po twarzy twojej twarzy mojej
deszcz przeprowadza się kropelkami
z drugiego piętra kamienicy
i dźwiga drwiny odrobinę.

Eva Lipska

OD TOG TRENUTKA

Šizofreničar je iz pijetizma na spratu razdvajao
svoj život na još na još na više
gajio je dane u zalascima sunca i magličastim jutrima
međutim smrt mu je priredila neprijatno iznenađenje.
Od tog trenutka ne verujem vlastitoj šizofreniji
proveravajući uspešnost ličnosti.

TIŠINA

Moj strah nije manji od Evrope.
I vratiju u strahu okrenutim leđima.
I okrenuta stojim u strahu.
I pada nepromočiva kiša.
I tišina stoji među nama
na drugom spratu zgrade.

Po mom licu tvom licu
kiša se preseljava u kapima
s drugog sprata zgrade
noseći i malčice podsmeha.

Tak w nocy stałaś. I ja stałam.
I cisza stała między nami.

Coraz bardziej pusto cię czytam.
Ktoś szczególnie czeka na tę chwilę
jak na ślub albo na pociąg.
Coraz bardziej pusto cię widzę.
Coraz trudniej jest teraz o komfort:
Mieć sąsiadów przyjaciół rodzinę.

Pełna cisza stoi między nami
i nie wierzy w czyjąkolwiek winę.

WRAŻENIA Z WYCIECZKI DO MUZEUM

A tu widzimy bohatera:
jakże podobny w swym milczeniu
do światła uśpionego teraz
cieniem wspartego na ramieniu
daty – co z kurzu szaf wyrasta.

A tu widzimy rozstrzelanych:
tak rozstrzelanych że aż żywych
w takiej pamięci że słyszymy
krew rozchlapaną na papierze
i choć nie chcemy – umieramy.

A tu widzimy nasze ciała:
tak nasze że nie poznajemy
zamknięte w szklanych futerałach
i tak dalekie że aż bliskie
- aż w piersiach tępy ból czujemy.

Tako si noću stajala. I ja sam stajala.
A tišina je stajala među nama.

Sve praznije te čitam.
Neko posebno čeka taj trenutak
kao venčanje ili voz.
Sve praznije te vidim.
Sada je sve teže obezbediti komfor:
Imati susede prijatelje porodicu.

Među nama je potpuna tišina
i ne veruje u bilo čiju krivicu.

UTISCI SA EKSKURZIJE U MUZEJU

Ovde vidimo junaka:
u svojoj ćutnji tako liči
na svetlo sada uspavano
senkom oslonjenom na rame
datuma – da izrasta iz prašine ormana.

Ovde vidimo streljane:
tako streljane da su tako reći živi
u takvom sećanju da čujemo
krv poprskanu po hartiji
i mada ne želimo – umiremo.

Ovde vidimo naša tela:
tako naša da ih ne prepoznamo
zatvorena u staklene kutijice
i tako daleka kao da su blizu
- da u grudima tupi bol osećamo.

DOM

Dom mój stoi bez drzwi i okien
czasem nawet już koło wieczora.
Wtedy kupuję klucz do windy
i zaczynam przez dom podróżować.

Znam te stacje. Już jeżdżę od roku.

Na nieczytelnym pierwszym piętrze
z nadmiaru myśli umarł mędrzec.
Wysoko podniósł kołnierz płaszcza
Na nieczytelnym pierwszym piętrze.

Myśl mi zagraża. Cofam ręce
płynością godną Heraklita.

Dom mój płynie bez drzwi i okien.
Dom mój płynie do ostatniej stacji.
Znowu czekasz na mnie jak przed rokiem.
Dom się wali. I tylko zostają
ciała nasze
pewne jak heksametr.

KUĆA

Moja kuća stoji bez vrata i prozora
ponekad čak do predveče.
Tada kupujem ključ za lift
i započinjem putovanje kroz kuću.

Poznajem te stanice. Već godinu dana putujem.

Na nečitljivom prvom spratu
od prekomernih misli umro je mudrac.
Podigao visoko okovratnik ogrtača.
Na nečitljivom prvom spratu.

Misao mi preti. Povlačim ruke
skladom dostojnim Heraklita.

Moja kuća plovi bez vrata i prozora.
Moja kuća plovi do poslednje stanice.
Ponovo me čekaš kao pre godinu dana.
Kuća se ruši. I samo ostaju
naša tela
pouzdana kao heksimetar.

KORYTARZ

Korytarz szpitalny w którym siedzą
przyszłe wdowy.

Tu przebiega granica czasu.

Tym za drzwiami
grozi śmierć na całe życie. Dlatego
muszą bardzo na siebie uważać.
Rozwiązywać krzyżówki jedynie poziomo.
Pionowe kwestie pozostawić żywym.
Egzekucyjny pluton drzew za oknem
tego lata się rozrósł do trwałej zieleni.
Odcisk palca na chmurze jest bardzo wyraźny
niektóry z chorych myślą że to palec boży.
Jedno jest przeznaczenie. Jedna jest wątroba.
Noc oczyszczona z wszelkich namiętności.
Morfina chwili. Pół-sen tu. Pół-tam.
Słodka beczynność mięśni. Lęk gasi pragnienie.

Nieraz zazdroszczą nagle rozstrzelanym
że nie zdążyli pojąć anatomii śmierci
ani nie dokonali jej ogólnej sekcji.
(Stężenie mięśni. Ostrzygnięcie zwłok.

Zmętnienie rogówki oka. Dla niektórych jeszcze
sąd ostateczny bez udziału adwokata.)
Strzały w ciemności. Co noc. Jakby chciały
zbudzić tych w których wyceluje świat.
Może już ostatni. Może jeszcze nie.

HODNIK

Bolnički hodnik u kome sede
buduće udovice.

Tu prolazi granica vremena.

Onima iza vrata
smrt preti celog života. Zbog toga
moraju jako voditi računa o sebi.
Rešavati ukrštenice samo horizontalno.
Vertikalna pitanja ostavljati živima.
Egzekutivni plotun drveća napolju
tog leta odjeknuo je trajnim zelenilom.
Veoma je jasan otisak prsta na oblaku
neki bolesnici misle da je to prst božiji.
Jedna je sudbina. Jedna je jetra.
Noć lišena svih strasti.
Morfijum trenutka. Polu-san ovde. Polu-tamo.
Slatka pasivnost mišića. Strah gasi žeđ.

Često zavide iznenada streljanim
što nisu uspeli da shvate anatomiju smrti
i izvedu akciju u celini.
(Stezanje mišića. Hlađenje mrtvaca.

Pomućenje rožnjače. Za neke još
strašni sud bez učešća advokata.)
Pucnjevi u tami. Svake noći. Kao da žele
da probude one u koje će nišaniiti svitanje.
Možda poslednje. A možda i nije.

Kieliszek wótki który nie jest
kieliszkiem wótki a jedynie
białą chorągwią
po której można głowę położyć na torach
a samemu odejść.
Przejsć przez most. I cicho
zamknąć za sobą drzwi.

A na korytarz szpitalny
gdzie siedzą przyszłe wdowy
wbiega fotoreporter by przeprowadzić wywiad
i zrobić zdjęcie.
Wybucha ostre światło lampy błyskowej.
A potem: znowu
ciemność.

Čašica votke koja nije
čašica votke već samo
bela zastavica
na koju možeš položiti glavu na šinama
a sam otići.
Preći preko mosta. I tiho
zatvoriti za sobom vrata.

U bolnički hodnik
gde sede buduće udovice
utrčava fotoreporter da ih intervjuiše
i fotografiše.
Puca oštro svetlo reflektora.
A zatim: opet
pomrčina.

Ewa Sonnenberg

STAN PODGORĄCZKOWY

Powracam do dawnego miasta mojej młodości
Tam gdzie spotkałam pierwszą miłość
Tam gdzie całowaliśmy się w deszczu smakując swoje
wilgotne ciała

Miasto gdzie stałam się poetką by pisanie przeobrazić w
namiętną pasję
Nie przebierając w emocjach i środkach wyrazu
Tam był i ból i lęk i olśnienie które zrasta się ze światem

Tam gdzie pozostało tak wiele nie zapisanych wierszy
Tam gdzie kochałam po raz drugi ta jedna jedyna jesień do
której dorosłam

By być przy tobie frywolną i kokieterijną kurtyzaną tańczyć
w świetle księżyca
Moje piersi śpiewały hymn miłości a nasze ciała były
nieustającym pragnieniem

Miasto gdzie zdradziłam mężczyznę dla kobiety
Tej chudej urzędniczki muzycznych uniesień
Tej która lubiła szybkie kobiety i piękne samochody
I ja byłam szybka ten jeden skok przez który utraciłam
kawałek swojego świata

Eva Zonenberg

SUBFEBRILNO STANJE

Vraćam se nekadašnjem gradu svoje mladosti
Tamo gde sam srela prvu ljubav
Tamo gde smo se ljubili na kiši naslađujući se sa svojim
vlažnim telima

Grad u kome sam postala pesnikinja i pisanje preobrazila u
strast

Ne birajući emocije i izražajna sredstva
Tamo su se nalazili i bol i zebnja i otkrovenje koji srastaju s
osvitom

Tamo gde je ostalo mnogo nezapisanih stihova
Tamo gde sam volela drugi put zbog jedinstvene jeseni za
koju sam dorasla
Da bih pokraj tebe bila frivolna i koketna kurtizana koja pleše
na mesečini
Dok su moje grudi pevale himnu ljubavi a naša tela bila
nepresušna žudnja

Grad u kome sam izneverila muškarca zbog žene
Mršuljave činovnice opsednute muzikom
One koja je volela brze žene i lepe automobile
I ja sam bila brza u onom jedinstvenom skoku u kome sam
izgubila delić svoga sveta

Tam gdzie nigdy nie kwitły drzewa a kwiaty były jak martwe
uśmiechy

Tam gdzie pocałunek był pocałunkiem zdrajcy
Miasto gdzie czułe słowa były jak rozbite szkło po którym
trzeba przejść

Tam gdzie rany były bardziej realne od słów
Tam gdzie zadawano ból z którego trudno się wylizać
Tam gdzie krzywda przygotowywała się do ofensywy
Tam gdzie czekało mnie wygnanie

Miasto gdzie grałam w szachy z pechem i przegrałam
partyjkę brydża z losem

Tam gdzie zrozumiałam że dobro bywa bezsilne
Tam gdzie odczułam jak bardzo można być niepotrzebnym
Tam gdzie miejsca i daty służyły po to by szczuć
Tam gdzie obcość wynurzała się z każdej szczeliny

Miasto gdzie byłam pijana i nieobliczalna
Tam gdzie nocami włóczyliśmy się wzdłuż rzeki by nakarmić
wygłodniałe łabędzie

Tam gdzie pod starym platanem piliśmy szampana z gwinta
Tam gdzie po pijanemu pisałam na murze swój wiersz
Tam gdzie był las kwitnących jaśminów

Miasto gdzie na murze był napis: „twój ból umiera”
podpisane krzyk

Tam gdzie nieustannie słyszałam w sobie krzyk choć milczałam
Tam gdzie nie było miejsca które byłoby schronieniem
Tam gdzie krzyknęłam by obudzić gniew nieba
Tam gdzie przyjaciele okazywali się wrogami
Tam gdzie wrogość wykrzywiła każde z dnia na dzień

Tamo gde drveće nikada nije cvetalo a cvetovi su bili poput
mrtvih osmeha

Tamo gde je poljubac bio poljubac izdajnika
Grad u kome su nežne reči bile kao razbijeno staklo po kome
treba hodati

Tamo gde su rane bile realnije od reči
Tamo gde je zadavan bol koji se teško može zalečiti
Tamo gde se nepravda spremala za ofanzivu
Tamo gde me je čekalo izgnanstvo

Grad u kome sam igrala šah i izgubila partiju bridža sa
usudom

Tamo gde sam shvatila da je dobro bespomoćno
Tamo gde sam osetila koliko možeš biti nepotreban
Tamo gde su mesta i datumi služili za huškanje
Tamo gde je tuđinstvo izranjalo iz svake pukotine

Grad u kome sam bila pijana i neuračunljiva
Tamo gde smo noću lutali duž reke da bismo nahranili gladne
labudove

Tamo gde smo ispod starog platana pili šampanjac iz zatvarača
Tamo gde sam pijana na zidu ispisivala svoju pesmu
Tamo gde se nalazila šuma jasmína u cvetu

Grad gde je na zidu stajao natpis : „tvoj bol umire“ potpisan
sa „krik“

Tamo gde sam neprestano u sebi čula krik premda sam ćutala
Tamo gde bi bilo mesta za utočište
Tamo gde sam kriknula da bih izazvala gnev neba
Tamo gde su se prijatelji pokazivali neprijateljima
Tamo gde je neprijateljstvo iz dana u dan iskrivljivalo sve

Miasto w którym głodowałam by z ascezy uczynić sztukę i
żyć tylko dla sztuki
Tam gdzie moje ciało unosiło się w górę rozmawiając z obłokami
Tam gdzie zaznałam pokory współodczuwając z tym co odrzucone
Tam gdzie zakwitły paprocie spełniając najdziwaczniejsze
życzenia

Miasto gdzie nie nauczyłam się poprawności ani dobrych manier
Stawiając swój buntowniczy świat jak domek z kart
Tam gdzie zobaczyłam wolność: dwie biegnące cyganki
Tam gdzie zobaczyłam ostrze noża wbite w pień drzewa
Jakby ktoś chciał powiedzieć że cierpi razem ze mną
Miasto w którym żebracy mówili wyuczone kwestie i znikali
za rogiem
Tam gdzie jeden z nich powiedział: „Tylko czas umie takie
rany wyleczyć”

Tam gdzie

Miasto w którym byłam zdradzona
Siłą wyjęta z własnego życiorysu jak zasuszony kwiat z
książki
Tam gdzie nikt nie chciał powiedzieć prawdy tchórzostwo
maskując śmiechem
Tam gdzie zgwałcono moją wrażliwość nazywając to ładnie
filozofią

Miasto w którym nie byłam
Tam gdzie obojętność była przy boku każdego
Tam gdzie chciwość w złotych butach wychodziła na polowanie
Tam gdzie zawiść kąsała jak wściekły pies

Miasto w którym mieszkałam tylko na planie
Bo tak naprawdę przynależałam do innego łądu
Tam gdzie Most Niebios prowadzi od Ciebie do mnie

Grad u kome sam gladovala da bih askezu pretvorila u
umetnost i živela samo za umetnost
Tamo gde se moje telo uzvisivalo razgovarajući sa oblacima
Tamo gde sam spoznala poniznost saosećajući s odbačenima
Tamo gde je procvetao paprat koji ispunjava najneobičnije
želje

Grad u kome nisam naučila ni plemenitost ni dobre manire
Podižući svoj pobunjenički svet kao kulu od karata
Tamo gde sam ugledala slobodu: dve ciganke u trku
Tamo gde sam videla oštricu noža pobodenu u stablo drveta
Kao da je neko želeo da kaže da pati zajedno sa mnom
Grad u kome su prosjaci izgovarali naučena pitanja i nestajali
iza ćoška
Tamo gde je jedan od njih rekao: „Samo vreme leči takve
rane“

Tamo gde je

Grad u kome sam bila izneverena
Nasilno iščupana iz svog životopisa poput ispresovanog cveta
u knjizi
Tamo gde niko nije hteo da kaže istinu maskirajući kukavičluk
smehom
Tamo gde je silovana moja osetljivost i to nazvano
filozofijom

Grad u kome nisam bila
Tamo gde se ravnodušnost nalazila pored svakog
Tamo gde je gramzivost u zlatnim cipelama odlazila u lov
Tamo gde je zavist ujedala kao besan pas

Grad u kome sam živela samo na planu
Jer sam realno pripadala drugom kopnu
Tamo gde Most nebesa vodi od Tebe ka meni

Miasto w którym zdradziłam kobietę dla mężczyzny dla tej
jednej jedynej wiosny
Wciąż wychodzi mi naprzeciw w renesansowej alei cyprysów
Ileż bym dała za jeden twój uśmiech ten powrót do dzieciństwa
I znów kwitła jabłoń w ogrodzie dziadków pod którą
chowałam skarby
Jakbyś umiał cofnąć lub zatrzymać czas

I znów ożyło to dziwne uczucie jakbym należała tylko do
ciebie
I znów powiew wiatru pieścił moje skronie
I znów naiwnie dziecinna zbierałam fiołki

Miasto w którym był najpiękniejszy ogród botaniczny
Tam gdzie karmiłam ryby w stawie porośniętym rzesą wodną
Tam gdzie byłam głodna a obca kobieta nakarmiła mnie
ciastkami
Tam gdzie myślałam tylko o tobie a wokół kwitły białe
magnolie
Tam gdzie w sklepiku z chińszczyzną kupiłam jedwabną
sukienkę w błękitne żurawie

Miasto nad którym ciąży ogrom tragedii
Tam gdzie nie ma i nie może być przebaczenia
Tam gdzie polowano na mnie każdym słowem i gestem
Tam gdzie zagniewane słońce nie powiedziało jeszcze
ostatniego słowa

Miasto w którym uwiodła mnie pewna zima
Tam gdzie każdy płatek śniegu miał znaczenie
Tam gdzie żalowałam tych które spadały na ziemię

Miasto przez które przekroczyłam granice wiedzy i poznania
Tam gdzie na przystanku autobusowym zobaczyłam św.
Augustyna

Grad u kome sam izneverila ženu zbog muškarca onog
jedinственog proleća
Koja mi neprestano izlazi u susret renesansnom alejom kiparisa
Taj povratak u detinjstvo dala bih za jedan tvoj osmeh
I ponovo bi cvetala jabuka u bašti mojih dedova ispod koje
sam skrivala blaga
Samo ako bi umeo da vratiš ili zaustaviš vreme

Da ponovo oživi ono neobično osećanje da pripadam samo
tebi

Da mi ćarlijanje vetra ponovo miluje slepoočnice
Da ponovo dečiji naivno berem ljubičice

Grad u kome je postojala najlepša botanička bašta
Tamo gde sam u jezercetu obraslom baruštakom hranila ribe
Tamo gde sam bila gladna i nepoznata žena me je nahranila
kolačima
Tamo gde sam mislila samo na tebe dok su naokolo cvetale
bele magnolije
Tamo gde sam u kineskoj radnji kupila svilenu haljinu s
plavim ždralovima

Grad koji pritiska grdosija tragedije
Tamo gde ne postoji niti može postojati oprostaj
Tamo gde sam lovljena svakom reči i gestom
Tamo gde srdito sunce još nije reklo poslednju reč

Grad u kome me je zavela jedna zima
Tamo gde je svaka pahuljica snega imala značenje
Tamo gde sam žalila one koji su padali na zemlju

Grad preko koga sam prekoračila granice znanja i saznanja
Tamo gde sam na autobuskoj stanici ugledala svetog
Avgustina

Tam gdzie pojawił się tygrys który otarł się o mnie i poszedł dalej

Miasto w którym płonęły teatry niczym przestroga dla tych
co zakładają maski

Tam gdzie istnieje się tylko po to by zagrać kolejną rolę

Tam gdzie suflerzy są zawsze pijani

Tam gdzie kurtyna już dawno została zerwana

Tam gdzie oklaskami są przewrotność i intryga

Miasto w którym bywałam ekscentryczna i szalona

Tam gdzie z akwarium w rękach w którym pływała złota
rybka przechodziłam przez ruchliwą ulicę

Tam gdzie przebrana za klauna jeździłam ruchomymi
schodami w hipermarkecie

Tam gdzie spacerowałam w tureckim stroju połyskując
złotymi cekinami

Tam gdzie apeiron z fioletowymi włosami koronował mnie
na królową

Tam gdzie

Jestem winna temu miastu wiersz

Więc spłacam ten metafizyczny dług

Tamo gde se pojavio tigar očešao o mene i nastavio dalje

Grad u kome su gorela pozorišta što nije bilo upozorenje za
one koji stavljaju maske

Tamo gde se postoji samo zbog toga da bi se odigrala sledeća
uloga

Tamo gde su sufleri uvek pijani

Tamo gde je zavesa odavno pocepana

Tamo gde su aplauzi licemerje i intrige

Grad u kome sam bila ekscentrična i luda

Tamo gde sam s akvarijumom u kome pliva zlatna ribica
prelazila prometnom ulicom

Tamo gde sam se preobučena u klovna vozila pokretnim
stepenicama u supermarket

Tamo gde sam šetala u turskoj nošnji sa zlatnim cekinima
koji su svetlucali

Tamo gde me je apeiron ljubičaste kose krunisao u kraljicu

Tamo gde

Sam tom gradu dužna pesmu

Kojom otplaćujem onaj metafizički dug

Vroclav, 30. 03. 2006.

MUSZELKA

Mówiłeś teraz tylko deszcz umie płakać

Jakbyś zapomniał o dziewczynie która płakała każdym
milimetrem ciała
Przeglądając się w okaleczonym pięknie łzami zawstydziała
grozę niebezpieczeństwa

Ukrywałeś przerażenie w chłodzie stóp i biegłeś wcielając się
w kaskaderstwo odwagi

Jakbyś nie zauważył że ta dziewczyna całując twoje stopy
całowała swoje rany
Otwierały się drzwi do pokoju gdzie śmierć śmiała się z samej siebie

W palcach hodowała delikatność z wyczuciem uczyłeś ją
przyptywów i odpływów

Jakbyś nie dostrzegł że ta dziewczyna mieszkała na dnie oceanu
Nie umiała mówić bo zamiast języka w jej ustach błyszczała
perła

Za każdym razem budziłeś się w kimś innym

Jakbyś tańczył na jednym promieniu słońca nie rozumiejąc że
ta dziewczyna

Ona na rękach przynosiła światło

Układałeś jakiś wiersz nieistniejącego w kosmosie wiersza

ŠKOLJKICA

Govorio si: sada samo kiša ume da plače

Kao da si zaboravio devojkicu koja je plakala svakim
milimetrom svoga tela
Ogledajući se u osakaćenoj lepoti suze su postojale samo da bi
postidele krajnosti

Skrivao si užas sledenosti svojih stopala i trčao da bi dokazao
svoju odvažnost

Kao da nisi opažao da je ona devojkicu ljubeći tvoja stopala
ljubila tvoje rane
Otvarala su se vrata u sobu u kojoj se smrt smejala samoj sebi

U svojim prstima negovao si nežnost koju si učio plimi i
oseki

Kao da nisi opažao da je ona devojkicu živela na dnu okeana i
Nije umela da govori jer se u njenim ustima umesto jezika
presijavao biser

Svaki put budio si se kao neko drugi

Kao da si plesao na jednom sunčevom zraku ne shvatajući da
je ona devojkicu

Bila ona koja je na rukama donosila svetlost

Ukrao si nekakav stih nepostojeće pesme u kosmosu

Jakbyś nie potrafił odczuć że ta dziewczyna znała język gwiazd
Gdy patrzyła na ciebie w jej spojrzeniu była podpowiedź
jednej z nich

I były w tobie niezliczone życiorysy z których próbowałeś
wybrać ten właściwy

Jakbyś bał się przyznać że ta dziewczyna jest jedyna we
wszechświecie
Lustrzane odbicia w ciałach obcych ci ludzi dotyczyły tego
czego się obawiałeś

I milczałeś bo chciałeś zapomnieć imię tej dziewczyna

Jakbyś nie wiedział że
Ta dziewczyna nie ma imienia

Kao da nisi osećao da ona devojka zna jezik zvezda
Dok te je gledala u njenom pogledu nalazio se odgovor jedne
od njih

U tebi su se nalazili bezbrojni životopisi među kojima si
pokušavao da izabereš pravi

Kao da si se bojao da priznaš da je ona devojka jedina u
svemiru
Ogledalski odrazi u telima tebi stranih ljudi doticali su ono
čega si se bojao

Ti si ćutao jer si hteo da zaboraviš ime one devojke

Kao da nisi znao
Da ona devojka nema ime

Adam Wiedemann

***

Ulica Krupnicza, moja dobra koleżanka z pierwszego roku,
już prawie przestaje wzruszać, już mnie nic nie wciąga
pod dwunastkę, chyba już nie mam ochoty popróbować,
czy drzwi się nadal tak ciężko otwierają,
może jedynie na widok skrzynki na listy
zrobiłaby się we mnie jakaś rzewność, ale nie wchodzę,
nie zaglądam tam, odarty z porządnego adresu,
ze schodów, z dzwonka do drzwi.
Aż tu dzisiaj idę, a naprzeciw mnie dziewczynka
lat może siedem, z małym koszykiem pełnym marchewek.
Mijamy się prawie pod moimi drzwiami.
I tak się rodzą te wszystkie bajki.

Kraków, luty '89

Adam Videman

***

Krupnjiča ulica⁶, moja dobra koleginica s prve godine studija gotovo da je prestala da me privlači, više me ništa ne vuče broju dvanaest, čini mi se da nemam više ni želju da probam da li se vrata i dalje teško otvaraju, možda samo videći poštansko sanduče u meni bi se pojavila nekakva seta, ali ne ulazim, ne zavirujem tamo, lišio sam sebe pristojne adrese, stepeništa, zvonceta na ulaznim vratima. I danas idem bez veze, u susret mi dolazi devojčica, otprilike sedmogodišnja, s koricom punom šargarepa. Mimoilazimo se takoreći pred mojim vratima. E tako nastaju sve one bajke.

Krakov, februar '89.

---

⁶ U Kurupnjičoj 22 posle Drugog svetskog rata nalazio se Dom pisaca, u kome su stanovali mnogi poznati pisci, između ostalih, neko vreme i nobelovka Šimborska. U istoj zgradi, u prizemlju, bio je Klub pisaca, u kome se decenijama odvijao kulturni i književni život Krakova. – Prim. prev.

***

dlaczego już czwarty raz
prezechodzę tędy sam
i nie mam pojęcia kto
mógłby tu ze mną iść

a może tędy nikt
nie chodzi i każdy by
mnie wyśmiał gdybym mu
zapropozował tego rodzaju skrót

a dobry rozdokazywany Bóg
zawczasu odziera mnie
z towarzystwa żebym mógł
z tą decyzją sam na sam

być niezachwianie wolnym i
dla żartu powoduje że
lecą nade mną aż
cztery samoloty co

upodabniają człowieka do
chrabąszcza i przywodzą na
myśl jakąś ostateczną katastrofę

Książenice, 16. 9. 1989.

***

zbog čega već četvrti put
prolazim tuda sam
i nemam pojma ko bi
mogao ovuda da ide sa mnom

možda ovuda niko
ne ide i svako bi
me ismejao kada bih mu
predložio tu vrstu skrušenosti

a možda me dobri razigrani Bog
pravovremeno lišava
društva da bih mogao
da ostanem sam s odlukom

da budem nepokolebljivo slobodan i
šale radi čini da
iznad mene lete čak
četiri aviona što

dovodi do toga da čovek liči na
gundelja i počinje da
misli na nekakvu krajnju katastrofu

Kšonženjice, 16. 9. 1989.

ŚWIEŻE KWIATY

Igor Strawiński napisał już tę piosenkę
o sowie i kotku My wiemy: nic już więcej
nie napisze On jednak zamyśla kwartet i symfonię
(swoim zwyczajem nie słyszy ich
toteż nie istnieją Nawet tam) a tymczasem
jest wożony do miejsc gdzie był młody
i gdzie napisał (kiedyś to było wszystko
i teraz znowu) Jego obojętność
porusza wszystkich do łez I właśnie
tak samo jest z tymi kwiatami: kupiłem je dla ciebie
a teraz nie mam ochoty ci ich dawać Ich śmierć
została w Ogrodzie tutaj już tylko doskonałość
Więc dlaczego konają pośród ostatnich wypowiedzi

Kraków, 24.10.89 – 27.10.90

SVEŽE CVEĆE

Igor Stravinski već je napisao pesmicu
o sovi i mački Mi znamo: da više ništa
neće napisati međutim On zamišlja kvartet simfoniju
(po svom običaju ih ne čuje
prema tome ne postoje Čak ni tamo) u međuvremenu
voze ga u mesta u kojima je boravio kad je bio mlad
i u kojima je napisao (nekad je bilo svačega
a sada ponovo) Njegova ravnodušnost
nagoni sve da zaplaču I upravo je
isto s ovim cvećem: kupio sam ga za tebe
ali danas nemam želju da ti ga dam Njegova smrt
ostala je u Bašti ovde je samo savršenstvo
Prema tome zbog čega umire usred poslednje ispovedi

Krakov, 24. 10. 1989. – 27. 10. 1990.

RELIGIA W CZASACH SEKULARYZACJI

Teraz podobno Kościoły nabiorą większego znaczenia
a zwłaszcza Kościół Katolicki on jest matką wszystkich
pozostałych Kościołów Ortodoksja nie
wydała z siebie żadnych Kościołów tylko sekty co
są jak wszy albo inne robactwo które trzeba zdeptać

Kościół Katolicki zawsze doskonale wiedział
co jest zwykła herezją a co zwiastunem nowego
Kościoła powtarzając w ten sposób gest patriarchy Noego
który nie wziął do Arki dinozaurów bo były za ciężkie
a wszy wziął tylko dlatego że je miał we włosach

Kościół zatem chwyciwszy się mocno wydarzeń
nabierze wysokości i jak aeroplan
poprowadzi nas w chmury za które wykracza
tylko myśl socjologów i zjadaczy ryżu
którym niewiele trzeba żeby ich rozbastwić

Kraków, 6. 4. 02.

RELIGIJA U VREME SEKULARIZACIJE

Sada će po svoj prilici Crkve dobiti na značaju
posebno Crkva Katolička koja je majka svih
ostalih Crkava Pravoslavna nije
proizvela nikakve Crkve već samo sekte koje
su kao vaške ili druga gamad koju treba zgaziti

Katolička crkva je uvek savršeno znala
šta je obična jeres a šta je vesnik nove
Crkve ponavljajući na taj način gest patrijarha Noja
koji u Kovčeg nije uzeo dinosauruse jer su bili preteški
već je uzeo vaške jer ih je već imao u kosi

dakle Crkva držeći se čvrsto događaja
dobiće u visini i kao avion će
nas odneti u oblake iza kojih iskoračuje
samo misao sociologa i jelaca pirinča
kojima malo treba pa da se ražeste

Krakov, 6. 4. 2002.

GŁOŚNY ESEJ: MUZYKA

dla Germana Ritza

Muzyka jest Niemką
i diabeł jest Niemcem.
Anioły są pochodzenia słowiańskiego.

Rozważania o aniołach
działają na człowieka uspakajająco.
Dobrze, że czuwa nad tobą jakiś anioł.

Rozważania o narodowości
potrafią człowieka
nieźle rozdrażnić.

Zaraz pojawia się
problem zdrady
i spieprzaj ty podły zdrajco.

Dlaczego ja tak cierpię,
pyta nas muzyka,
na co odpowiadamy: Bo jesteś tak piękna.

Lecz tak naprawdę nie szanujemy jej
i niech tam sobie rzępoli
na tych swoich skrzypcach.

Niech sobie lata
po pokoju
jak mucha.

ČUVENI ESEJ: MUZIKA

Germanu Ricu

Muzika je Nemica
a đavo je Nemas.
Anđeli su slovenskog porekla.

Razmišljanja o anđelima
deluju na čoveka smirujuće.
Dobro je da nad tobom bdi neki anđeo.

Razmišljanja o nacionalnosti
umeju čoveka
lepo da iznerviraju.

Odmah se pojavljuje
problem izdaje
te u pičku materinu izdajico.

Zbog čega ovoliko patim,
pita nas muzika:
na šta odgovaramo: Jer si tako lepa.

Međutim istinski je ne poštujemo
te neka samo struže
na onoj svojoj violini.

Neka leti
po sobi
kao muva.

Agnieszka Syska

***

o ustorożcu ktoś napisał
ustorożec jest nosorożcem
co usta ma w nosie
o nosorożcu ktoś napisał
nosorożec jest ustorożcem
co nos ma w ustach

miałam nosa
jego usta mają rogi

***

Eugenowi Ionescu

po kwadraturze koła

po zewnętrznej jej stronie
toczy się zewnętrzna jego strona

po kolaturze koła
po wewnętrznej jej stronie
toczy się wewnętrzna jego strona

absurd kwadratową kryształową kulą

kryształem nosorożca

Agnješka Siska

***

o ustorogu neko je napisao
ustorog je nosorog
koji ima usta u nosu
o nosorogu neko je napisao
nosorog je ustorog
koji ima nos u ustima

imala sam nos
njegova usta imaju rogove

***

Eženu Jonescu

po kvadraturi kruga

po njenoj spoljašnjoj strani
okreće se njegova spoljašnja strana

po koloraturi kruga
s njegove spoljašnje strane
okreće se njegova unutrašnja strana

apsurd je kvadratna kristalna kugla

kristal nosoroga

***

nosorożec ze słonecznikiem za uchem
szczyrzy do mnie słońce
nosorożec ze słonecznikiem za ustami
szczyrzy do mnie księżyc

nosorożec wytacza się na słoneczne pole

PRZED PO

przed widnokołem czasu
czas
przed widnokwadratem czasu
czas
przed widnoprostokątem czasu
czas
przed widnotrapezem czasu
czas

po widnokole trójkąt jednorożca

***

nosorog sa suncokretom iza uha
ocrtava prema meni sunce
nosorog sa suncokretom iza usta
ocrtava prema meni mesec

nosorog se ocrtava na sunčevom polju

PRE POSLE

pre vidokruga vremena
vreme
pre vidokvadrata vremena
vreme
pre vidopravougaonika vremena
vreme
pre vidotrapeza vremena
vreme

posle vidokruga trougao nosoroga

OTWIERANIE

słońce otwiera przede mną
gwiazdę jednorożca

księżyc otwiera za mną
gwiazdę nosorożca

otwieram przedsonki gwiazdziarzy*

*Vasko Popa, Boczne niebo:
ŚMIERĆ GWIAZDZIARZA, SPADEK PO
GWIAZDZIARZU

***

księżycorożec na mojej głowie
słońcorożec na mojej głowie
rogatej niebem

***

mam
usta serca mają wilgotne wargi
usta kamienia maja suche wargi
mam usta

na ustach kamień z serca

OTVARANJE

sunce otvara preda mnom
zvezdu jednoroga

mesec otvara za mnom
zvezdu nosoroga

otvaram predvorja zvezdoznanaca⁷

***

mesecorog na mojoj glavi
suncorog na mojoj glavi
rogatoj nebom

***

imam
usta srca imaju vlažne usne
usta kamena imaju suve usne
imam usta

na ustima kamen od srca

---

⁷ Zvezdoznančeva smrt, zvezdoznančeva ostavština – aluzija na Sporedno nebo. Vaska Pope. – Prim. prev.

BODĄ

ustorożcu

gdzie masz usta gdzie masz nos gdzie masz serce
twoje rogi bodą moje słowa

nosorożcu

gdzie masz usta gdzie masz nos gdzie masz serce
twoje rogi bodą moje serce

***

małe jednorożce mają różki nie rogi

bodą nimi

duże jednorożce mają rogi nie różki

bodą nimi cnotę

nie minie rok a zamienią cnotę na róg

O NAS

kto mnie odłączy kto mnie odłączy

od miłości

głód

kto mnie przyłączy kto mnie przyłączy

do miłości

głód

głód jest sytym jednorogiem

BODU

ustorože
gde imaš usta gde imaš nos gde imaš srce
tvoji rogovi budu moje reči

nosorože
gde imaš usta gde imaš nos gde imaš srce
tvoji rogovi budu moje srce

***

mali jednorogi imaju roščiče a ne rogove
budu njima
veliki jednorogi imaju rogove a ne roščiče
budu njima vrlinu

neće proći ni godina dana a vrlinu će zameniti za rogove

O NAMA

ko će me odvojiti
od ljubavi
glad
ko će me priključiti ko će me priključiti
ljubavi
glad

glad je sit jednorog

ROMANI POEZIA
ROMSKA POEZIJA
Preveli autori

ALIJA KRASNIĆI
RAJKO ĐURIĆ
SLOBODAN BERBERSKI
HEDINA TAHIROVIĆ SIJERČIĆ

Alija Krasnići

PO LIMORI E ANGLALUTNESKO

1.

Vareso sar te ačhola ano bistaripe e vaktonengo
Thaj sar e rrota dukhavol palje nakhlje alava
Vi e garadini paramiçi ačhol an pire prahhalje droma
A e šlberšutnimate najljen iripe munrre papo paponende kokalonđe
Thaj katar e dumutane dumutanimata černjol ljesko trupi bibarresko
Thaj kana e devljese phakale uraje katara biagoripe ebulutosko
E raćaće dućol čhelde pese ljese kokalenca

Nisar khoni ni thoda pućipe me anglalutnese limorese
A e paparuge uraje pe putardi luludin e đurovdanosi
Ano mulo š'tipea ašundol sluša numa e vika e phiravne
ćirikljendi
Birahatipe putavol ano vođi e papo papose muljesko
Sar te traden lje e krle thaj khatinđe lačhipe thaj ločhipe

O dromalen, lundarđen amende e arrmandindendi bahh
Kaj amare kokala te ćerdon ano prahho prahhorro
A e limora ni semnosalje barresa andar e penđabesi len
Sar te phene butisavon e krle andar e hhorimate
Thaj upral ljende ačhol numa e diljaresi ućhaljin

2.

O đi mangla te ćutinol ano garajpe e lejaće
Thaj te irisarol e muljen maškar e đuvde
A e limora garade pire kokala
E sapa ljepe pala e đungalje ođe
A ane biagordini paramiçi phabola e cahra
E korrardi ljeđenda ćerdilji dukhamni

Alija Krasnići

NA GROBU PREDVODNIKA

1.

Nešto kao da je ostalo u zaboravu vremena
I kao da točak tuguje za prohujalim imenima
I skrivenu bajku čuva u svojim prašnjavim drumovima
A vekovi nemaju odgovor mojim pradedovim kostima
I od davnih davnina truli mu telo bez kamena
I kad anđeo polete ka večnosti nebeskoj
Noćni psi se poigraše njegovim kosturom

Nikada niko ne postavi pitanje o grobu predvodnika
A leptiri poletose na procvali cvet Đurđevdana
U mrtvoj tišini čuje se samo krik ptica lotalica
Nemir se pretvara u dušu pradedovog pokojnika
Kao da ga glasovi ganjaju i nigde mira i spokoja

O drumovi podarište nam sudbinu prokletnika
Da nam se kosti pretvore u pepeo prašine
A grobovi ne obeleže kamenom iz reka Pendžaba
Kao da se umnožavaju glasovi iz dubina
I da nad njima stoji samo senka pesnika

2.

Duša je htela da prodre u tajne reke
I da povrate mrtve među živima
A grobovi su skrivali kosti
Zmije su tragale za zlim dušama
U nedovršenoj bajci gorela je čerga
Oslepela legenda ostade tužna

O kham bijandola e račardimase strafinenca
E đilji anglalčerdilji amende ane garadine uçaljina
Rujam pala e hhasarde mangljimate

Iripe e muljende e detharin djahamen dipegođi
Ane mahlaveći ćik ni hramosardam e alava
As troš as š'tipe vaktonengo

E asva azbavin amende hharalipe e limorende
Barresko rrknipe thaj bašipe e davuljengo
E raći lundardilji aćhila bi sunengo

3.

Te na avilo khoni te rumisarol mi lindra
jase te ćhinol mi luludin e ćheresi anglal o prago
E leđende semnosarde munrro avipe ane lumija

Sar te semnosarav po limori me dadesko
Kana ni mekhljenma te lav o barr andar e ljen
A ni mangljen as mo lafi te ašunen

Pe dur droma aćhile numa rumume kokala
Numa o vunatipe
Lundarda amende o šužipe e nakhljimasko
O tumen leđendara te najsam biakharde musafira
E mulje phućen kokalonđe šlberšutnimasa bisemnosarde
E kokala šlberšutnimase anglal amari era
Arakhadon e kokalonca

Kalorre thaj ćhinde amare šlberšutnimase
oka ćerdol munrre thanbijanimasa
Te na ka roden aćhajpe munree jagako
Ko si goda kaj ni aćhol po lafi e điljareso
Te dol o dol
Pić pajesi te na arakhadol ljese po limori

Sunce se rađalo zamračenim zracima
Pesma nam se pretvori u skrivene senke
Plakali smo za izgubljenim željama

Odgovor mrtvima jutro podari sećanja
U mahalsko blato ne ispisasmo imena
Ni žeđ ni ćutanje vremena

Suze nam dodiruju dubine grobova
Kameni vrisak i zvuk bubnjeva
Noć se produži ostasmo bez snova

3.

Da nije neko došao da mi uznemiri san
Ili otkine cvet nadomak kućnog praga
Legende su beležile moj dolazak na svet

Kako da obeležim očev grob
Kad mi niste darivali kamen iz reke
Čak moje reči niste ni čuli

Na beskrajnim putevima ostale su skrhane kosti
Samo su nam zelena polja poklonila lepotu
O vi legendari, da nismo nepozvani gosti
Mrtvi pitaju
Za kosti vekovima neobebeženih kostura

Kosti vekova pre naše ere
Susreću se kostima crnputih
I umornih našeg veka
šta će se desiti sa mojim ognjištem
Da nećete tražiti da mi se ugasi vatra
Ko je taj što ne priznaje pesnikovu reč

Dabogda
Kap vode da mu se na grobu ne nađe

Rajko Đurić

BI KHERESKO BI LIMORESKO

O - o - o lele mange sajek
O - o - ojoj dade morejana
Tu bi limoresko
Amen bi khersko
Te avas e balvalake po phurdipe
e themese po khandipe

Kaj maj
Džikaj maj

O - o - o joj dade guglijena
Pe savo bar te ačhav
Katar tut te akharav
Phanglo si amenge o del
E phuv sargo kaj ćuci si
bi khanikasko

Kaj maj
Džikaj maj

Kon pašavol
Kon duravol
Maškar e xasarde droma trajimase

Rajko Đurić

BEZ DOMA BEZ GROBA

O - o - o lele meni doveka
O - o - o joj oče moj
Ti bez groba
Mi bez doma
Da smo vetru na pometu
a svetu na izmetu

Kuda ćemo
Dokle ćemo

O - o - o joj mila mati
Na koju ću kamen stati
Odakle te dozivati
Nebo nam je zatvoreno
Zemlja pusta bez ikoga
čini nam se

Kuda ćemo
Dokle ćemo

Ko li bliže
Ko li dalje
kroz bespuća bivstvovanja

Slobodan Berberski

ĐAPE C PHRALESKO JAKALI

1.

Ano parrno san, sar ane spuma e bolutesko.
A diče li tut, Jakali.

Ano kalo san, sar ane festa.
a diče li tut, Jakali.

Ano tatipe san, sar ane gutuja.
haćare li tut, Jakali.

Nisar najساتو gja galbeni gitara
gja krlune teljore, gja kovlje naja...

Dur si o drom...

2.

E đama andrisavol tuće ane jakha.
E iva sesa kana bijandilan.
Bijandilan pe iva.

Ni diče amen maj, Jakali.
Ni ašune amen maj, Jakali.

Maškar e garadune vudara đa katar amende.
Ni vaćare amende o bićhaljipe, as ašudaripe.

Slobodan Berberski

ODLAZAK BRATA JAKALA

1.

U belome si, kao u peni oblaka.
Vidiš li sebe, Jakali.

U crnome si, kao na svečanosti.
Vidiš li sebe, Jakali.

U toplome si, kao u dunjama.
Osećaš li sebe, Jakali.

Nikad nisi imao tako žutu gitaru,
tako zvonke žice, tako nežne prste.

Dalek je put...

2.

Staklo ti ulazi u oči.
Snegovi su bili kad si se rodio.
Rodio si se na snegovima.

Ne vidiš nas više, Jakali.
Ne čuješ nas više, Jakali.

Kroz tajna vrata odlaziš od nas.
Ne kažeš nam poruku, ni nadu.

Putre numa e penderava ano éherorro.
Ulave numa e phuv katar e éar.

Ascíro šoro ni irisare amende maj.
As vastesa maj amen ni vastare.

Ivenca đā durune.

3.

Kaljardo si o buluto...

Ašune li bašope marimase, éerce lafonende,
zuralje sar balvalja, drabune sar sapa.

Anglal tute ačhadiljem
sa ane šolje

Sar te arakhama. E dungalje si hhorune.
Pe učimate e hhamase vi e éhura mothodon.

Hhavće sovlji duvdimasa.
Hhavće sovlji sa amare muljenca.

Sa e grasten andem ano éidipe. Ljoljen taj kaljen.
Parrne duvljedeja ni lačhardem rupesa.

Izdrar, te sem došalo.
E éalajmate mek éhordardon ane kotora.

4.

Po drom sam katar éiro bijandipe
Khoni ni ašunol o kastipe e petalengo.

Pala amende si tandípe. Ano voš sam. Bi jagengo.
Upral o paj sam. O šudripe e éhrajningo ni barol.

Otvaraš samo prozor na kolibi.
Razdvajaš samo zemlju od trave.

Ni glavom nam se ne okreneš više.
Ni rukom nas ne dotakneš više.

Snegovima ideš dalekim.

3.

Tamno je nebo...

Čuješ li škurgute tučnih, gorkih reči,
žestokih kao vetrovi, otrovnih kao zmija.

Pred tobom stojim
sav u konopcima.

Kako da se branim. Zlojedi su duboki.
Na vrhovima pretnji i noževi strše.

Kunem ti se životom.
Kunem ti se svim mrtvima našim.

Sve sam konje doveo u tabor. Crvene i crne.
Belu ženu nisam okitio zlatom.

O, veliki moj brate, Jakali.
u rukama ti je žuta gitara.

Zatresi, ako sam kriv.
Bubne nek mi se rasprsnu u krpe.

4.

Na putu smo prema tvom rođenju.
Niko ne čuje topot kopita.

E gra parrne. E iva si parrne. e cahra si parrní.
Thaj e šučardi umaljin kaj naxhlam. Thaj o asav.

A si će šudre, Jakali. A saće lungo o drom.
Ícare ane gođi o kaljipe e salćijengo. Gothe mudardilo o Fero.

Jekhpalaavre e teljore gitaraće. Ma mek the pharrol e đilji.
E ljen maj ni phirol. Ma mek te šučaren e gra.

Resa ćire bijandimase.

5.

Trin dive ni vaćare, o phrala Jakali
O kaš as garvanore najle, as pharipe parno ni ícare.

Trin đive ni hha, o phrala Jakali.
Ćhoren e iva, sar ći šaj asa hhurde kaštorra.

Trin đive ni pije, o, phrala Jakali.
Ni dićhon e lunde phare raća. E divesa hućile sar hhumer.

Eke, samarripe si o gra, laćhardo, ćićindo dizgijenca.
Aćhadilo anglal ćiro prago. Kastil telal o kaš.

E rećako hhape ašudarol tut, phureja.

Av, phrala Jakali..

Jakali...

Za nama je klanac. U šumi smo. Bez vatara.
Nad vodom smo. Led zvezda ne raste.

Konji su beli. Snegovi su beli. Cahra je bela.
I pusto polje smo prošli. I mlin. I granicu.

Je li ti hladno, Jakali. Je li ti se otegao put.
Pamtiš li crninu vrba. Tu je ubijen Fero.

Sledile se žice gitare. Ne daj da prepukne pesma.
Reka više ne hodi. Ne daj da usahnu konji.

Stižemo tvome rođenju.

5.

Tri dana ne zboriš, o brate Jakali.
Drveće ni vrana nema, ni teret beli ne drži.

Tri dana ne jedeš, o brate Jakali.
Zasipaju snegovi modro ko peskom, iverom sitnim.

Tri dana ne piješ, o, brate Jakali.
Ne vide se kresovi noći. Dani se gusnu ko testo.

Evo, osedlan konj je, nakićen utegnuto uzdom.
Stoji pred pragom tvojim kopitom bije pod dub.
Večera te čeka phureja. Dođi da prelomiš pogaču.

Večera te čeka, phureja dođi da naspeš vino.
Večera te čeka phureja.

Dođi brate Jakali..

Jakali...

Hedina Tahirović Sijerčić

CVI

Me bijandilem ande Rusija.
Me đelem ande škola ande Poljska.
Me ćerdem bući sar sikadi ande Romania.
Me đelem rromehte ande Serbija.
Me ćerdem bući ande Bosna.

Angluno čhavo bijandem ande Kroacija.
Dujto čhavo ande Francuska, trinto ande Španija, štarto ande
Germanija,
Thaj pandžto ande Belgija.

Me boldinajdem ande Serbija.
Me bijandem šovto čhavo ande Serbija.
Musaj te našavav ande Italija, thaj kote bijandem mrno eftato
čhavo.
Me bijandem kote dujorre čhavore jekhethane.

Seha-man bari tragedija: Mo čhavo mula thaj von phende sar
vov tasavda
ande pajeste. Von trade amen, von phabarde amen, thaj von
mangen amare
najendar vurma. Thaj e čhavorendar.
Me sem daravni. Von ćerde gova jekhvaratar ando nakhlo
vaktu. Daravni sem.

Hedina Tahirović Sijerčić

CV I

Rođena sam u Rusiji.
U školu sam išla u Poljskoj.
Krenula sam na zanat u Rumuniji.
Udala sam se u Srbiji.
Zaposlila sam se u Bosni.

Prvo dijete sam rodila u Hrvatskoj.
Drugo dijete u Francuskoj, treće u Španiji, četvrto u
Njemačkoj,
Peto dijete u Belgiji.

Vratila sam se u Srbiju.
Šesto dijete sam rodila u Srbiji.
Morala sam bježati za Italiju, nakon rođenja mog sedmog
djeteta.
Rodila sam dvojke.

Doživjela sam ogromnu tragediju. Dijete mi je nađeno mrtvo
i oni su rekli da se utopilo
u moru. Otjerali su me, spalili moj krov nad glavom, i htjeli
su da mi uzmu
otiske prstiju. I djeci.
Bojim se. Oni su nam, ne tako skoro, već uzimali otiske
prstiju. Bojim se.

Me peklem našipe ande Holandija.
Me bijandem dešto čhavo.
Me bijandem dešojekhtato čhavo ande Švedska.
Me sem saranda berš phuri.
Me vačarav rromani (mrni dejaki čhib), ruski, slovački,
rumunski, srpski, bosnaki, hrvatski,
talijanski, francuski, španski, germanski, holandski thaj
cira engleski.

Mrni familija mangel thaj trubuj šajipe pala lači edukacija.
Amen phenas pe hamisardine evropake čhiba. Odolese, amen
das vorba pe evropaki čhib.

Mo čher si jekh “Cikni Evropa“.
Phurilem.

Ako si mrno čher “Cikni Evropa“ athoska si Evropa “Bari
Evropa“.

Angluno uladipe maškare amende: Cikni Evropa si bilivarni
Bari Evropa si livarni.

Dujto uladipe maškare amende: Cikni Evropa naj-la love pala
džuvdipe, numaj von san jekhethane.

Bari Evropa hi-la but love pala džuvdipe numaj...
Trito uladipe...

Phendem kaj phurilem. Me paruvdem mrni vorba. E vorbasa
musaj te džav ando mrno trajo.

Astardem šovto čhavoresko čhavo.

Čerdem jekh turvinjipe e “Ciknese Evropese“ te džas ande Kanada.
Kote si šajipe pala amen pala škola thaj šaj te sikavas
engleski čhib, savore, phure tu.

Me dijem alav e čhavorende pala avindipe.

Ačhen Devleha!

Pobjegla sam u Holandiju.
Rodila sam deseto dijete.
Jedanaesto dijete sam dobila u Švedskoj.
Četrdeset mi je godina.
Govorim romski (moj maternji jezik), ruski, slovački,
rumunski, srpski, bosanski, hrvatski,
talijanski, francuski, španski, njemački, holandski i malo
engleski.

To što moja porodica treba je pismenost i jednaka šansa za
edukaciju.
Mi govorimo miješanim evropskim jezicima. Jednostavno,
mi govorimo evropski jezik.
Moja porodica je tako “Evropa u malom“ ili “Mala Evropa“.
Ostarila sam.

Ako je moja kuća “Evropa u malom“ onda je Evropa “Evropa
u velikom“.
Prva razlika između nas: Evropa u malom je nepismena
Evropa u velikom je pismena.
Druga razlika između nas: Evropa u malom nema para za
život ali je složna.
Evropa u velikom ima više nego dovoljno para za život ali....
Treća razlika....

Već sam vam rekla da sam ostarila. Mijenjam temu. Moram
se vratiti na moj CV.

Dobila sam šesto unuče.
Predložila sam “Maloj Evropi“ da idemo za Kanadu.
Čula sam da tamo možemo ići u školu i učiti engleski, bez
razlike koliko smo stari.
Obećala sam mojoj djeci i unucima budućnost.

Ostanite s Bogom!

AŠUN, HAĆAR

Ašunes tu lenaki vorba,
Ašunes tu kovlo pajesko peravipe e barestar pe bareste,
E barorestar pe baroreste,
E pajesko ćhordaripe ande kavćinorra thaj
Kavćinorra ande drosin.
Ašunes tu? Haćares tu?

Ašunes tu e ćiriklengi đili,
Haćares tu lengo gindo?
Ašunes tu e vošeski vorba, e krangici vorbica thaj
E patrinango hasape?
Ašunes tu? Haćares tu?

Ašunes tu e grastehko hrmetipe, e džukhelehko bašipe?
Ašunes tu e porade pe dromeste,
E manušengi vorba thaj ćhavorengo hasape?
Ašunes tu? Haćares tu?

Ako ašunes, ako haćares: von na praxosarde ćiro manušipe.

CV II

Bijandilem ande Germanija.
Dživinas ande Holandija.
Našas ande Belgija.
Ansurisardem.
Ćerdem bući: ćidem phuro sastruno pe dromende.
Bijanda mo angluno ćhavo.

ČUJ, OSJETI

Čuješ li i ti žubor potoka,
Čuješ li blago padanje vode sa kamena na kamen,
Sa kamenčića na kamenčić,
Rasipanje vode u kapljice i
Kapljica u rosu.
Čuješ li? Osjećaš li?

Čuješ li pjesmu ptica,
Razumiješ li njene riječi?
Čuješ li govor šume, došaptavanje grančica i
Smijeh lišća?
Čuješ li? Osjećaš li?

Čuješ li rzanje konja, lavež psa?
Čuješ li korake na putu?
Govor ljudi i smijeh djece,
Čuješ li? Osjećaš li?

Ako čuješ: nisu uništili čovjeka u tebi.

CV II

Rođen sam u Njemačkoj.
Živjeli smo u Holandiji.
Preselili smo se u Belgiju.
Oženio sam se.
Zaposlio sam se: sakupljao sam staro željezo po ulicama.
Rodilo mi se prvo dijete.

Me ćidem phuro sastruno.
Bijanda mo dujto ćhavo.
Durder ćidem phuro sastruno pe dromende.
Bijanda mo trinto ćhavo.

Rodem ažutipe. Na dije mande.
Naj man papira (lila)!

Thaj durder ćidem phuro sastruno pe dromende, so aver te ćerav.
Von akušle mri „Rromani dej“ thaj ćungarde pe mrne mujeste.
Me akušlem len.
Von phande man ande phandipeste.
A naj-man papira (lila)?!

Mi Rromni ćerdarisarda: ćeli kataro udar dźiko aver udar thaj mangla.
Bijanda mo štarto ćhavo.
Mri Rromni durder mangla kataro udar dźiko aver udar.
Von akušle laki „Rromani dej“ thaj ćungarde pe lako mujeste.
Voj mangla te nakhel.
Von phande las ande phandipeste.
A naj-la papira (lila)?!
Rodem bući: na dije mande khanći.
Naj-man papira (lila)!

Naj-man ćhavore bizo papiri.
Naj-man bući bizo papiri.
Naj-man mahno bizo papiri.

Mora te dźav durder.

Kaj?
Naj-amen papiri!
Kaj bizo papiri!

Ja sam sakupljao staro željezo.
Rodilo mi se drugo dijete.
I dalje sam sakupljao staro željezo po ulicama.
Rodilo mi se treće dijete.
Zabranili su mi da sakupljam željezo.

Tražio sam pomoć. Nisu mi je dali.
Nemam papira!

I dalje sam sakupljao željezo po ulicama, šta drugo da radim.
Psovali su mi „cigansku majku“ i pljuvali po časti.
Branio sam se.
Strpali su me u zatvor.
A nemam papira?!

Žena se zaposlila: prosila je po kućama.
Rodilo nam se četvrto dijete.
Ona je i dalje prosila po kućama.
Psovali su joj „cigansku majku“ i pljuvali po časti.
Bježala je.
Strpali su je u zatvor.
A nema papira?!
Tražio sam posao: nisu mi ga dali.
Nemam papira!

Nemam djece bez papira.
Nemam posla bez papira.
Nemam hljeba bez papira.

Moram dalje.

A kuda?
Nemamo papira!
Kuda bez papira?

CV III

Bijandilem ande Rumunija.
Ande Rumunija astardem te džav ande škola.
Amen đelam ande Engleska.
Đelem ande skola ande Engleska.
Amen đelam ande Belgija.
Gatisardem škola ande Belgija.
Ćerdem bući kote.

Mo dad mardilo man.
Mi dej mardili man.

Von dije man e rromese. Opro mrni vođi.
Sar von mangle. Pala love.

Vov bićinda ćilime pe bićindate.
Me kamnisajlem.
Vov astarda te marel man.
Bijandem angluno čhavo.
Vov mardilo man durder.
Oprosarda man te džav te ćerav.
Bijandem dujto čhavo.
Vov mardilo man durder.
Astarda te pijel thaj te kuravel.
Na đelo te bićinel ćilime pe bićindate.
Seha-leh dujti rromni thaj čhavo.
Anda len ando ćher, amende.

Rodem ažutipe e dadestar thaj e dejatar.
Na dije man.
Rodem ažutipe e amalendar.

CV III

Rodjena sam u Rumuniji.
U Rumuniji sam krenula u školu.
Odselili smo za Englesku.
Školu sam pohađala i u Engleskoj.
Onda smo se odselili u Belgiju.
Završila sam školu u Belgiji.
Zaposlila sam se.

Otac me je tukao.
Majka me je tukla.

Udali su me. Protiv moje volje.
Kako su oni htjeli. Za pare.

On je prodavao ćilime po pijacama.
Onda sam zatrudnila.
On me je počeo tući.
Rodila sam prvo dijete.
Tukao me je i dalje.
Zabranio mi je da radim.
Rodila sam drugo dijete.
Tukao me je i dalje.
Počeo je da pije i da se kurva.
Nije više prodavao ćilime po pijacama.
Imao je još jednu ženu i dijete.
Doveo ih je u kuću, nama.

Tražila sam pomoć od oca i majke.
Nisu mi je dali.
Tražila sam pomoć od prijatelja.

Na dije man.
Rodem ažutipe e gadžendar.
Na dije man.

Astardem te mangav e čhavorenca pe dromende thaj pe čherende.
Ladž sasa mande. Musaj te magav.
Mangljem e čhavorenca. Sasto đive.
Rodem ažutipe.
Khonik na ažutina man.
Gadže phende „Rromani bući, gova si rromano siklipe“.
Rroma phende „Gadija musaj te avel, gova si amaro siklipe“.

Mangljem durder.
Vov trada man thaj mardilo man pe dromeste. Lelo mrne love.
Vov pija thaj dželo e averenca džuvljenca.
Cira si leske duj ande čhereste.

Phirdem e čhavorenca pe dromende thaj mangljem.
Čhavoren rovde. Me rovdem.
Kataro drom džiko aver dromeste, kataro čer džiko aver
čereste, kataro hudumić džiko aver hudumić.
Pala cira mahno. Pala cira miro (lačhipe).

Phuro gadžo dikhla man e hudumićestar. Ande jakha.
Sasa mange ladžavno pala mrno džuvdipe thaj problemurja.
Phuro gadžo dikhla man. Ande jakha.
Sasa mange ladžavno pala gova so aver manuša čerde man.
Ladž lija mrni vorba.
Phuro gadžo haćarda man.

Našlem e čhavorenca ande Engleska.
Čerdem bući ande fabrikate.
Čhavore dzele ande čhavoreski edukacijski bošćin.
Khonik na marel man.
Sikljovav ande škola uzo bući. Sociologija.

Nisu mi je dali.
Tražila sam pomoć od države.
Nisu mi je dali.

Počela sam prositi sa djecom po ulicama i kućama.
Sramota me je. Morala sam.
Prosila sam sa djecom. Po čitav dan.
Tražila sam pomoć.
Niko mi je nije dao.
Gadže su govorile „Ciganska posla, tako su naučili“.
Naši su govorili „Tako treba, tako smo naučili“.

Prosila sam i dalje.
On me je proganjao i tukao po ulicama. Uzimao mi je naprošene pare.
Pio je i hodao sa drugim ženama.
Malo mu i dvije u kući.

Hodala sam sa djecom po ulicama i prosila.
Djeca su plakala. Plakala i ja.
Od ulice do ulice, od kuće do kuće, od praga do praga.
Za malo hljeba. Za malo mira.

Starac gadžo me je pažljivo gledao sa praga. U oči.
Stidjela sam se vlastitog života i problema.
Starac gadžo me je pažljivo gledao. U oči.
Stidjela sam se onoga što su mi drugi učinili.
Sram mi govor oduzeo.
Starac gadžo me je razumio.

Pobjegla sam sa djecom u Englesku.
Zaposlila sam se u fabrici.
Djeca su krenula u obdanište.
Niko me ne tuče.
Studiram vanredno (uz rad). Sociologiju.

Ažutinav e džuvljende, a majbut amarende.
Džanav sar si gova, dživisardem gova džuvdipe.

Khonik na marel man.
Me Dživiv.

CV IV

Me sem dešošovbrđengi rakli.
Džav ande škola.
Mo dad thaj mi dej logode man.
Von dije vorba pala man.
Von lije love pala bijav.

Gova si amari tradicija: von phende man.
Mora te tradav la.
Mora te astarav la.

Gova si amaro siklipe/adet: ćiravde man.

Muklem škola.
Trubuj te džav rromehte.
Sigo.
Pala duj-trin đivengo.

Mora te avav džuvli.
Mora te avav dej.

Gova si mo džuvdipe: našti te našav.

Pomažem ženama, a posebno mojim.
Znam kako je, živjela sam takvim životom.
Niko me ne tuče.
Živim.

CV IV

Šesnaest mi je godina.
Idem u školu.
Roditelji su me vjerovali prošle godine.
Obećali su me njima.
Uzeli su i pare unaprijed za svadbu.

To nam je tradicija: ubijedili su me.
Moram to slijediti.
Moram to prihvatiti.

To nam je adet: ubijedili su me.

Napustila sam školu.
Trebalo da se udam.
Ubrzo.
Za par dana.

Moram biti žena.
Moram biti majka.

To je moj život: nema bježanja.

CV VI

Mo anav sasa Mehmed. Bijandilem thaj dživisardem ande Bosna.
Ćerdem xarkumaće šeja, kazane thaj kotlove. Phurisardem.
Seha man pinda thaj pandž brš.

Mulisardem.

Amare mangle te prxsaren man, von na dije. Nane o than pe
lengi limori. Ande lengi kali phuv.
Mrno trupo astarta te ripisardel. Athoska 15 djive von dije
mandje kotor kale phuvjako. Dure e
cahretar. Pe thaneste kaj khonik našti te rodel man. Pe thaneste
kaj khonik našti te dikhel man.

Mrno trupo raspisarda thaj pharuvda ande kali phuv.

Akana akharav pes Odji. Ujrav pe plavo delesko duripeste.

Rodav miro.

Iklav pe nuvera. Paruvav nuvera sar čhindile grasta. Bršind
thovel mo muj. Bahval vačarel
mansa. Devlehći jag del mandje zuralipe. Ujrav pe plavo
delesko duripeste. Paruvav nuvera sar
čhindile grasta. Kham ćerel mandje sumnakuno drom koring Indija.
Talo nuvera mothovel pes Indija.

Izdrav. Huljardem ande Gangeski xar. Grast bolisarda e plave
delese.

Me boldisardem e plave pajese.

CV VI

Ime mi je bilo Mehmed. Rodio sam se i živio sam u Bosni.
Kucao sam kazane i kotlove od bakra. Bio sam ostario.
Bilo mi je pedeset i pet godina.

Umro sam.

Htjeli su da me sahrane a oni su branili. Nema mjesta na
njihovom groblju. U njihovoj crnoj zemlji.
Tijelo mi se počelo raspadati. Nakon 15 dana su odobrili
komad crne zemlje. Iz
higijenskih razloga. Daleko od čerge. Na mjestu gdje me niko
neće naći. Na mjestu gdje mi niko nikad neće doći.

Tijelo mi se rasulo i spojilo sa crnom zemljom.

Sada se zovem Duša. Letim spektrom plavih nijansi nebeskog
prostranstva.

Tražim mir.

Na oblacima jašem. Mijenjam oblake kao umorne konje.
Kiša me umiva. Vjetar me razgovara.
Munja me snagom napaja. Letim spektrom plavih nijansi
nebeskog prostranstva. Mijenjam
oblake kao umorne konje. Sunce mi gradi zlačanu stazu ka Indiji.
Ispod oblaka se nazire Indija.

Drhtim. Sjahao sam u dolinu Ganga. Konj se vratio spektru
plavih nijansi neba.
Ja se vratio spektru plavih nijansi vode.

***

Cahra našel amenca.

Nemave jasva kovljarel i phuv pe savi phiras amen.

Dukhale odja éeren o tromalo zrako krzo savo phiravas amen.

Mudarde trupa džan polohko ando džuvdipe savo avel.

Me paćav ... lačheder.

***

I čerga bježi sa nama.
Nijeme suze mekšaju zemlju po kojoj gazimo.
Bolni uzdasi razgrću zrak kroz koji prolazimo.
Premlaćena tijela teturaju u život koji dolazi.
Nadam se.... bolji.

SLOVENSKÁ POÉZIA
SLOVAČKA POEZIJA
Preveo Zdravko Kecman

MILA HAUGOVÁ / MILA HAUGOVA
STANISLAVA CHROBÁKOVÁ REPAR
STANISLAVA HROBAKOVA REPAR
MARIÁN MILČÁK / MARIAN MILČAK

Mila Haugová

ENKAUSTIKA

tiene,
s ktorými bdieme, ich
prísnosť netkvie v predĺžení,
ale v tom, že poznajú hranicu, na ktorú
vrstvíme návratné sny, dúhy, predobrazy ciest,
lúku mora so zlomenými stebkami, po vlnách kráčajúce peny,
vtákov s hrdkami v golieroch krvi, seba
vo vlastnej pomaly sa zvliekajúcej koži,
oči dvíhajúce sa z októbrového lístia, neúnavný pohyb,
trblietanie dávno vyhasnutých hviezd,
zjemnený a presvetlený
pohyb tvojho tela,
úzkosť jaskyne.

(1993)

Mila Haugova

ENKAUSTIKA

sjenke,
sa kojima bdijemo, njihova
prisutnost ne postoji u njihovom produžavanju,
već u tome, jer poznaju granicu na koju
nižemo povratne snove, dugu, siluete cesta,
morski travnjak sa zelenim stablima, po talasima sa
pomjerajuće pjene,
ptice sa grlima u ovratnicima krvi, sebe
u vlastitoj sporosti mijenjajućoj koži,
oči koje se dižu iz oktobarskog lišća, neumorno gibanje,
žmirkanje već davno ugaslih zvijezda,
lagano i osvjetljeno
gibanje tvoga tijela,
tjeskoba jame.

(1993)

KRUH R.

...fragmenty reliéfu ...klenby, rozety, špirály ...žena
nevšímavo prechádza pomimo seba ...medzihra, medzitvár,
medzitma ...zabíjanie v neprítomnosti prítomného strachu...
do púšte kvapnutá jediná slza: oživí platónsku vzorku
nekonečna ...tri jašteričky, v oku esenciu svetla... ó,
milovanie s prijatím zraniteľnosti ...výmena masiek, jemným
trhnutím viesť rez premenlivým povrchom ...k dýchaniu
čistých slabík ...a údivu, že duša je telesná.

(1993)

ZASVÄTENIE

Alfa sa vyzlieka z tesnej kože,
zrkadlo vrátené do seba? ne-
hmatateľná samota, čoho sa dotkne, skrvaví:
v zlate javorového súmraku bez-
nádejné pra-
písmo, čítame na-
čisto? ne-
vratná zmena? je v nej Boh
ktokoľvek ju môže zabiť (básne u-
tajené v tajných snoch), vyľaká ju vlastné ne-
telesné telo, oslovenie vášňou: jedenie plodov
z rúk muža (prudkosť chute!) – te gyönyörű –
V pra-dávnom jazyku matky
zažiarí dávno zabudnuté.

(12. 10. 1992)

KRUG R.

... fragmenti reljefa ...svodovi, rozete, spirale...žena odlazi u nepoznato pored sebe... međuigra, međulice, međutama... ubijanje u odsutnosti prisutnog straha... jedina kapljica u pustinji: oživi platonski uzorak beskonačnosti...tri guštera, u očima esencija svjetla... o, ljubljena sa akceptiranjem ranjivosti...zamjena maski, sa nježnim trzajem povući rez po promjenljivoj površini... k disanju čistih slogova ...i začuđenju, da je duša tjelesna.

(1993)

POSVETA

Alfa se svlači iz tajsne kože,
ogledalo vraćeno u sebe? ne-
opipljiva samoća, čega se dodirne, iskrvari:
u zlatu javorovog sumraka bez-
nadno, čitamo ja-
sno? ne-
povratna promjena? u njoj je Bog
bilo ko može da je ubije (pjesme s-
krivene u tajanstvene snove) izmami joj vlastito ne-
tjelesno tijelo, kojeg je nagovorila strast: uzimanje plodova
iz muške ruke (oporost ukusa!) – te gyönyörű -
U pra-davnom maternjem
zažari još davno zaboravljeno.

(12. 10. 1992)

ANIMA PARTICIPATION MYSTIQUE

... je ťažká, vlhká ranná hviezda. Bez pamäti.
je kameň z mora, dve spletené telá (dokonalý stav),
aspoň v prstoch musí čosi zostať (tušenie konca vecí)

... je popol hviezd. Obrátené hladné kamene,
pažravý kráter seba, krátka nehybnosť pohlaví,
nádeje? na freskách Pompejí muž s vežou seba,
vtáčí krik ženy. Spln tela.

... je mlčanie. Tvoje moje meno, tajný súzvuk,
odpustenie. Kto, komu a prečo? opakujem sa – v sebe.

ECRIVE

„Ich weiss, wo du meinen Arm berührt hast.“
(L. Wittgenstein)

...nechať všetko za-
tajené v slove; arogantné svetlo
temnoty; hudba hlbokých samohlások;
incest zvukov; hmatateľne ne-
hmatateľ né slová; vôňa pohlavia
jazyka; gestá dotýkavých rúk;
vrúcnosť (len moja?)
kráčam v tebe ako Egyptanka;
jednu ruku v tebe, druhú okolo
teba, tu, teraz (vo vete, ktorú nám
určil Boh), milujeme sa bez jediného slova.

(11. 11. 1992)

ANIMA PARTICIPATION MYSTIQUE

... teška je, vlažna jutarnja zvijezda. Bez sjećanja.
kamen je iz mora, dva spletena tijela (potpuno stanje),
bar u prstima mora nešto ostati (slutnja kraja stvari)

... pepeo je zvijezda. Obrnuti gladni kamenovi,
krater proždrljivog sebe, kratka nepomičnost polova,
nade? na freskama u Pompeji muškaraca sa stopalom u sebe,
ptičiji krik žene. Plima tijela.

... je ćutanje. Tvoje moje ime, tajni suzvučnik,
opraštanje. Ko, kome i zašto? ponavljam se - u sebi.

ECRIVE

„Ich weiss, wo du meinen Arm berührt hast.“
(L. Wittgenstein)

... ostaviti sve zat-
ajeno u riječima; arogantna svjetlost
tamnini, muzika dubokih samoglasnika;
incest glasova; opipljivo ne-
opipljive riječi; miris spola
jezika; kretnja dotičućih se ruku;
požuda (samo moja?)
kročim u tebe kao Egipćanka;
sa jednom rukom u tebi, sa drugom oko
tebe, tu, sada (u rečenici, koju nam je
odlučio Bog), ljubimo se bez riječi.

(11. 11. 1992)

Stanislava Chrobáková Repar

* * *

S myšlienkami v službe

Vystúpení z uhynutých vtákov
zúfalo sme hľadali
krídla

V noci sa nám snívalo
o závratnej ľahkosti
odpútania

* * *

Hodvábne ticho
keď zadrieš
okom

pritisnutým
na sklo

Obchádzajú ťa hrubé prsty

Pred dotykom
ako pred ihlou

Tak vidíš
Nič sa nezmení

Ty budeš svojim neverná

Stanislava Hrobakova Repar

* * *

S mislima u službi

Istupajući iz poginulih ptica
očajno smo tražili
krila

U noći nam se snivalo
u vrtoglavoj lakoći
otrgnuća

* * *

Svilena tišina
kad se zaparaš
s okom

pritisnutim
uz staklo

Okružuju te grubi prsti

Od dodira
kao od igle

No vidiš
Ništa se neće promijeniti

Svojim ti ćeš biti nevjerna

* * *

Nosíš sama v sebe
to kukučie vajce

Láska potichu presadená

Dom po vymrznutí

Ale tvoje blato
pôsobí a ešte
jeho staré slamky

bublinky

nadýchnutia

* * *

Vietor plieska plášťom
o tvoje detské kolená

Uletený klobúk
s prebytočným
teplom

Dýchaš pomedzi zuby

Na mraze
clivé sú všetky píšťalky

* * *

Sama u sebi nosiš
to kukavičije jaje

Potihlo presađena ljubav

Kuća u smrzavanju

A tvoj gnoj
djeluje i još uvijek
njegove lanjske biljke

mjhurići

(na)dahnuća

* * *

Vjetar pljošće s plaštom
uz tvoja dječija koljena

Odnešen šešir
zajedno sa prekomjernom
toplinom

Dišeš kroz zube

Na mrazu
utužne su sve pištaljke

* * *

Nevzali ti chlieb
ale
nedali ti nôž
a tak

sneh

Žienka sa nemohla
porezať

a dosýta

* * *

Nisu ti uzeli hljeb
samo
nisu ti dali noža
dakle

snijeg-

-uljčica se nije mogla
posjeći

do sitosti

Marián Milčák

COGITO

(pamiatke zbigniewa herberta)

pán cogito sa legitimuje
lebo v hranách kameňa je teraz
na nerozoznanie podobný sebe
trochu viac ľahostajnosti k osudu
trochu menej monotónnosti v reči
v mlčaní ktoré nikdy predtým nebolo
patetické

jeho metódu by sme pokojne mohli nazvať
aj jednoduchým oznamovaním kritického rozumu
rýdrou iróniou kódom na prežitie plachým
úsmevom v reťazci DNA

v nemilosti dvorných básnikov ušetrený
slávy (ktorú i k menej nadaným priviedli
muži kráľovskej akadémie ako slepeho psa
na povraze)
nepovedal veľa (dobrého) o dobe

nikdy mu nezabudnú: v prítomnosti špicľov
zbabelcov a katov sa dopustil exaktnej
nepresnosti
pravdu nazval hrôzou
ukrutnosťou

Marian Milčak

KOGITO

(zbignjevu herbertu)

gospodin kogito se legitimiše
jer je sada u rubovima kamena
do neprepoznavanja sličan sebi
kap više ravnodušnosti do sudbine
kap manje monotonosti u govoru
u muku koji nikada prije nije bio
patetičan

njegovoj metodi bi mirno mogli reći
prejednostavno obznanjivanje kritičkog razuma
čista ironija kod za priživiljenje plah
osmijeh u lancu DNK

u nemilosti dvorskih pjesnika prikraćen
za slavu (koju su doveli k manje nadarenim
muškarcu kraljevske akademije kao slijepog psa
na povodcu)
nije rekao mnogo (dobrog) o vremenu

nikada mu neće oprostiti: u prisustvu špijuna
strašljivaca i krvnika dozvolio je sebi egzaktne
netačnosti
istinu je nazvao gora
okrutnost

nechajme teda pána cogita v pokoji prekročiť
nenápadnú hanicu skutočnosti lebo v prísnych
hranách kameňa
a v nezájme o čas je najviac podobný
sebe

PÁN COGITO ZOSTÁVA POKOJNÝ

pán cogito putuje z knihy do knihy
nehľadá priateľov nebojí sa odporcov
zostáva tu (má alibi) ako závažný dôkaz
o bytí štvrtého rozmeru alegórie

pán cogito vidí že jeho vlasy sú belšie ako sneh
zostáva pokojný
pokojný pri výsluchu pokojný pri čítaní
zlomyseľnej kritiky
stoicky pokojný pri prejavoch uznania
a pri potlesku

vždy mu pripadalo veľmi komické
klaňanie (zlatému) teliatku
publika

nikdy ho neopustila myšlienka
že dejiny nejestvujú
sú len dejiny
popravených

znači gospodinu kogitu u miru prekoračiti
neprimjetnu granicu istinitosti jer u storgim
rubovima kamena
i u nezanimanju za vrijeme najviše je još sličan
sebi

GOSPODIN KOGITO OSTAJE MIRAN

gospodin kogito putuje iz knjige u knjigu
ne traži prijatelje ne boji se protivnika
ostaje tu (ima alibi) kao mjerljiv dokaz
za postojanje četvrte dimenzije alegorije

gospodin kogito primijeti da su njegove kose bjelje nego snijeg
ostaje miran
miran pri saslušavanju miran pri čitanju
zlobne kritike
stojički miran pri pohvalama
i ovacijama

stalno mu je bilo veoma smiješno
klanjanje (zlatnom) teletu
stanovništva

nije se nikada prepustio misli
da istorija ne postoji
postoji samo istorija
usmrćenih

SWEDENBORG

muž v uppsale
s krvou na d'asnách
s vyrážkou na jazyku
muž ktorý pije čaj zo šalvie
aby noc bola znesiteľná

naoko blázon
starec zhrbený nad stolom
pri sviečkach empiricky dokazujúci nesmrteľnosť
duše
v skutočnosti jasný budha severu
prítomný odrazu na viacerých miestach
mág pokúšaný telom (darmi boha)
a nadľudskými schopnosťami

mŕtvy či vzkriesený?
dieťa z iného sveta
alebo starec ktorému krátko pred smrťou
po tretíkrát narástli zuby?

kto?
ty ktorý verne zapisuješ zlovestný šepot alebo
ja
ktorý to po tebe čítam?

SWEDENBORG

muškarci u uppsali
s krvlju na desnima
sa ispustom? na jeziku
muškarac koji pije čaj od žalfije
da bi noć bila podnošljivija

na prvi pogled ludak
starac sagnut nad stolom
koji uz svijeće empirično dokazuje besmrtnost
duše
u stvarnosti je vidljivi sjevernjački buda
odjednom prisutan na više mjesta
mag provjeren s tijelom (božijim darovima)
i nadčovječijim sposobnostima

mrtav ili je ustao iz mrtvih?
dijete sa drugog svijeta
ili starac kojem su skoro pred smrću
izrasli treći zubi?

ko?
ti koji vjerno zapisuješ zloslutno šaputanje ili
ja
koji to čitam za tobom?

LES FEMMES FATALES

ženy ktoré ustielajú mužom v truhlách
ženy narodené z incestu ako božstvo
ženy v koži
ženy chladnokrvne trýznené ženami
ženy plávajúce v temnote spenenej soli
ženy pijavice s citom pre bolesť
ženy krvácajúce z jazvy v lone
ženy v mužoch
ženy chorobne túžiace po dotykoch žien
ženy v bielom červenom a čiernom
ženy vášnivo predstierajúce orgazmus
ženy kŕmiace psov mäsom z prsníka
ženy s trofejami
ženy s umelým penisom v škatuli pod posteľou
ženy oživujúce zmysel šialenstva
ženy nočná mora grófa sternenhocha
ženy preklínajúce svojich otcov
ženy v nohaviciach
ženy v bordeloch s uhrančivými očami vreteníc
ženy ohybné ako rameno luku
ženy amazonky
ženy kráľovné vzbudzujúce vášeň v agónii
ženy vyznavačky práškov na spanie a potratov
ženy obsedantne zrastené s koňmi
ženy uspané rozprávkami psychiatrov
ženy v posmrtných maskách
ženy vraždiace synov krátko po pôrode
ženy ktoré obcujú len s mŕtvym

LES FEMMES FATALES

žene koje posteljuju muževima u mrtvačkim sanducima
žene začete u rodoskrvnuću kao božanstvo
žene u koži
žene koje hladnokrvno muče žene
žene koje plivaju u tamnini uspijene soli
žene pijavice s osjećanjem za bolom
žene koje krvare iz brazgotine u naručju
žene u muškarcima
žene koje bolesno žude za ženskim dodirima
žene sa bijelim crvenim i crnim
žene koje strasno ispoljavaju orgazam
žene koje hrane pse sa mesom iz dojke
žene sa trofejima
žene sa umjetnim penisom u kutiji ispod postelje
žene koje pobuđuju smisao užasa
žene noćna mora grofa sterenhocha
žene koje proklinju svoje očeve
žene u hlačama
žene u bordelima sa urokljivim zmijskim očima
žene savitljive kao luk
žene amazonke
žene kraljice, koje probude strast u agoniji
žene obožavateljke prašaka za spavanje i pobačaje
žene opsesivno srasle sa konjima
žene koje uspravaju bajke psihijatara
žene u posmrtnim maskama
žene koje more sinove ubrzo po porodu
žene koje opće samo sa mrtvacem

SLOVENSKA POEZIJA
SLOVENAČKA POEZIJA
Preveo Zdravko Kecman

EDVARD KOCBEK
MAJA VIDMAR
BARBARA KORUN
PRIMOŽ REPAR
JURIJ HUDOLIN

Edvard Kocbek

LJUBLJENJE

Biti moraš cim bolj preprost,
to je edina dolocena popolnost,
kadar si vsakikrat svež in nov
in dobro veš, da je vse revno
razen tihega ljubljenja.

Moci mi prihajajo iz bridkih korenin
in iz nevidno globokih obredov zemlje,
kjer smo vsi doma in smo zdaj
le na kratkem in veselem izletu.

Ljubljenje je edina popolnost,
izpolniti jo moraš le kot bitje,
pripravljeno za nenadno potovanje,
vsi drugi nacini so namišljeni dosežki.

Vse drugo je lažniva, navidezna moc.

Edino v ljubljenju se ocistimo
za prihodnost in se pripravimo
za iznajdljivo molitev. Zato se

resnicno lepe deklice znajo zanicevati
in so v ljubezni prešerno malomarne.

Pod zvezdami je dovolj prostora za
popolno ljubljenje. Pojdimo v miru
v neznano in rodovitno noc.

Edvard Kocbek

LJUBLJENJE

Moraš biti što jednostavaniji,
to je jedina određena potpunost,
kad si svaki put svjež i nov
i znaš dobro, da je sve jadno
osim tihog ljubljenja.
Snage mi dolaze iz gorkih korjenova
i iz nevidljivo dubokih obreda zemlje,
gdje smo svi kod kuće i sad smo
samo na kratkom i veselom izletu.
Ljubljenje je jedina potpunost,
ispuniti je moraš kao biće,
pripremljeno za iznenadno putovanje,
svi drugi načini su umišljena dosegnuća.
Sve drugo je lažljiva, prividna moć.
Jedino u ljubljenju se očistimo
za budućnost i pripremimo
za domišljenu molitvu. Zato se
istinski lijepe djevojčice znaju prezirati
i u ljubavi su obijesno nemarne.
Pod zvijezdama je dovoljno mjesta za
ljubljenje. Pođimo u miru
u neznanu plodonosnu noć.

MIKROFON V ZIDU

Tako, zdaj sva sama,
nikogar ni vec razen naju.
In vendar te ne bom pustil,
ne boš si spocil in se umiril,
zdaj šele se zacenja tvoje opravilo,
poslušal boš moj molk,
moj molk je zgovornejši,
v njem si obsojen na brezno resnice.
Zdaj prisluhni, kakor še nisi,
zver brez oci in jezika,
pošast zgoj z ušesi.
Moj duh govori brez glasu,
neslišno krici in tuli
od radosti, da si tu
in da me slišiš, Veliki Sum,
pohlepen na razodetja.
Moj molk odpira knjige
in nevarne rokopise,
besednjake in preroke,
stare resnice in zakone,
zgodbe o zvestobi in mukah.
ne moreš si pociti.
goltati moraš, strašno poziraš,
vedno bolj se dušiš,
uho ti je vedno bolj utrujeno,
in vendar me ne moreš prekiniti
in nic mi ne moreš odgovoriti,
prihaja moja ura,
sramotim te in te psujem,
skrivaš, slepar, strupar,

MIKROFON U ZIDU

I tako, sad smo sami,
i nikog više nema osim nas.
I iako te neću napustiti,
nećeš se odmoriti ni smiriti,
tek sad se začinje tvoje djelo,
slušaćeš moj muk,
moj muk je razgovorniji,
u njemu si osuđen na istine bezdno.
Sad prisluhni kao, što još nisi,
zvijer bez očiju i jezika,
pošast više sa ušima.
Moj duh govori bez glasa,
nečujno krči i tuli
od radosti, da si tu
i da me slušaš, Veliki Sumnjivac,
pohlepan do razotkrića
Moj muk, otvara knjige
i opasne rukopise,
rječnike i proroke
stare istine i zakone,
priče o vjernosti i mukama,
ne možeš se odmoriti,
gutati moraš, strašno poziraš,
sve više se gušiš,
uho ti je sve više umorno,
i valjda me ne možeš prekinuti
i ništa ne možeš odgovoriti,
dolazi moj čas,
ružim te i psujem te,
skrivaš, sljepar, trovač,

skrunilec, suženj, satan,
stroj, smrt, smrt,
poziraš svojo sramoto
in ne moreš nehati
in mi odgovoriti,
ker si pošast,
ker imaš samo ušesa
in samo izdajalski trebuh,
nimaš pa jezika in resnice,
ne moreš mi reci slabic,
ne moreš mi reci silak,
ne moreš izgovoriti milost, obup,
ne moreš krikniti nehaj,
ves si vroc od suženjskega besa,
bodi ozdravljeno pohabljeno bitje,
pravim ti, dobro je, da si tu,
neizreceno prav mi je,
da si noc in dan v zidu,
prekleti podaljšek,
zavrženo uho Velikega Suma,
peklenski trebuh necloveške sile,
ki se noc in dan trese od slabosti,
zdaj si prebudil mojo moc,
mojo enotno in nedeljeno moc,
ne morem ti podtakniti
nic drugega od samega sebe,
sem, kar sem,
nemir in iskanje,
odkritost in bolečina,
istost in kar naprej istost,
vera, upanje, ljubezen,
tvoj veliki protisum,
sem, kar sem,

prljavac, rob, satan,
stroj, smrt, smrt,
poziraš svoju sramotu,
i ne možeš prestati
ni odgovriti mi,
jer si pošast,
jer imaš samo uši
i samo izdajnički trbuh,
nemaš jezika i istine,
ne možeš mi reći slabić,
ne možeš mi reći silnik,
ne možeš izgovoriti milost, očaj,
ne možeš kriknuti prestani,
sav si vruć od ropskog bijesa,
budi izliječeno pohabano biće,
kažem ti, dobro je, da si tu,
neizrecivo dobro mi je,
da si noć i dan u zidu,
prokleti izrastak,
odbačeno uho Velikog Sumnjivca,
pakleni trbuh neljudske snage,
koji se noć i dan trese od slabosti,
sad si probudio moju moć,
moju jedinstvenu i nedjeljivu moć
ne mogu ti podmetnuti
ništa drugo od samoga sebe,
to sam, što sam,
nemir i traganje,
otvorenost i bol,
istost i sve dalje samo istost,
vjera, nadanje, ljubav,
tvoja velika protusumnja,
jesam, što sam,

ne moreš me razdeliti
in me napraviti dvojnika,
nikoli me ne boš ujel
v laži ali racunu,
nikoli ne boš rabelj moje vesti,
kar naprej boš poziral mojo radost
in tu pa tam moja žalost,
da si mi sovražnik,
moj nerodovitni bližnjik,
tako popolnoma drugi in necloveški,
da se ne moreš strgati z verige
niti zblazneti ali napraviti samomora.
Zdaj vidim,
da sem te upehal,
tvoj rep se je umiril,
in vendar je to šele osnutek
mojega mašcevanja,
moje pravo mašcevanje je pesem,
nikoli me ne boš odkril in spoznal,
nobena luc ne sveti ušesom,
ušesa so zaživela z vetrom
in z minevanjem
in bodo z minevanjem utihnila,
jaz pa sem jezik - plamen,
ogenj, ki je zagorel
in ne bo nehal goreti
in žgati.

ne možeš me razdijeliti
i napraviti me dvojnika,
nikad me nećeš uhvatiti
u laži ili podvali,
nikada nećeš biti krvnik moga glasa,
i dalje ćeš pozirati moju radost
i tu i tamo moju tugu,
da si mi neprijatelj,
moj neplodni rođak,
takav potpuno drugačiji i neljudski,
da se ne možeš skinuti s veriga
niti poludjeti ili učiniti samoubistvo.
Sada znam,
da sam te umorio,
tvoj rep se smirio,
i ako je to samo početak
moje osvete
moja prava osveta je pjesma,
nikad me nećeš otkriti i upoznati,
nikakvo svjetlo ne svijetli uhom,
i sa prolaznošću
i sa prolaznošću će utihnuti,
ja sam jezik – plamen,
vatra, koja je sagorjela
i neće prestati gorjeti
i peći.

NISEM SE DOVOLJ NAIGRAL

Nisem se dovolj naigral z besedami,
ki nosijo smisel, zdaj bi se rad predal
nevarni igri besed, ki nič ne pomenijo
in so same sebi skrivnost. Svoboda je
strašna svoboda nica. Na katero
stran bom stopil zdaj, ko je nastopil
skrajni čas. Doslej sem se igral, poslej
bom skrit v zemlji izgovarjal
neznane besede skozi eone, morda
vso večnost (...)

NISAM SE DOVOLJNO NAIGRAO

Nisam se dovoljn naigrao sa riječima,
koje donose smisao, sada bi se rado predao
opasnoj igri riječi, koje ništa ne znače
i samo sebi su tajanstvo. Na koju
ću stranu krenuti sada, kad je stigao
posljednji trenutak. Do sada sam se igrao, odsad
ću biti skriven u zemlji izgovarati
nepoznate riječi kroz eone, možda
svu vječnost (...)

KDO BO NOCOJ VEČERJAL Z MENOJ?

Glad v pohotnih ustih,
žeja v možganskih celicah,
kdo bo nocoj večerjal z menoj?
Živim počasneje kakor umiram
in šepetam hitreje kakor mislim.
Ne vem, kam bi s prednostjo,
ki mi počasni vene usnjato kakor lovor?
Moj lačni jaz se je spomnil,
kako sem se na današnji dan
pred davnimi leti približal puški
in se spremenil v neznanskega ljubimca.
Od takrat me ni več, nekdo drugi sem,
postal sem zamorec, nihce me ne vidi,
vsi hodijo skozme in ne spoznajo cudeža.

Vsako noc spi tujec v meni kakor brat,
jaz pa postajam vedno bolj zamišljen
in vedno bolj lačen zamišljenih resnic.
Kdo bo nocoj večerjal z menoj?
Žlico sem izgubil na Rogu,
vilice zlomil na Glamockem polju,
nož sem zavihtel v deblo, ki zdaj
podpira vikend blagega moža,
dober tek sem pozabil na ljubju
spominskega drevesa iz raja,
roka mi drhti od lomljenja kruha,
prevec sem sit
in premalo lačen.

KO ĆE NOĆAS VEČERATI SA MNOM?

Glad u pohotnim ustima,
žeđ u moždanim ćelijama,
ko će noćas večerati sa mnom?
Živim sporije nego što umirem
i šapućem brže nego što mislim.
Ne znam, kuda bih sa prednošću,
koja mi polako vene kožasta kao lovor?
Moj gladni ja sjetio se,
kako sam se na današnji dan
prije davnih godina približio puški
i promijenio se u nepoznatog zaljubljenika.
Otada me više nema, neko drugi sam,
postao sam zamorac niko me ne vidi
svi prolaze kroz mene i ne vide čudo.

Svake noći u meni spava tuđinac kao brat,
ja sam sve više zamišljen
i sve više gladan zamišljenih istina.
Ko će noćas večerati sa mnom?
Kašiku sam izgubio na Rogu,
viljušku slomio na Glamočkom polju,
nož sam zavitlao u stablo, koje sada
podupire kućicu blagog muškarca,
dobar apetit sam zaboravio na liku
drveta sjećanja iz raja,
ruka mi drhti od lomljenja hljeba,
sit sam i presit
i premalo gladan.

Maja Vidmar

VRATA

Pred vrati stoji
Lotova žena.
Spet je okamenela
v brezčasju med
rini in vleci.
Za zmeraj je
pozabila
svoje ime.
Pod tujim
imenom
bo pričala
še tisočletja
o stiski
pred vrati.

VODNI MOTIV

Nekaj je bilo
rešenih
v potop.
Ostalo je:

Maja Vidmar

VRATA

Pred vratima stoji
Lotova žena.
Opet se okamenila
u bezvremlju između
guraj i vuci.
Zauvijek je
zaboravila
svoje ime.
Pod tuđim
imenom
svjedočice
još stoljeća
o stisci
pred vratima.

VODENI MOTIV

Neke je
spasio
potop.
Ostali su:

hidrofobija
v suhi slini
besede,
veslanje živih kosti,
Noe galjot
in ihta smeri.

PESNICA

Moja lepa mlada mama
me je vsako jutro prodala.
Težko se je branila mojih
ročic.
Moja lepa rjavolasa mama
me je vsak popoldan kupila.
Vsak večer
je lepa črnolasa ženska
stala ob moji postelji
in me učila, kako v
nemi grozi odkriješ krik.

DROBNA SINIČKIN MOLITEV

Kolikor me bo bolelo,
toliko bom bolna,
kolikor bom žalovala,

hidrofobija
u suhoj slini
riječi,
veslanje živih kostiju,
Noje galijot
i grčevitost smjera.

PJESNIKINJA

Moja lijepa mlada majka
svako me je jutro prodala.
Teško se branila mojih
ručica.
Moja lijepa smeđokosa majka
svako popodne me je kupila.
Svako več
je lijepa crnokosa žena
stala uz moju postelju
i učila me, kako u
nijemom užasu da otkriješ krik.

NJEŽNA SJENIČNA MOLITVA

Koliko me bude boljelo,
toliko ću biti bolesna,
koliko budem žalila,

toliko bom obupana,
kolikor bom prestrašena,
toliko bom mrtvoudna,
kolikor bom zamerila
toliko bom težka,
kolikor se bom ozirala,
toliko se bom zaletavala,
kolikor bom sanjarila,
toliko bom zamudila,
kolikor bom zamujala,
toliko bom trudna,
kolikor bom hitela,
toliko bom stara,
kolikor bom pogrešala,
toliko bom prikrajšana.
Zato da vzletim.

VSAKA SOBA

Sploh ne pišem
o ljubezni,
ki tako ali drugače
premika roke.
Sploh ne pišem
o rokah,
ki delajo vse,
kar se da narediti
z rokami.
Pišem o sobi,
ki je ta hip
odprla svoj tu.

toliko ću biti očajna,
koliko budem uplašena,
toliko ću biti oduzeta,
koliko budem zamjerila
toliko ću biti teška,
koliko se budem osvrtala,
toliko ću se zalijetati,
koliko budem sanjarila,
toliko ću zakasnuti,
koliko budem kasnila,
toliko ću biti umorna,
koliko budem žurila,
toliko ću biti stara,
koliko budem nedostajala,
toliko ću biti uskraćena.
Zato da uzletim.

SVAKA SOBA

Uopšte ne pišem
o ljubavi,
koja ovako ili onako
premješta ruke.
Uopšte ne pišem
o rukama,
koje rade sve,
što se da uraditi
s rukama.
Pišem o sobi,
koja je taj tren
otvorila zatečeni.

zdrsnila nad to vodo, kot bi ležala na splavu, z licem na gladini, in njegov obraz s trdno zaprtimi očmi se je nenadoma zdel daleč daleč, kot na dnu. In vedela je, da je zanjo izgubljen, da se ga ne more in ne sme dotakniti. Ampak ta voda! Oh, ta koža vode, mehka, dišeča, topla; in neenakomerni, drobni valčki so na svojem hrbtu nosili luč, zlato, milo in oslepljujočo. Skozi sence ob njihovem vznožju je v presledkih lahko videla njegov obraz, zdaj čudno blizu in razpotegnjeno, kot bi bil sestavljen iz dveh neenakomernih polovic. Je to voda ali so krive moje oči, je pomislila za hip, a pogleda ni mogla izravnati in ga je gledala s tem čudnim navzkrižnim pogledom, s pogledom od blizu in daleč, s pogledom srca. Kako miren je bil ta obraz, kako oddaljen! Kot bi spal, globoko globoko pogreznjen, in videla je, da je popolnoma zbran v sebi, da je ta voda njegova pozornost in nežnost, s katero jo obliva, in da je zanjo, kot dar. Kot odbleski sonca na gladini, bleski miline, in zmeraj bolj in zmeraj manj ga je gledala, dokler ni prišlo, z drobnim, gostim valovanjem, tisto zlato.

*

Tap-tap-tap. Z desno dlanjo ob robu hiše, les. Tok-tok-trk-trk. To so tlakovci, razbiti klinklonkajo pod copati. Tap-tap-tap-tap. Kje so že ta vrata? Skloniti se je treba, tule spod že čutim rob – in diši po drveh. Ne prižgati luči, ne uničiti čara slepote (zapredena v ljubezen, samo tipam tiii-i-i-ipaaam). Stopnica, porcelanasta školjka, mrzla deska, mrrrrr-zla! Nasloniti se nanjo, dvigniti, spustiti – curek, tanek zmrznjen curek. Obrisati (mehko in toplo). Obrniti ročico – trlj-trlj-trlj, to teče voda. Povleči gor, poravnati. Zapreti vrata ... Noč zunaj čaka potrpežljivo. Megla, megličica, ni zvezd, ni lune ... Pogled navzgor: mleko. Mlečni vrtinci. Tu naokrog: trte, zmrznjena zemlja škrtá pod koraki ... Slišim smrčanje? Tipam tvoje sanje,

nad tu vodu, kao da bi ležala na splavu, sa licem na površini, i njegovo lice sa tvrdo zatvorenim očima iznenada se učinilo daleko, daleko, kao na dnu. I znala je, da je za nju izgubljen, da ga se ne može i ne smije dotaknuti. Ali ta voda! Oh, ta koža vode, meka, mirisna, topla; i neravnomjerni, sitni valići su na svojim leđima nosili svjetlo, zlato, milo i osljepljujuće. Kroz sjenke uz njegovo uznožje u razmacima je mogla vidjeti njegovo lice, sada čudno blizu i razvučeno, kao da bi bilo sastavljeno iz dviju nejednakomjernih polovina. Je li to voda ili su krive moje oči, pomislila je na trenutak, a pogleda nije mogla izravnati i gledala ga je sa tim čudnim unakrsnim pogledom, sa pogledom od blizu i daleko, sa pogledom srca. Kako je bilo mirno to lice, kako udaljeno! Kao da bi spavao, duboko, duboko spušten, i znala je, da je potpuno sabran u sebi, da je ta voda njegova pažnja i nježnost sa kojom je obliva, i da je za nju, kao dar. Kao odbljesak sunca na površini, bljesci miline, i sve više i sve manje ga je gledala, dok nije došlo, sa sitnim, gustim talasanjem, ono zlato.

*

Tap-tap-tap. Sa desnim dlanom o rub kuće, drvo. Tok-tok-trk-trk. To su taracari, razbijeni mučkaju pod papučama. Tap-tap-tap-tap. Gdje su već ta vrata? Treba se skloniti, tu ispod osjećam rub – i miriše na drvo. Nemoj upaliti svjetla, nemoj uništiti čar sljepoće (zapredena u ljubav, samo pipam piii-i-i paaam). Stepenica, porcelanasta školjka, smrznla daska, smrzzzz-zla! Na sloniti se na nju, dignuti, spustiti – curak, tanak smrznut curak. Obrisati (meko i toplo). Obrnuti ručicu – trlj – trlj – trlj, to teče voda. Povuci gore, poravnati. Zatvoriti vrata... Noć vani čeka strpljivo. Magla, maglica, ni zvijezda, ni mjeseca... Pogled navije: mlijeko. Mliječni vrtlozi. Tu uokolo: loze, smrznuta zemlja krta pod koracima... Čujem hrkanje?

mehke, mahovinaste, malo so kot svila, malo kot čigumi ... Še malo bom tu, tako blizu veselja, da se ga lahko dotaknem z roko, da se me dotika vsepovsod ... Srh. Hitro noter, na toplo. Hitro na toplo k toplemu. Prižet se. Zapolnit vboklinice, se raztegnit čez izboklinice ... mrmraš, stokaš, prhaš (mrzla sem!), objemaš, privijaš, stiskaš. Dobro je, dobro. Spi spi, zaspi zdaj.

*

Ker misliš, da mogoče le ni. Ker se najprej igraš, ker si najprej oblak, ki prihaja z dna, oblikuješ v kepo morskega plevela, ker si najprej oblikuješ obliko, ker si najprej rečeš, glej, to je kot rep ptice, glej, to bi lahko bila njena perut, in tam vidim noge in tam je tudi glava in kljun, ker potem že upaš, da ni, kar vidiš, da je, in potem gledaš dolgo, dolgo, da bi videl, da ni – in potem vendarle je in vendar nepremično in nepremično – mrtva ptica – pol zgnita, pol požrta, ampak mrtva ptica in njena bela rana in njena bela notranjost – na pol odtrgana perutnica in glava črno globoko spodaj, in vendar rep in vendar dve nožici, in vendar črno perje in perje in perje – in to je tista gos, s katero je šel, ki je bil on, ki je potoval k tebi na jug, in vendar ranjena in mrtva in vendar ujeta v srčno vez, ki se je prvi hip zdela kot veriga klobas, potem pa mreža, komaj vidna, a vendar mreža, ki je ujela ptico, črno-belo, s kljunom spodaj, ki je ujela in je ne spusti, da bi jo ribe, do konca, do golega, da jo presnovi, širjava morja, in je tu, še zmeraj, mrtva.

Pipam tvoje snove, meke, mahovinaste, malo su kao svila, kao čimgumu... Još malo bićemo tu, tako blizu svemira, da ga mogu lako dotaknuti rukom, da me se dotiče posvuda... Srh. Brzo unutra, na toplo. Brzo na toplo ka toplom. Privući se. Ispuniti udubljenja, razvući se preko ispupčenja... mrmljaš, ridaš, raspršuješ (smrzla sam!), grliš, privijaš, stišćeš. Dobro je, dobro. Spavaj, spavaj, zaspi sad.

*

Jer misliš da je moguće, samo nije. Jer se najprije igraš, jer si najprije oblak koji dolazi sa dna, oblikuješ u grudvu morskog korova, jer najprije oblikuješ oblik, jer najprije kažeš, gle, to je kao rep ptice, gle, to bi moglo da bude njeno perje, i tamo vidim noge i tamo je takođe glava i kljun, jer se zatim nadaš da nije – i onda ipak je i ipak nepomično i nepomično – mrtva ptica - napola sagnjila, napola proždrti, ali ipak mrtva ptica i njena bijela rana i njena bijela unutrašnjost - napola otrgnuto krilo i glava crno duboko ispod, a ipak rep i ipak dvije nožice, i ipak crno perje i perje i perje i to je ona guska, sa kojom je išao, koja je bila on, koji je putovao ka tebi na jug, i ipak ranjena i mrtva i ipak uhvaćena u srčanu vezu, koja se prvi tren učinila kao veriga kobasica, zatim pač mreža, jedva vidljiva, ali ipak mreža, koja je uhvatila pticu, crno-bijelu, sa kljunom ispod, koja je uhvatila i ne pusti je, da bi je ribe, do kraja, do gola, da je promijeni, širina mora, i tu je, još uvijek, mrtva.

Primož Repar

NAREDITE SVOJO DOLŽNOST ...

naredite svojo dolžnost
in me ubijte
naredite svojo dolžnost
in zavpijte
ne bom se smejal
pa tudi ne jokal
ne bom vas krivil
in ne sovražil
vse mi lahko storite
le Boga mi ne ubijte
ne bom vas zatožil
državni policiji
ne bom vas zadrževal
in vas omejeval
storite kar je vaša dolžnost
in vse bo prav
in vse bo prav

Primož Repar

IZVRŠITE SVOJU DUŽNOST ...

izvršite svoju dužnost
i ubijte me
izvršite svoju dužnost
i zavičite
neću se smijati
ali neću ni plakati
neću vas kriviti
niti mrziti
sve mi možete uraditi
samo mi Boga nemojte ubiti
neću vas tužiti
državnoj policiji
neću vas zadržavati
niti vas ograničavati
uradite što je vaša dužnost
i sve će biti dobro
i sve će biti dobro

SHIZOFRENIJA

(bratrancu in prijatelju Igorju *in memoriam*)

NOVI ČLOVEK

Postal bom trd in neusmiljen.
Ne bom več popuščal vašim željam,
ne bom več poslušal vaših rotenj,
vašega joka se ne bom usmilil.
Trd bom, neizmerno trd.
Ponosno bom stopal med vami
in ne bom se sklanjal k vašim zlomljenim dušam.
Prosili me boste, pa vam ne bom dal.
Trd bom, trd in ponosen.
Niste vredni mojega usmiljenja,
niste vredni, da se sklonim k vašim obrazom
in vas pogledam v oči.
Niste vredni, ničesar niste vredni,
kar bi vam jaz lahko dal.
Nikoli. Nikoli ne boste vredni.
Plazite se po tleh, plazilci,
slinite se mi okoli nog,
mečite mi ilovico na oči;
ne bom se ponižal, nikoli se ne bom ponižal.
Storite, kar hočete: prosite, molite, križajte se,
lahko se mečete po tleh, opravljate daritvene prošnje;
nikoli me ne boste pridobili za svoje umazane igre,
nikoli me ne boste ponižali,
da bi se usmilil vaših bednih teles
in vas odrešil trpljenja.

SHIZOFRENIJA

(bratancu i prijatelju Igoru *in memoriam*)

NOVI ČOVJEK

Postaću tvrd i nemilosrdan.

Neću više popuštati vašim željama,

neću više slušati vaša preklinjanja,

vašem se plaču neću smilovati.

Biću tvrd, neizmjereno tvrd.

Ponosno ću stupati pred vama

i neću se klanjati vašim slomljenim dušama.

Molićete me, ali vam neću dati.

Tvrd ću biti, tvrd i ponosan.

Niste vrijedni mog sažaljenja,

niste vrijedni, da se sklonim pred licem

i pogledam u oči.

Niste vrijedni, ničeg niste vrijedni

što bi vam mogao dati.

Nikada. Nikada nećete biti vrijedni.

Puzite po podu, puzavci,

slinite mi oko nogu,

bacajte mi ilovaču u oči,

neću se poniziti, nikad se neću poniziti.

Uradite što hoćete: prosite, molite, krstite se,

možete da se bacite na tlo, obavljate molbe darovanja;

nikada me nećete pridobiti za svoje prljave igre,

nikada me nećete ponižavati,

da bi se saznalo za vaša bijedna tijela

i spasilo vas trpljenja.

Nikoli.

Nikoli.

Nikoli.

Nov človek bom. Trd in neusmiljen, močan in zmagovit –
jeklen.

Nihče me ne bo mogle zlomiti,
čas ne bo zaobljil mojih potez –
ostrih in jasnih.

Nikoli si ne bom vznemirjal srca z vami,
ki ste sami krivi svoje nesreče.

Hodil bom po vaših hrbtih,
norčeval se bom iz vaše nesreče
in se grel ob vaših požganih ognjiščih,
ko bo slana kri tekla v potokih.

Sprala vam bosolze z oči
in vas očistila trpljenja.

Ne dajte se zapeljati – zmajeve veriga je v vaših rokah.

Naredite vsemu konec – postanite novi ljudje,
vpišite se med zmagovalce
in zedinili se bomo v svobodi
in zedinili se bomo z mečem in krvjo.

Bolezen. Bolan. Bolnik.

Sem premagal ljubezen? Boleti.

Sem premagal sovraštvo? Trpeti.

Bom.

Za zidovi sem se rodil.

In za zidovi bom umrl.

Zgodilo se je!

Nikada.

Nikada.

Nikada.

Biću novi čovjek. Tvrd i neumoljiv, moćan i pobjedonosan -
čeličan.

Niko me neće moći slomiti,
vrijeme neće zaobliti moje poteze -
oštre i jasne.

Nikada neću uznemiravati srce s vama,
koji ste mi krivi za svoju nesreću.

Gaziću po vašim leđima,
ludiraću se s vašom nesrećom
i grijati se uz vaša spaljena ognjišta,
kad bude slana krv tekla u potocima.

Sapraće vam suze sa očiju
i očistiti vas trpljenja.

Ne dajte se zavesti – zmajev lanac je u vašim rukama.

Uradite svemu kraj – postanite novi ljudi,
upišite se među pobjednike
i sjedinićemo se u slobodi
i sjedinićemo se s mačem i krvlju.

Bolest. Bolestan. Bolesnik.

Pobijedio sam ljubav? Boljeti.

Pobijedio sam neprijateljstvo? Trpjeti.

Hoću.

Iza zidova sam se rodio.

Iza zidova ću umrijeti.

Dogodilo se!

BOJ

Umirajoči mi je
poklonil nasmešek, jaz pa sem jezno
zamahnil z roko in odšel. Moja
noga se ni ustavila ob
njegovem truplu in moje
srce se ni ozrlo v njegovo dušo. Povedali
so mi, da je umrl. Ustrašil
sem se njegove smrti in pobegnil. Do danes
me še niso našli.

EPILOG ALI JEZDECI APOKALIPSE

Pozabili so ga na grmadi, zato je umrl od sreče.
V peklu nas bodo blagrovali vsi rodovi.
Umili smo si kri in obrisali sline. Potem pa znova in še enkrat ...
Otožni hudodelci so se
zjokali nad njihovo predrznostjo.
Še vedno niste brezupni primeri, kričijo iz zvočnikov.
Kristusa so požrli ljudožerci iz Evrope.
Smehljaje boste zrli na rablje, dobro je zamenjati zrak.
Storite, kar pravičnost zahteva od vas – pokončajte svet in
zacvetelo bo življenje.

BOJ

Umirući mi je
poklonio smiješak, ja sam ljutito
odmahnuo rukom i otišao. Moja
noga se nije zaustavila pored
njegovog trupla i moje
srce se nije obazrelo u njegovu dušu. Rekli
su mi, da je umro. Uplašio
sam se njegove smrti i pobjegao. Do danas
me nisu pronašli.

EPILOG ILI JAHAČI APOKALIPSE

Zaboravili su ga na lomači, zato je umro od sreće.
U paklu će nas blagosiljati sva pokoljenja.
Oprali smo krv i obrisali sline. Zatim sve isponova i još jednom...
Otužni pakosnici su se
isplakali nad njihovom predrznošću.
Još uvijek niste beznadežni primjeri, kriče iz zvučnika.
Hrista su proždri lijudožderi iz Evrope.
Podsmijehe ćete upirati u krvnike, dobro je zamijeniti zrak.
Uradite, što pravičnost zahtijeva od vas - istrijebite svijet i
procvjetaće život.

Jurij Hudolin

KAMELEONI

Majhni brezdelneži razpečevalci
jalovega semena se razživijo
ko nad njimi sveti rjavo sonce
takrat v njihovih žilah zaigra
življenjski sok potuhnjenih tarantel
takrat namerijo svoje klešče svoje
orožje takrat si zapojejo lastni
marche funebre si ga zapojejo
zarajajo pod božjo dirigentsko palico

STRIGALICE

Strigalice votkalice krvosesnice
sokrvičnice incestnice o strigalice
tisto kar iščeš so strigalice
ko te najdejo prijazne strigalice
le mirno zaspì zahropi v večno moro
hropi hropi in se zbudi ko bojo
tvoja semena sterilna

Jurij Hudolin

KAMELEON

Mali besposličari prodavači
jalovog sjemena ožive
dok na njima sija smeđe sunce
tada u njihovim žilama zaigra
životinjski sok podmuklih tarantala
tada usmjere svoja kliješta svoje
oružje tada zapjevaju vlastiti
marche funebre zapjevaju
zaigraju pod božijom dirigentskom palicom

STRIŽIBUBICE

Strižibubice potkanice krvopijice
sukrvičice incestnice o strižibubice
ono što tražiš su strižibubice
kada te nađu prijazne strižibubice
samo mirno zaspi i zatoni u vječnu moru
hropći hropći i probudi se kad budu
tvoja sjemena sterilna

PESNIKU

Za vse nakradene verze boš plačal
sam nisi zadostno plačilo
ne in ne
vsi ki berejo tvojo lopovščino bojo
plačali
ves prekleti pesniški rod bo plačal
vsi verzi vsa natolcevanja bojo
raztrgana popljuvana in šele potem
zavržena
poezija je nenamen

BESTIJE

Prihajajo bestije. Prihajajo.
bodo pile kri iz moje razsekane lobanje
bodo lizale strastno prežvekovale delce
mojega telesa
se bodo mazilile po spolovilih kosmatih
luknjah črvivih z mojo vrelo krvjo
si bodo zabadale moje noge, roke
v pohotno brezno anusa
bodo kriki bestijanski kanibalski
parali zatohli zrak poletnega večera
v čast zmage nad poezijo.

PJESNIKU

Za sve nakaradne stihove ćeš platiti
sam nisi dovoljno za plaćanje
ne i ne
svi koji čitaju tvoju lopovštinu
platiće
sav prokleti pjesnički rod će plaćati
svi stihovi sva ogovaranja biće
rastrgana popljuvana i tek poslije
odbačena
poezija je nenamjenska

BEŠTIJE

Dolaze beštije. Dolaze.
Piće krv iz moje razbijene lobanje
lizaće strasno prožvakane djeliće
moga tijela
prljaće se kosmatim spolovima
crvljim rupama s mojom vreloom krvlju
zabadaće se u moje noge, ruke
u pohotno bezdno anusa
kričaće beštijski kanibalski
paraće ustajali vazduh ljetne noći
u vrijeme pobjede nad poezijom

DIVJANJE

Ko se hitri lovci zamislijo s svojimi
bebastimi možgani zažarijo
njihove škilaste oči, hlepeče
po špricanju krvi in po krikih, stokih
napol požrtih izbrancev za zakol
o samo kako jim je toplo
pri srcih, ko se z umazanimi
rokami človeške krvi vračajo s polnimi
malhami odsekanih glav v vroč dom
svojih sodomističnih ljubimcev

DIVLJANJE

Kad se brzi lovci zamisle sa svojim
kretenastim mozgovima zažare
njihove škiljaste oči, požudne
na špricanje krvi i na krike, ridanja
napola proždrtih izabranica za klanje
o, kako im je samo toplo
pri srcima, kad se sa umazanim
rukama čovječije krvi vraćaju s
torbama odsječenih glava u toplu kuću
svojih sodomističkih ljubimaca.

УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ
UKRAJINSKA POEZIJA
Preveo Miodrag Sibinović

ДМИТРО ПАВЛИЧКО / DMITRO PAVLIČKO
ЛІНА КОСТЕНКО / LINA KOSTENKO
ІВАН ДРАЧ / IVAN DRAČ
МИКОЛА ВОРОБІЙОВ / MIKOLA VOROBJOV
ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО / VASILJ HOLOBOROĐKO
ВІКТОР КОРДУН / VIKTOR KORDUN
НАТАЛКА НІКУЛІНА / NATALKA NIKULINA
НАДІЯ КИР'ЯН / NADIJA KIRJAN

Дмитро Павличко

ЛУК

Вона лежала навznak у траві,
Розкинувши долоні для обіймів.
А лінія грудей і рук її
Творила образ лука в ту хвилину.

Я на зап'ястя тятиву напнув,
Здавивши пружну непокору лука.
Живої зброї вигини тугі
Я гладив, наче перед поєдинком.

Замало стріл в моїм сагайдаку
А ворог наступає і сміється,
Та я повинен виграти двобій.

Тому свій лук на вірність закликав я,
Чимраз коротшу міряв тятиву,
Аж поки він не закричав із болю.

Dmitro Pavličko

LUK

Ona je ležala ničice u travi,
Raširenih ruku za zagrljaj.
A linija njenih grudiju i ruku
Bila je lik luka u tom trenu.

Ja sam tetivu zategao čvrsto
Nadjačav otpor elastičnog luka.
Oružja živog napeti prevoj
Kao pred dvoboj gledajući.

U tobolcu mi je malo strela
A dušman nastupa i smeje mi se,
Dok ja moram dvoboj da dobijem.

Zato taj luk zaklinjah na vernost,
Dok sam zatezao njegovu tetivu
Sve do trena kad on kriknu od bola.

ДИВО

Курилась ватра, я лежав, як дим.
Твого волосся золота колиба
Ласкаво намагалася мене
Всього-всього вмістити під собою.

Супутник, як допитлива зоря,
Летів поволі, щоб не пропустити
Того, що статись мусило внизу,
Вже наближалася хвилина дива.

В твоїх очах я оленя узрів
Він розігнався і гострими рогами
Нас пригвоздив до каменя обох.

Сплітались болі, і земля взяла
В свої глибини твій гарячий подих
Майбутніх весен молоду теплінь.

ČUDO

Dimila vatra, ja ležah k'o dim.
Tvoje se kose koliba od zlata
Nadnosila nežno iznad mene
Da me sasvim, sasvim natkrili sobom.

Saputnik, kao radoznala zvezda,
Leteo je sporo, da mu ne promakne
Ono što mora da se desi dole –
Približio se već trenutak čuda.

U oku tvome jelena ugledah
On se zaletе i rogovima oštrim
Prikova nas oboje za kamen.

Uplete se bol, i zemlja uze
U svoje dubine topli tvoj dah
Budućih proleća topli val.

Ліна Костенко

* * *

Страшний калейдоскоп:

в цю мить десь хтось загинув.

В цю мить. В цю саме мить. У кожну із хвилин.

Розбився корабель. Горять Галапагоси.

І сходить над Дніпром гірка зоря-полин.

Десь вибух. Десь вулкан. Руйновище. Загибала.

Хтось цілиться. Хтось впав. Хтось просить:

“Не стріляй!”

Не знає вже казок Шехерезада.

Над Рейном не співає Лорелай.

Летить комета. Бавиться дитя.

Цвінуть обличчя, острахом не стерті.

Благословенна кожна мить життя

на цих несвітніх косовицях смерті!

Lina Kostenko

* * *

Strašan kaleidoskop:

u ovom trenu negde neko mre.

U ovom trenu. Baš u ovom trenu. Jer tako se mora.

Pa brodolomi. I plamte Halapagosi.

Na Dnjepru se mreška gorka pelin-zora.

Tu zemljotres. Tamo vulkan. I svuda se strada.

Neko cilja. Neko pada.

“Poštedi me!” moli neko tajno.

Više ne zna priče ni Šeherzada,

I ne peva Lorelaj nad Rajnom.

Dečja igra. Kometa se mota.

Cvatu lica, neće ih strah strti.

Blagosloven li je svaki tren života

na zemaljskom kosilištu smrti!

* * *

Шукайте цензора в собі.
Він там живе, дрімучий, без гоління.
Він там сидить, як чорти у трубі,
і тихо вилучає вам сумління.
Зсередини, потроху, не за раз.
Все познімає, де яка іконка.
І непомітно вийме вас із вас.
Залишиться одна лиш оболонка.

* * *

І дощ, і сніг, і віхола, і вітер.
Високовольтна лінія Голгоф.
На біле поле гайвороння літер
впаде як хмари, цілі хмари строф.

Нове століття вже на видноколі,
і час новітню створює красу.
А ритми мчать як вершники у полі.
А рима віршам запліта косу.

І в епіцентрі логіки і стресу,
де все змішалось рідне і чуже,
цінує розум вигуки прогресу,
душа скарби прадавні стереже.

* * *

Potražite cenzora u sebi.
On se u vama, bunovan, prikriva.
Tu, kao đavo kraj odžaka, sedi
i stalno sumnje u vas hladno sliva.
Utrobu bište, tiho, rastežući.
Čisteći sve, u ikonu vas gura.
Neprimetno će vas iz vas izvući.
I ostaćete jedino ljuštura.

* * *

I dažd, i sneg, oluje sudnjeg dana.
Visokonaponska linija Golgota.
Na belo polje slova crnih vrana,
Poput oblaka sleću, oblaka strofa.

Novi vek već je na vidiku sasvim,
i dani lepoti novi beleg nose.
A ritam leti kao jahač krasni.
A rima stihovima plete kose.

U epicentru logike i stresa
sve se izmešalo tuđe i svoje,
poštuje razum pozive progresna,
iskonske tuge u dušama stoje.

* * *

Ті, що народжуються раз на століття,
умерти можуть кожен день.

Кулі примхливі, як дівчата,
вибирають найкращих.

Підлість послідовна, як геометрія,
вибирає найчесніших.

В'язниці гостинні, як могили,
вибирають неприборканих.

Криваві жоржини ростуть над шляхом
у вічність.

Тріпочуть під вітром короткі обривки життя.
І тільки подвиг людського духу
доточить їх до безсмертя.

* * *

Стояла груша, зеленів лісочок.
Стояло небо, дивне і сумне.
У груші був тоненький голосочок
вона в дитинство кликала мене.

Ми з нею довго в полі говорили,
не чули навіть гуркоту доріг.
Мої важкі, мої щоденні брили
старий Сізіф тим часом постеріг.

* * *

Oni što se rađaju jednom u stoleću,
mogu da umru svakog dana.

Kuršumi, ćudljivi kao devojke
biraju one najlepše.

Podlost, dosledna kao geometrija
bira one najpoštenije.

Tamnice gostoljubive, kao grobovi
biraju one nesalomljive.

Krvave georgine rastu kraj puta
do večnosti.

Na vetru trepere odlomci života kratki.
I samo podvig čovekovog duha
Do besmrtnosti će ih dogurati.

* * *

Stajala kruška, i šuma rascvetana.
Stoje nebesa, čudno, setno stoje.
U kruške glasak, bio tako tanak,
ona me zvala u detinjstvo moje.

Ispričasmo se, bez brige za vreme,
zaboravismo neprijatne stvari.
Za moje teško, svakodnevno breme
Pobrinuo se dotle Sizif stari.

Стояли ми одна супроти одної.
Ні з чим не крились, не хотіли йти.
Вона боялась осені холодної,
а я боялась шуму й суєти.

Удвох ми з нею слухали зозульку.
І хмари йшли, як нетутешній дим.
Сізіф курив свою гіркущу люльку,
йому хотілось бути молодим.

* * *

На конвертики хат

літо клеїть віконця, як маки.

Непогашені маки – біда ще не ставила штамп.
Пролітають над ними віки, лихоліття і хмарки.
Я там теж пролітаю, я теж пролітаю там.

Опускаюсь на землю,

на сизий глобус капусти.

На самісінький полюс, де ходє жук, як пінгвін.
Під склепінням печалі така хороша акустика.
Ледве-ледве торкнешся, а все вже гуде, як дзвін.

Ходить мати в городі. І лащитьсь плюшевий песик.
Ніхто ще не вбитий, не вбитий ніхто на війні.
Дикі гуси летять. Пролітає Івасик- Телесик.
Всі мости ще кленові. Всі коні іще вороні.

Іван Драч

БАЛАДА ПРО ДВОХ ЛЕБЕДІВ

Ой чи то я Леда, ой чи то я Лада,
Аж на мене біл лебедик з небесонька пада.

Пада він та й пада, впада до упаду,
Ой на Леду білопінну, ой на білу Ладу.

Ой чи пінна Леда, ой чи панна Лада,
Аж на мене чорен лебідь з хмаровища пада.

Пада, паднем пада, не впиняє лету,
Ой на Ладу білопінну, ой на білу Леду.

Білоперса Леда, снігоперса Лада,
Ой чорнявич чи білявич зі мною ізвлада?!

БАЛАДА ПРО ВДОВИННЯ

Сіли удови, крилонька ісклали,
А посередині Вдовиння.
Вигнали б через вікно
Рама хрещата, горішана.

Ivan Drač

BALADA O DVA LABUDA

Joj, jesam li Leda, joj jesam li Lada,
Beli labud na srce mi pade, sreće li i jada.

Padao je, padao u strmome padu,
Na k'o pena Ledu, il' na belu Ladu.

Je l' to bila Leda, je l' to bila Lada,
Crn labud na srce, sreća s ljutnjom pada.

Pade kao kamen, usred vrelog leta,
Na k'o pena Ladu, i na belu Ledu.

Oj, ti bela Ledo, oj, ti snežna Lado,
Crnom ili belim kome da sam rada?

BALADA O UDOVIŠTVU

Sele udovice, krila sklopile,
A Udovištvo na sredini.
Da ga izbace kroz prozor
Krst rama je previsok i čvrst.

Вигнали б через двері
Вітер надворі, минувшина.
Вигнали б піснею
У Вдовиння слуху нема.
Вигнали б рушниками
У Вдовиння очей нема.
Вигнали б слізеньками
У Вдовиння дна немає.
Сіли удови, крилонька ісклала,
А посередині Вдовиння.
Одна сива, друга сама,
А Вдовиння в фартушині...

ЛОША

Закохалась в лоша блискавка.
Вона блискавка, а воно лоша.

В нього грива з шовку чорного,
В неї груди з вогню блого.

В неї стан згоряє з шалу,
А воно лоша незаймане.

Хтось тонкі копитця зранив,
Комусь в очі зазираючи.

Вони бігли небесами
І цілувались голосами.

Da ga izbace kroz vrata
Napolju je ono što je bilo...
Da ga izbace pesmom
Udovištvo nema sluha.
Da ga izbace ručnicima
Udovištvo nema očiju.
Da ga izbace suzama
Udovištvo nema dna.
Sele udovice, krila sklopile,
A Udovištvo na sredini.
Jedna je seda, druga usamljena,
A Udovištvo u kecelji...

ŽDREBE

Zaljubila se u ždrebe munja.
Ona munja, a ono ždrebe.

Njegova griva od crne svile,
Njene grudi od belog plamena.

Njen struk plamti od pomame,
A ono ždrebence nevino.

Neko je izranjavio kopita tanana
Nekome u oči zavirujući.

Trčali su nebesima
I ljubili se glasovima.

Так я тебе покохала,
Що на тебе з неба впала.

В неї горло, громом вкутане,
В нього ж яблука на совісті.

Вона тілом палахтіла,
Воно серцем цокотіло.

Криком кричу вітер віс,
Було лоша та й немає...

* * *

Дихали, дихали віхоли
В долині й на оболоні,
І губи посивілі дихали,
Як світ золотий, солоні,
А коні до прірви доїхали,
І в прірву пощезали коні,
А ми залишились у віхоли
На полі як на долоні.
Тополі там у небо вигули.
Де наші пропали коні,
З твоєї долоні, з моєї долоні
Тополі на оболоні...
Поїхали в гості до віхоли!
Стогнуть застоянні коні!..
Все ніколи, ніколи й ніколи
Поїхати в гості до віхоли
По губи її по солоні...

Tako sam te zavolela,
Da sam na tebe s neba pala.

Njen vrat omotan gromom,
Ono nosi jabuku na savesti.

Ona telom plamtela,
Ono srcem ceptalo.

Krikom kričim vetar vije,
Bilo ždrebe, sad ga nije.

* * *

Dahtale , duvale mećave
Na doline i na strane,
I usne osedele duvale,
K'o zlato sjajne i slane.
A konji doleteli do bezdana,
Pa se survali niza stranu,
Nas bura zamela razuzdana
U polju kao na dlanu.
Topole k nebu uzletele,
Gde su se survali konji dole,
S tvog i mog dlana da se sklone
Sa ruba obronka topole...
Mećavi bi u goste htele!
Brekću vremešni konji sneni!...
I nikad, nikad neće, bele,
Stići do vejavice smele,
Do usana joj osoljenih...

Із циклу ВІРШІ НА ПЕРФОКАРТАХ

***

Десь там далеко-далеко пилкою ріжуть.
Запах дикої груші плине мені у вікно.
Тирса жовтава сипле мені на сторінку.

***

Раніше, коли прав пелюшки,
Думав:
Ось повішу сушитись
Знамено своєї поразки.
Зараз, коли сушу пелюшку,
Думаю:
Напинаю вітрила майбутнього...

НАСТИРЛИВИЙ СОН

Біжу босоніж по асфальту,
Стаю на зелений квадрат газону,
Як чапля урбанізації...

Iz ciklusa PESME NA PERFOKARTAMA

***

Negde daleko-daleko testera se čuje.
Kroz prozor mi dopire miris oskoruše.
Na stranicu moju sipi trina žuta.

***

Pre, kad sam prao pelene,
Mislio sam:
Eto, prostirem da se suše
Zastave poraza mog...
Sada, kad sušim pelene,
Mislim:
Podižem jedra budućnosti...

SAN KOJI MI NE DA MIRA

Trčim bosonog preko asfalta,
Zaustavljam se na kvadratu travnjaka,
Kao čaplja urbanizacije...

***

Я блукав з нею торік
Цими вулицями, цими завулками –
Її поховали без мене.
Друга дружина вже рік
В мого прекрасного друга.
Чому я не можу простити їй
Ані посмішки, ані краси?!

***

Коли запливаю далеко-далеко в море,
Згадую батька-матроса;
Коли заходжу далеко в праліс,
Бачу матір попереду з кошиком;
Коли пірнаю глибоко в сонце-
Тужу за тобою...

***

Лампа самотня,
Як свічка.
Свічка самотня,
Як стеблинка.
Стеблинка самотня
Вдвох із вітром.

***

Šetao sam s njom lane
Ovim ulicama i prolazima –
Sahranili su je bez mene.
Već godinu dana moj sjajni
Prijatelj ima drugu ženu.
Zašto njoj ne mogu da oprostim
Ni osmeh taj, ni lepotu?!

***

Kad otplivam daleko-daleko u more,
Setim se oca-mornara.
Kad zađem duboko u netaknutu šumu,
Ugledam ispred majku s košem na leđima.
Kad zaronim duboko u sunce –
Tužim za tobom...

***

Lampa je usamljena
Kao sveća.
Sveća je usamljena,
Kao travka.
Travka je usamljena
U dvoje s vetrom.

БІЛИЙ ПОДИХ

Троянда білі пелюстки
Ронить на білий папір.
Хто білішого вірша напише?

НАРЕЧЕНА

Отака біла-біла хата
Серед білого-білого цвіту.
Біла фата, як біла вата
На ранах білого світу.
А юна – таку б і сам бог засватав,
Бог з Атомного завіту...

BELI DAH

Ruža bele latice
Roni na beli papir.
Ko će da napiše bolju pesmu?

NEVESTA

Skroz bela kuća u belom danu
Sred bašte od skroz belog cveta.
Beli veo, k'o vate beli pamuk
Na ranama beloga sveta,
A ona i sam Bog bi bacio oko na nju,
Bog iz Atorskog Zaveta...

Микола Воробйов

* * *

Ти не прийшла, бо трапляється дощ.
Ти завагалася, бо надходить осінь.
Ти запізнилась, бо річки течуть.
Ти не злякалась, бо ти забула...

Ти не прийшла тому,
що можна прийти,
можна згадати про це,
можна мріяти про це,
можна забути про це...

А було так сіньо увечері,
що перехожі замість газет
несли білих гусей...

ТОНКА ОДІЖ

Пестячи розквітлі троянди
і нерозквітлі горбики
із рожевими шпильями,
відчуваю,
яка тонка одіж
на тілі молодої жінки.

Mikola Vorobjov

* * *

Ti nisi došla, jer dešava se kiša.
Ti si se mislila, jer dolazi jesen.
Ti si zakasnila, jer teku reke.
Ti posustala nisi, jer nisi zaboravila...

Ti nisi došla zato
što može se doći,
može se pamtiti ovo,
može se sanjati ovo,
može se zaboraviti na ovo...

A bilo je tako sinje več
da su prolaznici umesto novina
nosili bele ptice...

TANKA ODEĆA

Šaren rascvetali cvet ruže
i nerascvetane grbe
njenih bodlji
osećaju
kako je tanka odeća
na telu mlade žene.

Із низки мініатюр БРУНЬКИ

* * *

Щілина то звук.
Двері розчиняються, і відразу той звук,
і тоді ти виходиш.
Як це багато: однісінька щілина,
щоб відчути себе вільним
і зрештою людиною.

* * *

Бути це значить падати,
ми це причини обрїїв
кожного разу, як час нових зерен надходить...

* * *

Стеблина вітру
тремтить, нахиляючи світ.
І в тиші проступа стерня
усіх вітрів.

Iz ciklusa minijatura PUPOLJCI

* * *

Pukotina je zvuk.
Vrata se otvaraju, i dolazi taj zvuk,
a tada ti nastupaš.
Kako je mnogo jedina pukotina
da se osetiš slobodan
i, najzad, čovek

* * *

Biti znači padati,
postajemo razlozi vidika
ponovo, kada dolazi vreme novog zrna

* * *

Stabljika vetra
Treperi povijajući svet
i kroz tišinu izbija strnje
svih vetrova

* * *

Спорожніли
кришталеві хатини квітів.
Залишилися зерна,
мов спогади
про заглиблення лету
від сонця до сонця
серед білих пісків життя.

* * *

Napuštene i davno prazne
kristalne kućice cveća.
Samo šačica zrna
kao sećanje
na dubine u letu
od sunca do sunca
pustinje bele života.

Василь Голобородько

* * *

Цибатий дощ
місить по калюжах болото
на гнізда ластівкам.
До річки бігає
одна нога тут, друга там
по воду, щоб поливати копицю сіна,
аби мак, бува, не запалив її.
І стомлений, лягає у траву
коло самих корінців.

ТЕРЕН ЦВІТЕ УДРУГЕ

Під білим каменем синя нитка жива
на ній намистинки дівочих поглядів
глибоко під землею два чоловіки
світять вогонь розглядають сліди
босих ступок маленького хлопчика
який на камінь не наступає
чи перелітає
чи на той час перестає бути.

Vasilj Holoborodko

* * *

Dugonja pljusak
mesi po barama blato
za gnezda lastama.
Do reke trčkara
jednom nogom ovde, drugom tamo -
po vodu, da zalije stog sena,
da ga mak ne bi slučajno zapalio.
I umoran leže u travu
uz same žilice.

TRN CVETA PO DRUGI PUT

Pod belim kamenom sinja nit živa
na njoj su biseri pogleda devojačkih
duboko pod zemljom dva čoveka
pale vatru i posmatraju na pesku tragove
bosih stopala malog dečaka
koji sa kamena sleće
ili ga preleće
ili za to vreme prestaje da postoji.

НА КОСОВИЦІ

“Хмаро,
затули долонею сонце.”

“А ти, дерево,
підди до криниці
саме нап’єшся і мені принесеш.”

“Хай пташка полетить,
ій нічого робити співає,
а я тчу тіні з трави.”

Хмара затулила долонею сонце.

Дерево виткало тіні з трави.

Пташка накрила крльцями пташенят у гнізді.

А я сходив до криниці по воду:

сам п’ю

і товаришам косарям подаю.

ЧАКЛУН НЕСАМОХІТЬ

Він нахилився над криницею
а в ній плавав ріжок місяця
і, щоб не проковтнути його, він довго
думав, як напиться води,
а пити дуже хотілося,
і він рішуче нахилився над водою
ріжок місяця обпік губи, язик
і застряг у горлі.

Він відійшов від криниці, а в горлі,
наче краватка-метелик на сорочці, світився місяць.

Коли ми підійшли за ним пити воду
то місяця у криниці уже не було.

NA KOSIDBI

“Oblače,
zakloni dlanom sunce.”
“A ti, drvo,
idi do bunara
samo se napij i meni donesi.”
“Nek ptica poleti,
ionako dangubi peva,
a ja ću tkati senke iz trave.”
Oblak zaklonio dlanom sunce.
Drvo satkalo senke iz trave.”
Ptica prekrilila krilima ptiće u gnezdju.
A ja odoh na bunar po vodu:
sam pijem
i prijateljima kosačima dajem.

ČAROBNJAK NEHOTICE

On se nadnese nad bunar,
a u bunaru plivao mesečev rog
i, da ga ne bi progutao, dugo se
mislio kako da popije vode,
a bio je žedan,
pa se naglo savi nad vodom
mesečev rog mu opeče usne, jezik
i zastade u grlu.
On se odmače od bunara, a iz grla mu,
kao leptir-mašna na košulji, svetlucao mesec.
Kad smo došli za njim da pijemo vodu
meseca u bunaru već ne beše.

Віктор Кордун

БЕЗНАЙМЕННА ТИША

*Пам'яті сіл,
вимерлих під час голоду
1933 року*

1. Грудневі сутінки

Лет
тіні хижака
в провалля.

Почовгана ногами
із-під землі
то тут, то там
луска холодна.

Розкидано хати,
як вибілені вітром
щелепи.

Нависають
із-під стріх
гостренні зуби
крижані.

Зловісний час.

Viktor Kordun

BEZIMENA TIŠINA

*U spomen selima,
izumrlim za vreme gladi
1933. godine*

1. Decembarski sumraci

Let
senki lešinara
u ponor.

Otrta nogama
ispod zemlje
čas ovde čas tamo
kora hladna.

Razbacane kuće,
kao vetrom okrečene
vilice.

Vise
sa streha
zašiljeni zubi
ledenica.

Zlokobni čas.

І, скільки видно,
аж до обр'ю,
понакошлячувався
сірий смух.

У височеннім інії
безвихідно
блукають люди.

2. У безвісті

Глибшають
хати,
як западини,

і вирячають
на туман
великі більма
вікон.

Заносить
гостру клешню
вечірній Рак
з вологим золотим піском
на спині.

А глибоко внизу
у кожній
із осель давно минулих,
безверхих і безстінних
лежать
часові непідвладно
горілиць

I, dok dopire oko,
sve do horizonta,
pokošen
vlažni astragan.

Preko zgomilanoginja
beziplazno
tumaraju ljudi.

2. U neizvesnosti

Postaju dublje
kuće,
kao klopke,

i bulje
u maglu
velike beonjače
prozora.

Nadnosi nad njih
oštra klešta
večernji Rak
sa vlažnim peskom
duž leđa.

A duboko dole
u svakoj kući
iz domova pradavnih,
bez krova i zidova
leže
časovi nezavisno
ničice

і дивляться у небо
люди.

І коливається
у їхніх пучках
по племінчику.

Метаються,
страхаючись
і безнадійно вириваючись,
тіні.

3. Піщаний голос

Змагання людей і землі
могили незмінно глибшають.

Чи буде у них світати?
Чи засяє темінь земна?

Піски білозубі довкола,
піски павутинні

і дерево це,
і гніздо з пташенятами,
троянда дівоча
і перстень, як знак вечірнього сонця,

це все піщане.

А люди
вони у проваллях сердець.

i gledaju u nebo
ljudi.

I leluja
s jagodica prstiju im
po plamičak.

Ljuljaju se,
stresajući se
i beznadežno se otržući,
senke.

3. Peščani glas

Pobede ljudi i zemlje
redovno produbljuju grobovi.

Da li će u njima da sviće?
Da li će zasjati zemaljska tama?

Belozubi pesak okolo,
pesak paučinasti.

I to drvo,
i gnezdo sa ptićima,
divljaka ruža
i prsten, kao beleg večernjeg sunca

sve je peščano.

A ljudi
oni su u provalijama srca.

Наталка Нікуліна

ФРАНЧЕСКА

*Пекельна буря, вітри там пекучі
Хапають душі у танку скаженім
І кидають їх у бездонні кручі...*

“Пекло” Пісня V

Летить. Темноволоса голова
Відкинулась назад у напівмлості,
І тіло, опираючись вогневі,
Химерно вигнулось, неначе квітка
Незнаної блідої орхідеї.
Кому відомо, скільки в цих очах,
які прикриті віями густими,
Жалю нестерпного за світлим небом,
За теплим сонцем і за голубами...
Але в пекельнім вигорі жорстокім
Вона з коханим вічно. Вічно...
Смутна Франческо! Дивно як ведеться:
У пеклі це довічне покарання
А на землі це часто зветься щастям.

Natalka Nikulina

FRANČESKA

*Paklena bura, vetrovima vrelim
Hvata tamo duše u kolo pomamno
I baca ih niz bezdanu strmen...*

Pakao, Pisma V

Leti. Tamnokosa glava
Zabačena nazad u zdvojnosti,
I telo što se opire vatri
Nestvarno se izvilo, poput cveta
Neznane bele orhideje.
Ko će videti koliko je u tim očima,
Skrivenim iza gustih trepavica,
Neizmerne žalosti za svetlim nebom,
Za toplim suncem i za golubima...
Ali u paklenom je vihoru žestokom
Ona s voljenim zajedno, zauvek. Večno...
Tužna Frančesko! Ispada čudno:
U paklu je to večna kazna
A na zemlji se često zove sreća.

Надія Кир'ян

ПРОКРУСТОВІ ЩАСЛИВЦІ

У тебе задовгі руки, сказав Прокруст.
Відрубаємо і ти будеш щасливий.
У тебе задовгі ноги, сказав Прокруст.
Відрубаємо і ти будеш щасливий.
У тебе задовгі вуха, сказав Прокруст.
Відрубаємо і ти будеш щасливий.
У тебе задовгий язик, сказав Прокруст.
Відрубаємо і ти будеш щасливий.
А в тебе завелика голова, сказав Прокруст.
Відрубаємо і ти будеш щасливий.

Потім на загальних зборах
безрукі, безногі, безвухі, без'язикі,
безголові щасливці
в один голос славили Прокруста,
бо він подарував їм
щастя.

Nadija Kirjan

PROKRUSTOVI SREĆNICI

Tebi su preduge ruke, reče Prokrust.
Odseći ćemo ih, i bićeš sretan.
Tebi su preduge noge, reče Prokrust.
Odseći ćemo ih, i bićeš srećan.
Tebi su preduge uši, reče Prokrust.
Odseći ćemo ih, i bićeš srećan.
Tebi je predug jezik, reče Prokrust.
Odseći ćemo ga, i bićeš srećan.
A tebi je preglomazna glava, reče Prokrust.
Odseći ćemo je i bićeš srećan.

Posle su na zajedničkim zborovima
bezruki, beznogi, bezuhi, oni bez jezika,
bezglavi srećnici
svi u glas slavili Prokrusta,
jer on im podari
sreću

EUROPEAN POETIC ATLAS

Poetry is the first and foremost in the art of words – art of art. It speaks using sound, image, movement, and harmony of thoughts and emotions. Even when it does not speak, it utters the silence between words. It governs the space and time, the fourth dimension of creation and existence. It is present even when it is absent, in human heart and soul, in mind and non-mind, in everything man thinks, says or keeps secret. Poetry can do the undoable; it can fathom the mute language of things and beings without language, the language of flowers, stars, Sun and Moon, used by aenzi, folk literary creators and poets when talking or singing.

Even when written in different languages, when poetry really is poetry, it is one, of all human beings, speaking all languages of the world. How should we consider and interpret such poetry, how can we present it to readers? The famous English author Virginia Woolf was convinced that poetry cannot be interpreted and that it cannot be translated from one language to another. She suggests that poetry should only be read and experienced in one's own way, because it is new, different and more than it is believed to be with every new reading. Literary science claims that everything that exists can be discussed, and poetry has existed since time immemorial, which means that it can be researched and interpreted. Diversity and meaningfulness of its content and forms govern and determine the differences in reading and evaluation, but the measure of value cannot be the same as the value of measure. If the subject under consideration is depreciated, the consideration itself is depreciated. Interpretation theory will not shift poetry from the "zero" level of communication if poetry loses its meaning and value. An aesthetic object can be examined internally and externally, from a literary or non-literary aspect, critical-theoretical and critical-historical, psychological and sociological, biographical and anthropological, linguistic and stylistic, phenomenological and epistemological,

comparative and intertextual. In all these endeavours, rational and irrational, there is an intention to change not only the perception of poetry, but also poetry itself. Criticism of poetry is the foundation of poetry of criticism. Elements of uncertainty are expressed indirectly, by elements of certainty. Thought is at the same time expressed and hidden, the unknown is determined by the known, the known by the unknown. Rustic and urban metaphors, engaged or metaphysical, by means of thinking and singing, lose their metaphoric character and their figurative properties, the subjective and the objective start to mean what they really are, and they are being brought closer together by basic meaning and meaningless, confrontation and conflict of significance, until they are reduced to the same – poetry of factography and factography of poetry.

There is little hope that everyone will write poetry as Branko Miljković thought and wrote in his neo-symbolist poetry. There is a belief that the time of poetry has passed and that the time of poetry criticism and scientific prose has emerged. Such non-poetic views are supported by poetry itself, with its essay content and metalinguistic sphere of meaning. Some theories, at the expense of their own survival, incessantly prove that the golden age of poetry is in silence, its pre-birth, its pre-linguistic meaning, simply because inexpressibility is more powerful than expressibility. Others believe that poetry becomes poetry only when it denies itself. Much closer to reality are the predictions stating that poetry will be read less and less.

At the time of planetary crises of all kinds, of crises of ideals and moral, when lack of culture is mistaken for culture and kitsch and trash for art, when copyrights are deleted from laws, when bookshops are turned into consumer goods stores and book is banished to the black street market where it is rarely bought and even more rarely read, consequences have turned into causes and causes into consequences. A general crisis of reading has emerged. According to statistical data, the vast majority of people in the world do not read a book for months. The situation is not better with school reading. Research has shown that in primary and secondary schools in Serbia and the Republic of Srpska only 15% of pupils read all books included in obligatory school reading, and only 8% of those

are pleased with its content, presentation and interpretation. Such finding is not only disturbing; it should also serve as a warning, since school reading comprises the most valuable works of world literature – masterpieces: Homer, Serbian folk proverbs which have impressed enlightened Europe, Shakespeare, Cervantes, Pushkin, Goethe, Njegoš, Balzac, Dostoevsky, Tolstoy, Kafka, Thomas Mann, Andrić, Faulkner, Krleža,...

Despite the present difficulties, the book, the greatest man's wealth, does not give up or lose its momentum; it still explores, records, testifies, remembers and lasts. This belief is confirmed by more than fifty contemporary poets, from twelve European nations, in twelve languages, included in the anthology *Atlas of European Poetry*, a literary whole composed of parts, a specific unity of differences and similarities. Selected authors are representatives of home countries of the national minorities living in Bosnia and Herzegovina. Their poetry is not in its entirety related to the current time and homeland. In most cases, it is a general and timeless song, ontological consciousness and view of the world, emotional and reflexive polyphony, realistic and modern, subjective and "objective" poetry, with free and bound verse. Sometimes it treats the lyrical as epic, dramatic and essayistic. There are poems which could have also been written as narratives or drama monologues. Creative consciousness is always present and decisive. Poetics of signs and meanings is merged with the psychology of singing and thinking, it determines the positions of the author of poetry and of the reader. It is clear what poets think of creating and creation. Avant-garde experience of the alienation within a man and out of him is built into the core of their thoughts. As if the authors selected for the anthology jointly wrote one song, with several chapters and variants about freedoms and lack of these, about meaning and meaningless of existence and survival, about beautiful and ugly, about painful truth in which there is less and less cheerfulness and warmth. In the essayistic contents of poems, measures of value and values of measure are analytically and critically determined. A poem must be resistant to objections; it must win even when it is losing. Sadness coming from a poem must not fail or disappear. After the interpretation, there always remains the unread language of meaning,

the possibility of different reading and different understanding. Besides the perceived similarities, differences are evident as well. Each poetic phenomenon is poetic in its own way and in its own aesthetic measure; it is the most similar to itself, even though it allows for comparison. It is its own cause and consequence, teacher and pupil, poetic creation of “the hundred flowers”, as Ukrainian poet Ivan Drach wrote in his poem “The Ballad of the Sunflower”. Even though everything in it is blended, *own and someone else's*, sense of progress and primal sadness, in emotional thoughts of the verses readers can easily recognise their own time and themselves.

In order to comply with the principle of equality and uniformity, contemporary national poetry of relevant European countries in its original form and its translation into Serbian in the anthology Atlas of European Poetry is presented in alphabetical order. It was not necessary to translate poems written by contemporary poets from Montenegro, since their poetry is written in Serbian language, using Vuk's alphabet. The selection of authors and poems is only one part of the whole which was not covered, subjective in the sense of value, but at the same time representative. The calamity of human nature and the unreality of freedom a man eternally seeks and suffers for, conflict between good and evil, and how much of these moral categories can be taken over and realised, are basic features of the ontological poetry written by Vuksan Otašević, with free flow of thoughts in free verse, when rhymed and without punctuation. Collected, wrapped in a few words, nutritious as breast milk. As if it is written in stone. It must be read from both ends. Chrysostom and humanistic even when it is modern and traditional. Outside this semantic circle there are also other flows of emotional thoughts and thoughtful emotions, testifying about man and his continuance, apocryphal, in dark realms of words, death symbols, snakes and spiders, claws and knives, skulls and stars that die in ecstasy of doom. The outcome is always tragic, regardless of how much shine there is in it. In the new choruses of death the old ones resound, there is a lot of sadness in bread, water, sun, grave. Acoustic sensors do not enter the poem from the outside, by artistic carving of verses and stanzas, but from the inside, by the harmonisation of sound and meaning, by the expression of light and dark vowels. Both the world

and the consciousness are values with the same meaning, paradigms of destruction and survival. As poems are opened, they are ended with the same sense; they pour gold into fire and pay with their lives. Something mythological speaks from them, pagan and pantheistic; things and beings, sky and earth, life and death are all the same. In amazement, the astonished poet asks himself: where is love, is there a place for it in human thoughts and deeds? Even though he does not accept the defeatist orientation and extinction, an eye for an eye, out of it all in the end of Otašević's thought remains a beautifully described wonderful sadness, black bread of poetry. In the time and space between two millennia, Slobodan Bošković, Bosnian Montenegrin, looks for a new poetic language, a new Stražilovo and a new sense of creation. Regardless of age and distance, he swears by love. Novica Đurić, in his poetic prayers, finds a new relationship with God, a new religion, because "If man had seen what God had, he would not have risen". And it would be easier for God had he not seen what he had seen. A poem written by Ilija Vakić is not afraid to answer awkward Pythian and Sybilline questions of mysterious today and tomorrow from a philosophical perspective. His contemporary Andrija Radulović, not mincing words, using his grotesque verses, along with the black cats that bring good fortune, sells general's medals for next to nothing.

Jan Skacel, within the Czech language space, chooses elegy words of silence and human suffering using the fine sieve of poetic skills and arranges them into heterometric stanzas, while his compatriot Miroslav Holub, in the same style, goes to the source of poetic speech and syndrome of its parallels that, according to geometry laws, intersect somewhere, but it is not known whether it is backwards or forwards in perspective. Jaroslav Koleska's poem first builds a roof above its head, and then foundations. It looks for its sense in the world of contradictions, and finds it there. Czech poets invest all they have into the creation: youth, love, dreams, seasons, eyes, themselves, but it is not known what they get in return, when and how much. Maybe they receive voluntary confinement and indifference, emptiness and alienation, search for the time lost?

Selected Italian authors, Valerio Magrelli, Vivian Lamarque, Fabio Pusterla, Umberto Fiori, and Claudio Damiani find the

modernism in poetry in a sort of “decoration” of reality, “scars” of nuclear age and all the way back to prehistory. In the melodramatic disease, the individual state of their poetry reaches the pre-language time, the speech of silence. They bring to readers from the alienated world a “flower with a bee”, “drop” of natural honey, rose’s thorn, “double half” of their hearts. It is only later, in the time of houses on stilts of tomorrow that the articulate language appears, in order to give synthetic trees their names without shine. By tightening and harnessing the meanings and thoughts which do not need to be thought, they will expose the heaven on earth and the earth in heaven.

Lyric of contemporary Jewish poets is a whole composed in parts, a painful odyssey from the realities of life, an investigative and reflective prayer “always under question”: whether or not there is hope for the world to be saved? This is why the war motives in the poems of Yehuda Amichai are dominant; they bear witness to hostility and misunderstanding among human beings and nations. Lily Zamir stoically withstands adversity. She is not afraid of life, but she is afraid of speechless times and silence. Balfour Hakak cannot forget the past in the concentration camps of Nazi Germany. Even classical music is not able to suppress its undertone. In the hymnic harmonies of Mozart, Beethoven and Haydn the tones of marches and campaigns of conquest are “heard”. Dina Katan Bencion, born in 1938 in Sarajevo, spoke even more specifically. In her elegies she talks with the dust of ancestors from Auschwitz. She wonders in what language were the last thoughts of their suffering uttered – German or Serbian?

Contradictions of life and creation are also present in works of contemporary Hungarian poets. Gyorgy Sarkezi’s opinion about these is rather clear. People are strangers to each other, against each other. Sadness has overcome even the beauty of love. Istvan Vas states that love is stronger than death. It is deserved and united it lasts for centuries in the red stone of Etruscan sarcophagus, testifying about past loyalties and values, about a kind of union of life and death. Through formation and transformation, the poetic thought has turned into an essay of survival and lasting. Alive life is more beautiful than dead beauty, even when it is not beautiful, because

beauty is only beautiful in the eyes that can see. Such thought is also confirmed by the erotic psalms written by Gyorgy Somlyo, enjoyment in the sin of the whole consisting of two parts which were also “in catacombs of pagan religions mystical to the church”. Love is neither a curse nor moral. It is only a form of “everyday certainty”, “magical mystery of creation”, the Song of Songs.

Only a few songs were enough to comprehend the beauty and grandeur and the thematic breadth and depth of the poetry of Radovan Pavlovski, an authentic Macedonian poet. In the magma of meanings, the poet’s intention to change not only the perception of poetry, but also poetry itself is visible. One definition is expressed with another; poetry with criticism of poetry, and criticism with poetry of criticism. The system of artistic values is stratified through the surrealist method, impression and expression, negation of negation. Semantic and semiotic circles are opened by closing them. In this metapoetic ideogram there is a spiritual etymon, the key to understanding and interpreting this poetry, the possibility to perceive the unknown through the known, and the known through the unknown. Orphean cult of sung songs and rational thought, mythic and urban self-consciousness, served to unite the styles of cultures and ages. With astral roosters and realised beauty, using black and white metaphors, Pavlovski defies gods and curse, he exists everywhere at the same time with his demons and sins. In Eftim Kletnikov’s psalms everything is in everything, united and life-giving, joy and sorrow, sweet and sinless love, changeable and unchangeable values of man’s destined fate. Lidija Dimkovska also looks for the poetics of thinking and singing, for the truth of life and creation in her neorealistic and narrative poetry, events and experiences in verse.

Each German author in the Atlas of European Poetry, in a good translation by a good Serbian poet Stevan Tontić, has a distinctive attitude and a distinctive way to the poem. Christoph Meckel believes that a poem is not a “place” for the cultivation of beauty, but this does not mean that it is not itself the beauty, a place where the truth is “embellished”. A poem should be “lifelong”, permanent; it must not remain silent about bleeding wounds, poisoned tongues and death. Nor about homelands with iron seals. While speaking to

God in his sonnets, Meckel discusses creating and creation, bread and water, time of destruction and destruction of time and space. Direct anti-war voice also spoke in the verses written by Richard Peters, black-humoured, for the reconciliation between Abel and Cain, Muslims and Jews, Serbs and Croats. He prays to God to “help” everyone, to “gild the beauty” and to “grow leaves on guns”. The taste of bitterness is springing from the poems written by Uwe Kolbe, a sort of clash with his own self, with the wish for the poem not to be what it is. In the overall grey zone of reality, through visions of unhealed war scars and memories of victims, Andri Schinkel reached the cathartic enlightenment and sanctification.

Calm thoughts of Polish poet Adam Zagajewski, personal and mysterious, experienced in the globalist every-day life, without sublime moments, in the exploring spirit of Mickiewiczowski and Strinberg, beautify new defeats. Ewa Lipska, in a huge European fear, without guilt or remorse, discusses little things in life that mean the most. Eva Sonenberg, through the combination of poetry, philosophy and music, debates with that “other”, alienated part of the personality. Metapoetic contents, although autobiographical, go further as well. In them, the reality is more real than words, a factual story without rhythm or rhyme. Without joy, even when it is erotic.

The poetry written in Romani language is the speech of truth, speech of creators without a home or grave. Born out of pain and dry breasts, it confesses itself, its origin torn by roads, an unfinished fairy tale travelling through time without dreams, without a single word outside reality. Slobodan Berberski sings as he thinks and thinks as he sings, everything he says is magically turned into bread for the hungry, frustrated joy of children’s game, into all that has been and has not been. Hedina Tahirović Sijerčić writes about her nomadic rejoicing and mourning using simple words of confession, in a factual and autobiographical way. She was born in Russia, got married in Serbia, found a job in Bosnia, gave birth to her first child in Croatia, second in France, third in Spain, fourth in Germany, fifth in Belgium. At the age of forty, she gave birth to her eleventh child in Sweden. Besides Romani, she speaks another twelve languages. And this is not all: Hedina can hear steps on the road, she can hear grass growing, and she understands mute language of birds. Her

poetic story is being told in another generation too. The story is her son, collector of old iron, and a young mother begging from house to house to feed her hungry children. Gipsy tent sings in death. It is impossible to recount it, one can only quote it: "I ride the clouds. I change the clouds as tired horses. Rain washes my face. Wind talks to me. Lightning gives me strength. I fly through the spectre of blue shades of the sky. I change the clouds as tired horses. The Sun builds a golden path for me to India." In the end, the poem used curse and damnation to turn the Earth "upside-down" and predicted eternal love so the curse cannot be realised.

With abundance of passionate will and trouble, Slovak poet Marian Milcak sings odes to fatal women with faults and virtues, to the deity of white, black and red colours, existing only to torture itself and others in cold blood. Mila Haugova, in a dreamlike absence, faces the shadows which do not exist, masks and silhouettes, stars that dimmed ages ago, footsteps of past times, and destruction.

Simplicity of writing and thinking is the highest value of the lyric of Slovenian author Edvard Kocbek. The force of such creation is drawn from the depths of native land and language, from the bitterness of source and root. Just as true love, a poem also wants everything, openness and commitment, to be a flame that warms and lasts. Through internal dialogue, Kocbek opens the books of old truths, stories about faithfulness and torture, Great Suspect, the other, reverse side and villain, machine, the poisoner that cannot be squeezed into patterns. The philosophical position of the lyrical subject, "hungry me", wants to create and cancel this "microphone in the wall" and to show that there is nothing that could be more truthful than the poetic truth. Maja Vidmar, a poet, finds alienation in the family, the basic unit of society, autobiographical to recognition, personal, without generalisations, a sort of clash within and with one's own self. The cosmic poetry written by Barbara Korun is surrealist prose poetry. The confessional and protest poem of Primož Repar, through desire for the unknown, creates a new man, a man better and bigger than the existing one, while Juraj Hudolin writes undedicated, apocalyptic poetry that will beat poetry with non-poetry.

Ukrainian authors from the European poetic “atlas” belong to the generation of the “sixties” of last century, to the forbidden and celebrated poetic “Kiev school”. Opposing the socialist imitation of reality, see-through internationalisation and romantic modernism, liberated “rosy dreams” of the atomic “vow”, after the forced silence, they talked in full and proper measure only at the time of “Perestroika”. Dimitro Pavlichko seeks truth in love. Victor Kordun in “cryptograms” of conscious and subconscious, Vasil Holoborodko in his considerations beyond the sphere of folklore, and Lina Kostenko in the dialogue of individual with his/her conscience.

A translated book has been a spiritual connection between civilisations, cultures, nations and individuals for centuries. The quality of translation determines its value in use and its significance. Translation and translatability of poetry are set as a separate issue. A good translation of a lyric poem is not its “literal” translation, word for word, verse for verse. It is not an adaptation of lyric content and form. Nowadays, translation of poetry is increasingly becoming a new creating process, new poetry writing, transferring the spirit of a poem into a new language, chemistry and alchemy of immeasurable deep meanings of meanings, new sound and sign, new sense. And even though this work is carried out in this manner, translation surely cannot replace the original text. Translation of a poem is always a relative achievement, a reproduction, “just a bigger or smaller failure”. Atlas of European Poetry in the first place provides readers with the poems in their original version, and afterwards with these translated into Serbian. It is a selection of a selection. Authors and their poems were selected by the national poetry anthologists of home countries of national minorities living in Bosnia and Herzegovina, by the translators of these works, and by editors. Anthology selection and separate representation of a part of the contemporary European poetry could have been different and more comprehensive too; such a possibility is left for another time, for other authors and other publishers.

English translation:
Jelena Kandic

EARS OF POETRY

Today it is a little known fact that, not so long ago, so many different nations immigrated to this region. This happened mostly at the time of the Austro-Hungarian Empire and the two Yugoslavias. These were countries which provided a much wider life space, area for movement and mutual communication. These nations were mostly Poles, Ukrainians, Czechs, Germans, Italians, Slovaks, Slovenes, Macedonians, Montenegrins, while Jews arrived a long time ago, in the fifteenth century, and Roma have always been here. These nations brought with themselves a lot of distinctive, different things: language, culture, and customs. Where are they today? Are there traces of them? Are there any roots? Yes, we would like to believe that there are. They are in their descendants, who are the first, second, third generation... This anthology selection entitled the Atlas of European Poetry, as a bilingual edition, is an excellent poetry reading for any reader. Especially for poetry fans. Here we have mostly those poets who are current creators today and poets famous in their countries, but also in entire Europe. Observing from the time behind us, we will surely be surprised by the amount of everything possible that has happened in this region. And in poetry too; especially in it. It is an intertwining of many life matters. And today, in old places where houses stood, in images and memories, descendants and successors live, and they inherit the word of their peoples. Of their ancestors. Even today their eyes are turned toward their origins, their ancestors who came from somewhere. Just like everywhere else. Are not their houses, even today, places where one can feel at least a trace of the spirit? Men think, sing, speak, teach their offsprings how to live and create in the house of their language. The purpose of this book is to overhear those distant sounds and pulses of life through poetry, poets and their poems and creativity. Still in their own language, lullabies and tales from distant places can be heard, memories, relics, images, postcards, letters, books are

kept, as well as many important things in life. Maybe someone will, before the lullaby, tell a tale to the child, recite a poem. Is not this an act worthy of the utmost attention? And the book alone represents the unity of poetic spirit.

This book takes us directly into great literatures, such as German, Polish, Italian, Czech, Hungarian and others. They are a mosaic of today's urban but at the same time rural space. This book tells us not only about the universality of poetry, but also about our closeness. And this closeness was important and still is crucial. It testifies about us much more than we can imagine at the moment. That is exactly what this books tells us. Some of them are candidates for the Nobel Prize: Adam Zagajewski, Ewa Lipska, alongside poets who are unavoidable by European standards: Edvard Kocbek, Endre Ady, Sandor Petofi, Jan Skacel, Miroslav Holob, Mila Haugova, and many other significant names, including Maja Vidmar, Ewa Zonenberg, Adam Wideman, Slobodan Berberski, H.T. Sijarčić, Rihard Pitras, Nora Gordimer, etc. Every one of them deserves a special reading. If the space allowed, many more poets would be included in it. But this is the task of anthologies and anthologists. Translators who are also writers and critics provided a small overview. I am certain that the time is coming when anthologies of European poetry will be compiled. Anthologies which would provide various views and overviews.

Montenegrin poetry possesses in itself a modern, mythical and universal feeling of language and thought. This is exactly how poets from this selection express themselves. Vukman Otašević follows the lyrical and metalinguistic feeling, which he changes eternally. His archetypal images are pure visions merged into magic. In Slobodan Bošković's poetry we can recognise sublime feeling of the mythical. He transcends pathos by fostering the narration and metatextual meaning. Poetry written by Novica Đurović contains doom of the religious and divine. His man is mortal, but doom is eternal. And the flickering between life and death is permanent. For Ilija Lakušić, poetry is the poet's eternal state. It contains everything: God, Apollo, Delphi, legends and transcendence. Like a meteor in the sky, Andrija Radulović's poetry shone and thus etched itself in

memory. But, united in irony and modernity, it also strives towards its tradition.

Czech poetry is best represented by Jan Skacel and Miroslav Holob. Both were candidates for the Nobel Prize, but most importantly, they are poets loved by readers all over Europe. They radiate supremacy in poetry. Katerina Rudcenkova is also very present, being on the rise of her creativity. Particularly important is Jaroslav Koleska, who spent his life in Banja Luka, writing in his mother tongue, Czech. Peter Hruška creates poetic images as if with a palette. Considered to be a poet of unrest and hidden dangers of every-day life, he makes readers face the world which seems familiar, but is still surprising. Accidental situations in his poetry represent a source of subtle tension, symbolism barely discernible at first sight. Without excessive lyric wordiness. Hruška writes poetry many consider as being at the top of Czech poetry in last twenty years. Skacel's lyric is from silence and sound, love and monasticism, a line he inherited from his brilliant predecessors Josef Hora, Jaroslav Seifert, which ended with him. Unsubtle twentieth century was not able to understand this poetry, which was especially the case with American readers. However, all this is thrown into shadow by his deep understanding of feelings, tragedy and love. It was only later that Holob became a discovery and surprise, which he still is.

Italian poetry, its modernity, Mediterranean feeling, synthesis of thoughts and feelings, existence and disappearance of tradition, purity and clarity, all characterise its poets. It is a poetry of music, vision, coalescence into the absolute interlude. Valerio Magrelli has "marvellous difficulty in seeing", because there are "two languages of one and only Polynesian torch". It is the primal depth within one's own being, which is the permanent silence. Vivian Lamarque reveals possessed loneliness, one's own pulse. Its existence is in the small, in the microcosmic, in raindrops, in Earth's dust. This duality of hers is a permanent comparison with the similar. Fabio Pusterla anticipated the erosion of the existing world, in which the huge stars will become tomorrow's pile dwellings. Claudio Damiani wants for all to be in one, pulse of poetry, life, plants, animals, sky and stars. And all this reaches its beauty through the fact that we are

not eternal. Umberto Fiori observes the world of tangible things; everything is within the reach, in meeting and passing. These are images that are transferred into something else each second.

Jewish poetry that originated in Israel is not well-known or very little known to our readers today. The selection provides a clear overview of the new poetry scene. This poetry came into being constrained in the Torah and the Talmud, and afterwards in the full lyrical feeling, in the synthesis of thought and emotion. Then the young generation emerged – Sabra – native-born Israelis who abolished taboo themes. Dina Caton Ben Cion writes poetry in its sources similar to distant roots. In itself, it senses the lives of those whose life it continued to live. It reveals the tragedy which reaches the universe, both personal and human. Agi Mishol draws the strength of her poetry from the European soil, primarily from Hungarian poetic source. Lily Zamir cherishes the lyrical sense of a poem. Hava Pinhas Cohen puts emphasis on words, letters and poetry. Poetry of a lonely shadow of a eucalyptus tree, of a pine, of a colour which changes. Its searching paths go to the inside, to the essence, to the unfathomable. Yehuda Amichai is a poet of uncertainty, fear and anticipation. This is understandable, since this is where “giant shadows” of the world are placed. Poetry of “one half and another half of people”, of men and women, where relations of mutual intertwining are merged. Balfour Hakak uses classical music to express the glory of beauty, but also the apocalypse before the terror of anxiety over what will happen with the world. Before what his people went through. This is an apotheosis of the human spirit which also has its other, dark side. Its other face. Dahlia Ravikovitch senses her sensitivity and restlessness on the border between day and night. Between the world and non-world. It is the ease and horror of leaving, which seems to be the fate of this poet. Susana Veg dedicates her poems to a specific persons, a priest she met, and who left his mark on her, which is indelible. It is a mark of love, whether this love is divine, fatherly or family love.

Hungarian poetry has often been translated into Serbian and read. Maybe the most important poet is Endre Ady, who left his mark not only on Hungarian poetry, but also on European lyric.

One of the leading Hungarian poets, the leading figure of the “West” generation, and at the same time an amazing publicist. He longed for success, while at the same time wanting to become a new Messiah. He believed he had the right and obligation to judge. He placed himself on a special pedestal, because he thought that he possessed in himself the combination of the most characteristic and noblest features of a “Hungarian” and “artist”. His poetic creation covers all aspects of human existence. His third collection of poems, entitled “New Poems” marked the emergence of the new Hungarian poetry. A poem written in 1905 and published in the collection “New Poems”, entitled “Hawk Mating on the Fallen Leaves”, is dedicated to his first love Brüll Adél, married Diósy – Leda, and it represents the feeling of love of the early twentieth century. It describes love which, with a lot of contradictions, with the sense of passing, still hopelessly fights against time.

Gyorgy Serkezi – If there is such a thing as perfect poem, than it must be the poem “Talk of Flowers” published in 1925 in the 22nd issue of the magazine West (Nyugat). It was probably created in a bright moment of creation. There are no redundant voices or lines in it, there are no discordant elements in its rhythm, and it is purely intelligible and startling. Through the talk of flowers it sings a sublime hymn to tenderness, closeness, sensitivity, but also to contrast which creates the new. Poetic creation of Attila Jozsef caused a real revolution in the history of Hungarian literature. Zoltan Laszlo summed up his grandeur in one sentence: “All that had existed in Hungarian literature up until that moment drowned in Attila Jozsef, and all that has existed after that begins with him.”

The poem “With a Pure Heart” is one of the most significant Jozsef’s poems from his early youth. There is no complaining in this poem, it accuses and emanates self-respect. Contemporaries were stunned, and today’s readers – after careful reading – are able to recognise, besides the audacity, also the despair hidden behind threatening questions. He tells what he does not, but should have. It is what makes life what it is. Miklos Radnoti is a constant stumbling, until the end itself. The life of this great man was tragic from the moment of his birth. His mother and his twin brother died

at birth, and his earthly journey was ended by a horrible death. “The poet’s utterance is flawless, sonority is not disturbed by a single inappropriate sound – melody, rhythm and moral compose a unified whole.” Istvan Vasz fosters poetry of every-day life which is the bright side of life. It is an Etruscan secret, but sublime, unified, these are traces of monuments and drawings which preserve the eternity of Etruscan existence. Gyorgy Somlyo observes the Christian view of the world, where word, crucifixion, pain and tears last forever. But at the same time life goes on. This poem is a sublime hymn. The poem is written in the rhythm of constant elevation. Laszlo Nagy sings a song to his poems. But what is he there, he wonders. A question mark or a desire? Or flame of a star? But sin is present as well? Which makes the question mark and sin two possible symbols under the sky. Sandor Csoori writes about the beauty of touch, about the beauty of existence and disappearance.

Macedonian poetry is represented by the poets with European reputation. They epitomise in themselves the temperament, game, depth and explosion of the language. Radovan Pavlovski is a poet of both life and myth. A poet who Apollonically elevates the value and eminence of words. A poet of lava and burning. His language is a series of layers hiding the poetic depth and meaning. Eftim Kletnikov represents the culmination of Macedonian rise in poetry. He entered Macedonian poetry with full zeal, but also as an established poet. With his subtle lyrical narration he splashes over all senses. His quivering is a Delphic sense of the divine. The poetic epic and lyric are transported into a new fluid. Young Lidija Dimkovska follows the latest current of European language poetry. Her poetic crescendo resurrects the living elements – Zaum. But there is the irony of modern black and white images that tell of something new in poetry.

German poets come from East Germany, sometimes divided in terms of literature as well. Among them, Christoph Meckel, one of the most respected and prolific contemporary German poets, expresses his direct attitude towards the world and poetry: “A poem is not a place for the cultivation of beauty”, he believes it is about blood, about poverty, devastation, anger, delusion; it is the truth mortally wounded. Richard Pietras turns on the path of ironic lyrical

sentiments. “I am a barometer”, he states, not to mention his cry: “Homeland, sacred heart, of the strong spirit/ look at me, a cunning peasant.” Uwe Kolbe writes poetry of personal pain, loneliness, bare life, and these are only reflections of a deep sentiment. Andri Schinkel and Nora Gomringer, although stylistically different, both write about struggles conceived in them a long time ago, which last, haunt them; they were gained unconsciously, they were inherited. Even though they are the youngest poets in this selection, things experienced throughout life also left their mark on them. The horror in poetry of young Nora turns into persecution mania, especially in the poem entitled “Craze”, because it encompassed everything, every pore of the existential and life. The poet, with the feeling for theatrical expression, follows the trend of living. However, being clear and sharp in expression, it has the magical force.

Adam Zagajewski is currently the leading poet in Poland, he writes the poetry of “universal loneliness transcending the hearing of music”. The hearing we cannot hear immediately, but we have to listen for a long time for it to reach our *Zaum*. He emanates words and sounds. At the same time, he ennoble us with silence and peace. This silence and this peace are equally important, whether it is in the end of summer or at classes he organised at European and American universities. It is not important whether these are classes of reading and writing or it is a walk with thoughts between street parks and his cathedra of a professor. It is all sublimed into the fact – meaning. With Ewa Lipska, who was also a candidate for the Nobel Prize, we can talk about several associations at the same time and mostly about “gracious language” ones, because her poetic language represents an investigation of the material, one that is eternal and whose structure is fixed. Language, and then thought and meaning. Perhaps it could be said that she, in the first place, paves the way for the emerging poetic language. That she creates it out of shards, details, thus revealing the acme. Her acme is that language is the being of communication. And that this communication must not be repeated, but revealed over and over again. Ewa Sonnenberg emerged as a completely new and refreshing lyrical phenomenon. It was a cry into the emptiness at the turn of the third millennium. It seems that no one announced not only a poetic but also different vision of the world

the way she did. It was a cry in the new poetic language. Similar, but intellectual and somewhat aristocratic, was the appearance of Adam Wiedemann in a subtly gracious observation of the new atmosphere. Agnieszka Syska now belongs to the youngest poetry generation of Polish “Neo-avantgarde”. Even though Vasko Popa is her poetic ideal, similarly to Ewa Lipska, she examines language as material.

Romani poetry, scattered across countries and continents, is the greatest possible quest and search in the vastness of the world. From this arises the sublime tragedy, both personal and collective. But what is the world really? We would hardly endeavour to offer an answer. Because one poem is “one life”. Here we have Alija Krasnići’s authentic poem, Rajko Đurić’s house without grave. It can be said that Slobodan Berberski and Hedina Tahirović Sijerčić are European Romani poets. “Brother Jakali’s leaving” by Slobodan Berberski is a sublime ballad equal to Heine’s poem??? Heida Tahirović Sijerčić writes: “I was born in Russia, I went to school in Poland./ I began studying craft in Romania./ I got married in Serbia./... I found a job in Bosnia./ I gave birth to my first child in Croatia./ I gave birth to my second child in France, third in Spain, fourth in Germany./ Fifth in Belgium.” Is it possible to comment on this? We have before us the poetry which tells us everything about life, from its beginning to its end. But this poetry is poetry of senses and feelings. Accompanied by tragedy and life. All this is thoroughly and clearly described by this poet. There is no other place where this is so convincingly expressed as in poems written by Heida Tahirović Sijerčić.

Slovak poets Mila Haugova and Stanislava Chrobakova Repar prefer the lyrical sense of the subjective world perception. Dissonance may only occur in the expression, which in Haugova’s poetry represents a reflection of metaphoric tendencies, some sort of a shell “excreting mucus of a sensitive woman”. Chrobakova experiences special catharsis of “metalinguistic self-incineration” in order to reach linguistic “puritanism”. Marian Milacek has his own approach, similar to that of Zbigniew Herbert, filled with irony, grotesque and solitude. This text could be understood more as an attempt at a synthesis of all poets who are present in it, than as their individual elaboration.

If we bear in mind the fact that the poetry in this book evolved mostly in the totalitarian system of communism, we will be astonished by the resistance and force with which these poets rose above its pressures. Today, they are an inheritance of readers all over Europe. Only Italian and Jewish poets from this anthology selection (German poets belong to the former East Germany) did not experience this repression. The first in Slovenian literature to remove these shackles was Edvard Kocbek, a partisan patriot, communist (idealist), writer of the well-known diaries "The Comradeship", who influenced an entire constellation of Slovene prose and poetry writers: Dane Zajc, Drago Jančar, Tomaž Šalamun, Jože Snoj, Gregor Strniša, Veno Taufer. Today, the Slovene poetry scene is extremely diverse and pulsating, mixing domestic and foreign influences. However, certain young poets are autonomous: Aleš Debeljak, Boris A. Novak, Maja Vidmar, Primož Čučnik and others. Encounters, reading and translation create the European ground for cultural space, or at least it can be made out that way. It seems that American influence is weaker, present maybe only through music and jazz. Maja Vidmar's poetry is thematically and stylistically distinctive and recognisable. Nowadays she is highly valued in Slovenian literary circles, and she also became a European poet. She has won some of the most important awards in Slovenia, "Prešern Award" and "Jenk's Award". One of her most significant features is sincerity. And with sincerity comes openness. She says everything clearly and precisely. Even when she openly talks about love, relationships, those intimate and yet discreet erotic situations, mutual relations between couples, secrets, cheating, plundering, taking and rejection, jealousy, seducing and hiding, even blows of suffering, she talks about the never-ending drama with one's own self. Barbara Korun's poetic voice is distinctive and unique in Slovenian poetry. Poems of figurative realism, with the feeling and melody of a monologue. Out of this monologue and silence an internal quivering of the being beats inexorably, expressing utter honesty. And personal immediacy. "Who else is as tender/as you?" This language of love is the same in all languages of the world. Primož Repar is a poet, doctor of philosophy, aesthetician and literary and philosophical critic and

theorist. Since he is a philosopher, his poetry is philosophic too, astral, but at the same time earthly and hermetic. Its hermetic nature, secrecy of thoughts and reflections, complex structures, landscapes of the unfathomable, facing the existent and non-existent, sense and lack of it, are all summarised in poetic tracts. Out of these reflections, questions without answers become visible in flashes. These questions cannot have answers, because they are concerned with the eternal. When it comes to Slovenian poetry, we can safely say that for a long time originality such as that of Jurij Hudolin did not exist. He is a poet who began to clear new paths of authentic poetry. Without fear, he breaks all conventions there are, all obstacles. Hudolin comes from chamber scenes, amphitheatres, from the harsh reality of streets and the megalopolis: "...my main motto/ is defeat."

Anthologies represent the best way to get to know any poetry. "In spite of Winds" is an anthology of Ukrainian poetry, compiled and translated by Ljudmila Popović, PhD, thus enriching us with this extraordinary book. The Ukrainian poetry lyric is special, ravishing, with a feeling of constant quivering of voices, of human feelings with the nature. Dmytro Pavlyčko expresses his sincerity of thoughts and words, his pain and his observations of the earthly and heavenly. Lina Kostenko looks for answers to current questions posed by the modern world. It is a life in the abyss of its tragic happening "in a flash". And these are only details of her poetic visions. Ivan Fedorovich Drach is a poet of heaven, solar phoenix, dream, nostalgia, ideals; "poetry, my sunshine with the feet of flowers". Mykola Panasovich Verbyayiv is characterised by the depth of intuitive knowledge and feeling of metaphoric gradation. Vasyl Holoborodko was recognised in our country in the eighties of last century, with his songs about the hetman who riveted his disobedient Cossacks onto the wall of the room, thus creating a grotesque collection. But his sense of description, thoughtfulness, message, and even humour, will remain the permanent synthesis of poetic skills. Viktor Kordun creates poetry with its own individuality, spiritually merged with the universal. His verse is easy, metaphysically reduced to the "minimum of the maximum" of words in the interspace of the world. Nyatalka Petrivna and Nadia Kiryan occur with the vigour of

metaphysical and metalinguistic sense, each in her own way. And these are only details shedding only a few rays of light on these poets.

These are only secondary observations on poets and poems of this selection, simply to shed light on languages and literatures they originated from. A poem is recognised by its author, a poet, just like a poet is recognised by a poem. Poetry is “the eternal freshness of the world”, a vision of something that is permanently boding – new. This book not only traces those poets who are present in it, but also tells us that there are many similar to them in their languages.

English translation:
Jelena Kandic

Bibliografija

CRNOGORSKA POEZIJA

Vukman Otašević (1935-2010) je rođen u Gornjoj Ržanici (Crna Gora). Završio je novinarsku školu. Prve pjesme objavio je u „Stražiolovu“ 1953. godine. Živio je u Nikšiću. Objavio je sljedeće knjige poezije: „*Molitve i šumorenja*“ (1953), „*Protiv tišine*“ (1966), „*Od zlata vješala*“ (1970), „*Beskraj proljeće*“ (1974), „*Vijavica*“ (1975), „*Balada o konjaniku*“ (1983), „*Peroni*“ (1985), „*Nostalgija za cvijetom*“ (1989)-na italijanskom jeziku, „*Čaša plamena*“ (1993), „*U tamnom krugu*“ (1994), „*Polimski noćnik*“ (1998), „*Tiha bura*“ (2010)-dvojezično izdanje na srpskom i ruskom jeziku. Vukman Otašević je dobitnik više nagrada za književnost: Nagrada Udruženja književnika Crne Gore, „Risto Ratković“, „Marko Miljanov“, „Laza Kostić“, „Koičevo pero“, Nagrada „19. septembar“ Opštine Nikšić. Pojedine knjige Vukmana Otaševića imale su više izdanja, a njegova poezija zastupljena je u mnogim izborima, antologijama, čitankama i školskoj lektiri.

Slobodan Bošković, rođen 1947. g. u Kolašinu, Crna Gora. Osnovnu školu i Gimnaziju završio je u Beranama. Diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu. Objavio je do sada šest zbirki pjesama, dvije knjige priča, tri romana kao i više od deset knjiga pod pseudonimima. Značajnija djela: Poezija: *Kasno popodne*, pjesme, Banja Luka 1975. godine, *Melanholična i njene pjesme*, pjesme, Podgorica 1982. godine, *Nepodobna zvijer*, pjesme, Pljevlja 1975. godine. *Slutim prah i pepeo*, pjesme, Banja Luka 2010. godine. Proza: *Tuđi mrtvi*, priče, Banja Luka 1982. godine., *Prva vrata groblja*, roman, Podgorica 1986. godine, *Priča iz tamnog vilajeta*, roman, Banja Luka 2007. godine, *Priče iz naših krajeva*, priče, Beograd 2011. godine, *Gojakovi zapisi*, roman, Beograd 2012. godine. Dobitnik je brojnih nagrada za književnost.

Novica Đurić, rođen 1956. godine u Kolašinu. Objavio je knjige pjesama: *Tragom života* (1973.), *Uzaludna vrata* (1980.), *Drvo u tami* (1986.), *Strah od sličnosti* (1986.) i *drugo izdanje* (1987.), *Kućni tamničar* (1990.), *Božja djeca* (1996.), *Javi mi da sam živ* (2008.) za koju je 2009. godine dobio nagradu „Zlatno pero Rusije 2010. godine“, i *Milica slovarica* (1999.) knjiga poezije za decu . Knjige proze: *Sve-*

tlost i senke pod Lovćenom (2008.), *Desanka Maksimović - Žena koja je samo volela* (2008.), *Savinim stopama Lelejskom Gorom* (2011.) Priredio knjige: *Vuko – Mit koji se sam uzdigao* (2008.), knjiga o Vukašinu Vuku Vukčeviću, *Od obećanja do ispunjenja* (2010.) Knjige intervju: *Moj razgovor s njima* (1990.). Knjiga *Savinim stopama Lelejskom Gorom* je njegova četrnaesta knjiga. Zastupljen je u nekoliko antologija. Prevođen na italijanski, ruski, bugarski i makedonski jezik. Dobitnik je nekoliko nagrada za književni i novinarski rad. Živi u Podgorici, novinar je „Politike“.

Ilija Lakušić rođen je 18. decembra 1947. u Lijevoj Rijeci kod Podgorice u kojoj je završio Gimnaziju i Ekonomski fakultet. Objavio je knjige poezije: *Robija iza stakla*, (“Pobjeda”, Podgorica, 1976.), *Prapечат*, (“Rad”, Beograd, 1982.), *Kvarenje omladine*, (“Rad, Beograd, 1987.), *Nemam drugog izbora*, (“Obod”, Cetinje i “Srpska književna zadruga”, Beograd, 1993.), *Deset pršljenova*, (“Oktoih”, Podgorica, “KZ V. Mijušković”, Nikšić, 1999.), *Obrana i poslednji dani romanjanja*, (“Stupovi”, Andrijevića, 1988.), *Evo me*, (“Oktoih”, Podgorica, 2002.), *Tako je pisano prije glagola pisati*, (“Oktoih”, Podgorica, 2006.) A potom obrezaše knjigu, (Udruženje književnika CG, Podgorica, 2007.) *Male majke*, (Udruženje književnika CG, Podgorica, 2008.), *Papirova pobjeda*, (Udruženje književnika CG, “Bitka na tastaturi” (Srpska književna zadruga, Beograd, 2012. Podgorica, 2010.) *Regelesi filosoful sau na rumunskom*, (“Elion”, Bukuresti, 2000.), romane *Sistem za navođenje*, (“Oktoih”, Podgorica, 2000.) i *Portret pjesnika sa proznim piscem u pozadini*, (Udruženje književnika CG, Podgorica, 2007.), kratke priče *Ipak se okrećem*, (“Narodna misao”, 2011.), kao i knjigu satirične proze *Priče u zrnu*, (“Unireks”, “O. pokret”, Podgorica, 1988.), knjigu intervju i eseja pod nazivom *Iz pretjerane blizine*, (“Sintagma”, Podgorica, 2008.) i knjige poezije za djecu *Bukvara*, (“Jež”, Beograd, 1994 - prvo izdanje; “Obodsko slovo”, 1995., drugo izdanje) i *Biljezi*, (“Obodsko slovo”, Podgorica, 2003.), koje su izvođene u Dječjem pozorištu u Podgorici. Živi u Podgorici.

Andrija Radulović rođen je 1970. godine u Podgorici, gdje je završio osnovnu i srednju školu. Istoriju je studirao na Univerzitetu Crne Gore, a fakultet razredne nastave završio je na Novosadskom Univerzitetu. Objavio je sljedeće knjige poezije: «*Pogled s Mosta*», Unireks, Podgorica, 1994., «*Znak u pijesku*», Grad pisaca, Herceg Novi, 1995., «*Ponoć na Donu*», Obodsko slovo, Rijeka Crnojevića, 1997.,

«*Ognjeno rebro*», Stupovi, Andrijevića, 1998., «*Riječ sa juga*» /izbor kratkih pjesama na ruski jezik/, *Oktoih*, Podgorica, 2000., «*Andeo u pšenici*», Apostrof, Beograd, Udruženje književnika Crne Gore, Podgorica, 2002., «*Sniježna azbuka*», *Oktoih*, Podgorica, 2007., «*Zvono*» (poema), Unireks, Podgorica, 2008., «*Ognjeno rebro*» (na bugarski jezik) - Sofija 2003., «*Ognjeno rebro*» (na rumunski jezik) - Trgovište 2006., «*Bivše kraljevstvo*», UKCG, Podgorica, 2010., „*Sniježna azbuka*“ (na ruski jezik), Tver, 2011. Živi u Podgorici i na obali rijeke Zete u Spužu.

ČEŠKA POEZIJA

Jan Skacel (Jan Skácel, 1922-1989), češki pjesnik i kritičar, rođen u Moravskoj. Od studija živio u Brnu. Zbog zvanične politike debitorovao tek 1957. Od 1963. do 1968. uređivao jedan od najznačajnijih književnih časopisa „Gost u kući“ (Host do domu). Poslije 1968. godine živio od pisanja poezije za djecu i prevođenja. Jedan od velikih usamljenika. U vrijeme Plišane revolucije dobio tri evropske nagrade za poeziju, prvenstveno zahvaljujući prevodima na njemački i engleski jezik: Nagradu bavarske akademije lijepih umjetnosti, Petrarkinu nagradu i Srednjoevropsku nagradu za književnost u Vilenici. Poslije Holanove smrti o Skacelu se govorilo kao o najboljem češkom pjesniku i kao kandidatu za Nobelovu nagradu. Pjesničke knjige: *Koliko prilika ima ruža* (1957), *Šta je ostalo od anđela* (1960), *Čas između psa i vuka* (1962), *Tuga* (1965), *Prutići* (1968), *Davno proso* (1981), *Nada s bukovim krilima* (1983), *Odlivci u izgubljenom vosku* (1984), *Ko u tmini vino pije* (1988).

Miroslav Holub (Miroslav Holub, 1923-1998), češki pjesnik, esejista i prevodilac. Po profesiji ljekar-imunolog. Njegova djela, u kojima nalazimo jedan od najorginalnijih spojeva racionalne naučne misli i čiste pjesničke imaginacije, prevedena su na više od četrdeset jezika svijeta.

Jaroslav Kolečka – Jaro (Jaroslav Kolečka – Jaro), rođen je 19. februara 1923. godine u mjestu Kostomlaty u Češkoj. Kao trogodišnjak dolazi u Banju Luku gdje ostaje do kraja života. Osnovnu i srednju školu završio je u Banjoj Luci. Upisuje se na Filozofski fakultet u Zagrebu, odsjek za slavistiku. Nakon ukidanja tog odsjeka odlazi u

Beograd, gdje završava žurnalistiku. Po završetku studija, prve vijesti piše za TANJUG. Jaroslav Kolečka se uspješno bavio i prevodima – mnoga djela sa češkog jezika prevodio je na srpskohrvatski.

Petr Hruška (Petr Hruška), jedan od najznačajnijih savremenih čeških pjesnika. Rođen 1964. u Ostravi, gdje i danas živi i radi, Hruška je prošao put od studentske specijalizacije u području pročišćavanja vode do doktorata o poratnom nadrealizmu i reakciji na oficijelnu poeziju na Masarykovu sveučilištu u Brnu, gdje je donedavno predavao češko pjesništvo nakon 1945. Zaposlen kao predavač i na sveučilištu u Opavi, Hruška je, među ostalim, koautor četiri sveska Povijesti češke književnosti od 1945. do 1989., član uredništva časopisa za književnost i kulturu *Host*, te urednik časopisa *Obráčená strana měsíce*. Objavio je pet zbirki poezije i učestvovao u mnogim antologijama, češkim kao i inostranim. Djela su mu prevedena na nekoliko jezika, a hrvatski prevod pjesama izašao mu je u časopisu *Književna smotra*. Za djelo je 1998. osvojio *Dresdner Lyrikpreis*, a 2009. Nagradu *Jana Skácela*. Nazivan pjesnikom nemira i skrivenih opasnosti svakidašnjice, svoje čitaoce suočava sa svijetom koji je naizgled poznat, a opet iznenađujući. Slučajne situacije u njegovoj poeziji predstavljaju izvor suptilne napetosti, na prvi pogled jedva primjetne znakovitosti. Bez suviše lirske rječitosti, Hruška piše poeziju koju mnogi svrstavaju u sam vrh češkog pjesništva posljednjih dvadeset godina.

Kateržina Rudčenkova (Kateřina Rudčenková), češka pjesnikinja, prozni i dramski pisac, rođena je 1976. godine u Pragu. Završila je Konzervatorijum Jaroslava Ježeka, smjer Tekst pjesme i scenario, i Evropsku agrarnu diplomatiju na Češkom poljoprivrednom fakultetu. Poeziju objavljuje od 1998. godine u brojnim češkim i drugim evropskim književnim časopisima. Napisala je pjesničke zbirke *Ludwig* (1999), *Nije neophodno da me posjećujete* (*Není nutné, aby ste mě navštěvoval*, 2001), *Pepeo i slast* (*Popel a slast*, 2004) i zbirku priča *Noći, noći* (*Noci, noci*, 2004). Objavila je tri drame: *Frau in Blau* (2004), *Niekur* (2006) i *Vrijeme trešnjinog dima* (*Čas třešňového dýmu*, 2007) koje su doživjele i scensko izvođenje. Njeni tekstovi prevedeni su na više jezika i zastupljeni u više antologija. Godine 2003. dobila je njemačku „Nagradu Huberta Burde“ koja se dodjeljuje mladim istočnoevropskim pjesnicima.

ITALIJANSKA POEZIJA

Valerio Magrelli (Valerio Magrelli) rođen je 1957. u Rimu, predaje modernu francusku književnost na Univerzitetu u Kasinu. Knjige poezije: *Ora serrata retinae*, (Feltrinelli, 1980), *Nature e venature* (Mondadori, 1987), *Esercizi di tiptologia* (Einaudi, 1992), *Poesie (1980-1992) e altre poesie* (Einaudi, 1996), koja objedinjuje prve tri zbirke i osam dotad neobjavljenih tekstova, *Didascalie per la lettura di un giornale* (Einaudi, 1999) i *Disturbi del sistema binario* (Einaudi, 2006). Prevodio je Valerija, Debisija, Verlena. Napisao je monografiju o Žozefu Žuberu i studiju o dadaizmu. Autor je antologije francuske poezije dvadesetog vijeka. Objavio je i knjigu o vizuelnim aspektima Valerijevog stvaralaštva, *Vedersi vedersi* (Einaudi, 2002), te zbirke kratkih proza *Nel condominio di carne* (Einaudi, 2003) i *La vicevita* (Laterza, 2009). Najprevođeniji noviji italijanski pjesnik, knjige-izbori na sedamnaest jezika. Na srpskom: *Prirode i šare* (Oktoih, 1995) i *Vežbe iz tiptologije* (Rad, 2002).

Vivijan Lamark (Vivian Lamarque), u stvari Komba Provera Pelegri-neli, rođena je 1946. u Tezeru (Trento). Kao vanbračno dete, s devet meseci data na usvajanje. Kad je imala četiri godine, gubi i poočima, koji umire mlad. U desetoj otkriva da ima dve majke i počinje da piše poeziju. U Milanu, u Palaco Dunjani, pohađa *Civica Scuola Manzoni*, privatno uči latinski, i dalje piše pesme. Udaje se za Paola Lamarka, dobija ćerku Mirjam i ubrzo se razvodi. Debituje u časopisu *Nuovi Argomenti*, za prvu zbirku dobija nagradu *Viareggio Opera Prima*, o knjizi piše Vittorio Sereni. U trideset osmoj podvrgava se analizi, i za jungovca B. M. ispisuje tri zbirke pesama, svojevrsnu trilogiju. Knjige poezije: *Teresino* (Società di poesia, 1981), *Il signore d'oro* (Crocetti, 1986), *Poesie dando del Lei* (Garzanti, 1989), *Il libro delle ninne nanne* (Paoline, 1989), *Il signore degli spaventati* (Pegaso, 1992), *Una quieta polvere* (Mondadori, 1996), *Poesie 1972-2002* (Mondadori, 2002).

Fabio Pusterla (Fabio Pusterla) rođen je 1957. u Mendriziju, živi u Luganu (Švajcarska). Objavio sedam knjiga poezije: *Concessione all'inverno* (Edizioni Casagrande, 1985), *Bocksten* (Marcos y Marcos, 1989), *Le cose senza storia* (Marcos y Marcos, 1994), *Pietra sangue* (Marcos y Marcos, 1999), *Folla sommersa* (Marcos y Marcos, 2004), *Le terre emerse* (izabrane pesme, Einaudi, 2009) i *Corpo stellare* (Marcos y Marcos, 2010). Bavi se književnom kritikom i prevode-

njem. Prevodilac je Filipa Žakotea na italijanski i autor antologije novije francuske poezije *Nel pieno giorno dell'oscurità* (2000), prevodi i sa portugalskog. Knjige izabranih pesama na više jezika. Na srpskom: *Stvari bez istorije* (Rad, 2002) i *Potopljena gomila* (Povelja, 2007).

Klaudio Damjani (Claudio Damiani) rođen je 1957. u mestu San Đovani Rotondo (Pulja). Rano djetinjstvo proveo je u rudarskom naselju, u podnožju Monte Gargana, pored obližnjeg rudnika, gdje mu je otac radio kao upravnik. Od svoje pete godine živi u Rimu, gdje je završio književnost i danas predaje italijanski u školi. Jedan je od osnivača časopisa *Braci* (sa Bepom Salvijom i ostalima) koji je izlazio u prvoj polovini osamdesetih. Zbirke pjesama: *Fraterno* (Abete, 1987), *La mia casa* (Pegaso, 1994), *La miniera* (Fazi, 1997), *Eroi* (Fazi, 2001), *Attorno al fuoco* (Avagliano, 2006), *Sognando Li Po* (Marietti, 2008) i *Poesie* (izabrane pesme, Fazi, 2010). Zastupljen u relevantnim domaćim i stranim pregledima savremene italijanske poezije, na srpskom, u antologiji *Telo i pogled. Novi italijanski pesnici* (Povelja 2006).

Umberto Fjori (Umberto Fiori) rođen je 1949. u Sarcani. Živi u Milanu, završio filozofiju. Sedamdesetih godina pjeva i svira gitaru u čuvenom italijanskom rok sastavu *Stormy Six*. Piše tekstove i libreta za kompozitora Luku Frančeskonija, saraduje sa fotografom Đovanijem Kjaramonteom. Početkom osamdesetih napušta rok scenu (ne i muziku u potpunosti) i posvećuje se književnosti. Paradigmatičan je glas italijanske poezije devedesetih, knjige pjesama: *Zgrade* (S. Marco dei Giustiniani, 1986), *Esempi* (Marcos y Marcos, 1992), *Chiari menti* (Marcos y Marcos, 1995), *Tutti* (1998), *La bella vista* (Marcos y Marcos, 2002), *Voi* (Mondadori, 2009). Priredio je antologiju italijanske poezije dvadesetog vijeka, autor je i monografije o Kamilu Zbarbaru. Objavio i knjigu eseja *Poesia è un fischio* (Marcos y Marcos, 2007). Izbori na engleskom (*Terminus*, 1998) i srpskom (*Govoriti zidu*, 2001).

JEVREJSKA POEZIJA

Jehuda Amihaj (יהודה עמיחי, 1924-2000), jedan je od najcjenjenijih pjesnika u savremenoj svjetskoj književnosti, ali i izvrstan pripovjedač. Rođen je u Virzburgu, u Njemačkoj u religioznoj porodici, koja se doselila u Jerusalim 1936. godine. Služio je u Jevrejskoj brigadi britanske vojske tokom Drugog svjetskog rata u elitnoj jedinici "Palmah"

i u ratu za nezavisnost Izraela 1948. godine. Prevođen je na dvadeset jezika. Nosilac je izraelske državne nagrade za književnost. Čas ironičan, čas nježan, razdragan i obeshrabren, Amihaj je u svoju literaturu unio životnost, kolokvijalni jezik i svježinu, ali i poseban smisao za humor. On je od svih izraelskih pisaca možda najspretnije umio da izgradi most od tradicionalnog ka savremenom, od religijskog ka spiritualnom. Bogato kulturno nasljeđe nacije i njega lično obogaćuje, a ne sputava moderni književni izraz, što se u ovoj književnosti nerijetko događa. Osim više zbirke pjesama i kratkih priča, Amihaj je objavio i dvije knjige proze: roman *“Ne iz svog vremena, ne sa ovog mjesta”* (1963) i zbirku priča *“Po ovom užasnom vjetru”* (1961).

Dalia Ravikovič (דליה רביקוביץ) smatra se jednom od najznačajnijih izraelskih pjesnikinja. Rođena je 1936. godine u Ramat Ganu. Odrasla je u kibucu Geva. Diplomirala je na Hebrejskom univerzitetu u Jerusalimu. Njena zbirke pjesama su *“Ljubav jedne narandže”* (1959), *“Oštra zima”* (1964), *“Treća knjiga”* (1969) i *“Haljina od vatre”* (1978). Njena poezija prevođena je na mnoge jezike. Dobitnik je književne “Nagrade Izrael” i “Nagrade Bjalik” u Izraelu i “Kolumbija univerziteta” u Americi. Njene pjesme objavljuju se u izraelskim književnim časopisima, a zastupljena je i u svim antologijama. Piše i prevodi i dječje knjige, mada je njena osnovna preokupacija ljubavna poezija. Dalia Ravikovič učestvovala je na Beogradskim oktobarskim susretima pisaca. Njena poezija prevođena je sa hebrejskog na srpski jezik i objavljuvana u mnogim književnim časopisima i revijama: Književnim novinama; Književnoj riječi; sarajevskim Zidnim novinama; Delu; Letopisu Matice srpske; Pismu... Dalia Ravikovič izvršila je samoubistvo 21. avgusta 2005. godine.

Dina Katan Bencion (דינה קטן בן-ציון) rođena je 1938. u Sarajevu. Tokom Drugog svetskog rata doselila se sa porodicom u Izrael. Diplomirala je svjetsku književnost i germanistiku na Univerzitetu u Jerusalimu. Doktorirala je sa tezom “Jugoslovenska književnost”. Objavila je više zbirki pjesama i prevela djela jugoslovenskih pisaca na hebrejski jezik: romane Ive Andrića, Aleksandra Tišme, Danila Kiša, Davida Albaharija, Milorada Pavića i Filipa Davida, kao i poeziju Vaska Pope, Vesne Krmpotić, Oskara Daviča... Za svoj prevodilački rad dobila je nagradu izraelskog Ministarstva za nauku i književnost 1994. godine. Iste godine na Oktobarskim susretima pisaca u Beogradu dobila je nagradu srpskog PEN-a. Izdavačka kuća Hebrejskog univerziteta “Ma-

gnes Press” objavila je njenu knjigu “Prisustvo i oščežnuće Jevreja i jevrejstva u nekadašnjoj Jugoslaviji u ogledalu književnosti” 2002. godine. Živi u gradu Kirjat Ono nedaleko od Tel Aviva.

Lili Zamir (לילי זמיר), pjesnik i direktor David Jelin Teachers Collega u Jerusalimu. Za jugoslovensku čitalačku publiku interesantna je prije svega, jer je doktorirala sa tezom o djelima Danila Kiša. Njegovo djelo toliko ju je impresioniralo da je počela da uči srpski jezik. Bila je i u Beogradu da bi ga lično upoznala, neposredno pred njegovu smrt, i jedan je od posljednjih njegovih sagovornika. Izdavačka kuća Ateneum u Beogradu objavila je 2002. godine njenu disertaciju pod naslovom: Danilo Kiš: Jedna mračna i bolna odiseja, u prevodu Ane Šomlo.

Balfur Hakak (בלפור חקק), rođen je 1948. godine u Iraku. Kada se njegova porodica doselila u Izrael imao je dvije godine. Diplomirao je na Hebrejskom univerzitetu u Jerusalimu Biblijske studije, književnost i pedagogiju. Objavio je sedam zbirki poezije. Urednik je književnog časopisa “Jerušalajm”. Predsjednik je Udruženja književnika izraelskih pisaca. Više puta učestvovao je na Beogradskim septembarskim susretima pisaca.

Hava Pinhas Koen (חיה פנחס-כהן), rođena je 1955. Na Hebrejskom univerzitetu u Jerusalimu studirala je književnost i istoriju umjetnosti, gdje je postala član tima istraživača i stekla magistraturu. Godinama je predstavljala nove knjige u izraelskoj štampi i imala svoju kolumnu u listu *Maariv*. Osnovala je časopis za kulturu, umjetnost i literaturu “Dimui” 1989. godine. Objavila je šest zbirki poezije i dobila nekoliko značajnih književnih nagrada. Njene knjige prevedene su na deset jezika.

Šošana Veg (שושנה ויג), rođena je 24. marta 1957. godine. Pjesnik, pisac proze i profesor književnosti. Magistrirala je sa temom Hebrejska književnost (Poezija i biografija pjesnikinje Jone Volah) na Univerzitetu Bar Ilan u Beer Ševi. Živi u Nataniji. Udata je, ima petoro dece. Osnovala je izdavačku kuću u namjeri da pomogne mladim piscima da objave svoje prve knjige. Objavljuje prikaze u časopisima “Moznajim” i “Afrjon”. Sa pesnikom Balfurom Hakakom napisala je udžbenik “Novi izrazi u hebrejskom jeziku”, namjenjen maturantima srednjih škola. Član je Udruženja književnika Izraela. Knjige Šošane Veg: “*Putevi kojim sam hodala*” – roman, 2000. “*Osvjetljenja*” – *Razgovori sa Balfurom Hakakom*

MAĐARSKA POEZIJA

Endre Adi (Ady Endre 1877–1919) jedan od najvećih mađarskih pjesnika, vodeća figura generacije „Zapad” ujedno i sjajan publicista i potiče iz osiromašene plemićke familije. Žudio je za uspjehom, ujedno je želio biti i novi Mesija. Smatrao je da ima pravo i obavezu za presuđivanje. Postavio je sebe na poseban pijedestal, jer smatrao je da u sebi objedinjuje najkarakterističnije i najplemenitije crte „mađara” i „umetnika”. Njegovo pjesničko stvaralaštvo obuhvata sve segmente ljudskog bitisanja. Njegova treća zbirka pjesama „*Nove pjesme*” označava rađanje nove mađarske poezije. Pjesma napisana 1905. godine i objavljena u zbirci „*Nove pjesme*” - „*Jastebov pir na šušnju*” posvećena je njegovoj prvoj ljubavi Brüll Adél-u udatoj Diósy – Leda-i, predstavlja osjećanje ljubavi sa početka dvadesetog vijeka. Ocrta ljubav koja sa puno protivrečnosti, sa osjećajem prolaženja, beznadežno se bori sa vremenom. „*Pojava Adi-ja od prvog trenu je podijelio ljude na dva neprijateljska tabora, odjednom svi su tačno znali gdje pripadaju.*” (Antal Serb)

Đerd Šarkezi (Sárközi György 1899–1945) – Život Đerđa Šarkezija ocrta svu tragičnost doba u kojem je živio. Bio je vjerni katolik, mađar u dubini duše, saosećao i ukazivao na svakodnevne patnje siromašnih seljaka, ipak umro je od gladi kao prognani Jevrej u logoru kod Balf-a. Ne pripada među istinske velikane, ali nekoliko njegovih djela uzdiglo ga je u besmrtnost. Ako uopšte postoji savršena pjesma, onda je to pjesma „*Razgovor cvjetova*“ objavljena 1925. u 22. broju časopisa Zapad (Nyugat). Vjerovatno je nastao u jednom svijetlom trenutku stvaranja. Ne sadrži suvišan glas, crtu, u ritmu nema ni jedan disonantan element, čist je, razumljiv i zaprepasti.

Atila Jožef (József Atilla 1905 – 1938) – Pjesničko stvaralaštvo Atila Jožefa izazvalo je pravu revoluciju u istoriji mađarske književnosti. Njegovu veličinu Zoltan Laslo je sumirao u jednu jedinu rečenicu: „*Sve što je bilo u mađarskoj književnosti do tada, utopilo se u Atilu Jožef, a sve što od onda postoji, počinje s njim.*“ Pjesma „*Čista srca*“ je jedna od najznačajnijih njegovih pjesama iz doba rane mladosti. Uticalo je na čitavu njegovu karijeru, jer Antal Horger njegov fakultetski profesor iz književnosti, pročitavši tu pjesmu, izjavio je: „*...od mene, dok on živi, neće nikad postati profesor, jer »čovjeku, ko takve*

pjesme piše ne može se povjeriti odgajanje budućih generacija». (Iz autobiografije A. J.) U toj pjesmi se ne žali, optužuje i zrači od samo-poštovanja. Savremenici su bili zaprepašćeni a današnji čitaoci – nakon pažljivog čitanja – u toj pjesmi pored drskosti mogu prepoznati iza pretećih pitanja očaj.

Mikloš Radnoti (Radnóti Miklós 1909 – 1944) – rođen je u građanskoj, jevrejskoj porodici. Život tog velikana od momenta rođenja je tragičan. Majka i blizanac su umrli prilikom poroda, a njegov ovozemaljski put sa užasnom smrću je okončan. Pjesma „*Usiljeni marš*“ se nalazi u „*Notesu iz Bora*“. Sveščicu koju su našli u njegovom džepu prilikom ekshumacije. Na trećoj strani na pet jezika, redom – mađarskom, srpskom, njemačkom, francuskom i engleskom napisano je: *Ovaj notes sadrži pjesme mađarskog pjesnika Radnóti Miklósa. On moli pronalazača, da istog pošalje na adresu sveučilišnog profesora Ortutay Gyula, Budapest, VII. Horánszky u 1. I.* O ovim pjesmama adresant je napisao: „*Besprekoran je iskaz pjesnika, zvučnost ne poremećuje niti jedan neprimjeren zvuk - melodija, ritam, moral čini jedinstvenu cjelinu.*”

Ištvan Vaš (Vas István 1910 – 1991) – pjesnik, prozaista, prevodilac. Zbog jevrejskog porijekla u periodu od prije II svetskog rata, a zbog otmenog humanizma u poratnom periodu je bio odbačen, žigosan. Na jednom partijskom sastanku Saveza Pisaca sam je tražio isključenje, jer u duši nije pogodan da shvati niz istorijskih događaja. Smirenje, priznanje, rascvjet njegovog pjesničkog i prevodilačkog stvaralaštva došao je u šezdesetim godinama sve do smrti. Iako se držao daleko od politike postao je jedan od vodećih autoriteta u literarnom životu. Jedan je od rijetkih koji je uspio uskladiti misaonu smirenost sa pjesničkim zanosom. U tom duhu je napisana i pjesma „*Etrurski sarkofag*“ koja govori o ljepoti življenja!

Đerd Šomljo (Somlyó György 1920 – 2006) Opisujući djelatnost Đerđa Šomljoa Andraš Petec (Petőcz András) ovako se izražava: „*U Šomljou ukupno četiri autora se krije: po jedan pjesnik, prevodilac, prozaista i esejista i učinak svakog pojedinca je značajan.*” U mladosti pripadao je trećoj generaciji Zapad (Nyugat), kasnije je član pariske Akademije Mallarmé i Sečenjijeve Književne i Umjetničke Akademije, učestvuje u osnivanju Digitalne Literaturne Akademije, te osnivač je i glavni urednik multijezičkog almanaha Arion. Nosi-

lac je bezbroj mađarskih i međunarodnih priznanja najvišeg ranga. U njegovom pjesničkom stvaralaštvu prisutne su sve forme počevši od slobodnog stila do soneta. „*Psalmus eroticus*” je jedna od najljepših i najboljih njegovih pjesama. Sumira uopšte bit našeg življenja sa nizom brilijantnih pjesničkih rješenja.

Laslo Nad (Nagy László 1925 – 1978) svojom kohezijskom snagom uspio je spojiti u harmoničnu cjelinu arhaično i moderno dostigavši najviše razine pjesničkog stvaralaštva. U svakom momentu prihvata suočavanje tokova života sa vlastitom sudbinom. Pokazuje, procjenjuje i sudi. U njegovom stvaralaštvu ne postoji idila samo borba, ljepota uspravnog držanja u svakodnevnim previranjima. Svaka pjesma je tačno definisana situacija; vizije, slike odražavaju od historijskog trenutka uslovljena dramu pojedinca ili doživljaje iz dječaćkog doba, veličinu ličnosti uzvišeni zadaci osiguraju. Njegovi zadaci nisu imaginarni. Istinsko je to rvanje za postojanje u vremenu kad se suočavaju ideali socijalističke revolucije i svakodnevna realnost. Posmatrač je i očuvatelj. Svjestan je da pripada pobjedničkoj klasi i on sam mora da stvara red, ujedno mora i da čuva, očuva, formira i odgovara. Jer ako se griješi, greška je zajednička. Izabrana pjesma jasno ocrta naprijed napisano.

Žuža Beni (Beney Zsuzsa 1930 – 2006) je pjesnik, pisac i esejista, nosilac brojnih priznanja iz oblasti književnosti. Uprkos tome što je 1954. stekla diplomu ljekara specijaliste za plućne bolesti i do 2000. radila u struci, diplomirala je i iz književnosti i kao naučni saradnik predavala je filozofiju i poeziju na Katedri za Filozofiju Katoličkog filozofskog fakulteta u Pečuhu i Miškolcu. Njeno pjesničko stvaralaštvo karakteriše jezgrovitost, plastičnost i melodičnost pjesničkih slika. O njezinom stvaralaštvu Šandor Vereš (Weöres Sándor) ovako piše: „*U mađarskom pjesničkom stvaralaštvu jedva se može naći suptilnije od lire Žuže Beni.*” Njezina centralna tema je bol, opstanak i prolaz, mit Orfeja već u počecima koristi. Jedna od vrhunaca njenog opusa je „*Euridika*” (Eurydiké).

Šandor Čori (Csoóri Sándor 1930 -) pjesnik, pisac, novinar, političar. Jer je kritikovao uopšte destruktivan uticaj diktature, a kasnije je i u režimu Kadar bio jedan od vodećih ličnosti opozicije, često je bio pod prismotrom i ušutkivan. U periodu od 1991. do 2000. bio je predsjednik Svjetskog Saveza Mađara. U toj funkciji je bio inicijator osnivanja

Televizije Dunav (Duna). U njegovim pjesmama se nižu neočekivane i frapantne asocijacije, u svakom slučaju su nosioci osobenosti i društveno-angažovani. Prema Andrašu Gemerei (Görömbei András): „... *sa osobenom bojom je upotpunio glavne crte pjesničkog stvaralaštva što je stvoreno od Balinta Balašija (Balassa Bálint) do Lasla Nađ (Nagy László).*” Da ritam njegovih pjesama istovremeno zrači nemir i unutrašnju smirenost dobro ocrtava pjesma napisana povodom smrti Lasla Nađ (Nagy László).

MAKEDONSKA POEZIJA

Radovan Pavlovski (Радован Павловски), spada u red najvećih makedonskih savremenih pjesnika. Pripada generaciji koja se afirmisala 60-ih godina. Rođen je 1937. godine u Nišu. Djetinjstvo je proveo u selu Železna Reka kod Gostivara. Osnovnu je školu polazio u Železnoj Reci, a Gimnaziju u Gostivaru. Pravo i jugoslavenske književnosti studirao je u Skoplju. Osim poezijom, koja mu je životni poziv, bavi se i književnom kritikom, esejistikom i putopisom. Objavio je zbirke: *Suša, svadba i selidbi* (Suša, svadba i selidbe) 1961, *Korabija* (Korablja) 1965, *Visoko pladne* (Visoko podne) 1966, *Niz prozirkata na mečot* (Kroz urez mača) 1971, *Zrna* (1975) i *Molnji* (Munje) 1978. Izbor iz vlastite poezije: *Klima i lira* (1966) i *Ezerska zemlja* (Jezerka zemlja) 1968. Prevođen je na mnoge evropske jezike. Do sada je objavio preko trideset knjiga poezije.

Eftim Kletnikov (Ефтим Клетников), ušao je u makedonsku poeziju naglo i silovito, kao posve uobličeni pjesnik. Rodio se 1946. u selu Negrevu kod Berova, u Maleševskom kraju. Na skopskom Filološkom fakultetu diplomirao je odsjek jugoslavistike. Objavio je zbirke *Moder vir* (Modri vir) 1977. i *Zraci i samraci* (Zrake i priviđenja) 1978, koju je sâm ilustrirao. Jedan je od dva sastavljača antologije najmlađega makedonskog pjesništva *Ljubov i majstori* (Ljubav i majstori) 1978. Bavi se i kritičkim i esejističkim radom. Nosilac je visokih priznanja i nagrada. Prevođen na mnoge evropske i svjetske jezike. Objavio je preko trideset knjiga.

Lidija Dimkovska (Лидија Димковска, 1971, Skoplje), završila je opštu i komparativnu književnost u Skoplju, a postdiplomske studije iz rumunske književnosti na Filološkom fakultetu u Bukureštu, gde

je radila kao lektorka za makedonski jezik i književnost. Urednica je za poeziju u časopisu *Blesok/Shine*. Trenutno živi u Ljubljani i predaje svetsku književnost na univerzitetu u Novoj Gorici. Objavila je samostalne pesničke knjige *Rožbi sa Istoka* (zajedno sa Borisom Čavkoskim, 1992, nagrada za debitantsku pjesničku knjigu), *Vatra slova* (1994), *Izgrickani nokti* (1998), *Nobel protiv Nobela* (2001), *pH neutralna za život i smrt* (2009), i roman *Skrivena kamera* (2004, nagrada Društva pisaca Makedonije). U štampi je njen drugi roman *Rezervni život*. Priredila je antologiju najmlađe makedonske poezije (*20.mladi.m@k.poeti.00*, 2000). Djela su joj prevedena na slovenački, njemački, engleski, bugarski, poljski, slovački i rumunski jezik. Dobitnica je evropske nagrade “Hubert Burda za poeziju” (2009), rumunskih nagrada za poeziju “Poesis” i “Tudor Argezi”, a bila je i u najužem izboru za njemačku književnu nagradu “Brucke Berlin”. Učestvovala je na mnogobrojnim književnim festivalima i festivalima čitanja u inostranstvu, a boravila je na književnim rezidencijama u Londonu, Iowi, Berlinu, Kremusu, Grazu, Salzburgu i Beču. Prevodi sa slovenačkog i rumunskog.

NJEMAČKA POEZIJA

Christoph Meckel (Kristof Mekel) je rođen 1935. u Berlinu. Danas živi naizmjenično u Berlinu i Frajburgu. Jedan je od najuglednijih i najplodnijih savremenih njemačkih pjesnika, ali i proznih pisaca (novela *Licht* te romani o svom ocu i svojoj majci). Izvrstan je crtač i grafičar. Član je Akademije za jezik i pjesništvo u Darmštatu i Akademije nauka i umjetnosti u Majncu. Dobitnik brojnih nagrada, među njima Rilkeove, Traklove, Šilerovog prstena, nagrade grada Bremena, nagrade grada Novog Sada. Poznatije pjesničke zbirke: *Nebelhörner* (1959), *Wildnisse* (1962), *Wen es angeht* (1974), *Säure* (1979), *Zähne* (2000), *Blut im Schuh* (2001), *Seele des Messers* (2006), *Gottgewimmer* (2010). Knjiga njegovih izabranih stihova pod naslovom *Doživotna pjesma* izašla je u izdanju Buybooka, Sarajevo 2011, u prevodu S. Tontića

Richard Pietraß (Rihard Pitras) je rođen 1946. u gradu Lihtenštajnu, pokrajina Saksonija. Živi u Berlinu. Jedan je od značajnijih pjesnika iz bivše Njemačke Demokratske Republike. Pored poezije bavi se i prevodenjem s ruskog i engleskog jezika. Član je Saksonske akademije umjetnosti, dobitnik više nagrada. Imao je jednogodišnju stipendiju

u kneževini Lihtenštajn, o čemu je objavio knjigu dnevničkih zapisa. Značajnije poetske zbirke: *Notausgang* (1980), *Freiheitsmuseum* (1982), *Spielball* (1987), *Randlage* (1996), *Schattenwirtschaft* (2002), *Vorhimmel* (2003), *Freigang* (2006). Knjiga njegovih izabranih pjesama pod naslovom *Medena šiba* izašla je u izdanju «Brankovog kola», Sremski Karlovci 2003, u prevodu S. Tontića.

Uwe Kolbe (Uve Kolbe) je rođen 1957. godine u Istočnom Berlinu. Njemačku Demokratsku Republiku, u kojoj je pripadao mladim opoziciono raspoloženim pjesnicima, napustio je dvije godine prije pada Berlinskog zida. Pjesnik i prozni pisac, ponovo nastanjen u rodnom gradu. Dobitnik prestižnih nagrada i stipendija u zemlji i inostranstvu. Važnije pjesničke zbirke: *Hineingeboren* (1980), *Abschiede und andere Liebesgedichte* (1981), *Bornholm II* (1986), *Vineta* (1991), *Nicht wirklich platonisch* (1994), *Die Farben des Wassers* (2001), *Heimliche Feste* (2008). Izabrana pjesme pod naslovom *Tajne svetkovine*, u prevodu S. Tontića, objavljene su kod Zalihice, Sarajevo 2010.

André Schinkel (André Šinkel) rođen je 1972. u Haleu, gdje i danas živi. Studirao germanistiku i arheologiju. Uređuje časopis «Ort der Augen» (skraćeno ODA) u kojem izlaze i prevodi srpskih, hrvatskih i bošnjačkih pjesnika. Dobitnik više nagrada za poeziju. Objavio sljedeće poetske zbirke: *Ödland* (1994), *Die Spur der Vogelmenschen* (1998), *Abgesteckte Paradiese* (2000), *Löwenpanneau* (2007), *Unwetterwarnung* (2007), *Gedächtnisscgutt* (2008), *Apfel und Szepter* (2010).

Nora Gomringer (Nora Gomringer), rođena 1980. godine, za sebe kaže da je Švajcarkinja i Njemica. Provela je četiri godine u SAD, gdje je njegovala tijesne kontakte sa akterima pjesničke performans-scene. Učestvovala je na brojnim poetskim festivalima u svijetu. Objavila zbirke pjesama *Klimaforschung* (2005), *Sag doch mal was zur Nacht* (2006) i *Nachrichten aus der Luft* (2010). Dobitnica nagrade za kulturu Bavarske, nagrade «Nikolaus Lenau» i drugih.

POLJSKA POEZIJA

Adam Zagajewski (Adam Zagajewski), poljski pjesnik, eseista i profesor univerziteta rođen je 1945. godine u Lavovu. Studirao je filozofiju i psihologiju i sve do 1980. predavao je na Jagelonskom univer-

zitetu u Krakovu. Bavi se naporedo pisanjem poezije i eseja. Autor je više knjiga iz tih oblasti. Prevođen je na tridesetak jezika. Dobitnik je više poljskih i svjetskih književnih nagrada, a već dvaput je bio u užoj konkurenciji za Nobelovu nagradu. Pjesničke zbirke: *Saopštenja*, *Mesarmice*, *Pismo*. *Oda množini*, *Putovati u Lavov*, *Platno*, *Ognjena zemlja*, *Žeđ*, *Povratak* i *Antene*. Knjige eseja: *Neprikazani svijet* (sa Julijanom Kornhauserom), *Solidarnost i usamljenost*, *Dva grada*, *U tuđoj lepoti*, *Odbrana vatrenosti* i *Pjesnik razgovara s filozofom*. U Srbiji su objavljene tri zbirke pjesama Zagajevskog.

Eva Lipska (Ewa Lipska) rođena je 1945. U Krakovu. Završila je likovnu akademiju, ali se opredijelila za poeziju. Pisala je i prozu i drame. Nije pripadala ni jednoj književnoj grupi ni pravcu, iako je kritičari svrstavaju u Novi talas. Čest je gost najpoznatijih svjetskih festivala. Dobitnik je najprestižnijih poljskih nagrada. Posljednjih godina ozbiljan je kandidat za Nobelovu nagradu

Eva Zonenberg (Ewa Sonenberg) je rođena je 1967. godine u Donjim Zombkovicama u Šleskoj. Živjela je dugo u Vroclavu, gde je završila Muzičku akademiju i nastupala kao pijanistkinja. Studirala je i književnost. Sada živi u Krakovu, gde je nedavno odbranila doktorat iz filozofije filozofije i završava studije iz muzikoterapije. Pored poezije piše eseje na književne teme, uglavnom o piscima i umjetnicima. Stilski su posve neobični. Prevođena je na sve evropske jezike. Objavila je sljedeće pjesničke zbirke: *Hazard* (1995), *Zemlja hiljadu notesa*. *Is-povijesti Lindzi Kempa* (1997), *Planeta* (1997), *Povodac* (2000), *Buk-teći tramvaj* (2001), *Čas ushićenja* (2005), *Pisano na pijesku* (2007); proza: *Kraljičin paž*. Bajka za zaljubljene (2006), *Enciklopedija ludaka* (2006).

Adam Videman (Adam Wiedemann) pjesnik, prozni pisac, bajkopi-sac, književni i muzički kritičar, prevodilac, rođen je 1967. godine u Krotošinu. Živio je duže vremena u Krakovu, a odnedavno živi u Varšavi. Dosta je prevođen i nagrađivan, između ostalog "Nagradom fondacije Koścelski" i prestižnom "Nagradom Gdinja". Tri puta je nominovan za najznačajniju poljsku nagradu "Nike". Knjige pjesama: *Mužjak* (Samczyk, 199), *Starter* (Rozrusznik, 1998), *Đurđevak* (Konwalia, 2001), *Čista posla* (Czuste czunnu, 2009), i dr. Objavio je tri knjige proze. Prevođen je sa više jezika. A sam prevodi sa engleskog, ukrajinskog i slovenačkog.

Agnješka Siska (Agnieszka Syska). (Poljakinja/ Pjesnikinja Fotografinja). Poljsko Društvo Pisaca Udruženje u Varšavi. Rođena je 1977. godine u Varšavi (živi i radi u riječi „Questa”). Književna kritičarica. Knjige objavljene na poljskom jeziku: „*Krzyk przedświatów*”, *IWŚ, Bydgoszcz 2007* („*Krik predsvjetova*”), „*Jego usta mają rogi*”, *IWŚ, Bydgoszcz 2008* („*Njegova usta imaju rogove*”), „*Śpiewała młoda prawda*”, *PIKiM, Rzeszów 2009* („*Pjevala je mlada istina*”), „*Stworzony z prawiersza*”, *PIKiM, Rzeszów 2010* („*Bio je začet po pjesmi*”), „*Wszechzdumiewało go*”, *PIKiM, Rzeszów 2011* („*Zaprepašten je na sve*”). Knjige u pripremi na hrvatskom jeziku: „*Kvadratno kolo osmijeha*”, „*Čuvao sam te kao zjenicu abecede*”, „*Njegova usta imaju rogove*”, „*Jedinica išla je ravno*”. Pjesme i knjige su joj nagrađivane, prevedene te uvrštavane u antologije: Antologija (sto najvećih poljskih pisaca u pripremi Biserke Rajčić u Srbiji) Antologija (poljska avangardna poezija u pripremi Biserke Rajčić).

ROMSKA POEZIJA

Alija Krasnići rođen je 1952. godine nedaleko od Obilića. Piše poeziju i prozu za djecu i odrasle i sakupljač je i narodnog stvaralaštva Roma. Zastupljen je u zbornicima i antologijama, piše drame. Svoju prvu zbirku pjesama pod nazivom *Čergarske vatre* objavio je 1981. godine u Prištini. Objavio je preko 90 djela i smatra se najobjavljenijim romskim pjesnikom i piscem. Djela su mu objavljena na romskom, srpskom, albanskom, turskom, makedonskom, engleskom, francuskom, njemačkom, italijanskom, arapskom, bugarskom i drugim jezicima. Dobitnik je više nagrada, među njima Nagradu predsjednika Italije u Lančino, Nagrade za životno djelo i dr. Živi u Subotici.

Rajko Đurić rođen je 1947. godine u Malom Orašju kod Smedereva. Objavio je knjige: *Rhom rodel than talav kham – Rom traži mjesto pod suncem* 1969. godine, *Bi kheresko bi limoresko-Bez doma bez groba* 1979. godine, *Purano svato dur them – Prastara reč daleki svet* 1980. godine, *Zagonetke, mitovi i verovanja Roma* 1990. godine, *Cigani sveta, A thaj U – AiU* 1982. godine, *Hefestovi učenici* 1986. godine, *Cigani, narod vatre i vetra, Seobe Roma* 1986. godine. Objavio je 2005. godine *Gramatiku romskog jezika, Istoriju Roma, Istoriju rom-*

ske književnosti, Pravopis romskog jezika, Standardizaciju romskog jezika i mnoga druga djela. Dobitnik je mnogobrojnih nagrada i priznanja. Pokretač je pisane romske riječi koji se objavljivanjem knjige *Rom traži mjesto pod suncem* 1969. godine. Smatra se prvim pjesnikom Romom u svijetu koji je progovorio svojim maternjim romskim jezikom. Njegova poezija je prevedena na mnoge jezike i danas se ubraja u najljepša ostvarenja nastalih u izvornoj, folklornoj, autentičnoj, modernoj i emotivnoj formi. Đurić je velikan romskog pjesništva. Živi u Beogradu. Dobitnik je više nagrada, posebno značajne španske nagrade Instituta za kulturu iz Madrida.

Slobodan Berberski, rođen je 1919. u Velikom Bečkereku, Zrenjanin. Umro je 1989. godine u Beogradu. Objavio je; *Za kišom biće duga* 1950. godine, *Proleće i oči* 1952. godine, *Uze* 1955., *Nevreme* 1959. godine, *Dnevnik rata* 1959. godine, *Blag dan* 1964. godine, *Kote* 1968., *Odlazak brata Jakala* 1976. godine, *Kao beskožni jeleni* 1977. godine, *Još san sebe da dovrši* 1979. godine, *Međe* 1982. godine, *Svakodnevnica* 1983., *Vode nečekane* 1984. godine, *Dub* 1986. godine. Poezija mu je prevedena na romski, francuski, ruski, mađarski, rumunski, albanski, slovenački jezik. Slobodan Berberski je bio prvi predsjednik Svjetske organizacije Roma izabran na Prvom kongresu koji je održan 8. aprila 1971. godine u Londonu.

Hedina Tahirović Sijerčić rođena je u Sarajevu. Angažovana je kao spoljna saradnica-profesorica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na odsjeku za Indologiju i dalekoistočne studije. Radi i kao koordinatorica za Rome pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH. Radeći kao novinarka i urednica na radiju i TV emisijama na romskom jeziku širom svijeta, objavila je mnoge tekstove i eseje na više stranih jezika. Objavila je 15 publikacija i dva romska rječnika: *Bosansko-romski i romsko bosanski i Englesko-gurbeski i gurbetsko-engleski*. Napisala je autobiografsku novelu *“Rom ko grom”* i objavila 2012. u Sarajevu. Objavila je zbirku pjesama *“Čuj, osjeti bol”* na više jezika kao i *“Stare romske priče”* za odrasle i djecu na više jezika. Prevela je osam publikacija. Njene pjesme i priče objavljene su u jedanaest ko-autorskih djela. Zapažena je svojim prezentacijama i predavanjima na internacionalnim konferencijama u velikom broju zemalja. Dobitnik je više priznanja i nagrada u svijetu za svoj rad. Živi u Sarajevu.

SLOVAČKA POEZIJA

Mila Haugova (Mila Haugová) rođena je 14. juna 1942. godine u Budimpešti, Mađarska. Pjesnikinja i prevoditeljka, debitovala je pod pseudonimom Srnkova sa pjesničkom zbirkom „Crvenkasta glina“ (Hrdzava hlina, 1980). Uvrštavaju je u grupu pjesnikinja kojoj se posrećilo sa prvom knjigom izmaći iz idoloških zahtjeva u književnosti poslije 1971. godine. u vrijeme tzv. „političke normalizacije“. Najveći dio njenog stvaralaštva povezan je sa devedesetim godinama kada je objavila šest od deset njenih zbirki poezije. Ne samo sa eksplicitnim porukama, već i sa stvaralačkim postupcima i pjesničkom simbolikom njena poezija ulazi u intenzivan odnos sa poetikom izrazitih autora sa kojima se sretala kao prevoditeljka sa njemačkog, engleskog i mađarskog /R. M. Rilke, P. Celan, .Bashmann, S. Plat i dr.).

Stanislava Hrobakova Repar (Stanislava Chrobáková Repar), rođena (1960) u Bratislavi, Slovačka je i slovenačka pjesnikinja, pisac, prevodilac, književni kritičar i naučni istraživač. Na Filozofskom fakultetu Univerzitet Komenskog, magistrirala je iz filozofije i estetike, a na Slovačkoj Akademiji nauka doktorirala iz književnih nauka. U Sloveniji radi za časopis Apokalipsa i KUD APOKALIPSA, te koordinira međunarodni projekat „Revija u reviji” koji danas povezuje 15 revija iz 12 država Srednje i Jugoistočne Evrope. Predaje na Univerzitetu u Novoj Gorici nauku o književnosti. Za svoj literarni rad 1995. godine dobila je nagradu Aleksandra Matuške (Dodjeljivalo ju je tada Udruženje književnih organizacija Slovačke.) Dobitnik je nagrade za stručnu monografiju Mila Haugova za 2002. godinu. Do sada je objavila 13 knjiga: pored navedene *Mila Haugova (2002)* takođe knjigu eseja i rasprava *Ohnisko reči alebo mlčanliva hlbka horizontu a študie (nielen) o jazykoch poezie(2007)*, pjesničke zbirke *Noha v trni (2006)*, *Na hranici jazyka (1997,2000)* i *Za spoločnej zimy (1994)*, a u slovenačkom jeziku *Iz skupne zime, (2006)*, *Dotakni se prazne sredine (2010)* ... te prozno djelo *Angelske utopie (2001)*; Izbora na slovenačkom *Angelske utopije, 2003)* i *Krutokradma (1997)*, i dr. A prevodila je sa slovenačkog na slovački i slovačkog na slovenački, te sa češkog na slovenački. Prevođena je na: engleski, francuski, španski, italijanski, njemački, poljski, srpski, mađarski, hrvatski, makedonski, ruski i finski.

Marian Milčak (Marián Milčák, 1960), slovački pjesnik, prevodilac pedagog u visokoj školi i književni naučnik, rodio se u Revuci, živi u Levoči (Zapadna Slovačka). Prevodi sa poljskog, a piše i književnu kritiku. Do sada je objavio sedam knjiga poezije: *Prestupna godina (Priestupný rok*, 1989), *Stvrđnute zvijezde (Pevné hviezdy*, 1992), *Marmorna dvorana (Mramorová sieň*, 1992), *Polnost (Plnosť*, 1993), *Skrivena pjesma (Skrytá pieseň*, 1995), *Žene, koje ručaju s mrtvacem (Ženy obedujúce s mŕtvym*, 2000) i *Sedma knjiga spavanja (Siedma kniha spánku*, 2006). Njegove pjesme su zastupljene u brojnim antologijama, između ostalih, u engleskoj, francuskoj i njemačkoj.

SLOVENAČKA POEZIJA

Edvard Kocbek, rođen 27. septembra 1904. godine, Sv. Juri kod Ščavnice, umro 3. novembra 1981. u Ljubljani. Njegov opus obuhvata: poeziju, dnevničko-pripovjedačku prozu, filozofske, teološke i političke studije, rasprave i eseje te članke. Kocbek je studirao teologiju, ali je napustio poslije dvije godine i nastavio romanistiku u Ljubljani. Poslije studija u Berlinu i Parizu službovao je kao profesor francuskog u Bjelovaru i Varaždinu, a zatim Ljubljani. Tu je postao jedan od vođa katoličke kulturne ljevice. Od 1941. bio je predstavnik hrišćanskih socijalista u vrijeme osnivanja Osvobodilne fronte i član njenih najviših organa. Zbog političkog sukoba oko knjige *Strah i hrabrost* poslali su ga u penziju i zabranili mu objavljivanje i nadzirali ga sve do kraja života. Ponovo je počeo objavljivati 1961. Za knjigu *Groza* dobio je Prešernovu nagradu. Imao je veliki uticaj na slovenačke pisce, najprije na Borisa Pahora, zatim Dragu Jančara, Daneta Zajca, Jožeta Snoja, Tomaža Šalamuna, Gregora Strnišu i dr. Njegovi dnevnički zapisi *Tovarišija* i danas pobuđuju veliku pažnju.

Maja Vidmar je rođena 1961. godine u Novoj Gorici, živi kao slobodna književnica u Ljubljani. Do sada je objavila pet knjiga poezije (*Udaljenosti tijeja/Razdalje telesa*, Mladinska knjiga /Pomurska založba, 1984, *Način vezivanja/Način vzave*, Mladinska knjiga 1988; *Ihta smeri*, Emonica, 1989 (izor); *U podnožju / Obvznožju*, Nova revija, 1998, *Prisutnost / Prisotnost*, Aleph, 2005 i *Sobe*, Apokalipsa, 2008. Za knjigu *Prisutnost* dobila je Jenkovu nagradu, Nagradu Prešernove fondacije i bečku stipendiju u okviru Grosser Preis für osteuropäische

Literatur. U inostranstvu su joj izašle četiri knjige poezije: *Leibhaftige Gedichte* (Droschel, Graz, 1999, preveo Fabjan Hafner), za koju je dobila nagradu Hubert-Burda-Stiftung für junge Lyrik, *Akt* (Meandar, Zagreb, 1999, *Molitva Tijela* (Tgra, Sarajevo, 2007, *Ggenwart* (Edition Korrespondenzen, Wien/Beč, 2007, u Udruženju književnika Srpske, Banja Luka «Način vezivanja», izabrane pjesme, 2009. - Nedavno je u Trstu dobila nagradu posvećenu Albertu Sabi koja uključuje izdavanje knjige na italijanskom. Najnovija knjiga „Kako se zaljubiš“ objavljena u Beletrini privukla je veliku pažnju ne samo kritike i književne već široke čitalačke publike.

Barbara Korun, rođena je 1963. u Ljubljani, diplomirala iz slovenistike i komparativne književnosti u Ljubljani. Radila kao dramaturg u raznim pozorištima. Trenutno je slobodni umjetnik u kulturi, samopozaposlenje. Najznačajnije knjige poezije: *Oštrina miline*, 1999. *Zapisi ispod podstolja*, 2003, *Raspukline*, 2004. *Dolazim odmah*, 2011. Pjesme su joj prevedene na 21 strani jezik, a uvrštena je u preko 40 antologija u svijetu. Dobitnik je više najznačajnijih nagrada. Živi i radi u Ljubljani.

Primož Repar je pjesnik, esejista, prevodilac, glavni urednik izdavačke kuće KUD Apokalipsa, odgovorni urednik njenoga časopisa *Za proboj u živu kulturu*, glavni urednik filozofske zbirke Aut i koordinator međunarodnoga projekta *Revija u reviji*. Njegove pjesme su uvrštene u brojne antologije i prevedene na 19 jezika. Sa danskog prevodi i sistematično objavljuje djela jednog od utemeljivača egzistencijalizma, danskog filozofa Sørenea Kierkegaarda, iz kog je doktorirao. Objavio je osam pjesničkih zbirki, četiri su izašle u inostranstvu, bio nominovan za Jenkovu in Rožančevu nagradu za najbolju pjesničku zbirku i eseje.

Jurij Hudolin, rođen je 1973. godine u Ljubljani. Autor je sljedećih knjiga poezije: *Ako je kralj lažan (Če ja laž kralj)*, 1991, *Bezbožnik i pričvolkkača (Ajdbog in pričvolkkača)*, 1992, *Beštije (Bestije)*, 1993, *Divljanje, (Divjenje)* 1994, *Priviđenja nemirnog čudaka (Prividi nemirnega čudaka)*, 1998, *Govori žensko, (Govori žensko)* 2001, *Ljubavi*. Objavio je dva romana: *Objesnost (Objestnost)*, 2005 i *Pastorak (Pastorek)* 2008. Prevođen na više jezika. Zastupljen u mnogim antologijama. Izbor i prevod pjesama na srpski pod naslovom „*Divljanje*“ uradio Zdravko Kecman. Živi kao slobodan umjetnik u Ljubljani.

UKRAJINSKA POEZIJA

Dmitro Pavličko (Дмитро Павличко) – pjesnik, prevodilac, društveni i politički radnik. Rođen je 28. septembra 1929. godine u selu Stopčativ (današnja Ivano-frankivska oblast), u porodici seljaka. Počeo je poljsku gimnaziju u Kolomiji. Diplomirao je na Filološkom fakultetu Lavovskog univerziteta (1953). Poslije studija, u okviru postdiplomskih studija, istražuje stvaralaštvo Ivana Franka. Od 1954. godine postaje član Saveza pisaca Ukrajine. Od 1957. do 1959. uređuje pjesničku rubriku književnog časopisa *Žovtenj* (Oktobar). Po dolasku u Kijev (1964) radi u filmskoj kući “Dovženko”, zatim u upravi Saveza pisaca. Od 1971. do 1978. bio je urednik književnog časopisa za prevodenu književnost *Vsesvit* (Univerzum). Prvu knjigu pjesama *Ljubav i mržnja objavio je* 1953. godine. Zatim slijede *Moja zemlja* (1955), *Crna nit* (1958), *Brak* (1959), *Dan* (1960), *Na straži* (1961) i druge. Cjelokupni tiraž zbirke *Istina zove* (1958) bio je uništen zbog opasnosti dvosmislene interpretacije građanske lirike Pavlička. Posebnu pažnju u pogledu formiranja umjetničko-filozofske koncepcije pjesnika privlači zbirka *Granoslav*. Iskrenost pjesničke riječi odlikuju kasnije zbirke pejzažnih slika *Soneti podoljske jeseni* (1973) i *intimne lirike Tajna tvog lica* (1979). Pjesnik plodno prevodi i objavljuje kritičke oglede iz književnosti. Dobitnik je književne nagrade “Taras Ševčenko”. Na srpskom jeziku objavljena je zbirka pjesama *Moram* (prev. R. Pajković), Književna zajednica “Petar Kočić”, Beograd, 1979. 87. str. (Biblioteka pesnici sveta).

Lina Kostenko (Ліна Костенко) – rođena je 19. marta 1930. godine u gradiću Ržiščiv Kijevske oblasti u porodici školskih profesora. Od 1936. godine je nastanjena u Kijevu, gdje je završila školu. Studirala je na Kijevskom pedagoškom fakultetu, ali je kasnije prekinula započete studije i upisala je Moskovski literarni institut “A. Gorki”, gdje je diplomirala 1956. godine. Ušla je u književnost nešto ranije od ostalih pripadnika “generacije šezdesetih”, tako da je postala njihov uzor u potrazi za novim poetskim izrazom. Prva zbirka *Zemljani zraci* objavljena je 1957. godine, godinu dana kasnije je ugledala svjetlost dana druga zbirka *Jedra*, a treća *Putovanje srca* – 1961. godine. Nakon te zbirke poezija Line Kostenko je zabranjena zbog promjena u društvenom životu koje su okončale kratak period poststalinističke “demokratije”. Tek 1977. objavljena je sljedeća zbirka pjesnikinje *Na obalama vječite rijeke*. U ovu zbirku, kao i u zbirku *Neponovljivost* (1980), ušle su pje-

sme nastale za vrijeme iznuđenog petnaestogodišnjeg ćutanja. Tako je njeno stvaralaštvo vještački podjeljeno na dva perioda među kojima leži jaz književnog nepostojanja. Oba perioda su vezana u cjelinu neponovljivom organskom poetikom koja izdvaja L. Kostenko. U njenoj poeziji dominiraju teme dijaloga pojedinaca sa sopstvenom savješću, utkanom u istorijsko sjećanje svog naroda. Takva je tematika romana u stihu *Marusja Čuraj* (1979, 1982), gdje je pjesnikinja na originalan način interpretovala popularni motiv ukrajinske narodne pjesme koja je legla u osnovu mnogih književnih ostvarenja - počev od perioda romantizma. U dramskim poemama *Duma o tri brata neazovska i Snijeg u Florenciji*, kao i u poemi-baladi *Skitska odiseja*, koje su ušle u zbirku *Vrt skulptura* koje ne kopne (1987) pjesnikinja kroz istoriju traga za odgovorima na aktualna pitanja svog vremena. Takva “nostalgija” za vatrenim duhovnim putanjama u vremenu jakih emocija i snažnih ličnosti nameće paralelu između ostvarenja Line Kostenko i Lesje Ukrajinke. Na srpskom je objavljena zbirka *Skitska baba* (1981) u prevodu Srđana Đ. Raškovića (Bagdala, Kruševac, 50 str.) Pjesme Line Kostenko su prevedene na srpski i ranije.

Ivan Drač (Іван Драч) – rođen je 17. oktobra 1936. godine u selu Teljiženci Kijevske oblasti. Studirao je na Filološkom fakultetu Kijevskog univerziteta, a od 1961. godine radi u uredništvu lista Ljiteraturna Ukrajina (Književna Ukrajina). Pošto je diplomirao na Višim kursevima za scenariste u Moskvi, radio je nekoliko godina na Kijevskoj filmskoj studiji “O.Dovženko”. Jedan je od najistaknutijih pjesnika “generacije šezdesetih”. Prvu zbirku *Suncokret* je objavio 1962. godine, poslije su izašle zbirke *Protuberanci srca* (1965), *Pjesme* (1967), *Balada svakodnevnice* (1967) u kojima dominira metaforičnost dramatismata čovjekovog postojanja, rastrgnutog između beskrajnog razuma univerzuma i ovozemaljske sumnje. Po petogodišnjem ćutanju izlazi zbirka *Ka izvorima* (1972), u kojoj hiperbolizaciju etičkog maksimalizma iz ranijeg perioda potiskuje alegorija. Za vrijeme po kulturni život nepovoljnog perioda stagnacije sedamdesetih piše zbirke *Korijen i krošnja* (1974), *Kijevsko nebo* (1976), *Sunčani feniksi* (1978), *Sunce i riječ* (1979), *Američka sveska* (1980), kao i dramsku poemu *Slovo o učitelju* (1977). Vraćanje idealima mladosti, nostalgija, ekološki motivi dominiraju u zbirkama osamdesetih *Mač i marama* (1981), *Dramske poeme* (1982), *Kijevski stražar* (1983), *Teljižen-ci* (1984). Dvotomno izdanje izabranih djela pjesnika je objavljeno 1986. godine. Književno-kritički ogledi Drača ušli su u zbirku *Mač*

duhovni (1983). Autor je mnogih scenarija prema kojima su snimljena istaknuta filmska ostvarenja. Prevodi poeziju. Dobitnik je književne nagrade “Taras Ševčenko”. Djela su mu prevedena na srpski jezik i ranije.

Mikola Vorobjov (Микола Воробйов) – rođen je 12. oktobra 1941. godine, u selu Meljnikivka Čerkaske oblasti. Studirao je na Filozofskom fakultetu Kijevskog državnog univerziteta “Taras Ševčenko”. Prve pjesme je objavio 1965. godine. Zatim je uslijedilo skoro dva-desetogodišnje iznuđeno ćutanje. Zbirke pjesnika ugledale su svjetlost dana tek u godine “perestrojke”. *Podsjeti me na rastanku* (1985), *Mjesec šipka* (1986), *Kupina horizonta* (1988), *Šetnja nasamo* (1990), *Livadski bunar* (za djecu, 1987). Pripada takozvanoj “kijevskoj školi” pjesnika koji su ušli u ukrajinsku književnost krajem šezdesetih – sredinom sedamdesetih godina i donijeli sa sobom novu estetiku, suprotstavljenu zvaničnoj sorealističkoj imitaciji književnosti, sa jedne strane, i romantičarskom deklarativnom modernizmu “pjesnika šezdesetih”, sa druge. Pjesme *Vorobjova* odlikuju se razuzdanom metaforikom i dubinom intuitivne unutrašnje analogije sa predmetom spoznaje. “*Ti ne Prijšla...*” – “*Ti nisi došla...*” Prevod pjesme je prvi put objavljen u časopisu *Savremenik plus*, 1993, 3/4, str. 54 (prev. Lj. Popović).

Vasilj Holoborodko (Василь Голобородько) – rođen je 1945. godine, u selu Andrianopolj Luganske oblasti. Jedan je od najistaknutijih pjesnika “kijevske škole” koji su ušli u ukrajinsku književnost krajem šezdesetih – sredinom sedamdesetih godina. Prve pjesme Holoborodka, (ciklus *Zlatni ćupovi krušaka*), objavljene u časopisu za književnost *Žovtenj* (Oktobar) 1965. godine, skrenule su na sebe pažnju svježinom duboko nacionalnog psihologizma koji se radikalno razlikovao od banalnih pokušaja stilizacije narodnog. Od 1964. do 1965. godine studirao je na Kijevskom univerzitetu, zatim je prešao na Donjecki univerzitet, sa kojeg je bio otpušten zbog posjedovanja “zabranjene” monografije Ivana Džube *Rusifikacija ili internacionalizam*. Iste 1968. godine je bila uništena već pripremljena za štampu prva zbirka pjesnika *Leteći prozorčić*. Prva zbirka Holobodka *Zeleni dan* ugledala je svjetlost dana tek 1988. godine. Zatim su bile objavljene zbirke *Na leptirovim krilima* (1990), *Kalina o Božiću* (1992) koje su potvrdile majstorstvo i umjetnički potencijal pjesnika. Prevođen je na srpski jezik i ranije: *Ptica od zlata; Krčag na stolu; Kruška; Tuđa*

žena; Prisutnost; Peć; Kolekcionar olovaka u boji; U gostima kod gruzijske umjetnice Jelene Auvedijani; Cvijet koji je procvjetao na vodi; Glava; Nespokojna; Tam; Lavirint; Sedmi u smjeni; Koroteč; Pamjat; Osušeni kozaci; Pansko rukavodavanje (prev. S.Đ.Rašković).

Viktor Kordun (Віктор Кордун) – rođen je 20. avgusta 1946. godine u selu Vasjkoviči Žitomirске oblasti. Godine 1964. upisao je Filološki fakultet Kijevskog univerziteta “Taras Ševčenko”, a 1967. godine je izbačen iz univerziteta zbog ideološko-političke nepodobnosti. Iste godine je upisao Kijevski institut pozorišne umjetnosti “Karpenko-Kari”, odakle je takođe ubrzo otpušten. Kasnije je položio ispite za tri godine studija u jednom roku i diplomirao je na pomenutom Institutu 1972. godine. Prve pjesme, koje je objavio u književnim novinama 1967. godine, naišle su na veoma pozitivne odzive pravih poznavalaca književnosti. Zatim je objavljivanje njegove poezije bilo zabranjeno sve do 1983. godine. Prva zbirka pjesama *Zemlja nadahnuta* ugledala je svjetlost dana 1984. godine. Poslije su objavljene zbirke *Slavija* (1987), *Grm poezije* (1990), *Solsticij* (1992) i dr. Dobitnik je književne nagrade “Pavlo Tičina”. Kordun je ušao u istoriju ukrajinske poezije kao vodeći pjesnik generacije, koja je došla poslije šezdesetih. Pjesme su mu prevedene na mnoge jezike svijeta. Godine 1996. na njemačkom izašla je zbirka pjesama *Kriptogrami*. Sekretar je Saveza pisaca Ukrajine od 1992. godine. Prevođen je na srpski jezik i ranije.

Natalka Nikulina (Наталка Нікуліна) – rođena je 7. jula 1947. godine u gradu Makijivka Donjecke oblasti. Diplomirala je na filološkom fakultetu Dnjepropetrovskog univerziteta 1970. godine. Zatim je upisala postdiplomske studije i stekla naučno zvanje kandidata filoloških nauka. Objavila je zbirke *Višnjin bljesak* (1967), *Spoznaja* (1981), *Crveni grozd* (1984) i dr.

Nadija Kirjan (Надія Кир’ян) – rođena je 1946. godine. Diplomirala je na Građevinskom fakultetu univerziteta u Čeljabinsku, kao i na Filološkom fakultetu Kijevskog univerziteta “Taras Ševčenko”. Krajem šezdesetih godina težila je pjesnicima “kijevske škole”. Objavila je pjesničke zbirke *Rođeno* (1987), *Rode* (1991) i dr.

Priredivači

Miljko Šindić, univerzitetski profesor u penziji, književni teoretičar i kritičar, rođen je 5. aprila 1930. godine u Lesenovcima, Srbija. Gimnaziju je završio u Aleksandrovcu i Kruševcu. Književnost je diplomirao na Filozofskom fakultetu u Beogradu 1955, a postdiplomske studije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1970. Na Filozofskom fakultetu u Banjaluci predavao je teoriju književnosti a na Akademiji umjetnosti teoriju drame. U vremenu 1990/91. po pozivu na Filološkom fakultetu u Katovicama, Poljska, predavao je stilistiku srpske književnosti. Za vreme studija u Beogradu bio je član redakcije studentskog književnog lista Vidici, kasnije je jedan od osnivača kruševačke Bagdale, a niz godina bio je član redakcije i urednik banjalučkog časopisa Putevi. Šindić je objavio knjige: *Lirika devetorice, panorama banjalučke poezije*, Glas, Banjaluka, 1963. *Govor poezije, eseji*, Bagdala, Kruševac, 1969. *Banjaluka, fotomonografija*, posebna izdanja na srpskohrvatskom, engleskom, francuskom i nemačkom jeziku, Glas, Banjaluka, 1970, koautor. *Poetika Maka Dizdara*, Svjetlost, Sarajevo, 1971. *Poezija 25, antologija krajiške poezije*, Glas, Banjaluka, 1981. *Književna Krajina, eseji i studije*, Glas, Banjaluka, 1984. *Recepcija lirike Momčila Nastasijevića, monografija*, Rad, Beograd, 1996. *Kritika poezije*, Zadužbina Petar Kočić, Banjaluka – Beograd, 2001. *Liber amicorum*, Filozoski fakultet, K Z „Vaso Pelagić“, Banjaluka, 2004. *Poetika pripovedanja*, Udruženje književnika Srpske, Banjaluka, 2007. Šindić je priredio 24 knjiga izbora poezije, proze, školske lektire i programskih publikacija. U dnevnim listovima, periodici i naučnim zbornicima u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Hrvatskoj, Sloveniji, Makedoniji, Poljskoj, Rusiji i Bugarskoj objavio je preko 200 osvrti, ogleda i studija iz srpske, hrvatske, bošnjačke, slovenačke, makedonske, ruske i francuske književnosti. Jedan broj tih radova preveden je na engleski, francuski, nemački, ruski, poljski, bugarski, slovenački i makedonski jezik. Za doprinos kulturi i literaturi Miljko Šindić dobio je značajna priznanja, nagrade i povelje, Nagradu grada Banjaluka, Republike Bosne i Hercegovine, Kulturne zajednice Srbije, Izdavačkog preduzeća Glas, časopisa Bagdala i Zadužbine Petar Kočić

Zdravko Kecman rođen je 1948. u Usorcima kod Sanskog Mosta. Srednju školu završio je u Sarajevu, a studije srpskog jezika sa književnošću i bibliotekarstvom u Ljubljani. Do sada su mu objavljene knjige poezije: „*Portret vode*“, (Svjetlost, 1980) Sarajevo, „*Ludilo pauka*“ (Svjetlost, 1988) Sarajevo, „*Odjek grafita*“ (KOV, 1995) Vršac, „*Kuća svijet završava*“ (RAD, 1977) Beograd, „*Zemljišna knjiga*“ (Prosveta, 1999) Beograd, „*Košulja za odlaženje*“ (KOV, 2000) Vršac, „*Način čitanja*“ (KOV, 2004) Vršac, „*Kišno podne*“ (KOV, 2010), Vršac, „*Kućne st vari*“, 2011. *izabrane pjesme na poljskom u prevodu Agnješke Lesek / Agnieszka Lasek „Szalenstwo pajaka“ / Ludilo pauka/ (Krakov, Miniatura 2006), i na slovenačkom u prevodu Jurija Hudolina „Pajek je slepa pega“ / “Pauk je slijepa pje-ga“ / Ljubljana, Apokalipsa, 2008). „Ludilo pauka“ (izbor 2005). Objavljeni romani: „*Rukopisna ostavština Tereze Žagar Komcove*“ (Glas, 1984) Banja Luka, „*Mrtva voda*“, / “*Veselin Masleša*“, Sarajevo, 1988. i *Rad*, 2002, Beograd), „*Sahrana na Vardi*“, (Glas Srpski, 1997), „*Spaljivanje*“ - sa Ljiljanom Lalić, (KOV 202) Vršac, *Scabiosa trenta (Udruženje književnika Srpske, Banja Luka Podužnica Banja Luka, 2003.)*, *Kovčezi, nož i vjenčanica*“, 2010. Knjige pripovjedaka: „*Ključevi*“ (KOV, 1998), Vršac „*Natalna karta*“, (Glas Srpski, 2004). Banja Luka. Prevoden i nagrađivan. Živi i radi u Banjoj Luci.*

**Sadržaj / Obsah / Contenido / התוכן / Tartalom / Содржина /
Inhalt / Istardipe / Zawartość / Vsebina / Зміст /**

<i>Miljko Šindić / EVROPSKI PESNIČKI ATLAS</i>	5
<i>Zdravko Kecman / KLASJE POEZIJE</i>	16

CRNOGORSKA POEZIJA

Vukman Otašević

Tiha bura	29
Opsjena	29
Zapis u samici	31
Dok ona spava	32

Slobodan Bošković

Zidanje morače	33
Odvešću te u Karadag	34
Zaboravljeni dan	35
Ove noći	36

Novica Đurić

Bog znao da je bog	37
Da je čovek video što i bog	38
Rezbar božjeg krsta	39
Savina kelija naša spasonosna	41

Ilija Lakušić

Takva pjesma	42
Delfijsko E	43
Tronožac	44
Kukuta	45

Andrija Radulović

General	46
Kamenolom	47
Pekar	48
Lov	48
Crna mačka	49

ČESKÁ POESIE / ČEŠKA POEZIJA

Jan Skácel / Jan Skacel

Tichá suma básnického umění	52
Tiha šuma pesničkog umeča	53
Elegie na smrt Otakara Horkého který psal básně a hrál na klarinet v cimbálové muzice	56
Elegija povodom smrti Otakara Horkog koji je pisao pesme i svirao klarinet u cimbalskom orkestru	57
Kunštátská neděle	58
Kunštatska nedelja	59
Modlitba za vodu	60
Molitva za vodu	61

Miroslav Holub / Miroslav Holub

Cesta do nitra	62
Put u unutrašnjost	63
Les	64
Šuma	65
Pohádka	66
Bajka	67
Syndrom rovnoběžek	68
Sindrom paralela	69
Tvořivé trvání	68
Stvaralačko trajanje	69

Jaroslav Kolečka – Jaro / Jaroslav Kolečka – Jaro

Basen	70
Pjesma	71
Vyznání	72
Očitovanje	73

Petr Hruška / Petr Hruška

Podle všeho	76
Po svemu sudeci	77
Nocleh	78
Prenočište	79
Co ještě chci	78
Šta još želim	79

Planika	80
Planika	81

Kateřina Rudĉenkov / Katerřina Rudĉenkova

Vm, kde	82
Znam gde	83
Jako by vedle... ..	82
Kao da tu pored... ..	83
Hraniĉn stn	84
Graniĉna senka	85
Optimismus	86
Optimizam	87
Směšnost, smch	86
Smešnost, smeh	87
Přijď setměn	88
Doďi sumraĉe	89

POESIA ITALIANA / ITALIJANSKA POEZIJA

Valerio Magrelli / Valerio Magreli

<i>Sto rifacendo la punta al pensiero,</i>	92
<i>Ponovo oštrim vrh misli,</i>	93
<i>Sto sotto la montagna,</i>	94
<i>Stojim pod planinom,</i>	95
L'abbraccio	94
Zagrljaj	95
Manifestazioni religiose: Nativit	96
Verski praznici: Hristovo roĉenje	97

Vivian Lamarque / Vivijan Lamark

Poesia malata	98
Bolesna pesma	99
In-fanzia (et del non parlare)	100
Detinjstvo (doba ne-govora)	101
<i>In dote le porto</i>	100
<i>U miraz Vam donosim</i>	101
Ma nell'al di l	102
Ali na onom svetu	103

Fabio Pusterla / Fabio Pusterla

Le parentesi	104
Zagrade	105
Sotto il giardino, 9	104
Ispod vrta, 9	105
A nina che ha paura	106
Nini koja se boji	107
Corpo stellare	108
Zvezdano telo	109

Claudio Damiani / Klaudio Damjani

<i>Se fossi qui seduto e non avessi</i>	110
<i>Kada bih ovde sedeo a bio</i>	111
<i>Che bello che questo tempo</i>	112
<i>Kako je lepo što je ovo vreme</i>	113
<i>Ripenso adesso a come amai interamente</i>	112
<i>Mislim o tome kako sam bez ostatka voleo</i>	113
<i>Dal mio piccolo punto di vista</i>	114
<i>S moje male tačke gledišta</i>	115

Umberto Fiori / Umberto Fjori

Esempi	116
Primeri	117
Giardini	118
Park	119
Stare	120
Biti	121
Per strada	122
Na ulici	123

ה'ש'רה ה'הוד'ת / JEVREJSKA POEZIJA**יהודה עמיחא / Jehuda Amihaj**

אָבִי הָיָה	126
Moj otac je bio	127
מִחֲצִית הָאָנָשִׁים בְּעוֹלָם	128
Polovina ljudi na svetu	129

דליה רביקוביץ' / Dalia Ravikovič	
בָּבָה מְמָנָח	130
Mehanička lutka	131
מִיּוֹם לְלֵילָה	132
Iz dana u noć	133
דינה קטן בן-ציון / Dina Katan Bencion	
חַיִּית בֵּי חַיִּים מְשֻׁגִּים, סָבְתִי	134
Čudan život u meni živiš, bako	135
בֵּית	136
Kuća	137
לילי זמיר / Lili Zamir	
אֵינִי פּוֹחַדָת כּמֵעַט מְדַבֵּר	138
Skoro me ništa ne može uplašiti	139
זְרִיקָה	140
U svitanje	141
בלפור חקק / Balfur Hakak	
שִׁיר לְאוֹהַבֵי הַמוֹסִיקָה הַקְּלָאִסִית	142
Pesma za ljubitelje klasične muzike	143
הַצַּד הַשֵּׁנִי שֶׁל הַמַּטְבֵּעַ	146
Druga strana novčića	147
חיה פנחס-כהן / Hava Pinhas Koen	
זו הַשִּׁירָה	148
To je poezija	149
כָּל הַיָּפִי וְכַחֲוֹ	150
Sva lepota i snaga njegova	151
שושנה ויג / Šošana Veg	
אָבֵא אֶלְכֶסְנֶדֶר	152
Otac Aleksandar	153
חִידָה	154
Zagonetka	155
הַשִּׁיר הַחֲדָשׁ עַל הָאֵהָבָה	156
Nova pesma o ljubavi	157

MAGYAR KÖLTÉSNET / MAĐARSKA POEZIJA

Endre Ady / Endre Ady

Góg és Magóg fia vagyok én	160
Sin Goga i Magoga	161
Héja nász az avaron	162
Jastrebov pir na šušnju	163

Sárközi György / Đerd Šarkezi

Virágok beszélgetése	164
Razgovor cvetova	165

József Attila / Atila Jožef

Tiszta szívvel	166
Čista srca	167
Mama	168
Mama	169

Radnóti Miklós / Mikloš Radnoti

Eröltetett menet	170
Usiljeni marš	171

Vas István / Ištvan Vaš

Etruszk szarkofág	172
Etrurski sarkofag	173

Somlyó György / Đerd Šomljo

Psalmus eroticus	178
Psalmus eroticus	179

Nagy László / Laslo Nad

Verseim verse	186
Pesma mojih pesama	187

Beney Zsuzsa / Žuža Benei

Euridiké	188
Euridika	189

Csoóri Sándor / Šandor Čori

Nagy László Megidézése	190
Dozivanje Lasla Nađa	191

МАКЕДОНСКА ПОЕЗИЈА / MAKEDONSKA POEZIJA

Радован Павловски / Radovan Pavlovski

Развенчување	196
Razvjenčanje	197
Театар	200
Teatar	201
Младичот што спие на пладне	202
Mladić koji spava u podne	203

Ефтим Клетников / Eftim Kletnikov

На полноќ сè е мирно. Во нашиот дом – сад полн со вода	206
U ponoć sve je mirno. U našem domu – posuda puna vode	207
Жени што оставија клуч до морето	208
Žene koje su ostavile ključ pokraj mora	209
Нема гроб оној што излегуваше во зорите	210
Nema groba onaj koji je izlazio zorom	211

Лидија Димковска / Lidija Dimkovska

Грицкалка за нокти	216
Grickalica za nokte	217
Помнење	220
Рамќенје	221
Поетика на животот	222
Poetika života	223
Поемата на почетокот	224
Pesma na početku	225

DEUTSCHE POESIE / NJEMAČKA POEZIJA

Christoph Meckel / Kristof Mekel

Rede vom Gedicht	230
Govor o pjesmi	231
Schöpfer	232
Tvorac	233
Engel	234
Anđeo	235
Mäusejagd	234
Mišolov	235

Zeit	236
Vrijeme	237
Leiter	238
Ljestve	239
Richard Pietraß / Rihard Pitras	
Barometer	240
Barometar	241
Schatten	242
Sjenka	243
Sprengel	242
Parohija	243
Was mir zum Glück fehlt	244
Šta mi nedostaje za sreću	245
Honigrute	246
Medena šiba	247
Naturgefühl	248
Osjećanje prirode	249
Uwe Kolbe / Uve Kolbe	
Tübinger Spaziergang	250
Tibingenška šetnja	251
Alleinsein	252
Samotnost	253
Lieblos	252
Nemilosno	253
Fragwürdige Erklärung	254
Sumnjivo objašnjenje	255
Museumstag in Sofia	256
Muzejski dan u Sofiji	257
Leben mit dem Phantom	256
Život sa fantomom	257
André Schinkel / André Šinkel	
Die Aussicht	258
Izgled	259
Morituri	260
Morituri	261

Aus dem Nilpferd-Revier	260
Iz revira nilskog konja	261
Mondgartenlied	262
Mjesečeva baštenska pjesma	263
Sonar	264
Sonar	265

Nora Gomringer / Nora Gomringer

Sucht	266
Pomama	267
Das Herz	268
Srce	269
Chinesisches Haustier	268
Kineska domaća životinja	269
Versuch der Vermengung zu Erfüllung	270
Pokušaj smjese da se ispuni	271
Liebesrost	270
Ljubavna rđa	271

POEZJA POLSKA/ POLJSKA POEZIJA

Adam Zagajewski / Adam Zagajewski

Nowy hotel	274
Novi hotel	275
Zagubieni	276
Izgubljeni	277
Zaspiając nad tomem Kawafisa	276
Zaspivajući nad Kavafijevom zbirkom	277
Ogród luksemburski	280
Luksemburški vrt	281
Rawenna	282
Ravena	283
Teraz, kiedy straciłeś pamięć	284
Sada, kada si izgubio pamćenje	285

Ewa Lipska / Eva Lipska

Od tej chwili	286
Od tog trenutka	287

Cizsa	286
Tišina	287
Wrażenia z wycieczki do muzeum	288
Utisci sa ekskurzije u muzeju	289
Dom	290
Kuća	291
Korytarz	292
Hodnik	293
Ewa Sonnenberg / Eva Zonenberg	
Stan podgorączkowy	296
Subfebrilno stanje	297
Muszelka	306
Školjkica	307
Adam Wiedemann / Adam Videman	
<i>Ulica Krupnicza, moja dobra koleżanka z pierwszego roku, ...</i>	310
<i>Krupnjiča ulica, moja dobra kolegunica s prve godine studija .....</i>	311
<i>dlaczego już czwarty raz .....</i>	312
<i>zbog čega već četvrti put .....</i>	313
Świeże kwiaty	314
Sveže cveće	315
Religia w czasach sekularyzacji	316
Religija u vreme sekularizacije	317
Głośny esej: Muzyka	318
Čuveni esej: Muzika	319
Agnieszka Syska / Agnješka Siska	
<i>o ustorožcu ktoś napisal .....</i>	320
<i>o ustorogu neko je napisao .....</i>	321
<i>po kwadraturze kola .....</i>	320
<i>po kvadraturi kruga .....</i>	321
<i>nosorożec ze słonecznikiem za uchem .....</i>	322
<i>nosorog sa suncokretom iza uha .....</i>	323
Przed po	322
Pre posle	323
Otwieranie	324
Otvaranje	325

<i>księżycorożec na mojej głowie</i>	324
<i>mesecorog na mojej gławi</i>	325
<i>mam</i>	324
<i>imam</i>	325
<i>Bodą</i>	326
<i>Bodu</i>	327
<i>małe jednorożce mają różki nie rogi</i>	326
<i>mali jednorożci mają rożki a nie rogi</i>	327
<i>O nas</i>	326
<i>O nama</i>	327

ROMANI POEZIA / ROMSKA POEZIJA

Alija Krasnić

<i>Po limori e anglutnesko</i>	330
<i>Na grobu predvodnika</i>	331

Rajko Đurić

<i>Bi kheresko bi limoresko</i>	334
<i>Bez doma bez groba</i>	335

Slobodan Berberski

<i>Đape c phralesko jakali</i>	336
<i>Odlazak brata jakala</i>	337

Hedina Tahirović Sijerčić

<i>CV I</i>	342
<i>CV I</i>	343
<i>Ašun, haćar</i>	346
<i>Čuj, osjeti</i>	347
<i>CV II</i>	346
<i>CV II</i>	347
<i>CV III</i>	350
<i>CV III</i>	351
<i>CV IV</i>	354
<i>CV IV</i>	355
<i>CV VI</i>	356
<i>CV VI</i>	357
<i>Cahra našel amenca.</i>	358
<i>I čerga bježi sa nama.</i>	359

SLOVENSKÁ POÉZIA / SLOVAČKA POEZIJA

Mila Haugová / Mila Haugova

Enkaustika	362
Enkaustika	363
Kruh r.	364
Krug r.	365
Zasvätenie	364
Posveta	365
Anima participation mystique	366
Anima participation mystique	367
Ecrive	366
Ecrive	367

Stanislava Chrobáková Repar / Stanislava Hrobakova Repar

<i>S myšlienkami v službe</i>	368
<i>S mislima u službi</i>	389
<i>Hodvábne ticho</i>	368
<i>Svilena tišina</i>	369
<i>Nosíš sama v sebe</i>	370
<i>Sama u sebi nosíš</i>	371
<i>Vietor plieska plást'om</i>	370
<i>Vjetar plošće s plaštom</i>	371
<i>Nevzali ti chlieb</i>	372
<i>Nisu ti uzeli hljeba</i>	373

Marián Milčák / Marian Milčak

Cogito	374
Kogito	375
Pán Cogito zostáva pokojný	376
Gospodin Kogito ostaje miran	377
Swedenborg	378
Swedenborg	379
Les femmes fatales	380
Les femmes fatales	381

SLOVENSKA POEZIJA / SLOVENAČKA POEZIJA

Edvard Kocbek

Ljubljenje	384
Ljubljenje	385
Mikrofon v zidu	386
Mikrofon u zidu	387
Nisem se dovolj naigral	392
Nisam se dovoljno naigrao	393
Kdo bo nocoj večerjal z menoj?	394
Ko će noćas večerati sa mnom?	395

Maja Vidmar

Vrata	396
Vrata	397
Vodni motiv	396
Vodeni motiv	397
Pesnica	398
Pjesnikinja	399
Drobna siničkin molitev	398
Nježna sjenična molitva	399
Vsaka soba	400
Svaka soba	401

Barbara Korun

Pridem takoj	402
Dolazim odmah	403

Primož Repar

Naredite svojo dolžnost	408
Izvršite svoju dužnost	409
Shizofrenija	410
Shizofrenija	411
Novi človek	410
Novi čovjek	411
Boj	414
Boj	415
Epilog ali jezdeci apokalipse	414
Epilog ili jahači apokalipse	415

Jurij Hudolin

Kameleoni	416
Kameleon	417
Strigalice	416
Strižibubice	417
Pesniku	418
Pjesniku	419
Bestije	418
Beštije	419
Divjanje	420
Divljanje	421

УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ/ UKRAJINSKA POEZIJA**Дмитро Павличко / Dmiro Pavličko**

Лук	424
Luk	425
Диво	426
Čudo	427

Ліна Костенко / Lina Kostenko

<i>Страшний калейдоскоп:</i>	428
<i>Strašan kaleidoskop:</i>	429
<i>Шукайте цензора в собі.</i>	430
<i>Potražite cenzora u sebi.</i>	431
<i>І дощ, і сніг, і віхола, і вітер.</i>	430
<i>I dažd, i sneg, oluje sudnjeg dana.</i>	431
<i>Ті, що народжуються раз на століття,</i>	432
<i>Oni što se rađaju jednom u stoleću,</i>	433
<i>Стояла груша, зеленів лісочок.</i>	432
<i>Stajala kruška, i šuma rascvetana.</i>	433
<i>На конвертики хат</i>	434
<i>Lepi leto na kovertе kuća</i>	435

Іван Драч / Ivan Drač

Балада про двох лебедів	436
Balada o dva labuda	437
Балада про вдовиння	436
Balada o udovištvu	437

Лоша	438
Ždrebe	439
<i>Дихали, дихали віхולי</i>	440
<i>Dahtale, divale mećave</i>	441
<i>Із циклу Вірші на перфокартах / Iz ciklusa Pesme na perfokartama</i>	
<i>Десь там далеко-далеко пилкою ріжуть.</i>	442
<i>Negde daleko-daleko testera se čuje.</i>	443
<i>Раніше, коли прав пелюшки,</i>	442
<i>Pre, kad sam prao pelene,</i>	443
Настирливий сон	442
San koji mi ne da mira	443
<i>Я блукав з нею торік</i>	444
<i>Šetao sam s njom lane</i>	445
<i>Коли запливаю далеко-далеко в море,</i>	444
<i>Kad otplivam daleko-daleko u more,</i>	445
<i>Лампа самотня,</i>	444
<i>Lampa je usamljena</i>	445
Білий подих	446
Beli dah	447
Наречена	446
Nevesta	447

Микола Воробйов / Mikola Vorobjov

<i>Ти не прийшла, бо трапляється дощ.</i>	448
<i>Ti nisi došla, jer dešava se kiša.</i>	449
Тонка одіж	448
Tanka odeća	449

Із низки мініатюр Бруньки / Iz ciklusa minijatura Pupoljci

<i>Щілина то збук.</i>	450
<i>Pukotina je zvuk.</i>	451
<i>Бути це значить падати,</i>	450
<i>Biti znači padati,</i>	451
<i>Стеблина вітру</i>	450
<i>Stabljika vetra</i>	451

<i>Спорожніли</i>	452
<i>Napuštene i davno prazne</i>	453
Василь Голобородько / Vasilj Holoborodko	
<i>Цибатий дош</i>	454
<i>Digonja pljusak</i>	455
Терен цвіте удруге	454
Tm sveta po drugi put	455
На косовиці	456
Na kosidbi	457
Чаклун несамохіть	456
Čarobnjak nehotice	457
Віктор Кордун / Viktor Kordun	
Безнайменна тиша	458
Bezimena tišina	459
1. Грудневі сутінки	458
1. Decembarski sumraci	459
2. У безвісті	460
2. U neizvesnosti	461
3. Піщаний голос	462
3. Peščani glas	463
Наталка Нікуліна / Natalka Nikulina	
Франческа	464
Frančeska	465
Потаємне	466
Tajno	467
Надія Кир'ян / Nadija Kirjan	
Прокрустові щасливіці	468
Prokrustovi srećnici	469
<i>Miljko Šindić / EUROPEAN POETIC ATLAS</i>	471
<i>Zdravko Kecman / EARS OF POETRY</i>	481
Bibliografija	493

ATLAS EVROPSKE LIRIKE

Priredili

Miljko Šindić
Zdravko Kecman

Izdavači

Savez nacionalnih manjina Republike Srpske
Udruženje književnika Srpske
Podružnica Banja Luka

Za izdavače

Stevo Havreljuk
Milenko Stojičić

Koordinator projekta

Marija Grbić

Lektori

Željka Suvajac
Maja Kremenović
Sonja Stojičić Grujić

Recenzenti

Stevan Tontić
Milenko Stojičić

Grafičko oblikovanje

Darko Domazet

Štampa

Art print, Banja Luka

Tiraž

500

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

821(4)-1(082.2)

АТЛАС европске лирике

Atlas evropske lirike : iz moderne poezije
evropskih naroda čije manjine žive u Bosni i
Hercegovini / priredili Miljko Šindić, Zdravko
Kecman. - Banja Luka : Udruženje književnika
Srpske, Podružnica Banja Luka : Savez nacionalnih
manjina Republike Srpske, 2013 (Banja Luka : Art
print). - 534 str. ; 21 cm. - (Biblioteka
Antologija savremene poezije)

Tiraž 500. - Bilješka o priređivačima: str.
517-518. - Bibliografija: str. 493-516.

ISBN 978-99938-48-68-4

COBISS.BH-ID 3582488